

ΡΩΜΙΟ-BΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΚΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ 25° ♦ ΜΑΪΟΣ 2006 ♦ ΑΡ. 291

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

€6

ΔΑΥΛΟΣ

ΕΝΑΣ ΑΓΙΟΣ «**ΣΗΝΤΡΙΒΗ** **ΤΑ ΙΔΟΛΑ**» ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΕΛΗ

ISSN 1105-9486

05>

ΕΚΠΛΗΚΤΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΕΡΕΥΝΟΥΝ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
ἐκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655
Τηλεομοιότυπος: 2103314997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τὰ Γραφεία τοῦ «Δ» λειτουργοῦν
πρωινὲς ὥρες 9:30- 14:30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Εκτύπωση: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
Τηλ.: 210 5225479.

- Τιμὴ ἀντίτυπου: €6.
 - 12μην συνδρομὴ: €53.
 - Ὁργανισμῶν κ.λπ.: €80.
 - Φοιτητῶν: €43.
 - Ἐξωτερικοῦ: €80.
 - Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγραφὴν.
 - Ἡ συνδρομὴ ἀνανεώνεται αὐτομάτως
μετὰ τὴ λήξη τοῦ 12μήνου.
- Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος
τοῦ ἐνδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.
Γιὰ ἐξοικονόμηση χώρου τὸ περιοδικὸ
διατηρεῖ τὸ δικαίωμα σύμπτυξης ἢ δημοσί-
ευσης σὲ συνέχειες τῶν προσφερομένων
συνεργασιῶν.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
Βιβλίων, τόμων, παλαιῶν τευχῶν «Δ»
καὶ ἐγγραφῆς συνδρομητῶν:
στὴν ἰστοσελίδα μας www.davlos.gr
- Ἐπίσης ἐγγραφῆς συνδρομητῶν μὲ
ἓνα ἀπλὸ τηλεφώνημα στὰ
τηλέφωνα τοῦ «Δ».

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναμετάδοση καθ'
οἷονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
τοῦ «Δαυλοῦ» χωρὶς τὴ γραπτὴ ἀδεία
τοῦ ἐκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαῖο Περιοδικὸ Πρωτοποριακῆς Ἔρευνας
Ἔτος 25°, Μάιος 2006, Ἀριθ. 291

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τὸ πτῶμα τῆς Ρωμοσύνης 19750

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Πεποιθήσεις γιὰ τὴν Βυζαντινὴ Τέχνη 19751

ΕΡΕΥΝΕΣ

Βυζαντινοχριστιανικὴ κατὰ
Ἑλληνικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς 19756

Εἶδος ἀνθρώπου: Ἀβέβαιο μέλλον 19773

Ἡ Θεραπεία τῆς Σοφίας 19787

Ὁ ἀνθελληνισμὸς τῶν
πασχαλινῶν ἐθίμων 19793

Τὸ Σαβουῶτ-Πεντηκοστή 19793

Συνολοθεωρία καὶ Σχετικότητα 19809

Ἀριστοτέλης καὶ Μοντεσκιέ 19815

Ἡ Λαϊκὴ μας Τέχνη 19820

Ἔνας ἅγιος CHNTPIBH TA IDOLLA 19836

ΓΕΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ 19771

ΟΦΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ 19785

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ 19850

Ἀμερικὴ, Ἀμερικὴ! 19850

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Πληθωρισμὸς ἀγίων πτωμάτων 19755

Ὁλοκαύτωμα καὶ Χανουκά 19846

Ἔνα ζωντανὸ παράδειγμα τῆς δύναμης
τοῦ ὀνόματος 19847

Ἀνέλαβαν ἐργολαβικὰ
τὴν κατασκευοφάντηση τοῦ «Δ» 19844

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Φώτης Κουβέλης (Σχέσεις Ἐκκλησίας-Κράτους) .. 19779

Ξ. Μουσσᾶς (Ὑπολογιστὴς τῶν Ἀντικυθέρων) 19800

Ὁ «Δ» ἔχει τὴν εὐθύνη τῶν κειμένων ποὺ δημοσιεύει στὶς
σελίδες του. Γιὰ τὶς δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. ἐκτὸς «Δαυλοῦ» ἀπὸ πρόσωπα ποὺ
γράφουν ἢ ἔγραψαν στὸ Περιοδικό, ὁ «Δ» δὲν εὐθύνεται.

ΤΟ ΠΤΩΜΑ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ

«**Νέκυες ἐκβληπτότεροι κοπρίων**» = Οἱ νεκροὶ πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται περισσότερο ἀπὸ τὰ σκουπίδια (Ἡράκλειτος).

Πολιτικοί, δημοσιογράφοι, συγγραφεῖς, γιατροί, διανοούμενοι, ἱατροδικαστὲς κι ὅλη ἡ ἀφρόκρεμα τῆς Ρωμιοσύνης γιὰ ἐβδομάδες ἀσχολήθηκαν ἐντατικὰ μὲ τὸ πτώμα τοῦ καλόγερου τῆς Φθιώτιδας προβληματιζόμενοι βαθιά, γιὰ τὸ ἂν τὸ πτώμα εἶναι ἅγιος ἢ δὲν εἶναι. Καὶ ἡ μισὴ Ἑλλάδα κουβαλήθηκε ἄρον-ἄρον στὸ πτώμα, γιὰ νὰ τὸ προσκυνήσει καὶ νὰ «σωθῇ». Ἐξουσιασμός, σκοταδισμὸς καὶ βλακεία, ὅλα μαζί σ' ἓνα **«ἄξεδιάλυτο κουβάρι ἀπὸ σκουλήκια»**, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Σεφέρης, ἔσερναν τὴν ἀθλιότητά τους σὰν τὴ σκιά τους, μιλώντας, ἀναλύοντας, ἐρευνώντας -τί; τὴν δυστυχία, τὸν φόβο, τὴ συμφορὰ ποὺ τοὺς δέρνηει, θὰ λέγαμε ἐμεῖς.

Ο φόβος τοῦ θανάτου ἔφτειαξε καὶ συνεχίζει νὰ φτειαχῇ πάντοτε τοὺς περιούσιους κι ἐκλεκτοὺς: ἀνάσταση νεκρῶν εὐαγγελίζονται πάντοτε, ψυχῶν καὶ σωμάτων, παραδείσους, σωτηρίες... Ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἔφτειαξε καὶ συνεχίζει νὰ φτειαχῇ πάντοτε τοὺς δεισιδαίμονες, τοὺς θρησκόληπτους, τοὺς καταπτοημένους, τοὺς παρά-λογους, αὐτὴ τὴν ἰδεώδη πρώτη ὕλη, γιὰ νὰ τὴν ἐξουσιάζῃς καὶ νὰ τὴν ἐκμεταλλεύῃς: τὴν μεταφυσικὴ πρώτη ὕλη, τὴν ἔξω ἀπὸ τὴν Φύση, τὴν παρὰ τὴν Φύση, τὴν πάνω ἀπὸ τὴν Φύση, τὴν ἀρνούμενη τὴν Φύση, τὴν καταστρέφουσα τὴν Φύση... Τὴν πρώτη ὕλη τῶν δούλων, τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι, τῶν δαιμονιζόμενων, τῶν πορνῶν, τῶν τελωνῶν..., τοῦ νομίσματος ποὺ ἡ ἄλλη ὄψη του εἶναι οἱ τύραννοι, οἱ πονηροὶ τῷ πνεύματι, οἱ δαιμονοδιῶκτες-ἐξορκιστὲς, οἱ ἠθικολόγοι... -οἱ πτωματοκάπηλοι, οἱ πτωματέμποροι- οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου ἐν τέλει. **«Αἰκὴ, ὄχι ἀριστοκρατικὴ εἶναι ἡ Ἐκκλησία μας»**, εἶπε τὴ στιγμὴ τῆς ἀποκορύφωσης τῆς πανελληνίας πτωματολαγνείας ὁ κ. Χριστόδουλος. Καὶ πράγματι ὅλοι οἱ ἐξουσιαστὲς μετατρέπουν τὸν ἄνθρωπο, τὸ πρόσωπο, σὲ «λαό», σὲ «ποῖμνιο», σὲ «προλεταριάτο» καὶ σὲ τελικὴ κατάληξη σὲ μᾶζα πτωματολατρῶν... Κι ἔτσι τὸν ἐξουσιάζουν ὡς πτώμα πιά μὲ τὴν βοήθεια ἐνὸς ἄλλου «μεταφυσικοῦ» πτώματος. Τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο ὡς πρόσωπο δὲν μποροῦν νὰ τὸν ἐξουσιάσουν ποτέ.

Ο ἑλέφαντες, ὅταν εἶναι ἐτοιμοθάνατοι, πηγαίνουν κοντὰ σὲ κάποιο πτώμα ἐλέφαντα καὶ πεθαίνουν («νεκροταφεῖα ἐλεφάντων»). Καὶ τὸ μεσαιωνικὸ ἀπολίθωμα τῆς Ρωμιοσύνης καθρεφτίζεται σὰν πεισιθάνατος Νάρκισσος στὸ πτώμα τοῦ καλόγερου καὶ λατρεύει τὸ εἶδωλό της, ὥσπου νὰ πέσῃ μέσα στὸ ρυάκι τῆς ἱστορικῆς προόδου καὶ νὰ πνιγῇ.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

«Όμνύω κατ' ἐπιστήμην... δίκην θρησκείας»!

Ἀξιότιμε κύριε ἐκδότα,

Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1992 ἄρχισα νὰ ἀγοράζω ἀνελλιπῶς τὰ μηνιαῖα τεύχη τοῦ «Δαν-λου» κατόπιν συστάσεως συναδέλφου μου. Τὸ ἔξοχο καὶ πρωτοποριακὸ περιοδικό σας «καθάρισε» ἐπιμελῶς τὸν νοῦ μου ἀπὸ τὰ ἐνοικοῦντα σὲ αὐτὸν δόγματα καὶ προκαταλήψεις καὶ ἔγινε ἡ βασικὴ πνευματικὴ μου τροφή. Συγχαρητήρια σὲ σὰς καὶ τοὺς ἐκλεκτούς σας συνεργάτες, ποὺ στοὺς χαλεποὺς καὶ ἀνθελληνικοὺς καιροὺς ἔχετε ἀνάψει τὶς δάδες τῆς ἔρευνας γιὰ τὴν ἀναζήτηση τῆς Ἀλήθειας καὶ τὸν ἄπλετο φωτισμὸ τῆς λεωφόρου, ποὺ θὰ βαδίσῃ ὁ Ἑλληνισμός, γιὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τοὺς δυνάστες του. Ἐὰν ἡ δόξα ταιριαζῇ στοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἀναζητοῦν ἐναγωνίως τὰ ἐφήμερα καὶ ἐπὶ τὸ πολὺ περιττά, τὸ κλέος ἀνήκει στοὺς ρηξικέλευθους ἐλλόγμους ἀνθρώπους, ποὺ ἀγωνίζονται σκληρὰ, γιὰ νὰ ἀφήσουν μία πνευματικὴ παρακαταθήκη στὶς γενιὲς ποὺ ἔρχονται.

Τὴν 8/2/2006 προσεκλήθην ἀπὸ τὴν ἀνεψιά μου, τελειόφοιτο τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, νὰ παρευρεθῶ στὴν τελετὴ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς καὶ ἀπονομῆς τῶν πτυχίων τῶν φιλόλογων, ποὺ ἔλαβε χώρα στὸ κτήριο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οἱ τελειόφοιτοι ἐφοροῦσαν ἕνα ποδη-ρες, φαιόχρουν περιβόλαιο, τὴν ρωμαϊκὴ τήβεννο, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας κατὰ μίαν ἐκδοχὴ προῆλθε ἀπὸ τὸν Τήμενο, βασιλέα τοῦ Ἄργους. Περιεργαζόμενος τὸν χώρο τῆς αἰθούσης, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ, παρετήρησα, ὅτι ἐκατέρωθεν τῆς ἔδρας, ὅπου θὰ ἐκφωνοῦσε τὸν λόγο ὁ Ἀντιπρύτανης, ὑπῆρχαν δύο λάβαρα. Τὸ δεξιὸ παρίστανε ἕναν ἄνδρα, ποὺ δὲν μπορούσα νὰ διακρίνω ποιὸς ἦταν, ἐνῶ στὸ ἀριστερὸ εἶδα τρεῖς γνώριμες φνισιογνομίεις «ἀγίων»: Τοὺς «τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος», τοὺς προστάτες τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἀ-παιδείας μας, τοὺς ἱεράρχες Βασίλειο, Γρηγόριο καὶ Ἰωάννη, τοὺς φανατικοὺς μισέλληνες

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΠΕΠΟΙΩΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Διάβασα σὲ πρόσφατα κυκλοφορήσαν τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Δανλός» τὸ ἄρθρο-μελέτη τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Κ. Καρμιράντζου. Παρακολουθῶ μὲ ἐνδιαφέρον καὶ θαυμασμὸ τὰ γραφόμενά του. Τὸ θέμα τῶν αἰσθητικῶν κατηγοριῶν μὲ εἶχε ἀπασχολήσει παλαιότερα.

Ἔχω συγγράψῃ ἕνα βιβλίο μὲ θέμα: «Οἱ αἰσθητικὲς κατηγορίες στὴ σύγχρονη Τέχνη», τὸ ὁποῖο βραβεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ 1973, σὲ διαγωνισμὸ ποὺ αὐτὴ εἶχε προκηρύξει. Περισσότερο εἶχα βασισθῇ στὸ ποιὲς εἶναι οἱ αἰσθητικὲς κατηγορίες στὸν Λαὸ καὶ ἐλάχιστα ἔως καθόλου στὸν Παπανοῦτσο καὶ τὸν Μιχελῆ. Ἡ πρόταση ποὺ κάνει ὁ κ. Κ. Καρμιράντζος μὲ βρίσκει ἀπόλυτα σύμφωνο καὶ θεωρῶ, ὅτι εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς μέχρι τώρα προταθεῖσες. Ἐκεῖ ποὺ ἔχω μία κάπως διαφορετικὴ ἄποψη εἶναι ἡ ἀπὸ μέρους του πλήρης ἀπαξίωση τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης. Χωρὶς νὰ ἀποδέχωμαι τὸ ἰδεολόγημα ἐλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, θεωρῶ ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη εἶναι συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς, τῶν πορτραίτων τοῦ Φαγιοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς τῆς Πομπηίας, τῶν τοιχογραφιῶν στὸ Δίον κ.ἄ.

Ὁ χειρισμὸς τῶν θεμάτων («Ὁ Καλὸς Ποιμὴν» π.χ., ποὺ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ὁ Ὁρφεύς), οἱ μορφές, ἡ πτυχολογία πέρασαν στὴν Βυζαντινὴ Τέχνη, εἰδικὰ στὴν πρόωμη. Ἀργότερα ὑπῆρξαν ἐπιδράσεις ἀνατολικές, ποὺ ἀλλοίωσαν σὲ κάποιο βαθμὸ καὶ ἐνδεχομένως μείωσαν τὴν

καὶ ἐξορκιστὲς δαιμονίων... ἑλληνικῶν. Ὁ Ναζι-
ραϊσμός-Χριστιανισμός, «Μεγάλος Ἀδελφός»
τοῦ ἐπὶ 17 αἰῶνες καταδιωκόμενου καὶ δεινο-
παθοῦντος Ἑλληνισμοῦ, «πανταχοῦ παρὼν καὶ
τὰ πάντα πληρῶν», παρακολουθεῖ ὅτι ἑλληνικὸ
καὶ ἀνθρωπιστικὸ μὲ τὰ ἄγρυπνα καὶ ὑποκρι-
τικά του μάτια. (Εὖγε, τριτοκοσμικὸ ἑλλαδικὸ
Ἵπουργεῖο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων!)

Ἀριστη τελειόφοιτος ἐκφώνησε τὸν ὅρκου:
«Ὁρκον ὀμνύω... κατ' Ἐπιστήμην βιώσομαι,
ἀσκοῦσα ταύτην δίκην θρησκείας, ἐν πνεύμα-
τι καὶ ἀληθείᾳ...» Ἐνωχλήθηκα ἀφάνταστα!
Κύριοι «εἰδήμονες» καὶ συντάκτες τοῦ ὅρκου,
ποιά σχέση μπορεῖ νὰ ἔχη ἡ Ἐπιστήμη μὲ τὴν
Θρησκεία, ἡ Ἀλήθεια, ποὺ συντρίβει τὰ παντο-

εἰδῇ δεσμὰ καὶ ἐλευθερώνει πνευματικῶς τὸν
ἄνθρωπο, μὲ τὸν τύפו τοῦ δόγματος, ποὺ δυνα-
μιτίζει τὶς κοινωνίες, ποὺ βαδίζουν χωρὶς τὸν
οἶακα τοῦ «κατὰ φύσιν ζῆν»; Τὰ ἄξια, ἔξυπνα
καὶ ζωηρὰ ἄτομα, ποὺ ἔλαβαν τὰ πτυχία τους
κατόπιν πολλῶν κόπων, σποῦδασαν μίᾳ σπου-
δαίᾳ ἀνθρωπιστικῇ ἐπιστήμῃ, μὲ σκοπὸ νὰ γί-
νουν οἱ αὐριανοὶ φωτοδότες τῶν μαθητῶν καὶ
καμμία σχέση δὲν ἔχουν μὲ τὴν ὕλη ποὺ ἐξάγε-
ται ἀπὸ τὴν ἰσπανικὴ δρυῖ, πὺδ γνωστὴ ὡς «δρῦς
ἢ φελλοφόρος»...

Μὲ τιμὴ

Η.Φ.

Ἅγιοι Ἀνάργυροι Ἀττικῆς

Ἐν ὧπεί τῆς ἀναθεώρησης τοῦ Συντάγματος

Κύριε διευθυντά,

Πῶς χαίρεται ἡ ψυχὴ μου, ἡ καρδιά μου, ὅλο
τὸ εἶναι μου, ὅταν καταλαβαίνω ὅτι δὲν εἶμαι
μόνη, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ψυχές, ὅτι κτυπᾶνε κι
ἄλλες καρδιές σ' αὐτὴν τὴν χώρα - ἐπειδὴ θάρ-
ρος χρειάζεται στὸν τόπο μας, γιὰ νὰ σηκώνῃς
τὸ κεφάλι σου ἐναντία στὸ κατεστημένο τῆς Ἐκ-
κλησίας, στὴν Ἑλλάδα, ποὺ δὲν τὴν κυβερνάει
μόνον ἡ ἐκάστοτε κυβέρνησις ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκ-

κλησία. Σχεδὸν σὲ κάθε ἐκπομπὴ εἰδήσεων τῆς
Κρατικῆς Τηλεόρασις κληρικοὶ κάνουν τὴν ἐμ-
φάνισή τους, τοὺς βλέπουμε μὲ ἀμφίεση παρό-
μοια μὲ τοὺς 5 βασιλιᾶδες στὰ παλάτια τους,
λὲς πὼς βρισκεσαι σὲ ἄλλη ἐποχὴ. Καὶ τὸ δεχό-
μαστε. Δεχόμαστε νὰ ἀνακατεύονται στὴν Πολι-
τικὴ καὶ στὴν Παιδεία, δεχόμαστε οἱ πολιτικοί
μας νὰ τοὺς φιλᾶνε τὰ χέρια (!), νὰ σκύβουν νὰ
φιλᾶνε καὶ εἰκόνες, νὰ ὀρκίζονται παρουσιά

ἑλληνικότητα. Βέβαια, ἂν θεωρήσουμε ὅτι εἶναι μίᾳ τέχνῃ στρατευμένη στὴν ὑπηρεσία ἐνὸς
θρησκευτικοῦ καὶ ἐξωαισθητικοῦ ἰδεώδους, θὰ μπορούσαμε νὰ τὴ διαγράψουμε. Ὅμως δὲν
θὰ ἔπρεπε νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ἓνα πολὺ μεγάλο μέρος τῆς Δυτικοευρωπαϊκῆς Τέχνης;
Δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦταν ἡ μεγάλη παραγγέλουσα οἰκονομικὴ
καὶ ἐξουσιαστικὴ δύναμις.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς αἰσθητικῆς ἀρχῆς, ἐπιταγῆς γιὰ ταύτιση μορφῆς καὶ περιεχομένου
πρὸς ἔκφραση θὰ μπορούσε νὰ εἰπωθῇ, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη ὑπηρετήσε-ἐξέφρασε καλύτε-
ρα ἀπὸ τὴ Δυτικὴ τὸν Χριστιανισμό, καὶ ὅτι οἱ μορφὲς τῶν ἁγίων ταυτίζονται μὲ τὸ περιεχό-
μενο τῆς θρησκείας. Ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη, μὴ ρεαλιστικὴ καὶ μὴ κοσμικὴ, ὅπως ἦταν ἡ Δυτικὴ,
μέσῳ σχηματοποιήσεων καὶ ἀναγωγῆς τῶν φυσικῶν σχημάτων σὲ γεωμετρικά, ἀφαιρέσεως
τῆς ὀγκρηδότητος τῶν μορφῶν, ἐνὸς συστήματος ἐρμηνείας τοῦ χώρου κ.ἄ. εἶναι μίᾳ τέχνῃ
ἀφαιρετικῇ σὲ μεγάλο βαθμὸ. Ἀκόμη κάτι, ποὺ ἰδιαίτερα θὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν κ. Καρμιράντζο
ὡς ἀρχιτέκτονα, εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι σεβάστηκε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὸν τοίχο, δὲν δημιούρ-
γησε τρύπες διὰ τῶν τεχνασμάτων τῆς προοπτικῆς. Ἦταν δὲ τόση ἡ φροντίδα καὶ ἡ σκέψη νὰ
διατηρηθῇ τὸ ἐπίπεδο τοῦ τοίχου, ὥστε ἔφθασε ὁ βυζαντινὸς καλλιτέχνης νὰ δημιουργήσῃ
ἓνα σύστημα ἀντίστροφης προοπτικῆς μὲ σημεῖα φυγῆς, μὲ φεύγουσες ποὺ συγκλίνουν πρὸς
τὸν θεατὴ. Τὸ ἐπίπεδο τοῦ τοίχου διασφαλίζεται μὲ τὸ ἐπίπεδο γκρι-μπλέ-μαῦρο ἢ πρωσικὸ
μπλέ στὶς τοιχογραφίες ἢ μὲ τὸ χρυσὸ στὰ ψηφιδωτὰ καὶ στὶς φορητὲς εἰκόνες. Καὶ τὰ δύο,
ἐνῶ παραμένουν καὶ σέβονται τὸ ἐπίπεδο τοῦ τοίχου, ταυτόχρονα μᾶς ὁδηγοῦν διὰ τῆς ὑπο-

τοῦ Κλήρου, σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξε κανένα ἄξιο ἑλληνικὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖο θὰ μπορούσαμε νὰ ὀρκιστοῦμε – ἂς ποῦμε στὸν Ἀθανάσιο Διάκονο ἢ στὸν Ἀδαμάντιο Κοραῖ. Μὰ δὲν ὑπάρχει σεβασμὸς ἀπέναντι σ' ἐκείνους ποὺ πιστεύουν κάτι ἄλλο ἢ καθόλου σὲ Θεό; Ποῦ μόνον τὴν Φύση ἔχουν Θεὸ ἢ τὸν ἴδιο τὸν Πλανήτη μας; Τί σημαίνει λοιπὸν «πιστεύω»; Ἀσφαλῶς «δὲν ξέρω». Ὅλοι τὸ ξέρουμε, ὅτι σημαίνει «δὲν ξέρω». Κι ὅμως προσκυνᾶμε ἓναν Θεὸ ἀόρατο στὸ πούθενά, ἐπειδὴ ἔτσι τὸ μάθαμε – καὶ μόνον μας δὲν μάθαμε τίποτα παραπάνω, κλείνοντας τὰ μάτια, τὰ αὐτιά μας καὶ τὸ στόμα μας, φοβούμενοι τὶς ἀπειλὲς καὶ τὴν καταδίκη τῶν «ἐκπροσώπων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ Γῆς». Ἐμεῖς πρέπει κάποτε νὰ ὠρμάσουμε, νὰ γίνουμε πάλι Ἕλληνες περιήφανοι, μὲ σηκωμένο τὸ κεφάλι. Δὲν εἴμαστε δοῦλοι κατενό! Οὔτε πρόβατα! Πρέπει πάλι νὰ μάθουμε νὰ σκεφτώμαστε, νὰ ἀπαιτοῦμε τὴν ἐλευθερία

μας – στὸ κάτω τῆς γραφῆς μᾶς βάφτισαν μωρὰ, δὲν μᾶς ρώτησε κανεὶς, καὶ ἂν μετὰ θάνατον θέλουμε τὴν ἀποτέφρωση, νὰ τὴν ἔχουμε.

Ἔτσι τώρα ἡ ἐναρξὴ τοῦ διαλόγου γιὰ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος πράγματι ἀποτελεῖ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ χωριστῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ Κράτος – Εὐρώπη εἴμαστε καὶ ὁπωσδήποτε μιὰ πὺλ ἡρεμῇ Εὐρώπῃ, ἔαν δὲν μᾶς χωρίζουν οἱ διάφορες θρησκευτικὲς αἱρέσεις. Ὅποιος νομίζει, πὼς δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς θρησκεία, νὰ τὴν ἔχη.

Νὰ ἀφήσουμε ἐπιτέλους τὰ θρησκευτικὰ παραμύθια – ὅλων τῶν θρησκειῶν – στὸν τομέα ποὺ αὐτὰ ἀνήκουν: στὸν τομέα τοῦ παραμυθιοῦ καὶ τῆς δεισιδαιμονίας.

Μὲ τιμὴ
Μαργρίτα Ἀρτζίδου
Π. Φάληρο

«Φέρνουν στὰ μέτρα τους» καὶ τὰ δικὰ τους κείμενα

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Χρόνια τώρα, ἀφυπνιζόμενος ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ λήθαργο-ὄνειρο ἐρευνῶ μαζὶ μὲ τὸ ἐξαίρετο περιοδικό σας καὶ ἀνακαλύπτω ἐπιτέλους τὶς χαμένες γιὰ αἰῶνες ρίζες μου. Στὰ πρῶτα μου «βήματα» στὴν ἐρευνα ἀνακάλυψα ἀρ-

κετὰ δεδομένα, ποὺ σὰν ρωμὸς δὲν ἔβλεπα. Ἔνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ παρέμβλητα ἀπὸ τρίτους (μεταφραστές) στοιχεῖα ἐντόπισα μέσα στὰ «ιερά κείμενα ἐξ ἀποκαλύψεως», στὰ ὁποῖα ἔχουν προστεθῇ λόγια, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν ἀρχικά. Π.χ.: «Ἐλεγε δέ τινι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ,

βολῆς σὲ ἓναν ἄπειρο χρόο.

Ὅταν μιλάμε γιὰ τὴν Βυζαντινὴ Τέχνη, ποὺ διήρκεσε 1.100 χρόνια περίπου, δὲν μιλάμε γιὰ κάτι ἐνιαῖο καὶ πανομοιότυπο. Ὑπῆρξαν μεγάλες ἀλλαγές, διάφορες σχολές καὶ πάρα πολλὴ σημαντικοὶ καλλιτέχνες-ζωγράφοι. Γιὰ Γλυπτικὴ βέβαια οὔτε λόγος νὰ γίνεταί, γιὰτὶ θεωρήθηκε εἰδωλολατρικὴ. Πὼς χαρακτηρίζονται οἱ ἐκδηλώσεις ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν ἄφιξη τοῦ «Ἀξιόν ἐστι»; Τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες, ποὺ δημιούργησαν τὰ καταπληκτικὰ ψηφιδωτὰ στὸ Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴ Μονὴ Δαφνίου, στὴ Μονὴ τῆς Χώρας, τοῦ Ὁσίου Λουκά, δὲν τοὺς γνωρίζουμε. Τὰ περισσότερα, μὲ ἐξαιρέσεις ἴσως τοῦ Ὁσίου Λουκά, βγαίνουν εὐθέως ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Παράδοση. Στὸν Ὁσιο Λουκά ὑπάρχουν κάποιες ἐπιδράσεις ἀνατολικές, ὅμως τὸ μικρὸ μέγεθος τῶν ψηφιδῶν σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἄσπογη τεχνικὴ ἐπιτρέπουν λεπτὰίσθητες μεταβάσεις ἀπὸ τὸ ἓνα χρῶμα καὶ τόνο σὲ ἄλλους. Μερικοὺς βυζαντινοὺς καὶ μεταβυζαντινοὺς καλλιτέχνες τοὺς γνωρίζουμε, ὅπως τοὺς ἀδελφούς Μιχαὴλ καὶ Εὐτύχιο Ἀστραπᾶ, τὸν Δαμασκηνὸ τῆς Κρητικῆς Σχολῆς καὶ τὸν κατὰ τὴ γνώμη μου μεγαλύτερο ὅλων, τὸν Μανουὴλ Πανσέλληνο. Πιστεῖω, ὅτι, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ γεννηθῇ Ἕλληνας, θὰ ἀπελάμβανε φήμης καὶ τιμῆς ἰσάξιων μ' αὐτὲς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελου.

Συμπερασματικὰ θὰ ἔλεγα, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη παρὰ τὴ στράτευσίν της σ' ἓνα θρησκευτικὸ δόγμα, εἶναι τέχνη ποὺ διέπεται ἀπὸ τὶς αἰσθητικὲς κατηγορίες (ἢ ἐντάσσεται) τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Ὑψηλοῦ. Τὸ πρῶτο ἀναφέρεται στὴ μορφὴ, τὸ δεῦτερο στὸ περιεχόμενο, ἐνῶ ἡ

καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;» (Λουκᾶς, κεφ. ιγ' 18.) (Μετάφραση ἀπὸ Π. Τρεμπέλα: «Ἐλεγε λοιπόν, πρὸς τί ὁμοιάζει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία διὰ τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἐγκατασταθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς; Καὶ πρὸς τί νὰ τὴν παραβάλλω;») Δὲν γνωρίζω καλὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά (ὅπως δυστυχῶς οἱ περισσότεροι Ἕλληνες), ἀλλὰ τὶς λέξεις «Ἐκκλησίας» καὶ «ἐγκατασταθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς» τὶς ξεχωρίζω ὡς ὑποβολιμαῖες ἀπὸ νεώτερους.

Πιὸ κάτω συνεχίζει: «...καὶ ἤρξατο καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσαν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ» (Λουκᾶς κεφ. ιγ' 19). (Μεταφράζει ὁ Τρεμπέλας: «...καὶ ἤρξατο καὶ ἔγινε δένδρον μεγάλο, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐφώλιασαν εἰς τοὺς κλάδους του. Ἔτσι καὶ ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἥτις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκαθιδρύεται ἤδη ἐπὶ τῆς Γῆς...») Ἡ μετάφραση τοῦ Π. Τρεμπέλα δὲν ξεχνᾷ νὰ μᾶς τονίξῃ τὴν ἐγκαθίδρυση καὶ ἐγκατάσταση τῆς Ἐκκλησίας στὸ σβέρκο μας γιὰ τὴν πλήρη πλύση ἐγκεφάλου καὶ τὸν ἀπόλυτο ἐκφοβισμό τοῦ ποιμνίου του.

Ἄλλου πάλι: «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν» (Λουκᾶς, κεφ. ιη' 17). (Με-

τάφραση Τρεμπέλα: «Ἀληθῶς σὰς λέγω, ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ δεχθῇ τὸν λόγον καὶ τὸ κήρυγμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ μὲ ἀφέλειαν καὶ ἐμπιστοσύνην καὶ ταπεινῶσιν σὰν αὐτήν, ποὺ δεικνύει τὸ παιδίον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους του, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.») Ποῦ τὰ λέει ὅλα αὐτά, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. Μᾶλλον εἶναι ἡ λεγόμενη χριστιανικὴ «θεία ἐπιφοίτηση», ποὺ τὰ δείχνει στὸν Τρεμπέλα.

Καὶ τελευταῖο καὶ καλύτερο (γιὰ ἀνέκδοτο) τοῦ Τρεμπέλα: «Ἔτσι καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Γῆς βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως δὲν θὰ ἐπιβληθῇ δι' ἐξωτερικῶν μέσων δυνάμεως βίας καὶ καταναγκασμοῦ, ἀλλὰ σὰν ἄλλο προζύμι θὰ εἰσχωρήσῃ σιγά-σιγά καὶ θὰ ἀναζυμώσῃ ὅλην τὴν μᾶζα τῆς ἀνθρωπότητος.» (Λουκᾶς, κεφ. ιγ' 21.) Δὲν ὑπάρχει στὸ πρωτότυπο, διότι εἶναι κι αὐτὸ προσθήκη. Βλέπουμε, ὅτι οἱ ταγοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἀρξέσθηκαν νὰ παραποιήσουν ὅπως θέλουν τὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία, ἀλλὰ παραποιοῦν καὶ τὰ (ὑποτιθέμενα) λόγια τοῦ «Υἱοῦ τοῦ Γιαχβέ».

Σὰς συγχαίρω γιὰ τὸ ἔργο σας
Κώστας Χατζηγεωργίου
Καβάλα

ταῦτίσι τους εἶναι φανερὴ. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης μορφολογικά, μὲ ἀλλαγὴ περιεχομένου. Στὰ θετικὰ τῆς στοιχεῖα (τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης) ἐγγράφεται ἡ μετεξέλιξίς της στὴ ζωγραφικὴ τοῦ Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, ποὺ ἡ εἰκαστικὴ του παιδεία ἦταν κατὰ βάση αὐτὴ τοῦ βυζαντινοῦ ζωγράφου, καὶ στὴν ὁποία ἐπετεύχθη ἡ σύζευξίς της μὲ τὴν Δυτικοευρωπαϊκὴ Ζωγραφικὴ. Ἐπίσης γόνιμη ὑπῆρξε ἡ ἐπίδρασίς της στὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Παρθένου.

Δὲν εἶμαι ἀπολογητὴς τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης, ὅμως προσπάθησα νὰ ἀποδείξω, ὅτι δὲν εἶναι συνολικὰ ἀπορριπτέα, ἀλλὰ ἀντίθετα μιὰ μεγάλη Τέχνη. Ἐλπίζω ἀκόμη, ὅτι μπορεῖ νὰ κάνω τὸν κ. Κ. Καρμιράντζο νὰ ἀναθεωρήσῃ τὶς σχετικὲς ἀπόψεις του, καὶ ὅτι σὲ κάθε περίπτωση θὰ θεωρῇ καλὸ ποὺ τὸ ἄρθρο του προκαλεῖ τὸν διάλογο (ἐφεύρημα σαφῶς ἑλληνικὸ καὶ δημοκρατικόν).

Μετὰ τιμῆς
Τάκης Παρλαβάντζας
Ζωγράφος-γλύπτης Α.Σ.Κ.Τ., Γλυφάδα

Σημ. «Δ»: Στὸ παρὸν τεῦχος δημοσιεύονται δύο ἔρευνες τῶν κ.κ. Κ. Καρμιράντζου («Ἡ Λαϊκὴ μας Τέχνη: Ποίηση-Μουσικὴ-Χορὸς-Θέατρο: Ἀπαρτὰ κάστρα τῆς Ἀρχαίας Ψυχῆς», σελ. 19888) καὶ Ι. Λάζαρη («Βυζαντινοχριστιανικὴ κατὰ Ἑλληνικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς», σελ. 19756), σὶς ὁποῖες ἀποδεικνύεται μὲ πληθώρα ἀντικειμενικῶν δεδομένων, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη δὲν ἔχει καμμιά συγγένεια μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Τέχνη.

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΠΤΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑ

ὁ πτώμα τοῦ μοναχοῦ Βησσαρίωνα τῆς Μονῆς Ἀγάθωνος ἀποτελεῖ μόνο «τὴν κορυφὴ τοῦ παγόβουνου» στὴ διαχρονικὴ χριστιανικὴ ἅγια πτωματολατρία. Σύμφωνα μὲ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος («Δίπτυχα», ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας 2005) εἰδικὰ σὲ μονὲς καὶ ναοὺς τῆς μητροπόλεως Φθιώτιδος φυλάσσονται τὰ ἐξῆς τεμάχια πτωμάτων:

Μονὴ Ἀγάθωνος: Κρανίον ἁγ. Ἰωάννου Νηστευτοῦ, τεμάχια τῶν ἁγ. Παντελεήμονος, Νικολάου Μύρων, Παρασκευῆς, Βαρβάρας, Γεωργίου Τροπαιοφόρου, Ἰακώβου Ἀδελφοθέου, Μοδέστου, Γρηγορίου Θεολόγου, ὁσ. Ξένης, Τρύφωνος, ὁσ. Εὐπραξίας, Ἀναστασίας Φαρμακολυτρίας, Κηρύκου, Μαρίνης, Μακκαβαίων, Βλασίου, Ἀντίπα Περγάμου, Μερκουρίου, Συμεὼν Στυλῖτη, Προκοπίου, Πολυκάρπου Σμύρνης, Ἐλευθερίου, ὁσίας Μητροδώρας, κρανίον καὶ τεμάχια ὁσ. Ἀγάθωνα.

Μονὴ ἁγ. Γεωργίου Μαλεσίνας: Κρανίον ἁγ. Νικηφόρου Κων/λεως, τεμάχια τῶν ἁγ. Γεωργίου, Χαραλάμπους, Μοδέστου, Παρασκευῆς, Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου, Κηρύκου, Ἀναστασίας, Μαρίνας, Τρύφωνα, Εὐδοκίας, Ἐλευθερίου.

Μονὴ Παναγίας Δαμάστας: Τεμάχια τῶν ἁγ. Βαρβάρας, Ματρώνης, Παρασκευῆς, Χαραλάμπους, Μηνᾶ, Στυλιανοῦ, Ἰωνᾶ, Σεραφεῖμ, Κασσιανοῦ, Μελάνης, Ξένης, Πελαγίας, Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, Θωμᾶ Ἀποστόλου, Μαρίας Μαγδαληνῆς, Σφαγιασθέντων Νηπίων.

Μονὴ ἁγ. Γεωργίου Μύλων: Τεμάχια τῶν ἁγ. Κοσμά Ἀναργύρου, Μιχαὴλ Συνάδων, Νικολάου τοῦ Νέου, Γεωργίου Νεομάρτυρος, Τρύφωνος.

Μονὴ ἁγ. Γεωργίου Στυλίδας: Τεμάχια τῶν ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Παρασκευῆς, ὁσ. Ξενοφώντος, Ἀνδρέου Κρήτης, Γεδεὼν Λαρίσης.

Μονὴ Παναγίας Ἀντινίσσης: Τεμάχια τῶν ἁγ. Χαραλάμπους, Κυριακῆς, Βαρβάρας, Μάμαντος καὶ Μοδέστου.

Ναὸς ἁγ. Δημητρίου Ἐλάτειας: Τιμῆμα τοῦ ἁγ. Νεκταρίου Πενταπόλεως.

Ναὸς ὁσ. Σεραφεῖμ Ζελίου: Τιμῆμα τοῦ ὁσ. Σεραφεῖμ.

Ναὸς τοῦ χωρίου Ὁσίου Σεραφεῖμ: Τιμῆμα τοῦ ὁσ. Σεραφεῖμ.

Ναὸς ἁγ. Κων/νου Λοκρίδος: Τεμάχια τῶν ἁγίων Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Παντελεήμονος, Χαραλάμπους, Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ Ἀναργύρων, Ἀρέθα, Τρύφωνος, Ἐλευθερίου, Μοδέστου, Κλήμεντος, Πλάτωνος, Ἀγαθαγγέλου Μεγαλομάρτυρος.

(Βλ. «Ἡ πτωματολατρία στὴ θρησκεία. Ἱστορία καὶ ἀξιοπιστία τῶν ἱερῶν πτωμάτων», «Δ», τ. 282.)

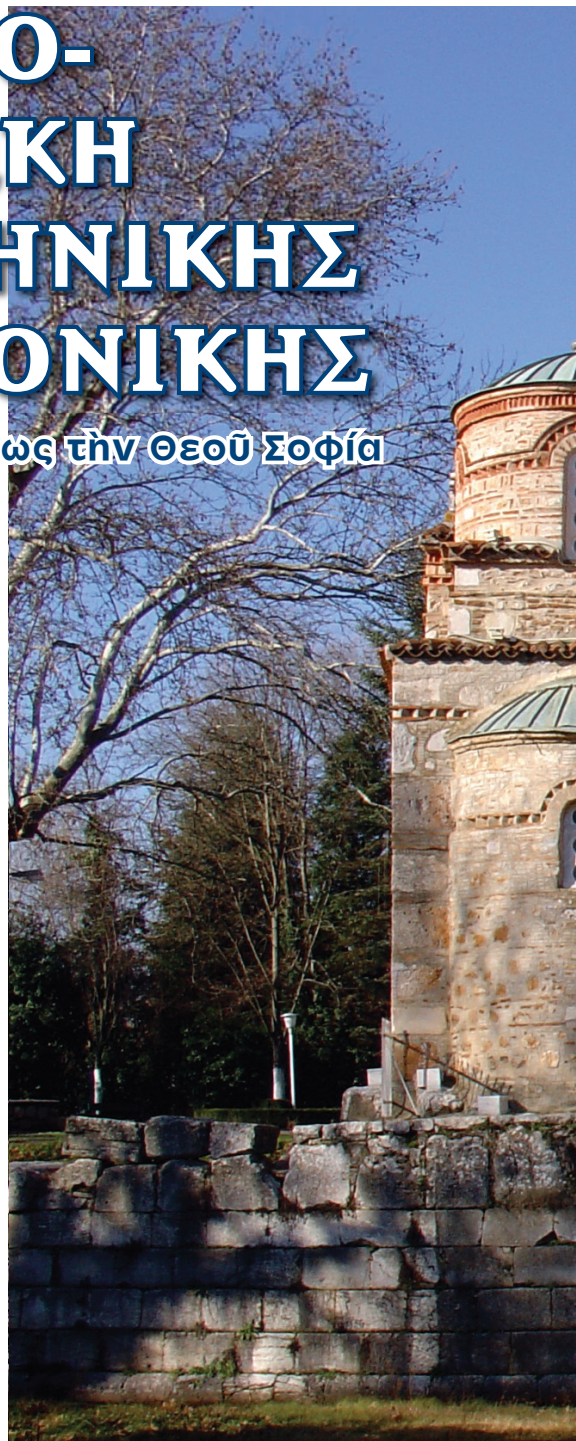
Ἰωάννης Λάζαρης

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ- ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Ἀπὸ τῆ Σκηνῆ Μαρτυρίου ἕως τὴν Θεοῦ Σοφία

Ἡ ἐντολὴ τοῦ Γιαχβὲ πρὸς τὸν Μωυσῆ ἦταν σαφεῖς· ἔπρεπε κατὰ τὴν περίοδο τῆς περιπλάνησης τῶν Ἑβραίων στὴν ἔρημο νὰ κατασκευάσῃ τὴ «Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου» (ὅπου θὰ μαρτυρεῖτο ἡ θέλησή του). Μὲ τὸ τέλος τῆς περιπλάνησης διατάχθηκε μιὰ πιὸ μόνιμη κατασκευή, ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντα, «ὁ οἶκος τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσαλήμ». Ἐκτοτε τόσο ἡ σκηνὴ ὅσο καὶ ὁ ναὸς ἀποτέλεσαν τὰ πρότυπα, βάσει τῶν ὁποίων κατασκευάζονται οἱ συναγωγές καὶ οἱ χριστιανικοὶ ναοί, οἱ ὁποῖοι οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Παράδοση καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχιτεκτονική, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἑβραϊκὴ βιβλικὴ παράδοση.

*Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου Ἐπισκοπῆς. Ἐχει
κτισθῇ ἐπὶ τοῦ κοίλου ἀρχαίου θεάτρου στὸν
ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Τεγέας.*

Σύγκριση ἐσωτερικῶν χώρων μιᾶς τυπικῆς συναγωγῆς («Μοναστηριωτῶν» Θεσσαλονίκης ἐπάνω) κι ἐνὸς ὀρθόδοξου ναοῦ (δεξιά). Ἡ ὁμοιότητα εἶναι πασιφανής.

Ἡ καθ' ὑπόδειξη τοῦ Γιαχβὲ σκηνὴ περιλάμβανε τρία μέρη: τὴν αὐλή, μὲ μία λεκάνη μὲ νερό, τὸ κυρίως μέρος (τὸ «ἅγιον», μὲ μήκος 20 καὶ πλάτος 10 πήχεις) καὶ τὰ «ἅγια τῶν ἁγίων» στὸ βάθος, τὰ ὁποῖα χωρίζονταν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη σκηνὴ μὲ πολυτελὲς παραπέτασμα. Στὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου φυλάσσονταν σὲ κιβώτιο σημαντικὰ γιὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴ λατρεία τοῦ Γιαχβὲ ἱερὰ σκεύη, εἰσερχόταν μόνον ὁ ἀρχιερεάς. Ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ παραπέτασμα διατάχθηκε ἡ τοποθέτηση μιᾶς τράπεζας, ἐνῶ στὸ ἐπάνω μέρος ἡ τοποθέτηση χερουβέιμ («Ἐξοδος», κε'-μ').

Μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς γῆς Χαναὰν καὶ τὴν ἀπόκτηση μόνιμης κατοικίας μόνη ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ τὶς λατρευτικὲς ἀνάγκες τῶν Ἑβραίων. Ἔτσι, μὲ ἐντολὴ τοῦ Γιαχβὲ πάλι, στὸ λόφο τῆς Ἱερουσαλὴμ Σιών ὁ βασιλεὺς Σολομὼν ἔκτισε τὸν ὁμώνυμο ναὸ («Βασιλειῶν Α'», στ'-ζ' καὶ «Β' Παραλειπομένων», β'-δ'). Ἀποτελοῦσε μόνιμη καὶ μεγαλύτερη κατασκευὴ κατ' ἀπομίμηση τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου μὲ ἴδιες ἀναλογίες καὶ διαρρύθμιση (αὐλὴ μὲ λεκάνη, κυρίως μέρος, ἅγια τῶν ἁγίων). Ἐκτοτε ὁ ναὸς αὐτὸς κατεδαφίστηκε κι ἀνοικοδομήθηκε δύο ἀκόμα φορὲς στὸ ἴδιο σημεῖο, ἕως τὴν τελικὴ του καταστροφὴ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους τὸ 70 μ.Χ.. Με-

τὰ τὴν καταστροφή τοῦ ναοῦ οἱ Ἑβραῖοι δὲν κατασκεύασαν ἄλλον ναό, ἀλλὰ πάντα προσδοκοῦν τὴν ἐκ νέου ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντα στὴν ἀρχικὴ του θέσιν. Τὰ μέρη, ποὺ συνέρχονται γιὰ λατρεία, τὰ ὀνομάζουν συναγωγές κι ὄχι ναοὺς, ἢ διαρρυθμισὴ τοὺς ὅμως ἀκολουθεῖ τὶς ἀρχικὰς προσταγὰς τοῦ Γιαχβέ.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω στοιχεῖα ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν «Παλαιὰ Διαθήκη», ἓνα θεολογικὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐπ' οὐδενὶ μπορεῖ νὰ θεωρῇται ἀξιόπιστη ἱστορικὴ πηγὴ, καθ' ὅτι ἐκεῖ περιγράφονται θαύματα, ἐμφανίσεις τοῦ Γιαχβέ, ἀοριστολογίες χωρὶς χρονολογίες καὶ ὑπερβολὰς (π.χ. ἀρκετοὶ Ἑβραῖοι προπάτορες ὑποστηρίζεται ὅτι ἔζησαν πολλὰς ἑκατοντάδες χρόνια).

Προβληματικὴ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δὲν εἶναι, ἐὰν εἶχε κατασκευασθῇ πραγματικὰ ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντα ἢ ὄχι. Ἐνδεχομένως αὐτὸ νὰ μὴν ἔγινε ποτέ, δεδομένου ὅτι, παρὰ τὶς ἐκτεταμένους ἀρχαιολογικὰς ἐρευνες ποὺ ἐπὶ δεκαετίες διεξάγονται στὴν περιοχὴ, δὲν ἔχει βρεθῇ κάποιον στοιχεῖον, ποὺ νὰ ἀποδεικνύη, ὅτι ἔχουν πραγματικὰ ὑπάρξει σημαντικὰ πρόσωπα τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης», ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ Νῶε, ὁ Μαθουσάλας, ὁ Δαυὶδ κ.ἄ. ἢ ὅτι ἔχουν συμβῇ γεγονότα, ποὺ περιγράφονται στὴν Βίβλο.

Χριστιανικός ναός: Πιστή «έκδοχή» της συναγωγής

ἰδικὰ γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Σολομῶντα ἀναφέρονται πολλὲς ὑπερβολὲς καὶ ἀνακρίβειες. Γιὰ παράδειγμα, ἐνῶ τὸν ἀριθμὸ π (= ὁ λόγος τῆς περιφέρειας τοῦ κύκλου πρὸς τὴν διάμετρό του, $\pi=3,14159...$) ἀρκετοὶ ἀρχαῖοι λαοὶ τὸν προσέγγιζαν μὲ ἀκρίβεια δεκαδικῶν ψηφίων, ὁ Γιαχβὲ κατὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντα ἀγνοεῖ τὴ σχέση τοῦ κύκλου μὲ τὴν διάμετρό του. Στὸ «Βασιλειῶν Α΄» (ζ' 23) συγκεκριμένα ἀναγράφεται: «Κατεσκεύασε χυτὴν θάλασσαν, διαμέτρον δέκα πήχεων ἀπὸ τὸ ἓνα χεῖλος μέχρι τοῦ ἄλλου, σχήματος στρογγύλου... καὶ περιφέρειας τριάκοντα πήχεων.» Ἄν διαιρέσουμε τὴν περιφέρειαν (30 πήχεις) μὲ τὴν διάμετρο (10 πήχεις) λαμβάνουμε $\pi=3$. Ἡ κατασκευὴ αὕτῃ εἶναι ἀδύνατος. (Βλ. «Ἡ Τεχνολογία τῶν θεῶν», ἐκδόσεις «Δαυλός», 2003.)

Πέραν ὅμως τῶν λαθῶν, τῶν ἀνακριβειῶν καὶ τῶν ὑπερβολῶν τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης», καὶ ἀνεξάρτητα τοῦ ἐὰν ὑπῆρξέ ποτε ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντα ἢ ὄχι, γεγονὸς ἀποτελεῖ, τὸ ὅτι στὴν Βίβλο περιγράφεται ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ διαρρύθμιση, ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ ἓνας ναός. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ δειχθῇ, ὅτι οἱ συγκεκριμένες περιγραφὲς τηροῦνται κατὰ γράμμα ἀνὰ τοὺς αἰῶνες τόσο ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους ἀρχικὰ μὲ τὶς συναγωγὰς ὅσο καὶ ἀργότερα ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, τῶν ὁποίων τὸ πνευματικὸ – καὶ ὄχι μόνον- ὑπέδαφος, ποὺ τοὺς ἐξέθρεψε, βρίσκεται στὸν Ἰουδαϊσμὸ καὶ ὄχι στὸν Ἑλληνισμὸ.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ ἀνεγείρονται κατ' ἀπομίμηση τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντα καὶ τῶν συναγωγῶν, στὰ πρότυπα ποὺ τέθηκαν στὴν Βίβλο κατ' ἐντολὴ –ὑποτίθεται- τοῦ Γιαχβὲ καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὴν διαρρύθμιση τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν, ὅπως διατείνονται οἱ ἐλληνορθόδοξοι προπαγανδιστές.

Άριστερά εικονίζεται τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου-Μεγάλης Παναγίας Θηβῶν (ἐπάνω) καὶ τῆς Μονῆς Καισαριανῆς (κάτω), ποὺ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν πρώτων αἰώνων. Οἱ κατασκευαστές τοὺς διατήρησαν τοὺς ἀρχαίους κίονες, προκειμένους νὰ στηρίζουν τὶς ἀψίδες τοὺς. Στὸν ἐξωτερικὸ κάτω τοῖχο τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς Καισαριανῆς (**δεξιὰ φωτογραφία**) φαίνεται ἡ τυπικὴ ἀξιοθρηνητὴ βυζαντινὴ λιθοδομὴ: Πέτρες, μάρμαρα καὶ ἄλλα τυχαῖα ὕλικά ἀνακατεμένα καὶ στερεωμένα μὲ χρησὴ ἀφθονῆς λάσπης. (Βλ. «Ἡ Ἀγάπη τῆς Καταστροφῆς», «Δ», τ. 284.) Οἱ ὀρθογώνιοι λίθοι τοῦ ἐπάνω τμήματος ἔχουν ἀφαιρεθῇ ἀτόφνοι ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ναό, γ' αὐτὸ ἡ κατασκευὴ φαίνεται καλύτερη.

Οἱ συναγωγὲς εἶναι προσανατολισμένες πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ (ἡ ὁποία βρίσκεται ἀνατολικά τῆς Ἑλλάδας). Ὅπου αὐτὸ δὲν εἶναι ἐφικτό, τοποθετεῖται τὸ ἱερὸ τῆς συναγωγῆς στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς αἵθουσας, ὥστε νὰ βρίσκεται πάντα πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. Τὸν ἴδιο προσανατολισμὸ ἔχουν καὶ οἱ χριστιανικοὶ ναοί, ἢ κατασκευὴ τοῦ ἱεροῦ τῶν ὁποίων δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ στοχεύσῃ τὴν Ἀνατολή –τὸ συγκεκριμένο σημεῖο τοῦ ὀρίζοντα– ἀλλὰ νὰ παραλληλισθῇ μὲ τὸν προσανατολισμὸ τῶν συναγωγῶν καὶ νὰ στοχεύσῃ τελικὰ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ προσανατολισμὸς αὐτὸς ἔχει σχέση καὶ μὲ τὸ δρώμενο κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λειτουργίας τῆς βάπτισης, ὅταν ὁ χριστιανὸς ἱερέας γυρίζει τὸν ἀνάδοχο πρῶτα πρὸς τὴν Ἑλλάδα (Δύση), ὅπου φτύνει τρεῖς φορές καὶ μετὰ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ (Ανατολή), ὅπου συντάσσεται μὲ τὸν Χριστό.

[Παρέκβαση: Ἐὰν ἔχετε ἀναρωτηθῇ, σὲ τί χρησιμεύει ὁ πνευματικὸς πατέρας –ἀνάδοχος ἢ νονός–, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι οἱ χριστιανοὶ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ μποροῦν νὰ τὸ κατηχήσουν στὸ Χριστιανισμό, ἢ ἀπάντησῃ ἔρχεται ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅταν ὁ Θεοδοσίος ἐπέβαλε τὸν νηπιοβαπτισμό: Φοβούμενοι τὶς διώξεις οἱ

Σύγκριση τυπικής Ελληνικής και Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής. **Επάνω** φαίνονται τριγώνα, εὐθείες γραμμές κι αετώματα στην ἀναπαράσταση τοῦ ΒΔ τμήματος τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Ι. Τραυλό. («Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τῆς «Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν».) **Δεξιά** φαίνονται καμπύλες καὶ τροῦλλοι σ' ἓνα τυπικὸ χριστιανικὸ ναὸ (Παντάνασσα Μυστρᾶ). Ὁ τροῦλλος –σύμβολο ὑποταγῆς στὸ Γιαχβέ– ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸ ἑβραϊκὸ καπελάκι «κιπά» (=θόλος), τὸ ὁποῖο φοροῦν ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στὴν ἑβραϊκὴ

Ἑλληνες βάπτιζαν μὲν τὰ παιδιά τους φαινομενικά, συνέχιζαν ὅμως κατ' ἰδίαν νὰ ἀκολουθοῦν τὴν πατρῶα θρησκεία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ θεσπίστηκε ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἀναδόχου, ἐνὸς χριστιανοῦ ἔμπιστου τῆς κρατικῆς-θρησκευτικῆς ἐξουσίας, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσε κι ἀνέφερε, ἂν ἡ ἀνατροφὴ τοῦ ἐλληνοπόουλου μετὰ τὴν βάπτισή του γινόταν χριστιανικὰ ἢ ὄχι. «Οὐαὶ κι ἀλίμονο», ἂν γινόταν ἐλληνικά. Μὲ τὴν πάροδο τῶν αἰώνων ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἔγινε ἔθιμο στὴ συνείδηση τῶν σὲ πνευματικὸ λήθαργο εὐρίσκομένων ρωμιῶν.]

- Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προσανατολισμὸ καὶ ἡ διαρρύθμιση τῶν χριστιανικῶν ναῶν διαμορφώνεται ἔτσι, ὥστε νὰ βρίσκεται σὲ συμφωνία μὲ τὰ παραγγελόμενα ἀπὸ τὸ Γιαχβέ στὴν Βίβλο καὶ τὶς συναγωγές. Ἔχει αὐλή, κυρίως ναό, ἁγία τράπεζα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου φυλάσσονται τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ξεχωρίζουν μὲ πολυτελὲς παραπέτασμα (τέμπλο).

- Κάθε συναγωγὴ ἔχει τὸ λεγόμενο «βῆμα», ἓνα ὑπερυψωμένο κατὰ 2-3 σκαλοπάτια μέρος μπροστὰ ἀπὸ τὸ ἱερό, ἐκεῖ ποὺ στέκεται καὶ ψέλνει ὁ ραββῖνος. Τὸ ἴδιο υἱοθέτησε κι ἡ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονική· γίνεταί ἔτσι διάκριση τῆς τάξεως τῶν ἱερῶν ἀπὸ τὸ ποίμνιο.

Τόσο στὶς συναγωγές ὅσο καὶ στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς ὑπάρχει στὸ ὑπερῷο ὁ γυναικωνίτης. Ὅπου γιὰ πρακτικοὺς λόγους δὲν μπορεῖ νὰ κατασκευασθῇ γυναικωνίτης, κάθονται ἀριστερὰ οἱ γυναῖκες καὶ δεξιὰ οἱ ἄνδρες.

*λειτουργία σὲ ἐνδειξη ὑποταγῆς στὸ Γιαχβέ. Τὴν κιπὰ δὲν χρειάζεται νὰ τὴν φοράῃ ὁ κά-
θε χριστιανός, ὅταν προσέρχεται στὸ χριστιανικὸ ναό, γιατί ἤδη βρίσκεται κάτω ἀπὸ μί-
α μεγάλη κιπὰ (τὸν τρούλλο), ὁ ὁποῖος ἔχει ζωγραφισμένο τὸν ὑπερφυσικὸ παντοκράτορα.
(Στὴν δεξιὰ φωτογραφία εἰκονίζεται τὸ ἐσωτερικὸ τρούλλου χριστιανικοῦ ναοῦ καὶ στὴ
μέση Ἑβραῖος φέρων κιπὰ.)*

Ἐμπόδιο στὴν ἐπικράτηση καὶ ἐδραίωση τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀποτελοῦ-
σε ἡ ὑπαρξη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἱερῶν. Ὅπως κάθε ἄλλο στοιχεῖο τοῦ Πολιτι-
σμοῦ, ἔπρεπε κι αὐτὰ νὰ ἐξαφανισθοῦν. Ἡ διαταγὴ ποὺ δόθηκε ἦταν ρητὴ: «Ἐς ἔδα-
φος φέρειν.» Ἡ ἰσχύουσα πρακτικὴ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἦταν ἡ ὀλι-
κὴ κατεδάφιση τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν καὶ ἡ ἀνέγερση στὴ θέση τοὺς χριστι-
ανικῶν. Ὡς οἰκοδομικὰ ὑλικά χρησιμοποιοῦνταν ὁλόκληρα ἢ τεμάχια σπασμένων
μαρμάρων, καθὼς καὶ οἱ ὀρθογώνιοι λίθοι τῶν τοίχων τῶν ἀρχαίων ναῶν. Ἡ τεχνι-
κὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν πολὺ ὑψηλὴ. Χρησιμοποιοῦσαν λαξευμένα μὲ ἀκρί-
βεια μάρμαρα, ἢ συναρμογὴ τῶν ὁποίων ἦταν τέλεια χωρὶς τὴ χρῆση συνδετικοῦ ὑλι-
κοῦ. Οἱ βυζαντινὲς κατασκευὲς διακρίνονται –ἐκτὸς τῶν ἄλλων– καὶ γιὰ τὶς ἄτεχνα
κατασκευασμένες λιθοδομές τους. Μαζὶ μὲ τὰ τεμάχια τῶν ἀρχαίων μαρμάρων ἀνα-
κατεύονταν λίθοι, κέραμοι κι ἄλλα εὐτελῆ ὑλικά, συνδεδεμένα μεταξὺ τους μὲ χρῆ-
ση πολλῆς λάσπης ὡς συνδετικοῦ ὑλικοῦ. Οἱ ἀμόρφωτοι βυζαντινοὶ κατέστρεφαν ἀ-
ριστουργήματα κι ἔκτιζαν στὴ θέση τους ἄθλιες κατασκευές.

Οἱ πρώτοι χριστιανικοὶ ναοὶ ἦταν ὀρθογώνιοι μὲ μῆκος διπλάσιο τοῦ πλάτους (ὅ-
πως ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου κι ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντα), χωρὶς τρούλλους κι εἶναι
γνωστοὶ μὲ τὴν ὀνομασίαν «βασιλικές». Κατὰ κανόνα διατηροῦσαν ὠρισμένους ἀπὸ
τοὺς ἐξωτερικοὺς κίονες τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἔξω ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔκτιζαν τοὺς ἐ-
ξωτερικοὺς τοίχους τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ. Ἔτσι οἱ ἐξωτερικοὶ κίονες τοῦ ἀρχαί-
ου ναοῦ γίνονταν ἐσωτερικοὶ τοῦ χριστιανικοῦ. Αὐτὸ δὲν γινόταν βέβαια ἀπὸ ἀγά-
πη γιὰ τοὺς κίονες καὶ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ ἀλλὰ γιὰ τεχνικοὺς λό-

γους. Οί κληρικοί δὲν εἶχαν τὶς ἀπαραίτητες τεχνικὲς γνώσεις κι ἔτσι χρησιμοποιοῦσαν ἀτόφους τοὺς ἀρχαίους κίονες, προκειμένου νὰ στηρίξουν τὶς ἀψίδες τους καὶ τὶς ὀροφές. Ἡ εἴσοδος γινόταν πάντα ἀπὸ τὴν Δύση, ἐνῶ ἔκτιζαν τὸ ἱερὸ – ἓνα ἡμικυκλικὸ προεξέχον συνήθως τόξο, τὴν κόγχη– στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ (πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ), ὅπου τοποθετοῦνταν ἡ ἀγία τράπεζα. Ὁ χώρος αὐτός, ὅπου φυλάσσονταν τὰ λειτουργικὰ σκεύη καὶ τὰ ἱερατικὰ ἄμφια προωριζόταν γιὰ τὸν κλῆρο καὶ ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μὲ τὸ παραπέτασμα. Ὑπῆρχε τὸ κυρίως μέρος τοῦ ναοῦ καὶ μπροστὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ αἶθριο, ὅπως ἀκριβῶς στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ στοῦ ναοῦ Σολομώντα.

Τοὺς ἐπόμενους αἰῶνες, ε’ καὶ στ’, δημιουργήθηκε ὁ γνωστὸς βυζαντινὸς ρυθμός, ἡ «βασίλική μετὰ τρούλλου». Ναὸς στηριζόμενος ἐπὶ κίωνων – ἑλληνικῶν, ὅπου ὑπῆρχαν– συνδεδεμένων μὲ ἡμικυκλικά τόξα, στοῦ μέσον τοῦ ὁποίου ἀνέγειρόταν ψηλὸς θόλος, ὁ τρούλλος, ὁ ὁποῖος ἀποτελέσει ἔκτοτε τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν βυζαντινῶν ναῶν.

Οἱ ψυχοθογικὲς συνέπειες τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς

ἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ ναοὶ δὲν εἶχαν τίποτε τὸ κολοσσιαῖο, τὰ πάντα ἦταν μὲ μέτρο. Βρίσκονταν σὲ ἀρμονία μὲ τὸν χώρο, ποὺ τοὺς περιέβαλλε. Οἱ κίονες τοῦ «πετροῦ» τοῦ Παρθενῶνα γιὰ παράδειγμα κλίνουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ κατὰ 7 ἐκ., ἐνῶ οἱ γωνιαῖοι κίονες κλίνουν διαγωνίως κατὰ 10 ἐκ. Οἱ τοῖχοι ἐπίσης, ἐνῶ ἐσωτερικὰ εἶναι κάθετοι, ἐξωτερικὰ κλίνουν πρὸς τὰ μέσα, ὥστε στὴν πραγματικότητα τὸ σχῆμα τοῦ Παρθενῶνα δὲν εἶναι παραλληλεπίπεδο ἀλλὰ πυραμιδοειδὲς καὶ συγκεκριμένα σχῆμα κόλουρου πυραμιδοειδοῦς.

Ἐὰν προεκταθοῦν νοητὰ οἱ τέσσερις γωνιαῖοι κίονες τοῦ Παρθενῶνα πρὸς τὰ ἐπάνω, συγκλίνουν κατὰ ξυγγίη σὲ μιὰ κορυφή – ἀκμὴ πυραμιδοειδοῦς σχήματος ὕψους 3.026,24 μ. (βλ. Δ. Κούτουλα, «Ὁ πυραμιδοειδὴς Παρθενών», «Δ», τ. 154). [Ἐδῶ γίνεται ἀντιληπτὸς κι ὁ κατασκευαστικὸς ἄθλος, ποὺ πέτυχαν οἱ μεγαλοφυεῖς ἀρχιτέκτονες τοῦ Παρθενῶνα, γιὰτὶ ὄχι μόνον κανένας λίθος τοῦ ναοῦ δὲν ἔχει ὀρθογώνιο σχῆμα ἀλλὰ τραπεζοειδές, ἀλλὰ καὶ κάθε λίθος ἀπαιτεῖ δικό του σχῆμα καὶ δική του θέση μέσα στοῦ γενικὸ σχέδιο τοῦ Παρθενῶνα, λόγῳ τῶν κλίσεων ποὺ δημιουργοῦν διαφορὲς γωνιῶν κι ἐπιφανειῶν σὲ κάθε σημεῖο τοῦ οἰκοδομήματος.]

Ἡ αἴσθησις ποὺ δίνεται στὸν ἐπισκέπτη στὸν Παρθενῶνα ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ναό, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντα ἐνταγμένος ἀρμονικὰ στὸν περιβάλλοντα χώρο – χωρὶς νὰ εἶναι ὑπερμεγέθης, ἀλλὰ κατασκευασμένος μὲ μέτρο– εἶναι πὼς βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴ γῆ καὶ παρὰσύρει τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰ ψυχικὴ ἀνάτασι πρὸς τὰ πάνω, πρὸς τὸν οὐρανό. Τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονική. Εἰσερχόμενος ὁ ἄνθρωπος σὲ ἓναν τεράστιο ὑποφωτισμένο ναὸ αἰσθάνεται δέος, νοιώθει μικρὸς, ἐλάχιστος καὶ ἀδύναμος, ιδίως ἅμα σηκῶσῃ τὰ μάτια του

πρὸς τὸν τροῦλλο, ὅπου δεσπόζει ἡ μορφὴ τοῦ ἐξωσυμπαντικοῦ παντοκράτορα Για-
χβέ. Νοιώθει «δοῦλος τοῦ Θεοῦ».

Ἁγία Σοφία: «Νενίκηκά σε, Σοδομῶν»

χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἔφθασε στὸ ἀποκορύφωμά της μὲ τὴν κατα-
σκευὴ τῆς Ἁγίας Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ τὴν ὁποία αἰσθά-
νονται ὑπερήφανοι οἱ ἀποπροσανατολισμένοι Νεοέλληνες, ποὺ τὴν θε-
ωροῦν ὕψιστο κεφάλαιο τῆς πολιτιστικῆς τους κληρονομιάς. Αὐτὸ ὅ-
μως δὲν εἶναι καθόλου ἀληθές.

Οἱ πρῶτοι ἔποικοι τῆς Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα μὲ πρόσφατα ἀρχαιολογι-
κὰ εὐρήματα, ποὺ ἀνάγονται στὸν 19 αἰ. π.Χ. ἦταν πιθανῶς Θυράκες, Φρύγες ἢ ἄλ-
λα ἐλληνικὰ φύλα. Τὸ ὄνομα ποὺ δόθηκε στὴν πόλη ἦταν «Βυζάντιο» ἀπὸ τὸν ἰδρυ-
τὴ τῆς Μεγαρέα Βύζαντα (7 αἰ. π.Χ.), ὁ ὁποῖος φέρεται ὡς υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνα καὶ
τῆς Κρέουσας. Ὁ Βύζας ἦταν ἐπομένως ὁ τελευταῖος ἀρχαῖος Ἕλληνας ἔποικος κι ὄ-
χι ὁ πρῶτος, ὅπως διδάσκεται. Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς αὐτοκρατορίας ὡς βυζαντινῆς
εἶναι δημιούργημα τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὐδέποτε οἱ βυζαντινοὶ ὠνόμασαν ἔτσι
τὸ κράτος τους. Τὸ ὄνομα Κωνσταντινούπολη δόθηκε ἀπὸ τὸν -ὄχι Ἕλληνα- Μέ-
γα Κωνσταντῖνο.

Οἱ Τοῦρκοι χρησιμοποιοῦν τὸ ὄνομα Ἰστανμπούλ, τὸ ὁποῖο εἶναι παραφθορὰ
τῆς ἐλληνικῆς φράσης «εἰς τὴν Πόλιν». Στοιὺς ἐλληνορθόδοξους δὲν ταιριάζει τὸ κα-
θαρὰ ἐλληνικῆς προέλευσης Ἰστανμπούλ, ἀλλὰ προτιμοῦν τὸ λατινικὸ Κωνσταντι-
νούπολη θεωρώντας τὸ ἐλληνικόν. Σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἐὰν ἐπιθυμοῦν ἐλληνικὸ
ὄνομα γιὰ τὴν Πόλη, θὰ πρέπει νὰ προτιμοῦν τὸ ἀρχικὸ ὄνομα Βυζάντιο -ἐκ τοῦ
Βύζαντος- κι ἐπ' οὐδενὶ τὸ Κωνσταντινούπολη τοῦ Ρωμαίου κατακτητῆ!

Ἡ Ἁγία Σοφία κατασκευάστηκε ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπὸ
τὸ Ταυρήσιο τῶν Σκοπίων, ἦταν λατινόφωνος, φανατικὸς χριστιανὸς καὶ ἀνῆλθε
στὸν βυζαντινὸν θρόνον τὸ 527 μ.Χ.. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας του ἐπιδόθη-
κε στὴν ἐνδυνάμωση τῆς μοναρχίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ἐξαφάνιση τῶν μὴ χρι-
στιανῶν (Ἑλλήνων καὶ «αἰρετικῶν») τῆς αὐτοκρατορίας. Στὸ στόχαστρό του ὑπῆρ-
χε πάντοτε ἡ Νεοπλατωνικὴ Φιλοσοφία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη ἐν γένει.

Ὁ Ἰουστινιανὸς τόλμησε καὶ κτύπησε τὸ «κακό» στὴ ρίζα του. Τὸ 529 διέταξε μὲ
νόμο τὸ κλείσιμο τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ποὺ λειτουργοῦσε ἐπὶ 916 ἔ-
τη, καὶ δήμευσε τὰ πλούσια κληροδοτήματά της. Ἡ νομοθεσία του καὶ κυρίως ὁ «Ι-
ουστινιανέιος Κώδικας» καὶ οἱ «Νεαρές» περιελάμβαναν πλῆθος σκληρῶν διατάξε-
ων κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐλληνιζόντων. Ἐνῶ μέχρι τὴν ἐποχὴ του κατεδαφί-
ζονταν πρωτίστως τὰ ἔργα τέχνης καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, στὰ
χρόνια του δολοφονήθηκαν ἄγρια ἄνθρωποι, δημεύτηκαν περιουσίες Ἑλλήνων καὶ
κάηκαν ἐλληνικὰ συγγράμματα. Λόγω τοῦ φόβου ἐμφάνισης ἐνὸς νέου Ἰουλιανοῦ,
κάθε μορφωμένος Ρωμαῖος ἦταν στόχος ὑποψίας γιὰ «κρυφοελληνισμό». Ἔτσι πολ-
λοὶ μορφωμένοι ἄνθρωποι κατασυκοφαντήθηκαν, ὅτι ἀκολουθοῦσαν κρυφὰ «τὴν

τῶν μυσαρῶν Ἑλλήνων νόσον» καὶ θανατώθηκαν.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἦταν αὐτός, ποὺ πρῶτος καθιέρωσε τὸ θεσμὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξέτασης καὶ τοῦ ἐξεταστοῦ τὸ 539. Τὸ 559 στὴν πλατεῖα Κυνηγίου τῆς Κωνσταντινούπολης κήληκαν κατ' ἐντολὴ τοῦ δημόσια, μὲ κρατικὴ ἐπίβλεψη ὅλα τὰ ἔργα τῶν Πυθαγορείων καὶ Νεοπλατωνικῶν. Ἐξέδωσε διάταγμα, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ κάθε ἓνας ποὺ θὰ γινόταν κληρικός, ὅ,τι καὶ νὰ ἦταν αὐτός, δοῦλος, κλέφτης, ἀπατεῶνας, δολοφόνος, ἀπαλλασσόταν τῶν κατηγοριῶν του καὶ ἀποκτοῦσε τὴν ἐλευθερίαν του. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ χωρὶς ἰδιαίτερη δυσκολία, ὅπως εἶναι αὐτονόητο, ἀπόκτησε ἓνα μεγάλο πλῆθος «ἀπὸ κάθε καρυδιᾶς καρύδι» ἀτόμων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσε ὅπως ἤθελε. (Βλ. Δ. Κούτουλα: «Ὁ ἀποκεφαλισμὸς τῶν Θεῶν», «Δ», τ. 152-153, Σ. Μυτιληναίου: «Ἡ σφαγὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν», «Δ», τ. 247 ἢ <http://www.davlos.gr/pdf/160270.pdf>, Α. Ρέτουλα: «Ποινὲς διαμελισμοῦ ζώντων “αἵρετικῶν” στὸ Βυζάντιο», «Δ», τ. 284.)

Σύμφωνα μὲ πρόσφατες ἀνασκαφὲς στὸν τόπο, ὅπου ἀνεγέρθηκε ἡ Ἀγία Σοφία – καὶ ὁ πλαῖνός της ναὸς τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ὑπῆρχαν τρεῖς ἀρχαῖοι ἐλληνικοὶ ναοὶ τῆς Προκλασικῆς καὶ Κλασικῆς ἐποχῆς: τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Στὸ ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Κωνσταντινούπολης ὑπάρχουν πολλὰ σχετικὰ ἀρ-

Έναντι: Η πολυαίωνα προπαγάνδα έχει καταφέρει να πείσει τους Νεοέλληνες ρωμιοὺς νὰ θεωροῦν αὐτὸ τὸ κτήριο, ποὺ μοιάζει μὲ ἀκατέργαστο ὄγκο, μὲ τὰ 2,4 στρέμματα ἀχρηστων τοιχιῶν, τὸ ναὸ τῆς Ἁγ. Σοφίας, ὡς ἄφθαστο ἀρχιτεκτονικὸ ἐπίτευγμα καὶ καμάρι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ **ἐπάνω δεξιὰ** τεμάχιο ἀρχαίου μαρμάρου μὲ δύο ψάρια καὶ μιὰ τριάννα, τὸ ὁποῖο βρίσκεται ἐντοιχισμένο στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, προέρχεται ἀσφαλῶς ἀπὸ κάποιον συλημένο ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανὸ ἀρχαῖο ναὸ τῆς Βυζαντινῆς Ἐπικράτειας. **Ἀριστερὰ** φαίνονται τὰ ἀκριβῶς δίπλα ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία ἐρείπια τοῦ κατεδαφισθέντος ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἀρχαίου ἐλληνικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὰ ὁποῖα ἀποκαλύφθηκαν ἀπὸ πρόσφατη ἀνασκαφή.

χαιολογικὰ εὐρήματα. (Βλ. Μ. Μαμανέα: «Ἡ ταφὴ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης κάτω ἀπὸ τὴν “θεοῦ” Σοφίαν», «Δ», τ. 233.) Οἱ ἀνασκαφὲς αὐτὲς ἀποκάλυψαν μιὰν ἄλλην «ἄλωση» -προγενέστερη τοῦ 1453-, αὐτὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀπὸ τὴ θεοκρατικὴ καὶ σκοταδιστικὴ Ρωμιοσύνη τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ὁ Ἰουστινιανὸς πίστευε, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολη ἔπρεπε νὰ πάρῃ τόσο τὴ θέσιν τῆς Ρώμης ὅσο καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, γι’ αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῇ τὸ πιδὺ ὑπέροχο οἰκοδόμημα· ἓνας ναός, ἡ Ἁγία Σοφία. Ὁ ναὸς αὐτὸς δὲν ἀφιερώθηκε σὲ κάποιον ἅγιο, ἀλλὰ πῆρε τὸ ὄνομα Σοφία, προφανῶς λόγῳ ἐπιρροῆς ἀπὸ τὴν «Παλαιὰ Διαθήκη» («Σοφία Σολομῶντος», «Σοφία Σειράχ»).

Γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἔδωσε ἐντολὴ νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπ’ ὅλους τοὺς ἀρχαίους ἐλληνικοὺς ναοὺς τῆς Βυζαντινῆς Ἐπικράτειας τὰ πολύτιμα ὕλικά, ποὺ περιείχαν (χρυσός, ἐλεφαντόδοντο κ.τ.λ.), καθὼς καὶ τὰ καλὰ μάρμαρα καὶ ὁλόκληροι κίονες καὶ νὰ μετακομισθοῦν στὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἔτσι συλήθηκε ἄγρια πλῆθος ὀνομαστῶν ναῶν, ὅπως τῆς Περγάμου, τῆς Μιλήτου, τῶν Δελφῶν κ.λ.π., ἀκόμα καὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ Ἰουστινιανὸς εἶναι ὁ πρῶτος «Ἑλγιν» τῆς Ἱστορίας. Οἱ σύγχρονοι Νεοέλληνες, ποὺ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς τὴν ἐπιστροφὴ τῶν

μαρμάρων του Παρθενώνος, δὲν διανοήθηκαν ποτὲ νὰ ζητήσουν κι ἀπὸ τοὺς Τούρκους νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἀκρόπολη τὰ μάρμαρα τοῦ Παρθενώνος, μὲ τὰ ὁποῖα στόλισε τὴν Ἀγία Σοφία ὁ φανατικὸς χριστιανὸς καὶ μισέλλην Ἰουστινιανός.

Ὁ χώρος, ποὺ καλύπτει ὁ τροῦλλος τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἀποτελεῖ τὸν κυρίως ναό. Στὴν βάση του ὑπάρχουν τέσσερις γρανιτένιοι κίονες ἀπὸ τὴν Ἑφεσο. Οἱ στρογγυλοὶ σηκοὶ (ἑσοχές) στὶς γωνίες ἔχουν πορφυροῦς κίονες ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν Ἡλιούπολη (Μπααλμπέκ). Ἡ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ἐξοχές τοῦ κεντρικοῦ θόλου ἔχει νωπογραφίες μὲ χειροβεῖμι, ἐνῶ μπροστὰ ἀπὸ τὸ ναὸ ἔχει τοποθετηθῇ λεκάνη μὲ νερό, ὅπως προβλεπόταν στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ στὸ ναὸ τοῦ Σολομῶντα.

Γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ναοῦ δούλεψαν 10.000 ἐργάτες γιὰ μίαν ἐξαετία. Ὡς ἀρχιτέκτονες ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπέλεξε τὰ μεγαλύτερα –σύμφωνα μὲ τοὺς χριστιανούς– μυαλὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Ἀνθέμιο καὶ τὸν Ἰσίδωρο, οἱ ὁποῖοι εἶχαν γεννηθῇ στὴ Μικρὰ Ἀσία. Ἄν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀπολογητὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ἦταν Ἕλληνες, τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαφάνισις ὅλων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν καταγωγὴ τους ἱστορικῶν στοιχείων δημιουργεῖ εὐλογες ὑπόνοιες γιὰ τὴν πραγματικὴ τους καταγωγὴ.

Τὸ ποσό, ποὺ ξοδεύτηκε γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἦταν τεράστιο· ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀκριβώτερα οἰκοδομήματα στὴν ἀνθρώπινη Ἱστορία. Στὴ χριστιανικὴ παράδοση ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ τὴν τελετὴ τῶν ἐγκαινίων (27 Δεκεμβρίου 537) ἔμπλεως ὑπερηφάνειας ὁ -45χρονος τότε- Ἰουστινιανὸς ἀνέκραξε: «Νενίκηκά σε, Σολομῶν» (κι ὅχι βέβαια «νενίκηκά σας Ἰκτίνε καὶ Καλλικράτη», ποὺ θὰ ἀναφωνοῦσε, ἂν εἶχε κατασκευάσει κάτι ἐλληνικό). Τὸ κτήριο εἶναι πολὺ μεγάλο, κι ὠρισμένοι ὁμιλοῦν γιὰ ἀρχιτεκτονικὸ θαῦμα, μᾶλλον λόγῳ τοῦ δέους ποὺ προξενεῖ στὸν ἐπισκέπτη κι ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του, ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ διδάσκεται στὶς ἀρχιτεκτονικὲς σχολὲς ὡς παρὰδειγμα πρὸς ἀποφυγὴ.

Ἕνα κακομεθετημένο στατικὸ κτήριο

πρόθεσή τους ἦταν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν παλαιὸ ὀρθογωνικὸ τύπο τῶν ναῶν, τὶς ἀπλὲς βασιλικές, ποὺ παρέπεμπαν στὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡ ἰδέα ἦταν σὲ ἓνα κτίσμα κύβου ἀποτελούμενο ἀπὸ τέσσερις ψηλὲς ἀψίδες (μία σὲ κάθε πλευρά) νὰ στηρίζουν ἓνα στρογγυλὸ τροῦλλο διαμέτρου 31 καὶ ὕψους 11 μέτρων. Οἱ ἀψίδες ἐνισχύθηκαν μὲ ἐσωτερικὲς κολῶνες, καὶ μέρος τοῦ βάρους τοῦ κτηρίου κατανεμήθηκε στοὺς ὑπερμεγέθεις περιμετρικοὺς τοίχους, πάχους 1 ἕως 1,10 μέτρων. Ὁ μεγάλος τροῦλλος ἀπαιτεῖ κατασκευὴ μεγάλης ἀψίδας, ἡ μεγάλη ὁμως ἀψίδα ἔχει μεγάλο βάρος. Τὸ πρόβλημα, ποὺ ἀντιμετώπισαν, ἐπομένως ἦταν, πῶς ἡ κατασκευὴ θὰ ἄντεχε τὸ βάρος ὅχι τόσο τοῦ τροῦλλου ἀλλὰ τὸ ἴδιον βάρος τῶν ἀψίδων. Προκειμένου νὰ τὸ λύσουν, οἱ ἀρχιτέκτονες κατασκεύασαν δύο τεράστιες ὀρθογώνιες στήλες κι ἔβαλαν τὴν κάθε ἀψίδα μεταξύ τους. Συνολικὰ χρειάστηκαν περιμετρικὰ τέσσερις τέτοιες στήλες, προκειμένου νὰ ἀντέξουν τὸ βάρος τῶν τεσσάρων ἀψίδων καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὀριζόντιο παραμόρφωσή τους. Ἡ βάση τῆς κάθε μιᾶς στήλης ἔχει διάμετρο 600 τ.μ..

Ἐστω κι ἔτσι ὅμως, τί ἀπέγινε τὸ καμάρι τῶν χριστιανῶν; Δεκαῆξι χρόνια μετὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ τροῦλλος της στὸν πρῶτο μεγάλο σεισμὸ ὑπέστη σοβαρὲς ζημιὲς στὸ ἀνατολικὸ τμήμα του (15 Αὐγούστου 553). Ἡ περιοχὴ εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιδὲ σεισμογενεῖς περιοχὲς τοῦ πλανήτη, πρᾶγμα ποῦ, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, ἀγνοοῦσαν οἱ –ἀνευ σοβαρῶν τεχνικῶν γνώσεων– χριστιανοὶ ἀρχιτέκτονες. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ δὲν θὰ ἔπρεπε ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἐπιλεγῇ γιὰ τὴν ἀνέγερση τόσο μεγάλου ναοῦ. (Οἱ μὲ ἄριστες τεχνικὲς γνώσεις ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἀρχιτέκτονες, ποῦ εἶχαν κατασκευάσει τὸν Παρθενῶνα χίλια χρόνια πρὶν, ἐπέλεξαν τὸν Ἱερὸ Βράχο, γνωστὸ γιὰ τὴν ἀντισεισμικότητά του.) Στὶς 14 Ἰανουαρίου 557 ὁ τροῦλλος ὑπέστη καὶ ἄλλες ζημιὲς καὶ τελικὰ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ αὐτὸ «καύχημα» κατέρρευσε κατὰ τὸν σεισμὸ τῆς 7ης Μαΐου 559. Πέφτοντας κατερεῖπωσε μία ἀψίδα, τὸν ἄμβωνα, τὴν ἀγία τράπεζα καὶ τὸ κιβώριο.

Τὸ γεγονὸς προκάλεσε τρόμο καὶ κατάπληξη. Χαμένες οἱ μελέτες τοῦ Ἀνθέμιου, τὰ χρήματα ποῦ ξοδεύτηκαν, τὰ «νενίκηκά σε» τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ οἱ τόννοι ἄχρηστου οἰκοδομικοῦ ὕλικου γιὰ τὴν στήριξή του. Χριστιανικὲς πηγὲς ἀναφέρουν, ὅτι οἱ δύο ἀρχιτέκτονες εἶχαν ἤδη πεθάνει, κι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέθεσε τὴν ἐπισκευὴ στὸν συνονόματο ἀνιψιὸ τοῦ Ἰσιδώρου. Αὐτὸς ἐφτείαξε καινούργιο τροῦλλο, ὁ γέρον πὰς Ἰουστινιανὸς στὶς 25 Δεκεμβρίου 563 ξανα-εγκαινίασε τὸ ναό, ὁ ὁποῖος ὅμως συνέχισε νὰ ἔχῃ προβλήματα κι ἀνασπληθώθηκε πολλὰς φορὲς μέχρι σήμερα.

Τὸ 867 παρουσιάστηκαν σοβαρὲς ρωγμὲς σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ ναοῦ, καὶ στὶς 9 Φεβρουαρίου 869 ὁλόκληρο τὸ δυτικὸ τμήμα τοῦ κτηρίου κατέρρευσε ἀπὸ σεισμό. Κρῖμα ὁ ἐνὸς μέτρου πάχους τοῖχος του. Στὶς 25 Ὀκτωβρίου 986 κατέρρευσε ἡ δυτικὴ ἀ-

Εἴσοδα Ἑλλάδος **Κανονικὴ: 53 €** Εἴσοδα Ἑλλάδος **Φοιτητικὴ: 43 €** Εἴσοδα **Ἐξωτερικοῦ: 80 €**

(ΟΝΟΜΑ)		(ΕΠΩΝΥΜΟ)		Πληρωμὴ μὲ Τραπεζ. Κατάθεση ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ 146/40417714 Ταχυδρομικὴ Ἐπιταγὴ ΕΛΤΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ POST RESTANTE 175 01 Π. ΦΑΛΗΡΟ
(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)		(Τ.Κ.)	(ΠΟΛΗ)	
(ΧΩΡΑ)	(Τηλ.)	(E-mail)		
Πληρωμὴ μὲ Πιστωτικὴ Κάρτα		VISA ☐	MasterCard ☐	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _ _ _ _ _				
ΤΡΙΠΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _ _ _				
ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: _ _ / _ _		Υπογραφή: _____		

ψίδα, η οποία προκάλεσε και μερική ξανα-κατάρρευση του νέου τρούλλου. Έπισκευ-
 ες σε κατεστραμμένα τμήματα του ναού αναφέρονται και κατά την εποχή του αυτο-
 κράτορα Μιχαήλ Η' (ιγ' αιώνας), όπως και κατά το 1317 επί Ανδρονίκου του Β', ό-
 πότε ενισχύθηκαν οι βορειοανατολικοί και νοτιοανατολικοί τοίχοι. Το 1345 κατέρ-
 ρευσε ξαφνικά η ανατολική άψίδα, το 1348 το ανατολικό μισό του τρούλλου, ενώ
 περιηγητές και ιστορικοί του ιε' αιώνα περιγράφουν με άσχημα λόγια την κατάστα-
 ση του «θαύματος της αρχιτεκτονικής». Σοβαρές επισκευές και ενίσχυση του τρούλ-
 λου με διπλό σιδερένιο στεφάνι έγιναν από το 1847 έως το 1849 επί Όθωμανικής Αυ-
 τοκρατορίας, όταν σουλτάνος ήταν ο Άμπντουλμετζίτ. (Για την ιστορία: Μετά την
 άλωση προστέθηκαν από τους όθωμανούς τέσσερις μιναρέδες κι η Αγία Σοφία μετα-
 βλήθηκε σε τζαμί. Από το 1935 κατ' εντολή του Κεμάλ Ατατούρκ η Αγία Σοφία με-
 τατράπηκε σε Μουσείο.)

* * *

ποτυχημένη ή όχι, άσχημη ή όμορφη, η αρχιτεκτονική της Αγίας Σοφί-
 ας, όπως και των υπολοίπων χριστιανικών ναών έχει άμεση σχέση με
 τις εντολές, που διατύπωσε προς τον περιούσιο λαό του ο Γιαχβέ, και
 καμμία σχέση με την αρχιτεκτονική των αρχαίων ελληνικών ναών. Τα
 μόνα κοινά στοιχεία των χριστιανικών ναών με την αρχαία Ελλάδα
 είναι ο χώρος, καθ' ότι οι χριστιανοί ναοί κτίσθηκαν στη θέση κατεδαφισθέντων
 αρχαίων ελληνικών, και τα αρχαία ελληνικά τεμάχια των μαρμάρων, που χρησιμο-
 ποίησαν οι χριστιανοί ως δομικά υλικά.

Ιωάννης Λάζαρης

Ηλεκτρολόγος - Ηλεκτρονικός Μηχανικός Ε.Μ.Π.
 ilazaris@yahoo.gr

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΟΜΩΝ & ΤΕΥΧΩΝ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΙ ΔΑΥΛΟΥ 58 €

_____ (ΟΝΟΜΑ) _____ (ΕΠΩΝΥΜΟ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΕΤΟΣ)

_____ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΤΕΥΧΗ ΔΑΥΛΟΥ 6 €

_____ (Τ.Κ.) _____ (ΠΟΛΗ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ) _____ (ΧΩΡΑ) _____ (Τηλ.)

Οί τιμές επιβαρύνονται με κόστος ταχυδρόμησης μέσω ΕΛΤΑ, που για αποστολές εντός Ελλάδος είναι 2,80 €.

Πιστωτική Κάρτα

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____

VISA ☐

ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (αναγράφεται στο πίσω μέρος της κάρτας): _____

MasterCard ☐

ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: ____ / ____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ: _____

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:

Περιοδικό «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Αθήνα

FAX: (+30) 210 3314997

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Έλληνοχριστιανική Αεροπορία

Στὰ «Αἴσιμα καὶ Ἀδήριτα» τοῦ Ἰανουαρίου στὸ σχόλιο μὲ τίτλο «Ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μας» ἔρχομαι νὰ προσθέσω, ὅτι τὰ καταγγελλόμενα ἰσχύουν δυστυχῶς καὶ στὴν Πολεμικὴ Αἱεροπορία, ὅπως γνωρίζω ἐξ ἰδίας πείρας. Τὰ διάφορα ἔντυπα τοῦ Ὀπλοῦ αὐτοῦ, ποὺ κυκλοφοροῦν, ἀποπνέουν τὴν ἀτιμόσφαιρα Κατηχητικοῦ καὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας. Σκόπιμα τελοῦνται μνημόσυνα γιὰ τοὺς πεσόντες καθαρὰ θρησκευτικά. Σὰν χειριστὴς πολεμικῆς Μοίρας ἀεροσκαφῶν ἄκρως ἐπικίνδυνων, ὅπου εὐδοκίμως ὑπηρετήσα, δὲν θυμᾶμαι ποτὲ νὰ περνοῦσε ἀπὸ τὸ μυαλό μου ἡ ψοφοδεὴς χριστιανικὴ σκέψη, ὅτι εἶχα βοηθὸ τὸν Θεό, γιατί, ἂν μοῦ συνέβαινε αὐτό, ἀπλῶς θὰ εἶχα σκοτωθῇ. Στὰ διάφορα ἀτυχήματα, ποὺ μοιραῖα σὰν ἀεροπόρος ἔχω ὑποστῇ, μέχρι τελευταία στιγμὴ ἄνευ οὐδεμιᾶς παρακλήσεως ἀγωνιζόμουν καὶ ἐπέζησα, ἀξιοποιώντας καὶ τὸ τελευταῖο δευτερόλεπτο τὸν ἀγῶνα ἐπιβίωσης, ὅπως ἡ Φύση ὀρίζει στὰ πλάσματά της.

Μὲ ὕπουλες ἀλλοιώσεις τὰ ἀπρόσκλητα κοράκια τῆς θρησκοληψίας αὐθαίρετα μαγαρίζουν λεβέντικες στιγμές, ποὺ τὶς πληρώσαμε μὲ αἷμα καὶ ἥρωισμό.

Π.Γ.

Φροῦδικὴ ἀγκύλωση

Θρασύτατα καὶ στρατευμένα (γιατὶ τὸ Σύστημα τοὺς χρησιμοποιεῖ, γιὰ νὰ στηρίζεται) οἱ διάφοροι ψυχαναλτὲς ἀγνοοῦν τὰ πάντα στὴν δογματικὴ παντοκρατορία τοῦ Σιωνισμοῦ. Ἐπισυνάπτουν στὴν «θεραπεία» ὅλες τὶς τεχνολογικὲς ἐπιτεύξεις σὲ μίᾳ μηχανιστικῇ θεώρηση τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου καπηλεύονται ὅ,τι ὑπέροχο ἔχουν κλέψει ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα φέροντάς το στὰ δικά τους μέτρα, μὲ τὴν διαλεκτικὴ τῆς πίστης καὶ προτάσσουν τὴν Φροῦδικὴ θεωρίαν σὰν πανάκεια... Ἔτσι ὁ Φροῦδισμὸς μὲ μίᾳ «θεραπείᾳ» ἐπανεντάσσει στὸ Σύστημα αὐτοὺς ποὺ δὲν ἀντέχουν καὶ τοὺς ξαναφέρει πάντα ἐκεῖ ποὺ ἄρχισαν. Τὰ ἴδια ἔκαναν ἄλλωστε ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Μαρξισμὸς.

Π.Γ.

Ἡ δύναμη τοῦ Ἀγνώστου

Ὁ κ. Χριστόδουλος ἔσπευσε ἄρον ἄρον νὰ διακόψῃ τὴν δοκιμαστικὴ ἀνάγνωση τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν περικοπῶν στὴ Δημοτικὴ, διότι «δὲν ἐπετεύχθη ὁ σκοπός», ποὺ γιὰ τὸν ἴδιο ἦταν «ἡ προσέλκυσις τῶν νέων». Οἱ μὲν νέοι δὲν συγκινήθηκαν, οἱ δὲ γέροι δυσφόρησαν, διότι τὰ ἱερὰ κείμενα ἔχασαν τὴν ἀρχαῖον προζα τους, ἔγιναν κατανοήσιμα καὶ ἔτσι ἀπογυμνώθηκαν τῆς «σοφίας» τους. Φυσικὸ ἄλλωστε, ἀφοῦ στὴν καλύτερὴ τῶν περιπτώσεων (ἂς μὴ ἀναφεροῦμε στὶς χειρότερες) αὐτὸ ποὺ κάνουν εἶναι νὰ «κομίζουν γλαῦκα εἰς Ἀθήνας». Μήπως ὅμως οἱ πιστοὶ –νέοι καὶ γέροι– δὲν ἀκοῦνε ὅσα θέλουν νὰ ἀκούσουν; Γι' αὐτὸ τὰ ἱερὰ κείμενα πρέπει νὰ παραμένουν δυσνόητα καὶ πεπαλαιωμένα; Ὅσο πιὸ δυσνόητο εἶναι τὸ ἱερὸ κείμενο τόσο περισσότερο δέος προκαλεῖ, ἄρα τόσο σοφώ-

τερο φαντάζει. Τὸ Ἄγνωστο καὶ τὸ Ἀπόκρυφο προσελκύει τοὺς πιστοὺς.

Χωρὶς διάθεση ἀστεϊσμοῦ: ἄς δοκιμάσῃ ὁ κ. Χριστόδουλος τὴν ἀνάγνωση τῶν περικοπῶν σὲ μία παντελῶς ἄγνωστη γλῶσσα. Πέραν τῶν πρώτων ...ἐνοχλήσεων θὰ ὑπάρξῃ κοσμοσυρροὴ στοὺς ναοὺς. Ἰδίως ἂν ἀποφασίσῃ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν «μητρικὴ» γλῶσσα τῶν κειμένων, τὴν Ἑβραϊκὴν.

Π.Κ.

Ἀναμφισβήτητη ἀγιότητα

Γιατί τόσοι προβληματισμοὶ καὶ συζητήσεις γιὰ τὸ ἂν εἶναι ἅγιος ἢ δὲν εἶναι τὸ πτώμα τοῦ καλόγερου τῆς Φθιώτιδος; Δεκάδες πιστῶν, ποὺ τοὺς βάφτισε ὅταν ζοῦσε, βγήκαν στὶς τηλεοράσεις καὶ καυχήθηκαν γιὰ τὰ ἅγια ὀνόματα ποὺ τοὺς ἔδωσε: Ἀβραάμ, Δαβὶδ, Ραχὴλ, Σολομῶν, Ἰωήλ, Ρεββέκα, Ραφαήλ, Σάρρα, Δανιήλ... Μάλιστα σ' ἓνα ὁλόκληρο χωριό, τὸ Καππαδοκικὸ Τρικάλων, ξαναζωντανεύει ὁλόκληρο τὸ Ἑβραϊκὸ Πάνθεον μὲ τὰ παλαιοδιαθηκικά ὀνόματα ποὺ ἔδωσε στὰ ἀναδεξιμία του ὁ καλόγερος. Δηλαδή ἄλλο προσὸν εἶχαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἅγιοι τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκτὸς τὴν τυφλὴ ἑβραϊολαγνεία τοὺς καὶ ταυτόχρονα τὸν ἀβυσσαλέο ἀνθελληνισμό τοὺς; Νὰ ἀνακηρύξουν λοιπὸν ἀμέσως ἅγιο τὸ πτώμα τῆς Φθιώτιδας ὁ κ. Χριστόδουλος, ἢ ὁ κ. Βαρθολομαῖος ἂν εἶναι «ἀρμοδιώτερος», καὶ ν' ἀφήσουν τὶς τσιριμόνιες.

Γ.Σ.Π.

Σύγχρονος Ναὸς τοῦ Σολομῶντος

Διερωτᾶται κανεὶς, πῶς οἱ διάφοροι τηλεπωλητὲς ἐλλαδέμποροι, ὀρθόδοξοι «μέχρι τὰ μούνια», ποὺ διαφημίζουν βιβλία τοῦ «εἰδωλολατρικοῦ» Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, κατορθώνουν νὰ γεφυρώνουν τὴν ἰδεολογικὴ τους σχιζοφρένεια, κινούμενοι μεταξὺ δύο μεγεθῶν, ποὺ ὄχι μόνον ἱστορικὰ εἶναι ἀπολύτως ἀσυμβίβαστα (ὅταν ἐπεκράτησε ὁ Χριστιανισμὸς ἐξαφάνισε τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ), ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἀπέχουν ἔτη φωτὸς μεταξὺ τοὺς. Ἀπάντηση λογικὴ στὴν ἀπορία αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ βέβαια. Μπορεῖ ὅμως νὰ ὑπάρξῃ οἰκονομικὴ ἀπάντηση, ὅποτε ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς εἶναι ἀπλῶς «χρῆμα», μιὰ ποὺ μαζὶ μὲ τὸν Γιαχβὲ μπορεῖ νὰ συγκατοικῇ ἄνετα μὲ τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς Ἱερουσαλὴμ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος.

Γ.Σ.Π.

Πυρηνικὰ καὶ «Ὀλοκαύτωμα»

«Τὸ Ὀλοκαύτωμα εἶναι ἐπινόηση τῆς Δύσης», εἶπε ὁ Ἰρανὸς πρόεδρος. Στὸ Ἰσραὴλ σήμανε συναγερμὸς καὶ ἄρχισαν οἱ κατηγορίες γιὰ τὰ πυρηνικὰ ὄπλα τοῦ Ἰράν, τὰ ὁποῖα κατέχει βέβαια καὶ τὸ Ἰσραήλ, χωρὶς νὰ τὸ κατηγορῇ κανένας. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἐπίσημος ἀρχηγὸς Κράτους, ἔστω θεοκράτης ἀσιατικοῦ τύπου, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ ἡγέτες τοῦ Ἰσραήλ, τόλμησε καὶ χαρακτήρισε τὸ Ὀλοκαύτωμα σὰν μῦθο. Πάντως οἱ ἑλληνικὲς κυβερνήσεις συνηθίζουν νὰ ἀντιπροσωπεύονται πάντοτε στὸν ἑορτασμὸ τοῦ Ὀλοκαυτώματος.

Α.Ρ.

ΕΙΔΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ: ΕΝΑ ΑΒΕΒΑΙΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τὸ πᾶθοςμιακὸ καὶ διατροφικὸ πρόβλημα

Ἰ γνώσεις μας γιὰ τὴν βιολογικὴ καὶ πολιτισμικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου στὴ Γῆ βασίζεται σὲ μία σειρά πληροφοριῶν, ποὺ συγκεντρώθηκαν τὶς δυὸ τελευταῖες ἑκατονταετίες ἀπὸ ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφές. Ὡς πρὸς τὴν διάρκεια τῆς ἐξελικτικῆς πορείας του καὶ τὴν δομὴ καὶ λειτουργία τοῦ σώματός του ὁ ἄνθρωπος κατατάσσεται στὰ Πρωτεύοντα, δηλαδὴ σὲ μία καθωρισμένη ὁμάδα τῶν θηλαστικῶν.

Ἡ πρώτη παρουσία τῶν θηλαστικῶν αὐτῶν σὲ μεγάλο ἀριθμὸ ἐμφανίζεται στὶς ἀρχὲς τῆς Τριτογενοῦς γεωλογικῆς περιόδου. Στὶς πρώτες φάσεις τῆς Ἡωκαίνου τὰ θηλαστικὰ ὄντα ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ ἀπλὲς μορφές. Ἔως τὴν Ὀλιγόκαινο καὶ Μειόκαινο ἐπικρατοῦν οἱ ἀνθρωπίδες (Hominiden καὶ Pongiten). Μεταξὺ τῆς Πλειόκαινου καὶ Πλειστόκαινου ἐμφανίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅχι μόνον ὡς «Homo Sapiens» ἀλλὰ καὶ ὡς φορέας τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ.

Ἡ πᾶθοςμιακὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου

Νῶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς κατὰ τὴν γεωργικὴ ἐπανάσταση γύρω στὰ 8000 π.Χ. ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 10 ἑκατομμύρια ἄτομα, τὸ 2010 μ.Χ. θὰ μετῶ γύρω στὰ 7,2 δισεκατομμύρια ἄτομα. Ἀπὸ τὸ 8000 π.Χ. ἕως τὸ 1650 μ.Χ. ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς αὐξήθηκε κατὰ ποσοστὸ 50 % ἀνὰ χίλια χρόνια. Ἀπὸ τὸ 1650 μ.Χ. ἕως σήμερα τὸ ποσοστὸ αὐτὸ ὑπολογίζεται σὲ 2000 % ἀνὰ χίλια χρόνια. Ἐὰν ὁ ρυθμὸς αὐτὸς πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου πληθυσμοῦ τῆς Γῆς διατηρηθῇ, τὸ ποσοστὸ αὐτὸ θὰ φθάσῃ τὰ ἐπόμε-

να 1.000 χρόνια τὸ 5.600 %, ποὺ ση-
μαίνει ὅτι τὸ 3000 μ.Χ. θὰ φθάσῃ τὰ
358 δισεκατομμύρια ἄτομα, πράγμα
ὅμως ποὺ γιὰ κατανοητοὺς λόγους εἶ-
ναι ἀδύνατο.

Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι πληθυσμια-
κὴ ἄνοδος σὲ ποσοστὸ 95% θὰ παρα-
τηρηθῇ στὶς ἀναπτυσσόμενες χώρες,
τότε ἡ ἀνθρωπότητα ὁδεύει πρὸς με-
γαλύτερη ἀστάθεια καὶ πρὸς σοβα-
ρὰ προβλήματα ἀστικοποίησης. Στὶς
ἀνεπτυγμένες χώρες ἡ γήρανση τοῦ
πληθυσμοῦ θὰ ὀδηγήσῃ σὲ προβλή-
ματα κόστους περίθαλψης καὶ συν-
τάξεων καὶ στὴν μείωση τοῦ ἐργασια-
κῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ πληθυσμιακὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου πρὸ καὶ μετὰ Χριστόν.

π.Χ.	Ἑκατομμύρια	μ.Χ.	Ἑκατομμύρια
8000	10	1650	400
7000	12	1800	1.000
6000	15	1950	2.400
5000	20	1965	3.350
4000	30	1975	4.050
3000	40	1985	4.920
2000	50	2000	6.400
1000	60	2010	7.200
0	100	2100	11.250
		3000	358.000

Ἀπὸ τὰ 11,2 δισεκατομμύρια ἀνθρώπους τοῦ ἔτους 2100 μ.Χ. οἱ περισσότεροι θὰ
ζοῦν στὴν Ἀσία, Ἀφρικὴ καὶ Λατινικὴ Ἀμερικὴ καὶ δὴ ὡς ἑξῆς:

Ἔτος	Ἀφρικὴ	Ἀσία	Εὐρώπη	Αὐστραλία	Β. Ἀμερικὴ	Ν. Ἀμερικὴ	Υφῆλιος
1965	310,7	1.889,7	674,9	10,0	294,2	166,2	3.348,8
1975	389,0	2.343,0	732,0	16,0	354,0	221,9	4.064,0
1985	520,0	2.863,0	792,0	20,0	431,0	291,0	4.917,0
2000	779,0	3.701,0	886,0	25,0	578,0	420,0	6.389,0
2020	1.320,0	5.100,0	1.040,0	35,0	850,0	680,0	9.025,0

(Σὲ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους.)

Οἱ διατροφικὲς δυνατότητες τῆς Γῆς

γὴν ἐπιφάνεια μὲ τὰ 510 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα τῆς
καλύπτεται ἀπὸ τὴν ξηρὰ σὲ ποσοστὸ περίπου 30 % (153 ἑκατομμύρια
τετραγωνικὰ χιλιόμετρα). Ἐὰν ἀφαιρέσουμε τὶς ἀκατάλληλες γιὰ τὴν
ζωὴ περιοχές, ὅπως τοὺς πόλους, μένουν ὡς ὑπόλοιπο 135 ἑκατομμύ-
ρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Ἀπὸ αὐτὰ περίπου 10 %, δηλαδὴ 13,5
ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα, καλλιεργοῦνται σήμερα. Γιὰ τὴν διατροφή,
τὸν ρουχισμό κλπ. ἀπαιτεῖται 1 τετραγωνικὸ χιλιόμετρο γιὰ 800 ἄτομα.

Συνολικὰ ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς καταναλώνει κατὰ μέσο ὄρο καὶ κεφαλὴ ἡμερη-

σίως 2.420 θερμίδες. Ή συνολική ποσότητα προϊόντων διατροφής ήμερηςίως, που χρειάζεται να παραχθῇ, υπολογίζεται ως ἑξῆς:

ΕΤΟΣ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ (Δισεκατομμύρια χιλιοθερμίδες ἡμερησίως)
1975	9,80
1985	11,90
2000	15,50
2010	21,80
2100	27,23

Συνεπῶς ἀπὸ τὴν καλλιεργήσιμη γῆ μποροῦν νὰ διατρέφονται περίπου 11 δισεκατομμύρια ἄνθρωποι, δηλαδή ὁ γῆινος πληθυσμὸς τοῦ ἔτους 2100 μ.Χ.

Ἐὰν λάβουμε ὑπ’ ὄψη τὶς ἀνάγκες τῶν ἡπείρων σὲ προϊόντα διατροφῆς σὲ δισεκατομμύρια χιλιοθερμίδες ἡμερησίως, γιὰ τὰ ἔτη 2000 καὶ 2020 μ.Χ. προκύπτει ἡ ἑξῆς εἰκόνα:

Ἔτος	Ἀφρική	Ἀσία	Εὐρώπη	Αὐστραλία	Β. Ἀμερική	Ν. Ἀμερική	Υφῆλιος
2000	1,88	8,96	2,14	0,60	1,40	1,02	15,46
2020	3,19	12,41	2,52	0,85	2,06	1,65	21,84

Μὲ τὴν ἐπέκταση τῆς καλλιεργήσιμης ἐπιφάνειας τῆς ξηρᾶς καὶ τὴν ἀποδοτικώτε-
ρη ἐκμετάλλευση τῆς θάλασσας, παράλληλα μὲ τὴν συνθετική παραγωγή προϊόντων
διατροφῆς, γίνεται δυνατὴ ἡ διατροφή περισσότερων τῶν 11 δισεκατομμυρίων ἄν-
θρώπων. Συνεπῶς ἡ συνολικὴ παραγωγή εἰδῶν διατροφῆς θὰ εἶναι ἐπαρκὴς γιὰ τὴν
κάλυψη τῶν διατροφικῶν ἀναγκῶν τοῦ αὐξανομένου παγκοσμίου πληθυσμοῦ ἕως
τὸ ἔτος 2100 μ.Χ. Οἱ κακὲς ὑποδομὲς ὅμως καὶ ἡ ἀνεπαρκὴς διανομή, σὲ συνδυασμὸ
μὲ τὴν πολιτικὴ ἀστάθεια, τὴν χρόνια φτώχεια καὶ τὴν διαφθορὰ θὰ ὀδηγήσουν σὲ
διατροφικὰ προβλήματα σὲ μεγάλες περιοχὲς κυρίως τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ προοπτικὲς ἐξαφανίσεως τοῦ εἴδους ἄνθρωπος

Ὡς ἄνω ὅμως ἀποτελέσματα εἶναι στενὰ συνδεδεμένα καὶ μὲ προϋ-
ποθέσεις καὶ ὅρους. Ἕνας κύριος ὅρος εἶναι νὰ ἀποφευχθοῦν μεγάλες
πολιτικὲς διαταραχὲς καὶ ἓνας ἀτομικὸς πόλεμος, ποὺ θὰ ὀδηγοῦσαν
στὴν αὐτοκαταστροφή τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κάθε κρατικὴ κοινω-
νία πλαισιώνεται καὶ μὲ ἀσυνήθεις προσωπικότητες, ἱκανὲς γιὰ νέες
κοινωνικὲς κινητοποιήσεις, μὲ στόχο τὴν μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας πρὸς τὸ κα-
λύτερο. Πολλὲς φορὲς ὅμως κυριαρχεῖ ἡ ἀποξένωση καὶ ἡ ἀδιαφορία, μὲ καταστρε-
πτικὰ ἀποτελέσματα. Ὡς παράδειγμα ἔχομε τὸ ἱστορικὸ γεγονός, ὅτι κάποτε ὑπερ-
πλημμύρισαν τὴν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ὅλα τὰ εἶδη τῶν θρησκειῶν καὶ ἰδεολογι-

μάτων. Οἱ Ἐπικούρειοι, οἱ Στωικοὶ καὶ οἱ παραδοσιακοὶ Ρωμαῖοι περιφρονοῦσαν τότε τὶς ἀνήσυχες, μὴ ὀρθολογικὲς καὶ συναισθηματικὲς νέες κοινωνικὲς κινητοποιήσεις. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως σήμερα τέτοιες ἢ παρόμοιες κοινωνικὲς κινητοποιήσεις νὰ ἐπιδράσουν στοὺς λαοὺς γιὰ μεταρρυθμίσεις πρὸς τὸ καλύτερο, ἐξασθενῶντας τὴν ἰσχὺν τῶν μεγιστάνων τοῦ χρήματος. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὅμως μποροῦν νέες ἀσθένειες νὰ θέσουν ὅρια στὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς.

Ὁ σημερινὸς τρόπος ζωῆς, ἡ νοοτροπία τῶν πολιτῶν καὶ τῶν κυβερνώντων τῶν λαῶν δείχνουν, ὅτι μέχρι σήμερα, μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 21ου μ.Χ. αἰῶνα, δὲν ἔχει ἀκόμη μελετηθῇ ὀλοκληρωτικὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, μὲ κριτήρια μόνον τὴν παρατήρηση, τὴν λογικὴ, τὴν ἥρεμη καὶ ἐλεύθερη σκέψη καὶ τὴν καθαρὴ συνείδηση, γιὰ νὰ ρυθμισθῇ πρὸς τὸ καλύτερο ὁ ἀνθρώπινος βίος καὶ ἡ κοινωνικὴ συγκρότηση τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ὑπολογισμοὶ γιὰ ἓνα κατὰ μέσο ὄρο προσδόκιμον χρονολογικῆς ὑπάρξεως μιᾶς τεχνολογικὰ ἀνεπτυγμένης κοινωνίας ἔδωσαν ἀπὸ διάφορους ἐπιστήμονες διαφορετικὰ ἀποτελέσματα. Οἱ πλέον αισιόδοξοι ὑπολογισμοὶ μὲ σοβαρὴ ἐπιχειρηματολογία κάνουν λόγο γιὰ μερικὲς ἑκατοντάδες ἢ μερικὲς χιλιάδες χρόνια. Πρόκειται συνεπῶς γιὰ πολὺ στενὰ χρονικὰ περιθώρια σὲ σύγκριση μὲ τὰ 10 ἢ 12 ἑκατομμύρια χρόνια ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους ἢ τρία τρισεκατομμύρια χρόνια ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῆς πρωτόγονης ζωῆς στὸν πλανήτη Γῆ.

Ἡ ὑπαρξὴ τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας στὴν Γῆ, μὲ ὅσα σήμερα κοσμοϊστορικὰ καὶ βιολογικὰ δεδομένα γνωρίζουμε, θὰ βρῇ τὸ τέλος της σὲ μιὰ ξεκάθαρα ὑπολογιζόμενη χρονικὴ περίοδο. Αὐτό, ποὺ θὰ συμβῇ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν διαφέρει σὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει μεμονωμένα σὲ κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξή.

Ἡ ζωὴ ἐνδὸς μεμονωμένου ἀνθρώπου λήγει μὲ φυσικὴ γήρανση τοῦ ὁργανισμοῦ ἢ πρὸ τῆς φυσικῆς γήρανης μὲ θανάτους λόγῳ πείνας, κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ἀσθένειας καὶ δολοφονίας ἀπὸ ζῷα ἢ ἀνθρώπους. Ὁ σκοπός, ὅπου τείνει κάθε ζωὴ, εἶναι ὁ θάνατος, εἶναι τὸ τέρμα της, ἡ τελικὴ ἀποδιοργάνωση, εἶναι ἡ αὐξηση τῆς ἐντροπίας, ἀπὸ ὅπου τελικὰ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ. Κάθε ἀνθρώπος γνωρίζει, ὅτι ἡ προσωπικὴ του ὑπαρξὴ στὸν πλανήτη Γῆ σὲ μιὰ ὑπολογιζόμενη χρονικὴ περίοδο βαίνει πρὸς τὸ τέλος, ἐὰν αὐτὴ δὲν διακοπῇ πρόωρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ ζῇ μὲ ὑπευθυνότητα καὶ νὰ διαμορφώσῃ τὴν ζωὴ του μὲ τὸν καλύτερο δυνατό τρόπο,

Ἀνάλογα τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ τὶς ἀνθρώπινες κοινωνίες ὡς σύνολο. Ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι μιᾶς κοινωνίας ζοῦν κατὰ φύσιν, ἀκολουθοῦν τοὺς νόμους τῆς ζωῆς καὶ δὲν ἐκφυλίζονται, αὐτὸ καὶ μόνον εἶναι ἱκανὸ μὲ τὴν ὥθηση τῶν νόμων τῆς ζωῆς νὰ ἐξελίξῃ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία σὲ τελειότερη μορφή καὶ νὰ δώσῃ στὶς ἀνθρώπινες ψυχὰς τὰ μέσα μιᾶς ταχύτερης πνευματικῆς προόδου καὶ περαιτέρω ἐξέλιξης σὲ τελειότερες καὶ ἁρμονικώτερες μορφές. Κοσμοϊστορικὰ ἢ βιολογικὰ αἷτια μποροῦν

να θέσουν ένα τέρμα στην ζωή των ανθρωπίνων κοινωνιών, όταν εξαλειφθούν οι δυνατότητες της ζωής. Μπορεί επίσης να θέση τέρμα στην ζωή μιάς κοινωνίας και ένδεχόμενη αφύσικη μετάλλαξη του DNA του ανθρώπου. Ένα ακραίο όριο ύπαρξης της ζωής στον πλανήτη Γη θέτει ο ήλιος, όταν εξαντληθούν τα αποθέματα υδρογόνου, τα οποία προβλέπεται να έχουν ακόμη διάρκεια 4,5 δισεκατομμυρίων ετών.

Ποιές είναι οι αναλογίες των αιτίων πρόωρης εξάλειψης του ανθρώπινου γένους από τον πλανήτη Γη; Η πείνα ως αιτία εξάλειψης ή οι ασθένειες δεν αποτελούν κύριες αιτίες, εάν δεν συνεξετάσουμε τους βιολογικούς κινδύνους. Διαφορετική βαρύτητα έχει η αναλογία στο μεγάλο ατύχημα και αυτοκτονία, που θα προκύψει από ανθρώπινο χέρι πατώντας το κόκκινο κουμπί για μία πυρηνική αυτοκαταστροφή. Κάτω από την απειλή της αυτοκαταστροφής του ανθρώπινου γένους είναι οι εξελιγμένες κοινωνίες, στις οποίες ένα τέτοιο ένδεχομένο είναι πιο πιθανό απ' ό,τι στις μη εξελιγμένες.

Μια σύνθετη κοινωνία έχει μεν πλατειές και γρήγορα αντιδρώσες υποδομές απ' ό,τι οι παλαιές κοινωνίες, αλλά μπορεί να καταλήξει πολύ εύκολα στην έκτροπή.

Ή ανθρώπινη δυστυχία της εποχής μας

σημερινή περίοδος, στις αρχές του 21ου μ.Χ. αιώνα, που ζή η ανθρωπότητα», δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ευτυχής. Η ανθρωπότητα έχει κλεισθή, με τις επιδράσεις των θρησκειών διάφορης προέλευσης και της οικονομικής ισχύος της μειονότητας των μεγιστάνων του χρήματος, μέσα σε ένα κλοιό με αντιφατικές αντιλήψεις και συνθήκες ακατάλληλο για την εξέταση της σημασίας της ζωής μέσα από ένα πρίσμα το οποίο παραμορφώνει και μάλιστα πολλές φορές αντιστρέφει την σημασία των πραγμάτων. Τα αποτελέσματα μπορούν να χαρακτηριστούν τραγικά λόγω του χωρισμού των ανθρώπων σε αλληλομαχόμενες ομάδες που αλληλοσπαράσσονται και αλληλομισούνται. Οί υπεύθυνοι των θρησκειών και της εξουσίας των κρατών και πολύ περισσότερο των έτσι ονομασθέντων υπερδυνάμεων έχουν καταστήσει έκτροματικά στοιχεία γεμῖα με αφύσικες, τεχνητές και ψεύτικες επινοήσεις ενός νοσηρού, ελαττωματικού λογικού.

Σήμερα οί διεθνείς ανισότητες του οικονομικού συστήματος δεν έχουν την σημασία που είχαν παλαιότερα, όταν οί θετικές επιπτώσεις της διεθνοποίησης ξεπερνούσαν τις αρνητικές και επέτρεπαν την συνολική ανάπτυξη του συστήματος. Στην σημερινή μετακομμουνιστική χρονική περίοδο ο Καπιταλισμός ως οικονομικό σύστημα δεν έχει ανταγωνισμό αντίπαλο και ως εκ τούτου δεν δέχεται καμμία πίεση για την αναμόρφωση και μεταρρύθμισή του.

Εάν η ανθρωπότητα εξακολουθήσει να πορεύεται για πολύ καιρό πάνω στις σημερινές γραμμές, κουβαλώντας μαζί της και τα υποπροϊόντα που ονομάζονται «εκ-

φυλισμός» καὶ «ἀποσύνθεση», δὲν μπορεῖ νὰ προβλεφθῇ τὸ ποὺ θὰ καταλήξῃ. Ἡ σημερινὴ κοινωνικὴ ἀρρυθμία εἶναι προῖον ἐσκεμμένης κατασκευῆς θεωριῶν (Καπιταλισμός, Σοσιαλισμός, Μαρξισμός, Τρομοκρατία κ.ἄ.), ποὺ ἀπέβλεπαν καὶ ἀποβλέπουν στὸ νὰ διαιωνίσουν τὴν κοινωνικὰ ἀπαράδεκτη καὶ βιολογικὰ ἐπικίνδυνη κατάσταση κοινωνικῆς ὀργάνωσης, προσδιορισμένης ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς σχέσεις ποὺ δημιουργοῦν μεταξὺ τους τὰ μέλη της, ὅπου ἐπιβιώνουν ἐκεῖνοι ποὺ κατορθώνουν καὶ ἀσκοῦν ἔλεγχο πάνω σὲ αὐτές, μεταβάλλοντας ἔτσι τὴν «οἰκονομικὴ σύμπραξη» σὲ ἀνθρωπινὴ ἐξάρτηση.

Ἡ μεγαλύτερη πηγὴ τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀθλιότητος τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους σήμερα ὀφείλεται στὴν ἀντίθεση τὴν ὁποία ἔχουν σκόπιμα δημιουργήσῃ οἱ μεγιστάνες τοῦ χρήματος μὲ τοὺς δούλους τους μὲ τὶς συνθήκες καὶ τοὺς νόμους τῆς παγκόσμιας ζωῆς, στοὺς ὁποίους ὑπόκεινται οἱ ἄνθρωποι ἀναγκαιῶς καὶ ἀναποδράστως. Τὰ ἄτομα αὐτὰ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ νοήσουν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πλανήτη Γῆ εἶναι συγκληρονόμοι μιᾶς μεγάλης, πλούσιας καὶ ὠραίας κληρονομιάς, τῆς παγκόσμιας ζωῆς, καὶ ὁλόκληρης τῆς πάγκαλης φύσεως, τὴν ὁποία θὰ μπορούσαν νὰ ἀπολαύσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐξασφάλιζε σὲ ὅλους τὴν εὐτυχία καὶ τὴν δόξα. Τὰ νόθα αὐτὰ ἀνθρώπινα εἶδη ἐγκαταλείπουν ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ ἀποκτήσουν ἐλάχιστα πράγματα.... ἱκανοποιώντας ἔτσι τὰ ζωώδη ἔνστικτά τους.

Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἀκόμα καὶ οἱ ληστές, γιὰ νὰ πετύχουν στὸ βδελυρὸ ἔργο τους, χρειάζονται ὁμόνοια καὶ ἁρμονία.

* * *

Εἶναι δυνατὴ ἡ ὄχι ἢ ἀλλαγὴ πρὸς τὸ καλὺτερο τοῦ σημερινοῦ κόσμου; Ἀκολουθοῦν ἀκόμη 24 χρόνια ἕως τὸ ἔτος 2030 μ.Χ., καὶ πέρασαν 56 μόλις χρόνια ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ἐνὸς συμβάντος, ποὺ ἄλλαξε γιὰ πολλοὺς ἀποφασιστικὰ τὴν ζωὴ. Ἐὰν μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ 21ου μ.Χ. αἰῶνα παραμείνουμε ἀπροετοίμαστοι γιὰ τὰ συμβάντα ποὺ θὰ λάβουν χώρα τὰ ἐπόμενα 24 χρόνια καὶ δείξουμε τὴν ἴδια ἀδιαφορία γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, ὅπως τὸ 1929, 1941 καὶ 1947, εἶναι πολὺ πιθανό, ὅτι ὄχι μόνο θὰ ζήσουμε δυσάρεστες ἐκπλήξεις, ἀλλὰ ἐπίσης θὰ ὑποστοῦμε τὴν ἐξάπλωση τῶν ἀρνητικῶν ἐπιδράσεων τους, ποὺ θὰ ἐνταθοῦν τόσο πολὺ καὶ θὰ καταστρέψουν ἀνεπιστρεπτὶ τὶς ἀνθρώπινες ἀξίες καὶ τὶς δομὲς τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ἐθνῶν. Διότι ἡ ἀνθρωπότητα δὲν μπορεῖ πιά νὰ παραμένῃ τὸ αἰώνιο θύμα τῆς ἴδιας τῆς ἱστορίας της!

Δρ Γ. Χατζηθεοδώρου

Ὑφηγητὴς Πολυτεχνείου Ἀρχην

ΑΙΧΜΑΛΩΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

**Ὁ κ. Φ. Κουβέλης ἀναρῶν τὸ πρόβλημα
τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας- Κράτους**

«Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ παραδοχές, ποὺ εἶναι προσβλητικές, καὶ τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ ἀλλὰ καὶ τὸν κατακτήσεων, ποὺ ἔχει κάνει ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴ διαδρομὴ τῶν αἰώνων.»

Ὑτά μᾶς δήλωσε σὲ ἀποκλειστικὴ συνέντευξη ὁ κοινοβουλευτικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ριζοσπαστικῆς Ἀριστερᾶς κ. Φώτης Κουβέλης. Ὁ κ. Κουβέλης ἐπίσης ἀναφέρθηκε στὸ πρόβλημα σχέσεων Ἐκκλησίας-Κράτους, κατέθεσε προτάσεις γιὰ τὰ θέματα, ποὺ πρέπει νὰ ρυθμιστοῦν (θρησκευτικὸς ὅρκος, μάθημα θρησκευτικῶν, ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, προσηλυτισμός), ἀνέλυσε τὴν κατάστασι ποὺ ἔχει διαμορφωθῇ στὴν σύγχρονη ἐλληνικὴ πραγματικότητα μὲ τὶς συνεχεῖς ἀντιδράσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τοὺς δέσμιους τοῦ πολιτικοῦ κόστους πολιτικοὺς ἀφ' ἑτέρου.

Τὸ πλήρες κείμενο τῆς συνέντευξης τοῦ κ. Κουβέλη

ΕΡ.: Ποιές εἶναι οἱ ἀπόψεις σας γιὰ τὴ νοοτροπία καὶ τὴ συμπεριφορὰ ὀρισμένων ἱεραρχῶν καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστόδουλου, ποὺ θέλουν νὰ ἔχουν λόγο καὶ ἄποψη ἐπὶ παντὸς θέματος, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας;

- Τὸ σύστημα ποὺ διέπει τὶς σχέσεις τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας δημιουργεῖ διαπιστωμένες συναλληλίες ἐξουσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων, παρὰ τὰ ὅσα ἀντίθετα ὑποστηρίζουν οἱ ὑποστηρικτὲς τοῦ σημερινοῦ συστήματος. Αὐτὸ δημιουργεῖ θεσμικὲς συγχύσεις καὶ ἐρμαφρόδιτες ρυθμίσεις, ποὺ ἀναφέρονται καὶ στὴν προσωπικὴ κατά-

σταση τῶν πολιτῶν. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο γεννιοῦνται ἀντιθέσεις καὶ παράγονται διελκυστίνδες, ποὺ κάποιες φορὲς παίρνουν τὴ μορφή σύγκρουσης, ποὺ διαταράσσει τὴν ἰσορροπία, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ὑπάρχει στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας-Κράτους. Πρέπει νὰ ἐπέλθῃ ὁ χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος ὑπὸ καθεστῶς ἀμοιβαίου σεβασμοῦ. Δυστυχῶς χάθηκε ἡ εὐκαιρία αὐτὴ στὴν ἀναθεωρητικὴ διαδικασία τοῦ ἔτους 2001. Νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι οἱ θεσμικὲς συγχύσεις, ποὺ ὑπάρχουν ἀναφορικὰ μὲ τὶς ἰδιότητες Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, προσβάλλουν καὶ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο πολλὲς φορὲς ἐμποδίζεται νὰ ρυθμίση, ὅπως ἔχει ὑποχρέωση καὶ δικαίωμα, ἐλεύθερα τὶς σχέσεις του μὲ τοὺς πολίτες. Τὰ ὅσα κατὰ καιροὺς σημειώνονται καὶ ἀποτελοῦν στοιχεῖα ἔντασης στὶς σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἔκφραση τῆς σύγκρουσης δύο ἐξουσιῶν. Νὰ θυμηθοῦμε τὸν πολιτικὸ γάμο, νὰ θυμηθοῦμε τὴν ἀντιδικία γιὰ τὴν ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευύματος ἢ μὴ στὶς ταυτότητες, τὴν ἀντιδικία γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ περιουσία στὸ πρόσφατο παρελθὸν ἢ ἀκόμη νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὴν ἄρνηση κάποια περίοδο τῆς Ἐκκλησίας νὰ συμμορφωθῇ μὲ ἀποφάσεις τῆς τρίτης συντεταγμένης ἐξουσίας, τῆς Δικαιοσύνης.

Δὲν θὰ τολμήσουν μὲ τὴν συνταγματικὴ ἀναθεώρηση

» Βεβαίως ἡ συνταγματικὴ ἀναθεώρηση τοῦ ἄρθρου 3, παρ. 1 τοῦ Συντάγματος θὰ ἀποκαθιστοῦσε ἀπόλυτα τὰ πράγματα καὶ θὰ ἀνακαθώριζε συνολικὰ τὶς σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς ὅμως, ὅπως σᾶς εἶπα, ἡ δυνατότητα τῆς συνταγματικῆς ἀναθεώρησης τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ χάθηκε καὶ χάθηκε – μὲ εὐθύνη τῶν δύο μεγάλων κομμάτων, τοῦ ΠΑΣΟΚ, τότε ποὺ ἦταν Κυβέρνηση, καὶ τῆς Ν.Δ., διότι δὲν θέλησαν νὰ ἔρθουν σὲ ρήξη μὲ τὴν ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι προφανές, ὅτι ὑπολόγισαν τὸ πολιτικὸ κόστος. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀναθεώρηση τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, ποὺ θὰ ἀποκαθιστοῦσε τὰ πράγματα καὶ θὰ ἐξωρολογίξε αὐτὲς τὶς σχέσεις, εἶναι δυνατόν ὁ κοινὸς νομοθέτης νὰ προωθήσῃ ἐπιμέρους νομοθετικὲς ρυθμίσεις ἔτσι, ὥστε νὰ ἀποσαφηνιστοῦν οἱ ἀρμοδιότητες τοῦ Κράτους καὶ οἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐκκλησίας.

» Πρόσφατα κατατέθηκε μία συγκεκριμένη πρόταση νόμου, τὴν ὁποία καὶ ὑποστήριξα, ποὺ δυστυχῶς ἀπορρίφθηκε ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς καὶ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῆς Ν.Δ. καὶ ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴ ὁμάδα τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ἔτσι χάθηκε γιὰ ἄλλή μιὰ φορὰ μιὰ δυνατότητα νὰ ἐπέλθῃ ὁ ἐξωρολογισμὸς τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας.

» Τώρα βέβαια τὸ μεγάλο ζήτημα εἶναι, ἂν θὰ προκύψῃ ἡ δυνατότητα στὴν ἀνοιγόμενη συνταγματικὴ ἀναθεώρηση νὰ ἀντιμετωπιστῇ ἐκεῖ τὸ ὅλο πρόβλημα. Εἶμαι βέβαιος ἢ, ἂν θέλετε, πιθανολογῶ ἔντονα, ὅτι δὲν θὰ εἶναι στὶς διατάξεις πρὸς ἀναθεώρηση ἐκεῖνες οἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος ποὺ ἀφοροῦν στὶς σχέσεις Κράτους-Ἐκκλησίας. Καί, ἐπαναλαμβάνω, αὐτὸ συμβαίνει ἀκριβῶς, διότι δὲν θέλουν τὰ δύο μεγάλα κόμματα νὰ πάρουν τὴν εὐθύνη καὶ νὰ ἀνακαθοριστοῦν οἱ σχέσεις αὐτές.

» Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῶν τῶν ἐπισημάνσεων θέλω νὰ τονίσω, ὅτι εἶναι σκοταδιστικὸς ὅσο καὶ ἐπικίνδυνος ὁ πολιτικὸς λόγος, ποὺ θέλει νὰ διακρίνῃ τοὺς «ἐν θρησκείᾳ πατριῶτες» ἀπὸ τοὺς «ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας». Ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας

Σύνταγμα της Ελλάδος: Άρθρο 3 (Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας), παρ. 1.

“Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, ὑπάρχει ἀναπόσπαστα ἐνωμένη δογματικὰ μὲ τὴ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ μὲ κάθε ἄλλη ὁμόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Τηρεῖ ἀπαρασάλευτα, ὅπως ἐκεῖνες, τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνες καὶ τὶς ἱερὲς παραδόσεις. Εἶναι αὐτοκέφαλη, διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων καὶ ἀπὸ τὴ Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴ καὶ συγκροτεῖται, ὅπως ὁρίζει ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς κθ' (29) Ἰουνίου 1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξης τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928.”

ὀνομάζουν κάποιοι αὐτοὺς, ποὺ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἔχουν τὴν πολιτικὴ πρωτοβουλία τῆς πρότασης καὶ γιὰ τὸν ἐξορθολογισμό τῶν σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν κοινὸ νομοθέτη ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος.

Τὰ σημεῖα ποὺ πρέπει νὰ ρυθμιστοῦν

» Θὰ κάνω ἐνδεικτικὲς ἀναφορὲς στὰ σημεῖα, ποὺ θεωρῶ πὺς εἶναι τὰ πλέον οὐσιώδη:

- Ἡ κατάργηση τοῦ θρησκευτικοῦ ὅρκου.
- Ἡ κατάργηση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ὡς διαδικασία θρησκευτικῆς ὁμολογίας καὶ ἡ ἀντικατάσταση τῶν Θρησκευτικῶν ἀπὸ τὴν Θρησκευτιολογία, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Ἱστορία, τὴν Κοινωνιολογία, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴν Δογματικὴ τῶν Θρησκευτῶν.
- Ἐνα τρίτο ζήτημα εἶναι ἡ ὑποχρέωση τῆς Ἐκκλησίας νὰ φορολογηθῇ γιὰ οἰκονομικὲς δραστηριότητες, ποὺ δὲν ἔχουν σχέση μὲ τοὺς λατρευτικοὺς σκοπούς. Ὑποστηρίζω κατὰ συνέπεια τὴν ἄποψη, ὅτι βεβαίως θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀφορολόγητα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ εἰσοδήματα, ποὺ ἀφοροῦν στοὺς λατρευτικοὺς σκοπούς, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ φορολογοῦνται οἱ δραστηριότητες, οἱ οἰκονομικὲς δραστηριότητες ἐμπορίας καὶ ἐξασφάλισης κέρδους, ποὺ γίνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ τέτοιες δραστηριότητες οἰκονομικοῦ χαρακτῆρα καὶ κερδοφόρες ὑπάρχουν πάρα πολλές.
- Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ καταργηθῇ ἡ σχετικὴ διάταξη περὶ προσηλυτισμοῦ. Εἶναι μία διάταξη, τὴν ὁποία ὀνομάζω ἀπαράδεκτη, ἀναχρονιστικὴ καὶ ἡ ὁποία δὲν ὑπηρετεῖ τὴν ἐπὶ τῆς οὐσίας θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Μὲ τὸ δεδομένο μάλιστα, ὅτι ὁ προσηλυτισμὸς εἶναι ποινικὸ ἀδίκημα, ἀλλὰ ἐκ τῶν πραγμάτων ἔχει γίνεαι ποινικὸ ἀδίκημα μόνον γιὰ ἄλλες θρησκείες καὶ ὄχι γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη θρησκεία.
- Ὑπάρχει τὸ μεγάλο ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τῶν κληρικῶν. Ἡ πρότάσή μου εἶναι νὰ

άποδοθη ή έκκλησιαστική περιουσία (ή όποία άπό τό έτος 1945 μέχρι και σήμερα δόθηκε άπό την Έκκλησία στο Κράτος) στην Έκκλησία. Καί ή Έκκλησία στη βάση βέβαια και συγκεκριμένων μελετών και οικονομικών υπολογισμών να αναλάβη αυτή την μισθοδοσία των κληρικών. Έμεις δέν θέλουμε τόν λαϊκό κληρο να τόν περιθωριοποιήσουμε οικονομικά, γι' αυτό και ή πρόταση νόμου, που καταθέσαμε και ή όποία δυστυχώς άπερρίφθη, προβλέπει ένα μεταβατικό διάστημα 10 έτών, μέσα στο όποιο θα πρέπει να γίνουν όλες αυτές οι πράξεις έπιστροφής της έκκλησιαστικής περιουσίας, που έδόθη στο Κράτος, άπό τό Κράτος προς την Έκκλησία. Στο βαθμό που δέν είναι δυνατή ή αυτούσια έπιστροφή, τότε μπορεί να αντιμετωπισθί είτε με ανταλλάξιμη περιουσία ή ακόμα και με την οικονομική άποτίμηση αυτής της περιουσιακής κατάστασης, ή όποία, άπό την ώρα που θα την πάρη ή Έκκλησία, θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της για μισθούς και για την κοινωνική ασφάλιση των κληρικών. Καί μάλιστα λέμε, ότι, αν δέν άρκη τό χρονικό διάστημα των 10 έτών ως μεταβατικό χρονικό διάστημα, μπορεί να υπάρξη και ένα έπιπλέον μεταβατικό διάστημα 5 έτών.

» Ο πολιτικός γάμος θα πρέπει να είναι υποχρεωτικός και προαιρετικός ό θρησκευτικός. Καί να έξηγήσω γιατί. Ο γάμος σε κάθε περίπτωση είναι μία πράξη, ή όποία πρέπει να βεβαιώνεται άπό τό Κράτος με μία διαπιστωτική πράξη. Καί έαν κάποιος πολίτης επιλέγη να κάνει θρησκευτικό γάμο του όποιου θρησκευτικού δόγματος, αυτό είναι δικό του θέμα.

» Θα πρέπει να μετατραπούν οι διάφορες θρησκευτικές ένώσεις και ή Έκκλησία της Ελλάδος σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα όποια θα αναγνωρίζονται με άπόφαση στα πλαίσια της εκούσιας δικαιοδοσίας, όπως λέγεται στα νομικά, άπό τό Έφετείο και θα έγγραφονται στο επί τουτο βιβλίο, που θα τηρηται στο Έφετείο της κάθε περιοχής.

» Έαν αυτά είχαν προωθηθί ή αν προωθηθούν, πράγματι θα έχουμε έναν έξορθολογισμό στις σχέσεις Έκκλησίας-Κράτους. Δυστυχώς όμως, αυτό δέν τό θέλει ή πλειοψηφία της Βουλής, δέν τό θέλει ή ΝΔ και τό ΠΑΣΟΚ. Άκριβέστερα, έπειδή θέλω να είμαι άπόλυτα αντικειμενικός, τό ΠΑΣΟΚ παρέπεμψε τό όλο ζήτημα σε έναν ευρύτερο, όπως είπε, δημόσιο διάλογο και φοβάμαι, ότι ή παραπομπή σε έναν διάλογο δέν είναι τίποτα άλλο παρά επιλογή να άποφύγουν τό όποιο πολιτικό κόστος. Καί εκ των πραγμάτων αυτή ή παραπομπή θα είναι παραπομπή στις Έλληνικές καλένδες.

ΕΡ.: Μιλήσατε για πολιτικό κόστος. Ποιός πιστεύετε ότι φταίει για αυτή την κακή «τροχοπέδη»; Η Παιδεία, ή Έκκλησία, ή Ένημέρωση, ό Τύπος, ή Κυβέρνηση, τα Πανεπιστήμια;

– Πιστεύω ότι είναι πολλοί οι συνδιαμορφωτές μιας κοινής γνώμης. Καί κυρίως φταίει ή ώργανωμένη άσκούμενη πολιτική, ή όποία δέν έχει ένημερώσει επί της ουσίας τόν έλληνικό λαό. Δέν έχει πράγματι γίνει ή κατάλληλη ένημέρωση. Καί δέν έγινε, διότι κάποιος –και είναι πολλοί– θέλουν να έκμεταλλεύονται τό θρησκευτικό συναίσθημα του έλληνικού λαού, που πράγματι είναι ύψηλό και έντονο, και να τό έντάσουν στην λογική των πελατειακών πολιτικών σχέσεων. Νομίζω, ότι οι κοινωνίες πρέπει

Φώτης Κουβέλης, κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του Συνασπισμού: «Τò ισχύον σύστημα σχέσεων Έκκλησίας και Κράτους αποτελεί άποψηχο ένδος μακρινού παρελθόντος, πον σήμερα πολλοί επιχειρούν νά τò συντηρήσουν έκμεταλλεμένοι ένα θρησκευτισμό, πον άναθερμαίνεται άπο τις ρευστότητες και τις έντάσεις πον σημειώνονται στο έθνικά μας ζητήματα. Ό χωρισμός Έκκλησίας-Κράτους και ή κατοχύρωση της θρησκευτικής έλευθερίας είναι άναγκαία, στο πλαίσιο άναθεώρησης του Συντάγματος. Εκεί πρέπει νά αντιμετωπισθώ και τò ζήτημα της έκκλησιαστικής περιουσίας.»

νά άνεβαίνουν και ή πολιτική πρέπει νά πρωταγωνιστώ στη σωστή έννημέρωση των πολιτών και νά μñν διστάζω νά προωθώ θεσμικές ρυθμίσεις, οί όποίες έξυγιαίνουν, άναζωογονούν και έκσυγχρορίζουν τò έν γένει πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης. Έμās δέν μās άφορā τò ιδεολόγημα, ότì ή Άριστερā άντιστρατεύεται τñν Έκκλησία. Έμās μās άφορā ή ούσιαστική άνεξιθρησκία και τò δικαίωμα του καθενός νά θρησκεύη όπως αυτός θέλει.

Οί ύπουργοί Παιδείας-Ποιτισμού και τò Άείψανο

ΕΡ.: Τò γεγονός ότì έχει σκύψει όλη ή Ελλάδα έπάνω άπο ένα πτώμα αποτελεί ένδειξη για τρομερή καθίζηση και κρίση βαθειά στην Παιδεία, στην Μόρφωση και στον Πολιτισμό; Πώς έξηγείτε αυτό τò φαινόμενο;

– Νομίζω, ότì έχει σχέση άκριβώς με τους θρησκευτισμούς άλλα και με τñν ευθύνη και της ίδιας της Έκκλησίας νά μιλήσω καθαρά για τὰ ζητήματα αυτά. Όπως έπίσης και με τñν ευθύνη της ασκούμενης πολιτικής, πον έχει ύποχρέωση με ένα σαφή λόγο νά τοποθετñται άναφορικά με τέτοια ζητήματα, τὰ όποια πράγματι δέν είναι τιμητικά για τòn πολιτισμό αυτού του τόπου. Καί τò λέω με άπόλυτο σεβασμό στο θρησκευτικό συναίσθημα του όποιουδήποτε. Άλλα αυτά νομίζω ότì άποτελούν μεγέθη, τὰ όποια έχουν σχέση με ένα πολύ μακρινό, έξαιρετικά μακρινό όσο και δυσάρεστο παρελθόν.

ΕΡ.: Είναι δυνατόν νά μñν έπεμβαίνω ή Πολιτεία; Δέν θα έπρεπε νά λάβουν θέση

ἡ ὑπουργὸς Παιδείας, ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ; Ποιὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ;

– Θὰ μπορούσαν νὰ βροῦν τὴ δυνατότητα καὶ τὴν εὐκαιρία, τὴν ὥρα ποὺ ὁμιλοῦν γιὰ διάφορα ἄλλα ζητήματα, νὰ μιλήσουν καὶ γι' αὐτὸ καὶ νὰ μιλήσουν μὲ τὴν εἰλικρίνεια ἐκεῖνη ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴ σοβαρότητα τοῦ ζητήματος. Διότι ἐδῶ δὲν πρόκειται μόνο γιὰ τὸ σκῆνωμα ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ κάποιους οἱ ὁποῖοι διατείνονται ὅτι ἔχει ἁγιοποιηθῇ. Πρόκειται ἀκριβῶς γιὰ τὸν ἐρεθισμὸ κάποιων ἀναχρονιστικῶν ἀνταντακλαστικῶν αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Θέλω νὰ πιστεύω ὅμως, ὅτι αὐτὰ τὰ ἀνταντακλαστικά δὲν ἀφοροῦν σὲ ὁλόκληρη τὴν κοινωνία, ἀλλὰ ἀφοροῦν σὲ κάποιες, θὰ ἔλεγα περιορισμένες, μειοψηφίες.

Θὰ συνεχιστῇ ἡ ἀντίδραση τῆς Ἐκκλησίας

ΕΡ.: Πῶς πιστεύετε, ὅτι μπορεῖ νὰ περιορισθῇ ἡ Ἐκκλησία, ὥστε νὰ μὴ συνεχίσῃ νὰ δημιουργεῖ στὸ μέλλον τέτοιες μεσαιωνικοῦ τύπου ἀναφλέξεις;

– Ἡ Ἐκκλησία, εἴτε βρίσκεται στὴ θεσμικὴ κατάσταση στὴν ὁποία σήμερα βρίσκεται εἴτε χωριστῇ ἀπὸ τὸ κράτος, θὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ διατυπώνῃ τὸν δικὸ της λόγο γιὰ τὰ δικά της, ἐλπίζω, ζητήματα. Καὶ ἐδῶ εἶναι ἡ εὐθύνη της. Καὶ γιὰ τὰ ζητήματα, ποὺ ἀφοροῦν στὸ ἐσωτερικὸ της, ποὺ ἀφοροῦν στὴν ὁρθόδοξη πίστη, ὀφείλει συστηματικὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ παραδοχές, ποὺ εἶναι προοβλητικές, ἐπαναλαμβάνω, καὶ τοῦ ἀνθρώπινου Πολιτισμοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν κατακτήσεων ποὺ ἔχει κάνει ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴν διαδρομὴ τῶν αἰώνων.

ΕΡ.: Πῶς βλέπετε νὰ προδιαγράφεται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας, πού, ἐνῶ εἶναι πλήρως μέλος τῆς Ε.Ε., ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς ὀπισθέλκουσες δυνάμεις τῆς Θεοκρατίας;

– Εἶμαι αἰσιόδοξος. Πιστεύω, ὅτι κάθε μέρα ὅλο καὶ περισσότερο γίνονται βήματα πρὸς ἕναν οὐσιαστικὸ πολιτισμὸ καὶ πρὸς κατευθύνσεις οὐσιαστικῆς ἀναγνώρισης τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, τοῦλάχιστον στὸ ἐπίπεδο τῶν διεκδικήσεων τῶν ἰδίων τῶν πολιτῶν. Ἀλλάζουν οἱ καιροί. Καὶ ἀκριβῶς ἡ ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅχι ὁ ἀπλὸς κλῆρος βλέποντας τὶς ἐπερχόμενες ἀλλαγές ἀνθίσταται, δημιουργεῖ ἄμυνες καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν περιχαράκωση. Καὶ θὰ εἶναι μία διαρκὴς διεγκυστίνδα ἀνάμεσα στὴν πρόοδο καὶ τὸν ἀναχρονισμό. Καί, ἐπαναλαμβάνω, αὐτὸ ἀφορᾷ στὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅχι στὸ σύνολο τῶν μελῶν της καὶ ὅχι στὸν ἀπλὸ κλῆρο, ποὺ δίνει καθημερινὰ τὴν μάχη του καί, ἂν θέλετε, ὑπὸ καθεστῶς πολλὰς φορὲς αὐταρχικῆς διοίκησης τοῦ δεσπότη.

ΕΡ.: Πῶς κρίνετε τὴν 25ετὴ προσπάθειά μας στὸ «Δαυλὸ»;

– Ὅφειλω νὰ σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὴν προσπάθεια ποὺ κάνετε, γιὰ τὴν ὁρθὰ θέσῃ ποὺ διεκδικεῖτε γιὰ τὴν προσπάθεια αὐτῇ. Γνωρίζω, ὅτι δέχεστε ἐπιθέσεις, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπὶ τόσα ἔτη ἀντιστέκεστε καὶ δὲν συμψηφίζετε τὶς ἀπόψεις σας εἶναι μία σημαντικὴ κατάθεση τοῦ «Δαυλοῦ» μέσα στὴν σύγχρονη ἐλληνικὴ πραγματικότητα.

Ἰωάννης Λάζαρης

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ

10 % μαθητὲς τοῦ Πάπα

Ἄλμπαν, Ν. Ὑόρκη: Καθὼς ἡ μάχη τῶν διατακτικῶν συνε-
χίζεται στὶς πολιτείες τῶν ΗΠΑ, οἱ καθολικοὶ ἐπίσκοποι τῆς
Ν. Ὑόρκης ζητοῦν ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ ἐπιδότηση προγράμματα
ὑποτροφιῶν γιὰ τὰ καθολικὰ σχολεῖα, νὰ χορηγήσῃ τεχνολογικὸ
ἐξοπλισμὸ (ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὲς κ.λπ.) καὶ νὰ συμβάλῃ
στὴν ἐκπαίδευση δασκάλων.

Παρ' ὅλο πὺν στὴν δήλωση τῶν ἐπισκόπων ὑπάρχει ὑπαινιγμὸς
γιὰ «μονοπώλιο τῆς κυβέρνησης στὸ θέμα τῶν σχολείων», στὴν
Ν. Ὑόρκη ὑπάρχουν 800 καθολικὰ σχολεῖα, στὰ ὁποῖα φοιτᾷ τὸ
10% τῶν μαθητῶν τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαί-
δευσης τῆς πολιτείας.

Σωτήρια ἁμαρτία

Μιὰ γυναῖκα ἀπὸ τὴ Σαουδικὴ Ἀραβία, ἡ ὁποία κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ Νταμὰν στὸ
Ριάντ, ἔσωσε τὴν ζωὴ τοῦ συζύγου της, ὅταν ἀγνόησε τὸν νόμο πὺν ἀπαγορεύει στὶς
γυναῖκες νὰ ὀδηγοῦν καὶ πῆρε τὸ τιμόνι τὴν στιγμή πὺν ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ παρουσιά-
ζῃ ἀναπνευστικὰ προβλήματα καὶ ἔχασε τὶς αἰσθήσεις του. Ἐχοντας μάθει νὰ ὀδηγῇ
σὲ ταξίδια στὴν ἔρημο, ὠδήγησε γιὰ 10 μίλια τὸ ἄμάξι καὶ μπόρεσε νὰ τοῦ παρᾶσχῃ
ιατρικὴ φροντίδα σ'ἐναν σταθμὸ βενζίνης. Δὲν ἔγινε λόγος γιὰ τὸ κατὰ πόσον θὰ τι-
μωρηθῇ γιὰ τὶς πράξεις της, ὡστόσο πρόταση γιὰ ἄρση τῆς ἀπαγόρευσης ὀδήγησης
τῶν γυναικῶν ἀπερρίφθη. Μουσουλμάνοι ἰθύνοντες ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι οἱ γυναῖκες
θὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ συναναστρέφονται πὺν εὐκόλα ἄνδρες ἐκτὸς τῆς οἰκογέ-
νειας τους, ἂν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ὀδηγοῦν.

Α.Γ.

Τὸ ἅγιο πτῶμα τῶν εὐσεβῶν

Ὁ μοναχὸς δὲν ἦταν λυωμένος κατὰ τὴν ἐκταφή του, φαινόμενο ἀπλὸ λόγῳ ἀτμο-
σφαιρικῶν-χημικῶν καὶ μόνο διεργασιῶν. Τόσο ἡ ἀφύσικη ζωὴ τοῦ μοναχοῦ, οὐδα-
μοῦ ἐγκρινόμενη ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους -ρύψασπις τῆς ζωῆς- ὅσο καὶ ὅτι τὸ
γεγονὸς δὲν ἀποτελεῖ τίποτε τὸ ἀξιοσημεῖωτο δείχνουν καθαρὰ τὴν ἀπάτη. Βεβαίως
σὲ εὐνομούμενη πολιτεία αὐτὸ θὰ προκαλοῦσε καταγγελία ἐπὶ ἀγυρτεία. Ἀλλὰ σή-
μερα ὁ οἰκουμενισμὸς διὰ τῆς συνδικαλιστικῆς ἔνωσης τῶν θρησκευτῶν κρατᾷ τοὺς
κατοίκους τοῦ Πλανήτη σὲ μεσαιωνικὸ σκότος. Γνωστὲς οἱ θέσεις τοῦ πλανητάρχῃ
πού... συνδιαλέγεται μὲ τὸ «θεῖον». Ἐνα «θεῖον», πὺν ἔχει προκύψει ἀπὸ τὴν παρα-
βίαση τῆς Ἐπιστήμης. Ἡ Φύση εἶναι μέσα καὶ ὄχι ἔξω τοῦ Σύμπαντος καὶ ὑπακούει
στοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἐπομένως, ὅταν μὲ μάγους, προφήτες καὶ σωτήρες τοῦ ἰου-
δαϊκοῦ πανθέου δὲν μπορεῖς νὰ σταθῇς πουθενά, τότε εὐκόλα φτειάχνεις... δικὸ σου
τὸ Σύμπαν, ὅπως ἄλλωστε ὁ καθεὶς μας μπορεῖ νὰ κάνῃ λέγοντας ὅ,τι θέλει (βλέπε
μοντέρνα Τέχνη...).

Ὅλα τοῦτα τὰ λέμε, γιὰ νὰ δειχθῇ σὲ βάθος τὸ ἀσυγχώρητο αὐτὸ φαινόμενο: Προ-
σβολὴ κατάφωρη τοῦ σκεπτόμενου ἀνθρώπου, πὺν μὲ κόπο, καταβάλλοντας τὸ τίμη-
μα (φυσικοὶ νόμοι), ἔκανε Γνώση τὴν Ἐπιστήμη, ὅ,τι εἶναι σπουδαῖο στὸν Πλανήτη.
Καὶ ἐρχεται ἡ ὀργανωμένη αὐτὴ κάστα τοῦ χρήματος νὰ καπηλεύεται. Μὲ τὸ νὰ ἀπα-
►

γορεύουν τις ἀρετὲς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος ἓνα ἄτολμο χριστιανικὸ κοπάδι, στερημένο τὸν ἔρωτα, φθάνει σὺν ἡλικίᾳ κοντὰ στὸ θάνατο καὶ τὸν... ἐξαγοράζει ἀπὸ πονηροὺς ποὺ τὸν πουλᾶνε. Πούλμαν μὲ τὴ μισὴ Ἑλλάδα ἐπισκέπτες, καὶ βάλε, κατέκλυσαν τὸν τόπο τοῦ λυπηροῦ αὐτοῦ φαινομένου. Τοῦλάχιστον τὸν κοσμάκη αὐτὸν ἔτσι τὸν ἔφτειαξαν, αὐτοὶ ὁμῶς ποὺ τὸν ἔφτειαξαν δὲν μποροῦν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους, γιατί βλέπουν τὸ ψέμα κατάφατσα. Ὅταν... ἀφορίζουν, δὲν λυνώνει ὁ ἀφοριζόμενος, πῶς τώρα γίνεται ἅγιος; Μὲ ποιούς τέλος πάντων εἶναι, μὲ ἐμᾶς ἢ μὲ τὸ θηρίο; Ὁ καημένος ὁ Λασκαρᾶτος στὴ φτώχεια του παρακαλοῦσε νὰ τοῦ ἀφορίσουν τὰ παπούτσια, γιὰ νὰ μὴν λιώσουν οἱ... σόλες, ποὺ κόστιζαν.

Κάποιος ἱεροκλήρικος εἶπε, ὅτι τὸ σκῆνωμα ἀναδίδει... ἄρωμα! Ἀσύλληπτο... καὶ ἐπειδὴ τὸ σύστημα τῆς παγκοσμιοποίησης πειθαναγκάζει τώρα τὶς μάζες μὲ τὴν φτώχεια καὶ τὴ στέρηση, εἰσηγοῦμαι οἱ προσκυνητὲς νὰ πηγαίνουν ξυπόλυτοι -οὕτως ἢ ἄλλως ξυπόλυτοι στ' ἀγκάθια βαδίζουν. Δὲν πειράζει ὁμῶς, οἱ «ποιμένες», ἔχοντας τεράστιες μετοχὲς σὺν τράπεζες, φοροῦν ἐπὶ πῶμα ἀκριβὰ ὑποδήματα. Αὐτοὶ ξέχουν...

Π.Γ.

Ἀνίερα ἐμβόλια

Οἱ ἱατρικὲς ὁμάδες τῆς UNICEF στὴν Νιγηρία, ὅπου φέτος εἴχαμε 32 κρούσματα πολυομυελίτιδος, συναντοῦν ἓνα ἀνυπερβλητὸ ἐμπόδιο σὺν περιοχὲς ποὺ πραγματοποιοῦν τοὺς ἐμβολιασμούς: Εἶναι οἱ μουσουλμάνοι κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ἀνεύθυνα παραπληροφοροῦν τὸν κόσμον, λέγοντας ὅτι τὸ ἐμβόλιο εἶναι συνωμοσία τῆς Δύσης. Τὰ ὑποτιθέμενα κίνητρα εἶναι, ὅτι οἱ Δυτικοὶ προσπαθοῦν νὰ προκαλέσουν ἀσθένειες σὲ μουσουλμανικοὺς πληθυσμούς καὶ νὰ μειώσουν τὸ ποσοστὸ γεννήσεων σὲ μουσουλμανικὲς χώρες...

Ξεχείλισε στοὺς τοίχους ἡ λατρεία του

Μανδρότοιχος στὴν πατρίδα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Πέλλα. - Ι.Α.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία ἀντικαθιστᾷ
τὸν Φροῦδισμό στὴ νέα Ψυχιατρικὴ

τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἡ Ψυχολογία ἀποτελοῦσε κομμάτι τῆς Φιλοσοφίας. Οἱ Ἴωνες φιλόσοφοι, ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ σπουδαστές του, ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πλατωνικοί, ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Ἐπίκτητος καὶ οἱ Στωικοὶ φιλόσοφοι, ὁ Πλούταρχος, ὁ ἱατροφιλόσοφος Γαληνὸς ὑπῆρξαν μερικοὶ ἀπ' τοὺς κλασικοὺς φιλοσόφους συγγραφεῖς, ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα στὴν ψυχὴ. Τὸ γνωμικὸ «Γνῶθι σ' αὐτόν» ὡς κεντρικὴ ἰδέα τῆς Φιλοσοφίας, πρὶν συνδεθῇ μὲ τὸν Σωκράτη, εἶχε ἀποδοθῇ ἀρχικὰ στὸν πατέρα τῆς Φιλοσοφίας Θαλῇ τὸν Μιλήσιο.

Οἱ Φυσικοὶ φιλόσοφοι ἦταν οἱ πρῶτοι ποὺ ὥρισαν τὴν σύσταση καὶ τὴν κίνηση τῆς ψυχῆς. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθητές του ἀσχολήθηκαν ἐμπεριστατωμένα μὲ τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς ἀξίες τῆς ζωῆς καθὼς καὶ μὲ τὶς ψυχικὲς θεραπείες. Ἐκτοτε πολλὰ ἔργα γράφτηκαν γιὰ τὴν ἀγωγή καὶ τὴν θεραπεία τῆς ψυχῆς. Οἱ δύο ὅμως φιλόσοφοι, ποὺ ἐπηρέασαν ἄμεσα μὲ τὰ ἔργα τους τὴν σύγχρονη Ψυχολογία, ἦταν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

Η ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Πλάτων ἔβλεπε τὰ πράγματα μέσα στὸ ὅλον τοῦ ἐνοποιημένου κόσμου του καὶ ἔθετε τὸ ἐρώτημα: «Γιὰ ποιὸν σκοπὸ;» Γράφει ὁ καθηγητὴς Ψυχολογίας Α.Α. Μπόρακ στὸ ἔργο του «Ἱστορία τῆς Ψυχολογίας», σελ. 15: «Ὁ Κόσμος τῶν Ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος συνδέεται μὲ τὸν κόσμον τῆς ὕλης ἀφοῦ ὁ ἓνας ἀποτελεῖ προέκταση τοῦ ἄλλου. Οἱ διάλογοι τοῦ φιλοσόφου εἶναι διδακτικοὶ καὶ καθοδηγητικοί, σκοπὸ δὲ ἔχουν νὰ τακτοποιήσουν τὴν χαώδη κατάστασι τῆς ζωῆς. Ἡ διαλεκτικὴ μέθοδός του ἦταν κληρονόμημα ἀπ' τοὺς Σοφιστές, ἡ δὲ μαιευτικὴ Σωκρατικὴ μέθοδος, ποὺ παρουσιάζεται στοὺς διαλόγους του, ἦταν ἡ πρώτη μορφή ψυχανάλυσης ποὺ παρουσιάστηκε ποτε. Ὁ

Πλάτων, ἃν καὶ δὲν μᾶς λέη ἀρχικὰ πρὸς τὰ ποῦ πάει ἡ σκέψη του, γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὸ συμπέρασμα. Αὐτὸ στὸ ὁποῖο προσβλέπει εἶναι ἡ «Πολιτεία» του.» Ἡ Πλατωνικὴ «Πολιτεία» ἀποτελεῖ στὴν Γῆ τὸν ἀντικατοπτρισμὸ τοῦ Κόσμου τῶν Ἰδεῶν. Ὅλα πρέπει νὰ ἐναρμονιστοῦν μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴν τέλεια λειτουργία τῆς Πολιτείας. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ ψυχολογία τοῦ Πλάτωνα εἶναι προσαρμοσμένη στὴν φιλοσοφία τῆς «Πολιτείας» του καὶ στὴν κοινωνικὴ ἠθικὴ τῶν «Νόμων» του. Ἡ διαίσθησή του εἶναι «ὁ ὀφθαλμὸς τῆς σκέψεως», ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ στὴν «Πολιτεία».

Ἡ κύρια συνεισφορὰ τοῦ Πλάτωνα στὴν σύγχρονη Ψυχολογία εἶναι ἡ σύλληψη τῆς ψυχῆς. Ἡ τριμερὴς Πυθαγορικὴ διαίρεση τῆς ψυχῆς, ποὺ παρουσίασε στὰ ἔργα του, διατηρεῖται μέχρι τὶς ἡμέρες μας στὴν σύγχρονη Ψυχολογία. Γιὰ τὸν Πλάτωνα στὸν ἐγκέφαλο βρίσκεται τὸ «λογικόν» μέρος τῆς ψυχῆς, ποὺ εἶναι ἡ ἔδρα τῆς νοήσεως-λογικῆς καὶ ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ κυβερνᾷ τὰ ἄλλα δύο μέρη ἀποτελώντας τὴν ἀνώτερη ψυχικὴ λειτουργία.

Σήμερα στὴν Φυσιολογία ὁ λογικὸς νοῦς ἀντιστοιχεῖ στὸν ἐγκεφαλικὸ φλοιό, ὁ ὁποῖος κανονίζει τὴν γνώση-νόηση καὶ τὸν συλλογισμό. Τὸ «θυμοειδές» ἢ «θυμικόν» εἶναι τὸ μεσαῖο μέρος τῆς ψυχῆς, ἐδρεῦει στὸ στῆθος καὶ ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ κυβερνᾶται, ἀλλὰ καὶ νὰ κυβερνᾷ. Ἀπὸ ἐκεῖ πηγάζουν οἱ διάφορες ἀρετές, τὸ θάρρος, ἡ ἀνδρεία, ἡ σωφροσύνη, ἡ φρόνηση, ἡ ἐγκράτεια, τὸ σθένος, ἡ θέληση γιὰ δύναμη κ.ἄ. Ἀπ' τὸ θυμοειδὲς πηγάζει καὶ ὁ ἔρωτας. Τὸ τρίτο μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ «ἐπιθυμητικόν», συνδέεται μὲ τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλιᾶς. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἄλογο μέρος τῆς ψυχῆς, ποὺ πρέπει μόνον νὰ κυβερνᾶται καὶ ἐκπροσωπεῖ τὰ ζῳώδη ἐνστικτα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ ἐπιθυμίες καὶ τὰ πάθη.

Η ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ν οἱ φιλόσοφοι καὶ ὁ Πλάτων, ποὺ εἶδαμε παραπάνω, ἔκαναν τὰ πρῶτα βήματα στὴν δημιουργία τῆς σύγχρονης Ψυχολογίας, ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ὁ οὐσιαστικὸς ἰδρυτὴς της. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε τὴν πρώτη ψυχολογικὴ πραγματεία μὲ τὸν τίτλο «Περὶ Ψυχῆς». Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀξιολογεῖ τὴν σκέψη τῶν προγενέστερων του καὶ οἰκοδομεῖ τὴν πρώτη Ἀναλυτικὴ Ψυχολογία μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο. Ὡς θεωρητικὸς παρατηροῦσε ἕνα φαινόμενο καὶ τὸ ἀνέλυε, μετὰ παρατηροῦσε καὶ ἄλλα φαινόμενα, τὰ ταξινομοῦσε καὶ τὰ οἰκοδομοῦσε φτειάχοντας ἕνα σύστημα. Τὸ σύστημά του ἀσχολεῖται μὲ ὅλες τὶς μεῖζονες νοητικὲς διαδικασίες, αἰσθήσεις, συγκινήσεις, ἀντιλήψεις καὶ ἄλλες, ποὺ ἀκολουθοῦν πάντοτε τὴν πορεία τῶν παρατηρήσεών του καὶ ἐπιζητοῦσαν τὸν πειραματισμό. Ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος ἀσχολεῖται διαρκῶς μὲ τὰ πέντε στοιχεῖα καὶ πολλὲς ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις του περὶ ψυχῆς δίνονται μὲ βάση τοὺς ὅρους τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, μία Ἱπποκρατικὴ ἀντίληψη ποὺ υἱοθετήθηκε ἀπ' τοὺς ὁπαδοὺς του μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἡ συμβολὴ του στὴν σύγχρονη Ψυχολογία

Ὁ ἐβραϊκῆς καταγωγῆς γιατρὸς Ζίγκ-
μουντ Φρόυντ. Εἰσήγαγε στὴ νεώτερη
Ψυχολογία-Ψυχιατρικὴ τὴν ἀπόλυτη
κυριαρχία τῆς Ἐπιθυμίας ὡς τοῦ κρι-
σιμώτατου στοιχείου τῆς ψυχικῆς ζω-
ῆς καὶ ἀπέκλεισε τὴ Λογικὴ (τοὺς «ἐν
τῇ ψυχῇ λόγους» τοῦ Πλάτωνος, τοῦ
«ξυνοῦ Λόγου» τοῦ Ἡρακλείτου κ.λπ.)
καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Διεθνoῦς Σιω-
νισμοῦ κυριάρχησε στὴν παγκόσμια
Ἐπιστήμη ὡς ἓνα εἶδος «μεσσία» τῆς
Ψυχολογίας, ὅπως περίπου ὁ Χριστὸς
τῆς Θρησκείας καὶ ὁ Μάρξ τῆς Κοινωνί-
ας. Ἀποτέλεσμα τοῦ φροϋδικoῦ δόγμα-
τος ἦταν ἡ ἐξάλλαγή τῆς Ψυχιατρικῆς
σ' ἓνα εἶδος «μοντέρνας ἀστυνομίας»,
ἡ ὁποία συρρικνώνει τὸν ἀνθρώπινo ψυ-
χισμὸ στὸν τύπο τοῦ «ἐπιθυμητικοῦ»
ἀνθρώπου συκοφαντῶντας ταυτόχρο-
να τὸν «λογικό» καὶ τὸν «βουλευτικό»
ἄνθρωπο. (Ὁ Πλάτων, ὡς γνωστόν, θε-
ωροῦσε τοὺς ἐπιθυμητικούς ὡς τὰ κα-
τώτερα στοιχεῖα τῆς πολιτείας καὶ τοὺς
ἀνέθετε τὸν ρόλο τῶν «τεχνιτῶν»-δού-
λων.) Ἔτσι στὴν μεγάλη ἐκτροπὴ τῆς
Ἑβραϊκῆς Σκέψης (Χριστιανισμός-Μαρ-
ξισμός), ποὺ ἔως τότε εἶχε θεοποιήσει
τοὺς «πτωχοὺς τῷ πνεύματι» καὶ τοὺς
«προλετάρειους», προστέθηκε καὶ ἓνα
ἄκόμα κοινωνικὸ προϊόν, ὁ ἄνθρωπος
τῆς «libido» (ἄλογης ἐπιθυμίας), ἀνά-
λογος ποιοτικὰ πρὸς τοὺς δύο προηγού-
μενους. Κοινὸ ὑπόβαθρο τῆς ἐβραϊκῆς
τρίικας Χριστοῦ-Μάρξ-Φρόυντ εἶναι
ἡ ἐκμηδένιση τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου-
προσώπου καὶ ἡ ἰσοπεδωτικὴ ἐνταξή
του στὸ ἐξουσιαστικὸ πλαίσιο τῆς μά-
ζας. Φυσικὰ πίσω ἀπὸ τὰ ὑποπροϊόν-
τα αὐτὰ τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι, τῶν
προλεταρίων καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς
libido κρύβεται ὁ κρυφὸς σκοπὸς τῆς
ἐκμετάλλευσής τους ἀπὸ τὰ ἱερατεῖα
ἢ πλουτοκράτες ἢ τσαρλατάνους τῆς
Ἐπιστήμης.

είναι τεράστια, αφού τὰ ἔργα ὅλων τῶν νεώτερων ψυχολόγων βασίστηκαν κυρίως στὸ ἔργο του «Περὶ Ψυχῆς».

ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Ἐ τὴν δημιουργία τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων λειδωρήθηκαν καὶ κήκην. Οἱ ἐναπομείναντες φιλόσοφοι σίγησαν, ἐκδιώχθηκαν ἢ ἐκτελέσθηκαν ἀπ' τὴν βυζαντινὴ «ἰερὰ ἐξέταση». Διάφοροι χριστιανοὶ ἀπολογητὲς ἔγραψαν ἔργα περὶ ψυχῆς μὲ βάση τὰ χριστιανικὰ πιστεύω τους. Οἱ ἐκστατικὲς ἐπιδόξ, οἱ φανταστικὲς ἐπικλήσεις, ὁ μυστικισμὸς καὶ οἱ δεισιδαιμονίες συνδυάσθηκαν μὲ τὴν ἄκρατη χρῆση τοῦ παραλόγου. Ἄγριες κακολογίες καὶ ὕβρεις ξεστομίζονταν γιὰ τὸν Πυθαγόρα, τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα, τὸν Δημόκριτο κ.ἄ. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος ὁ Τερτυλλιανὸς βασιζόμενος στὴν Βίβλο καταλήγει στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ πνοὴ τοῦ Γιαχβέ, ποὺ τὴν ἐμφυσᾷ στοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ τὸ «πιστεύω, ἐπειδὴ εἶναι παράλογον», θ' ἀποτελέσει τὴν βάση τῆς θεωρίας του. Ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος γύρω στὸ 400 μ.Χ. στὸ ἔργο του «Πολιτεία τοῦ Θεοῦ» παρουσιάζει μία θεοδικία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ χριστιανικὴ τελειότητα χρειάζεται τὴν παράλληλη παρουσία τοῦ κακοῦ Σατανᾶ, γιὰ νὰ τὴν συμπληρώνη. Ζητᾷ πάντοτε τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως βοήθεια τοῦ Γιαχβέ, γιὰ νὰ τὸν φωτίξῃ σὲ ὅλα τὰ θέματα, αφού εἰσάγει ἕναν παράλογο καὶ σχιζοφρενικὸ δυῖσμό, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν σκοτεινὸ μυστικισμὸ τῆς Βίβλου καὶ τὸν Ἀριστοτελικὸ ὀρθολογισμό.

Ἡ τάση αὐτὴ ἐπιζῇ μέχρι σήμερα, αφού πολλοὶ κληρικοὶ ἐπιμένουν ἀμετανόητοι νὰ σπουδάζουν Ψυχολογία. Ἡ χριστιανικὴ ἐξομολόγηση θὰ λειτουργήσῃ ὡς ἕνα εἶδος ἄρρωστης ψυχανάλυσης. Διάφοροι χριστιανοὶ ἀπολογητὲς καὶ ἱεροκήρυκες, ὅπως ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὁ Θεοφάνης ὁ Μοναχός, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι, θὰ προτρέψουν μέσα ἀπ' τὰ βιβλία τους καὶ τὶς διδαχὲς τους Δυτικοὺς καὶ Βυζαντινοὺς ἱεροεξεταστὲς στὸν «ἐξαγνισμό» τῆς ψυχῆς τῶν «εἰδωλολατρῶν» τοῦ Μεσαίωνα μέσῳ τῆς πυρᾶς καὶ ἄλλων φρικτῶν βασανιστηρίων.

Πρῶτος παγκοσμίως ποὺ χρησιμοποίησε καὶ καθιέρωσε τὸν ὄρο «Psychologia» ὡς ἐπιστήμη ἦταν ὁ γερμανικῆς καταγωγῆς κλασικὸς φιλόλογος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βίττενμπεργκ Φίλιπ Σβάρτζερ ἢ Φίλιππος ὁ Μελάγχθων κατὰ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος, ποὺ δίκαια χαρακτηρίσθηκε ὡς ὁ ἐθνικὸς παιδαγωγὸς τῆς Γερμανίας. Ὑπῆρξε ἕνας εὐρυμαθὴς λόγιος καὶ ἀνθρωπιστὴς ἡγέτης τῆς Γερμανικῆς Ἀναγεννήσεως, ποὺ γνώριζε ἅπταιστα τὴν Λατινικὴ καὶ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Τὸ ἐλληνικὸ ὄνομά του Μελάγχθων τὸ ἀπέκτησε λόγω τοῦ δέους καὶ τῆς λατρείας του πρὸς τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Τὸ ἔργο του «Psychologia – Hoc Est de Hominis Perfectione», δηλαδὴ «Ἡ Ψυχολογία – Αὐτὸ εἶναι γιὰ τὴν τελειοποίηση τοῦ ἀνθρώπου», ὑπῆρξε τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ δοκίμιο Ψυχολογίας στὸν νεώτερο κόσμος. Τὸ ἔργο του βασίσθηκε ἐξ ὀλοκλήρου στὴν πραγματεία τοῦ Ἀριστοτέλη «Περὶ Ψυχῆς»,

Πτυχιούχος Φιλοσοφίας του Trinity College, ο Τιμ Λεμπόν είναι ένας από τους σημαντικότερους θεραπευτές. Έχει εργαστή επίσης ως γνωστικός θεραπευτής και σύμβουλος «όλοκλήρωσης». Σήμερα είναι πρόεδρος του Συνδέσμου Πρακτικής Φιλοσοφίας στη Μεγάλη Βρετανία και ιδρυτικό στέλεχος του περιοδικού «Πρακτική Φιλοσοφία». Είναι επίσης συγγραφέας του βιβλίου «Wise Therapy» (Sage, 2001).

αν και δανείσθηκε κι άλλα διάφορα φιλοσοφικά στοιχεία. Το έργο του Άριστοτέλη «Περὶ Ψυχῆς» και πολλές ακόμη αναφορές του περὶ ψυχῆς σὲ άλλα ἔργα του θ' ἀποτελέσουν τὴν βάση γιὰ διάφορα δοκίμια Ψυχολογίας, πὸν θὰ γραφοῦν ἀπὸ διάφορους Εὐρωπαίους συγγραφεῖς τῆς ἀναγεννημένης Εὐρώπης.

Η «ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ» (WISE THERAPY)

τὴν σύγχρονη ἐποχὴ ἡ Ψυχολογία ἐγκλωβίστηκε ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ Φρόνυντ (βλέπε Δαυλός τ. 282, «Οἰδιπόδειο σύμπλεγμα: Μία ἱστορικὴ πλαστογραφία», καὶ τ. 284, «Σύμπλεγμα Ἡλέκτρα: Ἡ διαστρέβλωση τοῦ μύθου ἀπὸ τὸν Φρόνυντ»). Τὸ ρεῦμα πὸν δημιουργήσε ὁ Φροῦντισμὸς ἔπαιξε καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἀρνητικὴ πορεία τῆς Ψυχολογίας κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ κλασικὴ Φιλοσοφία καὶ κυρίως ἡ Πλατωνικὴ σκέψη εἰσήχθησαν ξανὰ στὴν σύγχρονη Ψυχολογία λίγο μετὰ τὴν Φροῦνδικὴ ἐποχὴ ἀπ' τὸν Ἐλβετὸ ψυχολόγο καὶ ψυχίατρο, λάτρη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ Κάρολ Γιούνγκ. Σύμφωνα μὲ τὴν Θεωρίαν τῶν Ἀρχετύπων τοῦ ἡ γνώση προϋπάρχει καταγεγραμμένη στὰ κύτταρα τῶν ἀνθρώπων, περνώντας ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ μέσῳ τῆς γνώσεως τῶν συμβόλων καὶ τῆς παγκοσμίου μυθολογίας τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Γῆς. Αὐτὸ ὑποστήριξε καὶ ὁ Σωκράτης, ὅτι «ἡ γνώση εἶναι ἀνάμνηση». Ἡ Θεωρία τῶν Ἀρχετύπων βασίσθηκε ἐξ ὁλοκλήρου στὴν Πλατωνικὴ θεωρίαν τοῦ Κόσμου τῶν Ἰδεῶν.

Ὁ Γιούνγκ προσέθεσε στὴν ἔννοια τοῦ προσωπικοῦ ὑποσυνείδητου, πὸν ἀρρωστημένα εἶχε ἀναπτύξει ὁ Φρόνυντ μὲ τὸ Οἰδιπόδειο Σύμπλεγμα, τὴν ἔννοια τοῦ συλλογικοῦ ἀσυνείδητου καὶ τὴν ψυχολογία τῆς μάζας, πὸν ἐμφανῶς ὑποδεικνύ-

εται πάλι στην Πλατωνική «Πολιτεία». Ο Γιούνγκ άνοιξε νέους δρόμους στὸν τομέα τῆς Ψυχανάλυσης εἰσάγοντας πολλές πλατωνικὲς ιδέες καὶ ἀντιλήψεις στὴν σύγχρονη Ψυχολογία.

Αὐτὰ μέχρι τὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 1990. Τότε ἐμφανίσθηκε στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη μία νέα μέθοδος θεραπείας, ποὺ ὠνομάσθηκε «Wise Therapy», δηλαδὴ ἡ «Θεραπεία τῆς Σοφίας». Πρόκειται γιὰ ἓνα εἶδος ψυχοθεραπείας, ποὺ γίνεται μὲ τὴν μελέτη καὶ ἀνάλυση ἐπιλεγμένων κειμένων τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Ἐπικτήτου, τοῦ Ἐπικούρου ἀλλὰ καὶ κάποιων σύγχρονων φιλοσόφων, ὅπως ὁ Νίτσε, ὁ Γιούνγκ κ.ἄ. Πολλὰ ἐκτενῆ ἄρθρα ἔχουν γραφτῇ γιὰ τὴν ψυχοθεραπευτικὴ αὐτὴ μέθοδο ἀπ' τὰ κορυφαῖα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Η.Π.Α., ὅπως τὸ γαλλικὸ «Psychologie», τὸ διεθνὲς «National Geographique», τὴν ἀγγλικὴ ἐφημερίδα «Guardian» κ.ἄ. Ὁ Τίμ Λεμπὸν εἶναι πτυχιούχος Φιλοσοφίας τοῦ Trinity College καὶ πρόεδρος τοῦ συνδέσμου «Πρακτικῆς Φιλοσοφίας» στὴν Μεγάλῃ Βρεταννία.

Στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου του «Wise Therapy» ἀναφέρει: «Ἡ Θεραπεία τῆς Σοφίας ἔχει διπλὸ στόχο, τόσο πρακτικὸ ὅσο καὶ θεωρητικὸ. Ἀπ' τὴν μίαν μεριὰ στοχεύει στὸ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ λύσουν κάποια ἀπ' τὰ προσωπικά τους προβλήματα καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ τοὺς δώσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐργαλεῖα ποὺ θὰ χρειαστοῦν, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ μέλλον μὲ περισσότερη σοφία. Τὸ πρόβλημα μὲ τὴν σύγχρονη Ψυχολογία εἶναι, ὅτι χρησιμοποιεῖ τὶς γνώσεις μόνο τῶν τελευταίων ἐκατὸ περίπου χρόνων, ἐνῶ ἀγνοεῖ τὴν ἀξία τῆς σοφίας ὅσο καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν γνώσεων ποὺ ἔχουν ἀποκτηθῇ ἐδῶ καὶ 2.000 χρόνια μέσα ἀπ' τὴν κλασικὴ κυρίως Φιλοσοφία.»

Ὁ Λεμπὸν ἐξηγεῖ μέσα στὸ βιβλίο του, πὼς «ἡ φιλοσοφία ὡς ὠλοκληρωμένη γνώση βοηθᾷ τὸ συναίσθημα καὶ τὴν λογικὴ νὰ συνεργάζωνται μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο, χωρὶς τὸ ἓνα νὰ λειτουργεῖ εἰς βάρος τοῦ ἄλλου». Ἡ μέθοδος χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολλοὺς ψυχοθεραπευτὲς καὶ ἀπὸ πάσχοντες ἐκπληκτικὰ ἀποτελεσματικὴ, ἀφοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς θεραπείες ποὺ προσφέρει, ἀναπληροῖ τὴν ἐλλιπῆ χριστιανικὴ παιδεία τῶν σύγχρονων ἀνθρώπων. Τὰ ψυχικὰ πάθη μειώνονται, τὸ ἄγχος περιορίζεται ἢ ἐξαλείφεται, δίνονται σωστὲς λύσεις καὶ ἀπαντήσεις σὲ θέματα καθημερινὰ μέσω τῆς λογικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς ζωῆς, τὸ μέτρο καὶ ἡ ἁρμονία ἐπανέρχονται στὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ θετικὴ σκέψη καὶ ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς πλημμυρίζουν τὸν σύγχρονο καταπιεσμένο ἄνθρωπο. Ἀποτέλεσμα ἡ ἐνδυνάμωση τοῦ ψυχικοῦ καὶ τοῦ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ «Wise Therapy» μέσα σὲ δεκαπέντε περίπου χρόνια ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της δείχνει ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ νὰ κατακτᾷ τὴν Εὐρώπη, τὶς Η.Π.Α. τὴν Αὐστραλία καὶ ὅλο τὸν Δυτικὸ Κόσμο.

Βασίλειος Μαυρομμάτης

ΕΝΑΣ ΑΦΑΝΗΣ ΑΛΛΑ ΠΛΗΡΗΣ ΕΞΕΒΡΑΪΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Τὰ ἔθιμα καὶ οἱ συμβοήσιμοι τοῦ Πάσχα

«Τὸ Πεςάχ εἶναι μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες καὶ μεγαλύτερες γιορτὲς τοῦ Ἑβραϊσμοῦ. Συμπίπτει μὲ τὴν Ἀνοιξή, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ Γιορτὴ τῆς Ἀνοιξης. Εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς “τρεῖς γιορτὲς τοῦ προσκυνήματος”. Οἱ ἄλλες δύο εἶναι τὸ Σαβουώτ (Πεντηκοστή) καὶ τὸ Σουκώτ (Σκηνοπηγία). Αὐτὲς τὶς μέρες οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πῆγαιναν στὴν Ἱερουσαλήμ, γιὰ νὰ προσκυνήσουν στὸ ναὸ καὶ νὰ φέρουν τὰ πρῶτα προϊόντα τῆς

ΤΟ ΣΑΒΟΥΩΤ-ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

ἰ ἐορτὲς τοῦ χριστιανικοῦ ἐορτολογίου δὲν ἔχουν καμμία σχέση με τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ καὶ τὶς ἐορτὲς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ὅπως ἰσχυρίζονται χριστιανοὶ ἀπολογητὲς στὴν προσπάθειά τους νὰ δείξουν, ὅτι ἡ μετάβαση πρὸς τὸν Χριστιανισμὸ ἔγινε δῆθεν ὁμαλὰ καὶ φυσιολογικά. Ἀπὸ τότε ποὺ -διὰ ἐκτεταμένων διώξεων καὶ στυγνῆς βίας- ἐπιβλήθηκε ὁ Χριστιανισμός, με βάση τὸν Ἰουδαϊσμὸ ἀναπτύχθηκε κι ὄχι τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη τεθῆ ὑπὸ ἀπηνῆ διωγμῶ.

Σὲ παλαιότερα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» ἐξετάσθηκαν ἡ ἐβραϊκὴ καταγωγή τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα (Ἑβρ. Πεςάχ, τ. 280) καὶ τῶν Χριστουγέννων (Ἑβρ. Χανουκά, τ. 288), καθὼς καὶ τῆς βυζαντινῆς -λεγομένης- μουσικῆς (τ. 288). Οἱ μόνες ἐορτὲς μετὰ ἑλληνικὴ προέλευση εἶναι τῆς Ἀποκριᾶς, γι' αὐτὸ κι ἔχουν κυνηγηθῇ

σοδειᾶς τους. Ἡ ἱστορικὴ σημασία τῆς γιορτῆς εἶναι ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ ἀναγέννηση τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἔθνους. Ἔχει ἀκόμη ἀγροτικὸ χαρακτήρα, ἐπειδὴ ἀναφέρεται στὸ θερισμὸ τοῦ κριθαριοῦ.» («Ἑβραϊκὲς Γιορτὲς καὶ Παράδοσεις», ἐκδ. Ἰσραηλίτικη κοινότητα Βόλου 1993.) «Πεσὰχ σημαίνει “περνῶ ἀπὸ πάνω”, “προσπερνῶ” καὶ ἀναφέρεται στὸ πέρασμα τοῦ ἀγγέλου, ποὺ θανάτωσε τὰ πρωτότοκα παιδιά τῶν Αἰγυπτίων προσπερνώντας τὰ σπίτια τῶν Ἑβραίων. Σημαίνει ἐπίσης τὸ “πέρασμα ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ στὴν ἐλευθερία”.»

Τὸ ἑβραϊκὸ Πεσὰχ ἐορτάζεται τὴν πρώτη πανσέληνο μετὰ τὴν ἐαρινὴ ἰσημερία, ἐνῶ τὸ ὀρθόδοξο τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πρώτη πανσέληνο μετὰ τὴν ἐαρινὴ ἰσημερία κι αὐτό, γιὰ νὰ ἐορτάζεται χρονικὰ πάντα μετὰ τὸ ἑβραϊκὸ, καθ’ ὅτι ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος ἦταν τὸ παραδοσιακὸ ἑβραϊκὸ πασχαλινὸ τραπέζι, ποὺ γιόρτασε ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς μαθητὲς του· ἡ σταύρωση ἔγινε μετὰ τὸ Πεσὰχ.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει τὶς ρίζες τῆς ἀμιγῶς στὸν Ἰουδαϊσμὸ κι ὄχι βέβαια στὸν Ἑλληνισμό. Τὸ Πεσὰχ εἶναι μιὰ χαρακτηριστικώτατη περίπτωση. Οἱ ὀρθόδοξοι ὑποστηρίζουν, ὅτι ἔχει ἀλλάξει ἡ σημασία τῆς ἐορτῆς, καὶ γιὰ τοὺς χριστιανοὺς δὲν ἐορτάζεται ἡ Ἑξοδος ἀλλὰ ἡ ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὸ ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὴν υἱοθέτηση τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος (Πεσὰχ-Πάσχα). Πέραν αὐτοῦ ἡ ἐορτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐορτάζεται κάποια σταθερὴ ἡμέρα, ὅποτε πιστεύουν ὅτι ἀναστήθηκε

ἀγρίως ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ ἱεραρχία ἀκόμα καὶ μὲ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων (τ. 274). Στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ ἐξετασθῇ ἡ ἑβραϊκὴ καταγωγὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἡ ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς (Ἑβρ. **Σαβουώτ**) ὀφείλει τὸ ὄνομά της στὸ ὅτι ἐωρταζόταν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους πενήντα ἡμέρες μετὰ τὸ Πεσὰχ. Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπαντᾶται μόνο στὰ δευτεροκανονικὰ βιβλία¹ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ στοὺς Ἑβραίους ἱστορικοὺς Φίλων² καὶ Ἰώσηπο.³ Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καλεῖται «ἐορτὴ τῶν ἐβδομάδων»⁴ ἢ «ἐορτὴ τῆς συγκομιδῆς τῶν πρωτογεννημάτων».⁵ Οἱ Ἑβραῖοι ἔπρεπε νὰ μετρήσουν ἑπτὰ ἐβδομάδες μετὰ τὸ Πεσὰχ καὶ τὴν πεντηκοστὴ ἡμέρα νὰ τελέσουν τὴν ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς.⁶ Κατὰ τὴν ἐορτὴ αὕτὴ πρόσφεραν στὸ ναὸ μέρος τῶν πρωτογεννημάτων ὡς ἔκφραση εὐχαριστίας πρὸς τὸν Γιαχβὲ γιὰ τὴ συντελεσθεῖσα παραγωγὴ τοῦ ἀγροῦ.⁷ Δὲν ἦταν ὅμως μόνο εὐχαριστία γιὰ τοὺς καρποὺς ἀλλὰ καὶ ἀνάμνηση, γιὰ τὸ ὅτι ὁ Γιαχβὲ τοὺς εἶχε δώσει τὴ «ρέουσα μέλι καὶ γάλα» γῆ,⁸ ἀφοῦ γενοκτονήθηκαν ἢ ἐκδιώχθηκαν βέβαια ἀπὸ ἐκεῖ τὰ πολιτισμένα Ἑλληνικὰ φύλα.

Ἑβραϊκὲς εὐχὲς γιὰ τὸ Πεςάχ.

Ὅταν οἱ Ἑβραῖοι προσκυνητὲς τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς πλησίαζαν στὸ ναό, οἱ ἱερεῖς ἔβγαιναν ἔξω ψάλλοντας κατάλληλους ἑορταστικούς ψαλμοὺς καὶ παρελάμβαναν τὰ πρωτογεννήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέθεταν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ θυσιαστήριο, ἐνῶ οἱ προσκυνητὲς πρόσφεραν θυσίαις.⁹ Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ (70 μ.Χ.), ὁπότε δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ προσφορὰ τῶν πρωτογεννημάτων, ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς προσέλαβε ἄλλο περιεχόμενο, τὴν ἀνάμνηση τῆς νομοθεσίας (τῶν δέκα ἐντολῶν), ποὺ παρέδωσε ὁ Γιαχβὲ στὸν Μωυσή στὸ ὄρος Σινᾶ.¹⁰ Ἡ παράδοση αὐτὴ ἐπικράτησε ἔκτοτε στὴ ραββινικὴ γραμματεία.¹¹

Ἡ χριστιανικὴ Πεντηκοστὴ δὲν ἔχει καμμία διαφορὰ ἀπὸ τὴν ἑβραϊκὴ. Στὶς «Πράξεις» ἀναγράφεται, ὅτι οἱ ἀπόστολοι εἶχαν συγκεντρωθῇ, γιὰ νὰ ἑορτάσουν τὴν Πεντηκοστὴ ὡς γνήσιοι Ἑβραῖοι ποὺ ἦσαν. Ἐγινε τότε μεγάλῃ βοῇ καὶ παρουσιάστηκαν γλῶσσες σὰν φωτιᾶς, κάθε μία ἀπὸ τὶς ὁποῖες κάθισε ἐπάνω σὲ κάθε ἀπόστολο, ὁπότε «ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου» καὶ ἄρχισαν νὰ μιλοῦν ξένες γλῶσσες.¹²

ὁ Ἰησοῦς. Ἡ ὀνομασία τῆς ἑορτῆς καὶ ἡ σύνδεσή της μὲ τὴν πρώτη πανσέληνο μετὰ τὴν ἑαρινὴ ἰσημερία δεικνύει τὴν ἑβραϊκὴ προέλευση καὶ σημασία της.

Ἑβραϊκὰ ἔθιμα, συμβολισμοὶ καὶ προσευχὲς

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω τὸ σύνολον τῶν πασχαλινῶν ἐθίμων προέρχονται ἀπὸ τὸν ἑβραϊκὸ ἑορτασμὸ τοῦ Πесаχ κι οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὴν ἑλληνικὴ παράδοση.

- Τὸ ἀρνί, ποὺ «συμβολίζει τὸ ἀρνὶ ποὺ ἔσφαξαν οἱ Ἑβραῖοι καὶ μὲ τὸ αἷμα του ἔβαψαν τὶς πόρτες τους, γιὰ νὰ προσπεράσῃ ὁ Ἄγγελος τοῦ θανάτου», ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τοῦ ἑβραϊκοῦ πασχαλινοῦ τραπέζιου.
- «Τὰ πικρὰ χόρτα, μαρούλια (μαρόρ) καὶ σέλινα συμβολίζουν τὰ πικρὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς στὴν Αἴγυπτο.» Παραδοσιακὸ ὀρθόδοξο φαγητὸ γιὰ τὸ βράδυ τοῦ Μ. Σαββάτου εἶναι ἡ μαγειρίτσα, ποὺ περιέχει ἐντόσθια ἀρνιοῦ καὶ χόρτα.
- Τὸ χαρακτηριστικὸ κόκκινο χρῶμα τῆς ἑορτῆς συμβολίζει τὸ αἷμα τοῦ ἀρνιοῦ.
- Τὰ βρασμένα αὐγὰ «συμβολίζουν τὴν τελετὴ τῆς θυσίας στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ἱερουσαλήμ».
- Τὸ ξεῖδι «συμβολίζει τὰ δάκρυα τῶν Ἑβραίων, ποὺ ἔχυσαν, ὅταν ἦταν σκλάβοι στὴν Αἴγυπτο». Γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους τὸ ξεῖδι εἶναι ἐπίσης πολὺ σημαντικὸ, γι' αὐτὸ τὴ Μ. Πέμπτη τρῶνε φακές, ποὺ ἀπαιτοῦν κατανάλωση ξειδιοῦ.

Οἱ Ἑβραῖοι παῖδες καὶ ἡ ἀγία Σιών

νδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ψαλλόμενα ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς πατρίδας μας τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς,¹³ μὲ τὰ ὁποῖα ἐπισημαίνεται -σὲ ἀντίθεση μὲ ὠρισμένες φαιδρότητες, ποὺ ὑποστηρίζουν ὀρθόδοξοι ἐλλαδέμποροι- ἡ ἑβραϊκὴ καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων:

- «Ὅτε τὸ Πνεῦμα σου κατέπεμψας Κύριε, καθημένοις τοῖς ἀποστόλοις, τότε οἱ τῶν Ἑβραίων παῖδες θεωροῦντες, ἐξίσταντο θάμβει, ἤκουον γὰρ αὐτῶν φθεγγομένων ἐτέραις ξέναις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐχορήγει αὐτοῖς.» Οἱ Ἑβραῖοι παῖδες ἄκουγαν τοὺς ἀποστόλους νὰ ὁμιλοῦν ξένες γλώσσες, ἡ μητρικὴ ἐπομένως γλῶσσα τῶν ἀποστόλων ἦταν ἡ ἑβραϊκὴ.
- «Γλώσσαις ἁλλογενῶν, ἐκαινούργησας Χριστὲ τοὺς σοὺς μαθητάς, ἵνα δι' αὐτῶν σὲ κηρύξωσι τὸν ἀθάνατον Λόγον καὶ Θεόν.» Ἡ ψαλμωδία κάνει λόγο γιὰ γλώσσες ἁλλογενῶν, ἐπομένως τὸ γένος τόσο τῶν ἀποστόλων, ὅσο καὶ τοῦ Ἰησοῦ ἦταν τὸ ἑβραϊκὸ (βλ. «Δ», τ. 272-273).

PENTECOSTES 2005
 Celebraremos La Fiesta De Las Semanas
ORLANDO, FL JUNIO 9-12
HOTEL ROSEN PLAZA
Primeros Frutos Para el Señor
 Celebración de Shabbat y Pentecostes
 Alabanza y Adoración
 Enseñanzas Poderosas
 Danza Davidica
 Actividades para la Juventud
 Música por Beit Yisrael
Concierto Especial por Tony y Tina Robinson
 Las traducciones en Español estarán disponibles
 Auspiciado Por
 Congregacion Beit Yisrael
 Outreach Israel Ministries
 3788 Reditt Road Orlando, FL 32822
 Telefono:407-282-3581 Fax:407-282-3581
 O en el web: www.outreachisrael.net

Φωτοτυπία από ισπανόφωνο φυλλάδιο, το οποίο ενημερώνει για τις εορταστικές εκδηλώσεις της Πεντηκοστής 2005 στην Φλόριδα των Η.Π.Α. υπό την «σκέπη» του Άστρου του Δαβίδ.

Όπωςδήποτε από τις ψαλμωδίες δεν λείπουν οι σιωνιστικοί έκθειασμοί:

- «Τάδε λέγει Κύριος. Τα τέκνα Σιών, χαίρετε και εύφραίνεσθε.»
- «Χαίρε Σιών αγία, Μήτηρ των Ἐκκλησιῶν, Θεοῦ κατοικητήριον.»
- «Νῦν ἐκ Σιών γὰρ ἐξελήλυθε νόμος.»
- «Σιών αγία ἡ Μήτηρ Ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, ἐν ἣ πυρὸς ἐν εἶδει, τὸ Παράκλητον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους κατήλθε φρικτῶς, χαίρε νῦν καὶ ἐόρταζε τὴν κοσμοπόθητον ὄντως Πεντηκοστήν, σὺν ἡμῖν πανηγυρίζουσα.»

καταγωγή του Χριστιανισμού οὐδεμία σχέση ἔχει με τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνες. Στους ἑλληνοχριστιανούς προπαγανδιστές, πὺν ὑποστηρίζουν τὴ δῆθεν ἑλληνικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, θὰ ἀπευθύνω τὴν φράση, πὺν ἀναφέρεται στὶς «Πράξεις» (2,13) καὶ τὴν ὁποία «ἕτεροι χλευάζοντες ἔλεγον», ὅταν ἄκουγαν τοὺς ἀποστόλους τὴν Πεν-

Μιά ἑβραϊκὴ προσευχὴ γιὰ τὸ Πεσάχ λέει: «Σαβροὶ μάραναν Μπαροῦχ ἀτὰ Ἄντονάϊ ἐλοένου μέλεχ ἀολάμι, μπορε περὶ ἀγκέφεν. Μπαροῦχ ἀτὰ Ἄντονάϊ ἐλοένου μέλεχ ἀολάμι, ἀσερ μπαχάρ μπά-νοῦ μικδλ ἄμι βερομειάνου, μικδλ λασὸν βεινιτε-σάνου πεμιτοβοτὰβ βατι-τὲν λανὸν ἄντονάϊ ἐλοένου μπεααβά, μοαντὶμ λεσιμχά, χαγκλὶμ οὐζμανὶμ λεσασόν, ἔτ γιὸμ χὰγκ ἀματσὸτ ἀζέ, ζμὰν χερουτένου μπεααβὰ μικρὰ κάδες, ζέχερ λιτσιὰτ μιτοράγιμ. Κι μπάνου μπαχάρτα βεοτάνου κιντάστα μικδλ ἀαμίμ, οὐμοαδὲ κοσδέχα, μπεσιμχὰ οὐβεσασὸν ἦνχαλτάνου. Μπαροῦχ ἀτὰ Ἄντονάϊ μεκαδὲς γισραὲλ βεαζεμανίμ.»

Στὰ Ἑλληνικά: «Εὐλογητὸς ὁ αἰώνιος Θεὸς μας, βασιλιάς τοῦ σύμπαντος, ὁ ὁποῖος δημιούργησε τὸν καρπὸ τοῦ ἀμπελιοῦ. Εὐλογητὸς ὁ αἰώνιος Θεὸς μας, βασιλιάς τοῦ σύμπαντος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξέλεξε ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ἔθνη, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀνύψωσε πρὸ πάντων ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ μᾶς καθαγίασε μὲ τὶς ἐντολές Του. Σὲ μᾶς ἔδωσες, αἰώνιε Θεέ μας, μὲ ἀγάπη, ἐποχές γιὰ χαρὰ, γιορτὲς καὶ τελετὲς γιὰ εὐχαρίστηση, τὴν γιορτὴ αὐτὴ τῶν ἀζύμων, ἐποχὴ τῆς σωτηρίας μας, ἱερὴ πρόσκληση σὲ ἀνάμνηση τῆς Ἐξόδου ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Γιατὶ Ἐσὺ μᾶς ἐξέλεξες καὶ μᾶς καθαγίασες ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ἔθνη καὶ μᾶς ἐπέτρεψες νὰ χαροῦμε τὶς γιορτὲς Σου μὲ εὐτυχία καὶ χαρὰ. Νὰ εἶσαι εὐλογητός, αἰώνιε, ποὺ καθαγίασες τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὶς ἐποχές.»

Τὰ ἴδια ἀκριβῶς ψάλλονται στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδας ὄχι μόνον τὴν περίοδο τοῦ Πεσάχ ἀλλὰ ὅλο τὸ χρόνο. Γιὰ παράδειγμα:

- «Ὁ ἡγαπημένος Ἰσραὴλ» (στὸν μεγάλο ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων).
- «Ποιμὴν ἡμῶν Χριστὸς ὁ Βασιλεὺς Ἰσραὴλ. Ὑπόδεξι, Ἰουδαία, τὸν Βασιλέα» (στὸ ἀπόδειπνο τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων).

τηκοστὴ νὰ ὁμιλοῦν ἀκατανόητα: «**Γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί**» (εἶναι γεμάτοι γλυκὸ κρασί).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Τωβίας 2,1 καὶ Β' Μακ. 12,32.
2. «Περὶ τῶν δέκα λόγων», 160.
3. «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία», III, 10.6, XIII, 8,4, XIV, 13,4.
4. «Ἐξοδος», 34,22, Δευτ. 16,9.
5. «Ἐξοδος», 23,16.
6. «Δευτερονόμιον», 16,9.
7. «Δευτερονόμιον», 16,3.
8. «Δευτερονόμιον», 26,9.
9. «Δευτερονόμιον», 26,10.
10. Βασιλείου Βέλλα, «Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία», ἔκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας» 1996.
11. Pes. 68b.
12. «Πράξεις», 2,1-13.
13. «Πεντηκοστάριον».

Ἰων Δημόφιλος

- «Επὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ» (πρὸς Γαλάτας, στ' 14-18, Μ. Παρασκευή).

Πολλὲς ὑμνητικὲς ψαλμωδίες, ποὺ ψάλλονται στοὺς ναοὺς τὴν περίοδο τοῦ Πεσάχ, δημοσιεύτηκαν στὸ τεῦχος 280 (Κ. Ἐλευθερίου, «Τὸ ἀνθελληνικὸ ἑβραϊκὸ Πάσχα»).

Ἡ παραπάνω προσευχὴ παρατέθηκε καὶ στὰ Ἑβραϊκά, γιὰ νὰ ἐπισημάνῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ Ἑβραῖοι: «Ἄντονάι», τὸ ὁποῖο σημαίνει «ὁ Κύριος». Στοὺς Ἑβραίους ἀπαγορεύεται νὰ γράφουν ἢ νὰ προφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἀντὶ αὐτοῦ χρησιμοποιοῦν τὸ Ἄντονάι.

Στὸν ἐξορκισμό τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τοὺς πάσχοντες ὑπὸ δαιμόνων, ποὺ περιέχεται στὸ λειτουργικὸ βιβλίον «Εὐχολόγιο τὸ Μέγα», διαβάζουμε: «*Ὁρκίζω σε, πνεῦμα ἀκάθαρτον, κατὰ τοῦ Θεοῦ Σαβαώθ, καὶ πάσης στρατιᾶς Ἀγγέλων Θεοῦ, Ἄδωνάι, Ἐλωί, Θεοῦ παντοκράτορος, ἐξελθε καὶ ἀπαναχώρησον ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ...*» Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Σαβαώθ καὶ τὸ Ἐλωί, ποὺ εἶναι ἑβραϊκὲς λέξεις, ὁ Μ. Βασίλειος ἀποκαλεῖ τὸ Θεὸ μὲ τὴ λέξη, ποὺ μόνο ἓνας Ἑβραῖος θὰ γινώριζε καὶ θὰ χρησιμοποιοῦσε: Ἄδωνάι.

Τὰ κηρύγματα τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅπως καὶ τῶν ὑπολοίπων μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦν ἓνα συνεχὲς ὑμνολόγιο ὑπὲρ τῆς Σιών, τῆς Ἱερουσαλήμ, τοῦ Ἰσραὴλ, ἐνῷ παράλληλα ἐκτοξεύουν ὕβρεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Ἕλληνες καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. (Συστηματικὲς ἐρευνες γιὰ τὸν ἀκραῖο μισελληνισμό τῶν τριῶν ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας βλ. «Δ», τ. 197, 198, 204, 227, 229 καὶ 276.) Ὅλα αὐτὰ ἔχουν συμπεριληφθῇ καὶ ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερο μέρος τῶν λειτουργικῶν κειμένων, ποὺ διαβάζονται στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας. Πλεῖστες ἑβραϊκὲς λέξεις ὑπάρχουν στὰ λειτουργικὰ κείμενα, ὅπως ἀλληλούια, σαβαώθ, μεσσίας, ἄδωνάι, ἀμήν κ.λ.π., τίς ὁποῖες οἱ ἱερεῖς ψάλλουν μὲ τὴν ἴδια παλαιὰ ἑβραϊκὴ λειτουργικὴ μουσικὴ, ποὺ ἔχει μετονομασθῇ σὲ βυζαντινὴ. (Βλ. «Ἑβραϊκὴ ἢ Βυζαντινὴ μουσικὴ», «Δ», τ. 288).

Οἱ ἑλληνικὲς ἐορτὲς καταδιώχθηκαν μετὰ μανίας καὶ ἐπιβλήθηκαν οἱ καθαρὰ ἑβραϊκὲς, ὅπως τὸ Πεσάχ, ἡ ἑβραϊκότης τοῦ ὁποῖου δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ μόνη της. Εἶναι μία σημαντικὴ ἑβραϊκὴ ἐορτὴ μέσα στὸν ἑβραιογενὲ καὶ ἀνθελληνικὸ Χριστιανισμό.

Αὐτὸ ποὺ εἶναι ἐπίσης ἰδιαίτερος λυπηρὸ εἶναι ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἑβραιοποίηση τῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων, ἰδιαίτερα τὴν ἐποχὴ τοῦ Πεσάχ, ὅταν οἱ Ἕλληνες σπεύδουν στοὺς ναοὺς τῆ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ ἀκοῦν σὲ ἑβραϊκὴ μουσικὴ ὕβρεις κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ψήνουν τὸ ἀρνί, βάζουν κόκκινα τὰ αὐγά, μαγειρεύουν μαγειρίτσα, πιστεύοντας ἐπὶ πλέον, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν σημαντικὸ μέρος τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης.

Ἰωάννης Λάζαρης

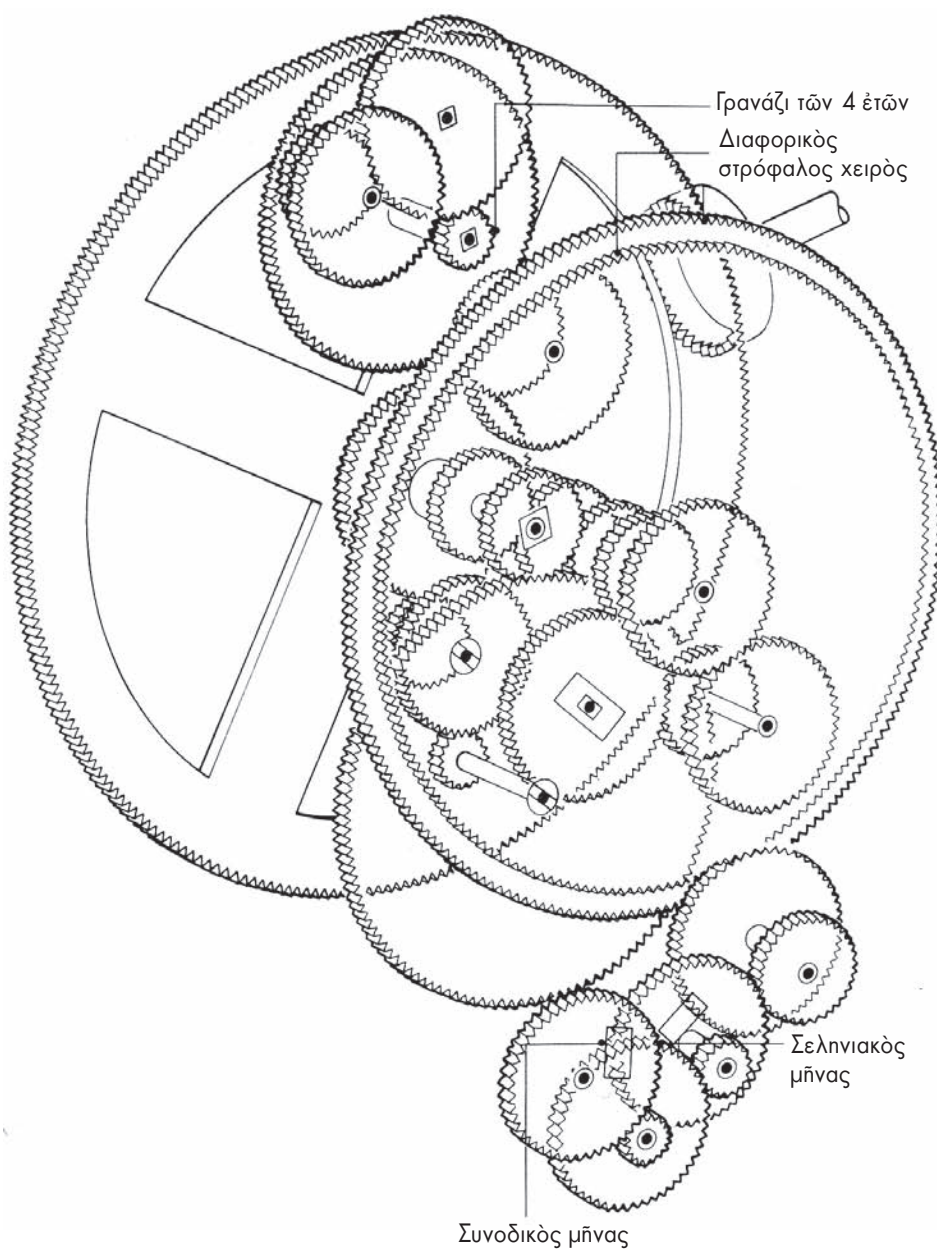
«ΘΑ ΞΑΝΑΓΡΑΦΗ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ»

**Ἐκπλήξεις σὲ πανεπιστημιακὴ ἔρευνα
τοῦ «Υπολογιστῇ τῶν Ἀντικυθέρων»**

ποτελεῖ ἴσως τὴν ἐντυπωσιακώτερη συσκευὴ ἀρχαίας τεχνολογίας, ποὺ βρέθηκέ ποτε. Ἀποτελέσε ἀντικείμενο πολλῶν ἐρευνῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐπιστημόνων, ποὺ θέλησαν νὰ ξεδιαλύνουν τὸ μυστήριον γύρω ἀπὸ τὴ λειτουργία του. Ὁ μηχανισμὸς τῶν Ἀντικυθέρων ἀποτελεῖ μία συσκευή, ποὺ ὁ ἐκπληκτικὸς τρόπος κατασκευῆς της γεννᾷ ἑκατοντάδες ἐρωτηματικὰ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ καὶ τὶς ἀσύλληπτες γνώσεις καὶ ἐφαρμογὲς τῆς Φυσικῆς, τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Ἀστρονομίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Μία νέα ἔρευνα, ποὺ διεξάγεται ἀπὸ κοινοῦ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Κάρντιφ καὶ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν, ἔρχεται νὰ ἀνατρέψῃ τὰ μέχρι σήμερα δεδομένα στὴν Ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν. Ὅταν σὲ λίγους μῆνες ἀνακοινωθοῦν ἐπίσημα τὰ ἀποτελέσματα, τότε αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ξαναγραφῇ ἀπὸ τὴν ἀρχή!

Χρειάστηκε νὰ μεταφερθῇ ὁδικῶς ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ἓνας ἀξονικὸς τομογράφος βάρους 10 τόννων, ἓνα μηχανήμα τελευταίας τεχνολογίας ἀκτίνων Χ, ποὺ ψηφιακὰ τεμάχισε τὸν μηχανισμό τῶν Ἀντικυθέρων σὲ χιλιάδες κομμάτια, δίνοντας πολύτιμες πληροφορίες γιὰ ὅσα ὑπάρχουν στὸ ἐσωτερικόν του. Ἦταν ἀδύνατον λόγῳ τῆς συμπαγοῦς κατάστασης, στὴν ὁποία βρέθηκε τὸ 1901, νὰ τὰ διὰ κανεῖς μὲ γυμνὸ μάτι. Πλήθος ἀπὸ γρανάξια, τροχοὺς καὶ κυρίως ἐπιγραφὰς φέρουν στὸ φῶς νέα στοιχεῖα.

Σχηματικὴ ἀπεικόνιση τοῦ ὑπολογιστῆ τῶν Ἀντικυθήρων.
 (Πηγή: Πήτερ Θροκμόρτον, «History from the sea».)

Ο άναπληρωτής καθηγητής Φυσικής Διαστήματος και Διευθυντής του Έργαστηρίου Φυσικής του Τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ξενοφών Μουσαῖς, πρὶν ἐπισήμως ἀνακοινωθοῦν τὰ ἀποτελέσματα τῆς σημαντικῆς αὐτῆς ἔρευνας, ἀποκάλυψε στὸ «Δαυλὸς», ὅτι ὁ μηχανισμὸς εἶναι παλαιότερος ἀπὸ ὅσο ἔχει ἐκτιμηθῇ, ἐνῶ γιὰ πρώτη φορὰ μελετᾶται ἓνα ἀκόμη τμήμα του ὅπως καὶ ἓνα ἐπιπλέον εὑρημα τοῦ ναυαγίου, ποὺ φέρει ἐπιγραφὰς καὶ ποὺ ἐντοπίστηκε θαμμένο μέσα στὴν ἄμμο.

«Δ»: *Κύριε Μουσαῖ, ποιά ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τῆς ἔρευνας ποὺ ἀφορᾷ στὸν μηχανισμὸ τῶν Ἀντικυθῆρων;*

Ε.Μ.: Μὲ τὴν βοήθεια σύγχρονων ἐπιστημονικῶν μεθόδων, ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴν Φυσικὴ καὶ σὲ ἄλλες ἐπιστῆμες, ξεκινήσαμε πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες τὴν μελέτῃ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν Ἀντικυθῆρων. Ἡ ὁμάδα μας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐρευνητές, ἀστρονόμους ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Cardiff (τοὺς Mike Edmunds, Tony Freeth), τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης (τὸν Ἰωάννη Σειραδάκη) καὶ τὸ Πανεπιστήμιο Αῑθηνῶν (τὸν Ἰωάννη Μπιτσάκη καὶ ἐμένα) καθὼς ἐπίσης καὶ ἐπιστήμονες ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Αῑθηνῶν (τὴ Μαίρη Ζαφειροπούλου καὶ τὴν Ἑλένη Μάγκου). Οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς εἴμαστε γοητευμένοι μὲ τὸν μηχανισμὸ τῶν Ἀντικυθῆρων. Θυμᾶμαι τὸν ἑαυτό μου, ὅταν ἤμουν μαθητῆς, ποὺ πῆγαινα στὸ Μουσεῖο πολὺ συχνά, γιὰ νὰ τὸν θαυμάσω. Ἀποτελεῖ ἓνα μηχανισμὸ ἀρκετὰ περίεργο, φανταστῆτε, μέσα στὰ τόσα θαυμαστὰ ἀντικείμενα ποὺ διαθέτει τὸ μουσεῖο, νὰ ἀντικρύξῃ κανεὶς κάτι ποὺ μοιάζει μὲ σύγχρονο μηχανῆμα: γρανάζια, τροχοὺς καὶ ἄξονες. Μὲ ἐντυπωσίασε, ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ τὸ εἶδα. Τὸ ἐνδιαφέρον μου αὐξήθηκε μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ μου χρόνια ἄρχισα νὰ τὸ μελετᾶω περισσότερο. Ὁργανώσαμε πρὶν μερικὰ ἔτη μία ἄτυπη ὁμάδα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ προανέφερα, ἔχοντας αὐτὸ τὸ κοινὸ ἐνδιαφέρον καὶ σταδιακὰ ὠρίμασε σὲ ὅλους μας ἡ σκέψη νὰ κάνουμε μία πιὸ συστηματικὴ μελέτῃ μὲ τὴν βοήθεια σύγχρονων μηχανημάτων καὶ μεθόδων, ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ δοῦμε μὲ μεγάλη ἀκρίβεια, τί ὑπάρχει στὸ ἐσωτερικὸ του.

Σήμερα ἡ Ἐπιστῆμη ἔχει ἀναπτύξει μεθόδους, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ γνωρίζουμε γιὰ παράδειγμα τί συμβαίνει στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς μέχρι καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Ἥλιου. Καταστάσεις, ποὺ δὲν μπορεῖ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ συλλάβῃ, νὰ φανταστῇ ἢ νὰ τὶς κατανοήσῃ εὐκόλα. Ὡστόσο εἶναι μία πραγματικότητα.

Η έρευννητική ομάδα. Διακρίνεται κάτω δεξιά ο καθηγητής Β. Μουσάς.

«Τὰ εὐρήματα τῆς ἔρευνας θὰ ἀνατρέψουν τὴν ἱστορία»

«Δ»: Ποῦ ἀκριβῶς βασίζεται ἡ ἔρευνα τοῦ μηχανισμοῦ τῶν Ἀντικυθέρων καὶ πῶς ἐφαρμόζεται;

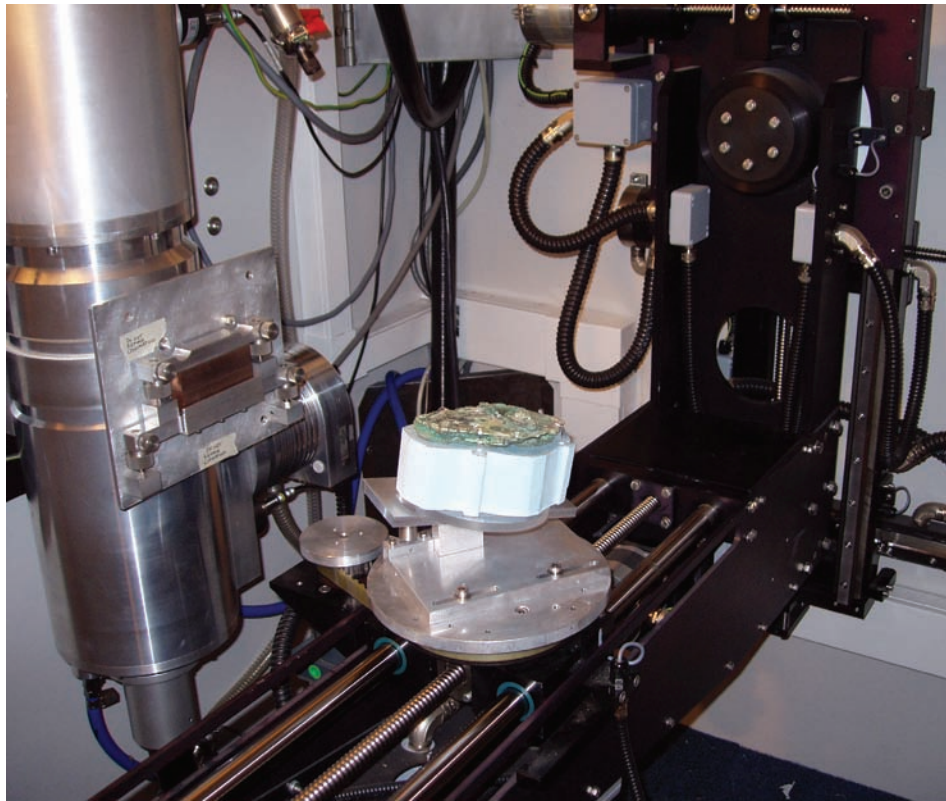
Ξ.Μ.: Ὁ μοναδικὸς μηχανισμὸς τῶν Ἀντικυθέρων εἶναι περισσότερο πολὺπλοκος ἀπὸ ἓναν ἀστρολάβο, ὅπως παλαιότερα τὸν εἶχαν ὀνομάσει. Ἡ ομάδα μας χρησιμοποίησε δύο διαφορετικὰ συστήματα μελέτης γιὰ τὴν ἐπιφάνεια καὶ τὸ ἐσωτερικὸ. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε ἓνα ἀρκετὰ σύνθετο σύστημα φωτογράφισης, τὸ ὁποῖο ἔχει τὴ δυνατότητα μὲ πολλαπλὲς ἀναλαμπὲς νὰ κάνῃ λήψη τρισδιάστατων φωτογραφιῶν σὲ ἀνάγλυφα ἀντικείμενα, ὅπως εἶναι ὁ μηχανισμὸς τῶν Ἀντικυθέρων καὶ νὰ διακρίνῃ δυσδιάκριτες ἐπιγραφὰς καὶ χαρακτηριστικά. Τὸ συγκεκριμένο σύστημα μᾶς τὸ διέθεσε ἡ ἐταιρεία Hewlett Packard καὶ τὸ ἔχει κατασκευάσει ὁ μη-

χανικός Tom Malzbender. Μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα λοιπὸν τραβήξαμε φωτογραφίες σὲ ὅλα τὰ τμήματα τοῦ μηχανισμοῦ ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀναγνωρίζουμε τὰ γραμμὰτα στὴν ἐπιφάνειά του ἀλλὰ καὶ τὴν κάθε μεταβολὴ εἴτε στὸ χρωματισμὸ εἴτε στὴν ἐπιφάνεια. Ἡ μορφὴ τοῦ ἀντικειμένου ἀλλάζει, καθὼς τὸ φωτίζουμε γύρω – γύρω, καὶ μὲ τὰ κατάλληλα Μαθηματικὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ κατανοήσῃ καθαρότερα τὴν γραφὴ ποὺ ὑπάρχει στὰ διάφορα σημεία τῆς ἐπιφάνειάς του. Αὐτὴ ἦταν μία μελέτη, ποὺ κάναμε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Σεπτεμβρίου γιὰ μία ἐβδομάδα. Στὴ συνέχεια, στὶς ἀρχὲς Ὀκτώβριου καὶ γιὰ 15 περίπου ἡμέρες, μεταφέρθηκε στὴν Ἀθήνα ἓνα πολὺπλοκο σύστημα –ὁ καλύτερος βιομηχανικὸς ἄξονικὸς τομογράφος, ποὺ τὸν ἔχει κατασκευάσει ὁ Roger Hudland μὲ τὴν ἐταιρεία του X-Tek καὶ ζυγίζει 10 τόννους– καὶ λαμβάνει ψηφιακὲς εἰκόνες σὲ ἀκτίνες X, μὲ τὶς ὁποῖες συνθέτουμε τρισδιάστατες λεπτομερέστερες ἀπεικονίσεις τοῦ ἀντικειμένου, δηλαδὴ ἄξονικὲς τομογραφίες. Ὁ μηχανισμὸς τοποθετεῖται σὲ ἄξονα, ὁ ὁποῖος περιστρέφεται καὶ μὲ τὴ χρῆση τῶν ἀκτίνων δίνεται μία ἐξαιρετικὴ ἀναπαράσταση τοῦ ἐσωτερικοῦ του. Ἔτσι πήραμε ὅλα τὰ κομμάτια τοῦ μηχανισμοῦ, τρία ἀρκετὰ μεγάλα, τρία μεσαίου μεγέθους καὶ ἐβδομήντα μικρότερα καὶ σὲ ὅλα κάναμε ἄξονικὴ τομογραφία μὲ μία ἀκρίβεια 1/20 τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου. Δηλαδὴ τεμαχίσαμε νοερὰ μὲ τὴ χρῆση τῶν Μαθηματικῶν καὶ βεβαίως μὲ αὐτὸ τὸ μηχανήμα ἀκτίνων X τὸν μηχανισμὸ σὲ κυβάρια, ὅπου τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἔχει ἀκμὴ 1/20 mm. Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ διαδικασία, χωρὶς νὰν νὰ τὸν ἀγγίξουμε. Συνεχίζουμε ἀκόμη νὰ ἐπεξεργαζώμαστε ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στὸ ἐσωτερικὸ του.

Διαπιστώσαμε ἀρκετὰ καινούργια πράγματα, καὶ θὰ ἔλεγα, ὅτι θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ἀνακοινώσουμε –καὶ παίρνω τὴν εὐθύνη αὐτῆς τῆς φράσης– πῶς σὲ ἔξι μῆνες ἀπὸ σήμερα θὰ μπορούμε νὰ λέμε πῶς ξαναγράφουμε τὴν Ἱστορίαν τῶν Μαθηματικῶν, τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Ἀστρονομίας! Ἐχω διαπιστώσει τὴν ἐφαρμογὴ ὠρισμένων μαθηματικῶν μεθόδων, ποὺ μέχρι σήμερα θεωρούσαμε ὅτι χρησιμοποιήθηκαν στὴν Ἀστρονομία 15 αἰῶνες ἀργότερα. Τὰ Μαθηματικὰ ποὺ χρησιμοποιοῦσαν, ἀλλὰ καὶ ἡ Τεχνολογία ποὺ διέθεταν τὴν ἐποχὴ ποὺ χρονολογεῖται ὁ μηχανισμὸς, ἦταν πολὺν πλεονέκτημα ἀπ' ὅ,τι νομίζει τὸ εὐρὺ κοινὸ ἀλλὰ καὶ οἱ εἰδικοί.

«Δ»: Πῶς γινόταν αὐτό;

Ε.Μ.: Οἱ κατασκευαστὲς ἀσφαλῶς δὲν ἦταν τυχαῖοι. Ἦταν ἄνθρωποι πολὺ προσεκτικοὶ καὶ μεγαλοφρεῖς, ὅπως ὁ Ἀρχιμήδης ἢ ὁ Ποσειδώνιος, ποὺ θεωρεῖται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς πιθανοὺς κατασκευαστὲς τοῦ μηχανισμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν αὐτοὶ κατασκεύαζαν θαυμάσιους μηχανισμούς, ὁ Ἥρων γιὰ παράδειγμα εἶχε φτιάξει πλῆθος ἀπὸ αὐτόματα, ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὰ φανταστοῦμε, καὶ κάποια ἀπὸ αὐτὰ γνωρίζουμε ὅτι ὑπῆρχαν καὶ στὸ Βυζάντιο. Ἐκάναν θαύματα μὲ πενιχρὰ μέσα. Ἄς θαυμάσουμε γιὰ παράδειγμα τὴν ἀκρίβεια μὲ τὴν ὁποία εἶναι κατασκευασμένες οἱ ἀρχαῖες κολῶνες. Βέβαια οἱ κίονες ἔχουν ἓνα εὐκόλο ἀριθμὸ ἀπὸ αὐλακὲς κατασκευῆς, ἐνῶ οἱ ὀδοντωτοὶ τροχοί, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν στὸ μηχανισμὸ τῶν Ἀντικυθέρων,

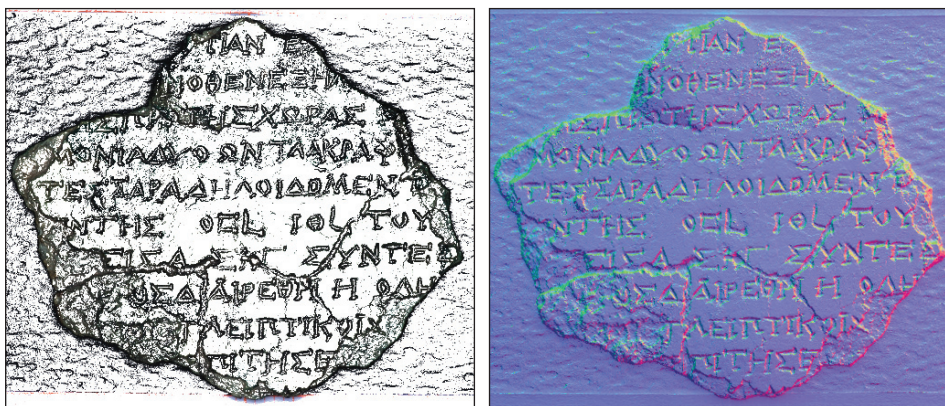
Φάση της έρευνας, κατά την οποία τοποθετείται μηχανισμός για τον «ψηφιακό τεμαχισμό» στον άξονικό τομογράφο.

διαθέτουν πολύ περιέργους αριθμούς δοντιών, που δεν είναι πολλαπλάσιοι του δύο, συχνά πρώτοι αριθμοί, που συνεπάγεται, ότι οι κατασκευαστές ήταν εξαιρετικά προσεκτικοί και επιδέξιοι τεχνίτες και μηχανικοί.

Υπολογισμοί των θέσεων Ήλίου και Σελήνης

«Δ»: Ποιά στοιχεία προκύπτουν σε σχέση με τη λειτουργία του υπολογιστή σύμφωνα πάντα με την έρευνά σας;

Ξ.Μ.: Θα πρέπει να σās πω, πώς, όταν το 1905 ο Ρεδιάδης, ένας πλοίαρχος, μηχανικός του Πολεμικού Ναυτικού, είδε το μηχανισμό, ώδηγήθηκε στο συμπέρασμα, ότι πρόκειται για ένα πολύπλοκο αστρονομικό ρολόι, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε. Βεβαίως, όταν κανείς ονομάζει ένα μηχανισμό αστρονομικό ρολόι, αυτό σημαίνει ότι υπάρχει και ένας τρόπος, ένα έκκρεμς ένδεχομένως (δεν το νομίζω πιθανό) ή ένα βάρος, που κινεί τον μηχανισμό. Στην περίπτωση μας δεν έχουμε τέτοια ένδειξη, χωρίς να το αποκλείω συγχρόνως, έπειδή λείπουν τμήματα του μηχανισμού και ή μελέτη μας βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη. Να υπήρχε δηλαδή ένα βάρος, που να ήταν

Διαδοχική εμφάνιση των επιγραφών του μηχανισμού των Αντικυθήρων με το σύστημα της τρισδιάστατης φωτογράφισης.

τυλιγμένο γύρω από ένα τύμπανο, με αποτέλεσμα να κινηθῇ τὸν μηχανισμό. Μηχανικοί, ποὺ ἔχουν ἐξετάσει τὸ ἀντικείμενο, λένε, ὅτι κάτι τέτοιο θὰ ἦταν πολὺ δύσκολο. Ἐχουμε λοιπὸν ἓναν μηχανισμό, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 30-40 μικρὰ καὶ μεγάλα γρανάζια, ὀδοντωτοὺς τροχοὺς, ποὺ εἶναι κατασκευασμένα με δόντια τριγωνικά. Ὅσα ἔχουμε μετρήσει ἔχουν μία γωνία 60 μοιρῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι, παρόλο ποὺ δὲν εἶναι σύγχρονος ὁ τρόπος κατασκευῆς τῶν ὀδοντωτῶν τροχῶν, χωρὶς ἀμφιβολία διαθέτει μία μοναδικὴ ἀκρίβεια. Αὐτὰ τὰ 30 - 40 γρανάζια κινοῦνται γύρω ἀπὸ ἀρκετοὺς ἄξονες, κάποια εἶναι ὁμοαξονικά, ἐνῶ κάποια ἄλλα κινοῦνται σὲ δικούς τους ἄξονες. Ὅλοι οἱ ἄξονες εἶναι παράλληλοι μεταξύ τους (μὲ ἐξαίρεση δύο), καὶ οἱ ομάδες τῶν ὀδοντωτῶν τροχῶν καὶ γραναζιῶν χρησιμοποιήθηκαν, γιὰ νὰ ὑπολογίζον τὴν κίνηση τοῦ Ἡλίου, ἔτσι ὥστε νὰ ὑπολογίζεται παράλληλα ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας.

Ἐχουμε λοιπὸν τὴν μέση κίνηση τοῦ Ἡλίου κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἡμέρας, ἀκριβῶς ὅπως σήμερα σὲ ἓνα ρολοὶ μηχανικὸ κινεῖται ὁ δείκτης. Μόνο ποὺ στὴν περίπτωσή μας δὲν ἔχουμε δύο πλήρεις κινήσεις ἀνὰ ἡμέρα ἀλλὰ μία κίνηση ἀνὰ ἡμέρα, ὅπως εἶναι ἡ κίνηση τοῦ Ἡλίου στὸν οὐρανό, ὅπως τὸν ἀντικρύζει ὁ ἄνθρωπος ποὺ βρίσκεται σὲ κάποιο σημεῖο τῆς Γῆς. Ὁ μηχανισμὸς ὑπολόγιζε ἐπίσης τὴν κίνηση τῆς Σελήνης, ἡ ὁποία εἶναι ἀρκετὰ πολὺπλοκη στὸν οὐρανό.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατασκεύασαν τὸν μηχανισμό εἶχαν φροντίσει νὰ εἶναι ἡ κίνηση τῆς Σελήνης πολὺ ρεαλιστικὴ. Ὅπως προανέφερα, τὰ Μαθηματικά ποὺ χρησιμοποίησαν ἦταν πολὺ προχωρημένα. Ἐπίσης ἓνας δείκτης, ποὺ κινεῖται περιστροφικὰ γύρω ἀπὸ ἓναν ἄξονα, δίνει ὄχι μόνο τὴ θέση τῆς Σελήνης πάνω στὸν οὐρανὸ ἀλλὰ καὶ τὴν φάση τῆς κάθε χρονικῆς στιγμῆς. Δηλαδή δείχνει πότε εἶναι πανσέληνος καὶ πότε νέα σελήνη, πότε τὸ πρῶτο τέταρτο, τὸ τελευταῖο τέταρτο καὶ οὔτω καθεξῆς.

«Δ»: Ένας τέτοιος μηχανισμός χρησιμοποιήθηκε μόνο σε πλοία;

Ε.Μ.: Ήταν ένα μηχανήμα, πού πρέπει να χρησιμοποιήθηκε από ένα άτομο, όπως ο Ποσειδώνιος, στο Πανεπιστήμιό του στη Ρόδο. Άκόμα μπορεί να χρησιμοποιήθηκε και από τον Καίσαρα για λόγους επίδειξης περισσότερο. Αν επισκεφθή κανείς το παλάτι στις Βερσαλλίες, θα δει τέτοια πολύπλοκα και περίτεχνα βασιλικά ρολόγια, κάποια από αυτά είναι προχωρημένης τεχνολογίας, κανένα όμως δεν είναι τόσο πολύ εξελιγμένο όσο ο μηχανισμός των Αντικυθήρων.

Έπιγραφες μέσα στον μηχανισμό

«Δ»: Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε στο στάδιο της συναγωγής των συμπερασμάτων της έρευνάς σας;

Ε.Μ.: Βρισκόμαστε κοντά στο τέλος της μελέτης των έπιγραφών πού έντοπίσαμε στο έσωτερικό του μηχανισμού.

Παλαιότερος απ' ό,τι πιστευόταν έως σήμερα

«Δ»: Τί μπορεί να έξυπηρετούσαν οί έπιγραφές στο έσωτερικό του μηχανισμού;

Ε.Μ.: Διαβάζουμε τις έπιγραφές με τη σημαντικώτατη συμβολή του Μέμου Τσελίκα του Μορφωτικού Ίδρυματος της Έθνικής Τραπεζής. Έπιγραφές ύπρχαν τόσο στην επιφάνεια όσο και στο έσωτερικό του. Ο μηχανισμός άνοιγε, και άσφαλώς τον άνοιγε ένας μηχανικός, για να τον συντηρήσει, βάζοντας λάδι, έλαιόλαδο ή λίπος ζωικό, για να μὴν καταστρέφεται. Άκριβώς όπως συντηρούμε ένα πολύπλοκο μηχανήμα σήμερα. Επίσης έντοπίσαμε πάνω σε γρανάζια κάποια σύμβολα, πού

μπορεί να αντιστοιχοῦν σὲ ἀριθμοὺς ἢ σὲ συντημήσεις λέξεων, ἔτσι ὥστε, ἂν ἀποσυναρμολογήσει κανεὶς τὸν μηχανισμό, νὰ ξέρι ποῦ θὰ ἐπανατοποθετήσῃ τὸ γρανάξι. Ἡ δική μου ἐκτίμηση εἶναι, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ κομμάτια ἔχει ἓνα σύστημα τροχῶν με διαφορετικό, περίπου σὰν καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχει τὸ αὐτοκίνητο, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἀλλάξῃ ταχύτητες. Καὶ σημειώστε, ὅτι σὲ ὅλες τὶς χώρες ἓνα τέτοιο σύστημα τὸ ὀνομάζουν σύστημα πλανήτη-δορυφόρου, καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ παραπέμπῃ στὸ μηχανισμό ἢ σὲ ἄλλους μηχανισμοὺς σὰν καὶ αὐτὸν τῶν Ἀντικυθήρων, ποὺ τὰ γρανάξια ἀναπαριστοῦσαν τὴν κίνηση τῶν πλανητῶν.

Οἱ ἐπιγραφές ἐνδεχομένως νὰ χρησίμευαν ὡς ἐγχειρίδιο τεχνικὸ καὶ ἀστρονομικό. Ἄν καὶ δὲν ἔχουμε τελειώσει ἀκόμα τὴν ἔρευνα, τὰ πρῶτα στοιχεῖα ποὺ ἔχουμε ὀδηγοῦν σὲ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα. Ὅτι ἐπρόκειτο δηλαδὴ γιὰ ὀδηγίες χρήσεως, τεχνικὲς καὶ ἀστρονομικὲς. Πιθανὸν ὁ μηχανισμὸς ἄνοιγε σὰν βιβλίον, φανταστήτε ἓνα καπάκι πιθανῶς σὰν ἓνα χάλκινο φύλλον. Ὁ μηχανισμὸς ἦταν τοποθετημένος σὲ ἓνα ξύλινο κουτὶ μὲ μῆκος ἓνα πόδι, 32 ἑκατοστὰ δηλαδὴ, μέτρο ποὺ οἱ ἐνδείξεις μας λένε, ὅτι πρέπει νὰ ἴσχυε ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ὁ μηχανισμὸς τῶν Ἀντικυθήρων ἦταν ἓνας ὑπολογιστής, ποὺ σύμφωνα με τὴν δική μου ἐκτίμηση πρέπει νὰ τὸν ἔφτιαξε κάποιος, ὅπως τὸ Πλανητάριο τοῦ Ἀρχιμήδη, γιὰ νὰ ἀναπαριστᾷ τὴν κίνηση τῶν πλανητῶν.

Μερικοὶ ἐκτιμοῦν, ὅτι ἡ ἀκρίβεια ποὺ ἔχει ὁ μηχανισμὸς εἶναι μία στὶς σαράντα χιλιάδες, ὡς πρὸς τὴν κίνηση τῆς Σελήνης. Λαμβάνοντας ὑπόψη τοὺς κύκλους ποὺ ἐμφανίζονται στὴν κίνηση τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἥλιου, ποὺ εἶναι 76 ἔτων, δείχνει νὰ ἔχῃ ἀκρίβεια, ποὺ νὰ μπορῇ νὰ ἀναπαριστᾷ τὴν κίνηση τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης σὲ διάρκειά τῆς τάξης αἰώνων. «76 ἔτη» ἀναγράφεται καὶ στὶς ὀδηγίες. Μᾶς ἐνθουσιάζει νὰ βλέπουμε αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ σύμβολα σὲ ἓνα τέτοιο μηχανήμα. Τὸ νὰ τὸ βλέπῃ κανεὶς με τὰ μάτια του καὶ νὰ μπαίῃ στὴ διαδικασία νὰ τὸ ἐρευνήσῃ εἶναι συγκλονιστικό. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ σᾶς πῶ –καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ συμπεράσματα τῆς ἔρευνας– ὅτι ὁ μηχανισμὸς πιθανῶς εἶναι 30 μὲ 50 χρόνια, ἴσως καὶ παραπάνω, παλαιότερος ἀπ' ὅ,τι πιστευόταν μέχρι σήμερα.

«Δ»: *Ποῦ ἄλλοῦ θὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἔρευνα σὲ σχέση με τὸν μηχανισμό;*

Ε.Μ.: Με τὴν βοήθεια τῆς μεθόδου τοῦ ἄνθρακα 14 θὰ μελετήσουμε ἓνα κομμάτι ξύλου, ποὺ ἐντοπίστηκε θαμμένο μέσα στὴν ἄμμο καὶ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ναυάγιο. Ἔχει μῆκος περίπου δύο μέτρα καὶ βρέθηκε τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔκανε ὑποβρύχιες ἔρευνες ὁ Κουστῶ. Ἐδῶ πρέπει νὰ θυμίσουμε, ὅτι χρειάζεται καλὺτερος ἔλεγχος τῶν ξένων ὑποβρυχίων ἀρχαιοκαπήλων, ποὺ εἶναι ἄριστοι δύτες καὶ λυμαίνονται τὶς ἐλληνικὲς θάλασσες καὶ ἀρχαιότητες. Ἐπίσης πρόκειται νὰ μελετήσουμε ἓνα κομμάτι τοῦ μηχανισμοῦ, ποὺ δὲν ἔχει μελετηθῇ μέχρι τώρα. Φέρει καὶ αὐτὸ ἐπιγραφές, καθὼς καὶ ἓνα κομματάκι ξύλου ἀπὸ τὸ κουτὶ μέσα στὸ ὁποῖο φυλασσόταν.

Ταξιαρχούλα Λαδᾶ

ΣΥΝΟΛΟΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑ «ΜΠΛΟΚΑΡΟΥΝ» ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Τὸ Σύμπαν παραμένει Εὐκλείδειο

λεϊστές πανεπιστημιακὲς ἔδρες ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν Θεωρία τῶν Συνόλων ὑπάρχουν σήμερα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πανεπιστημιακοὺς, ποὺ κατέχουν τὶς ἔδρες αὐτές, ἐπιδίδονται σὲ μία ἄνευ προηγουμένου «ἐνημέρωση» μὲ ὅλα τὰ μέσα (διδασκαρικές διατριβές, διαλέξεις, ΜΜΕ κ.τ.λ.). Σ' αὐτὴν τὴν ἀθροιστικὴ «ἐπιμορφωτικὴ ἐνημέρωση» ἐπιχειρεῖται νὰ παρουσιαστῇ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀρχαιοελληνικὸ μαθηματικὸ δημιούργημα τῶν Θαλῆ, Πυθαγόρα, Ἀρχιμήδη, Εὐδόξου, Εὐκλείδη... ὡς ξεπερασμένο καὶ ἀναχρονιστικόν, ποὺ χρήζει ἀντικατάστασης ἀπὸ τὴ Θεωρία τῶν Συνόλων τῶν Κάντορ, Χίλμπερτ, Κλάιν... Κάθε καλοπροαίρετος θὰ πιστεῦε, ὅτι ὑπερασπίζονται τὰ κεκτημένα τους, κάτι ποὺ ὡς ἓνα βαθμὸ εἶναι ἀνθρώπινο. Ὅμως...

- 1 Ἡ Θεωρία τῶν Συνόλων ὄχι μόνον εἶναι ξεπερασμένη ἀλλὰ καὶ οἰκτρὰ ἀποτυχημένη. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ «πατριάρχου» τῆς Συνολοθεωρίας Δανὺδ Χίλμπερτ, «Γιὰ τὸ ἄπειρον», ἔκδ. Τροχαλία, μεταφέρω: «Ἐμφανίστηκαν ἀντιφάσεις στὴν ἀρχὴ σποραδικὰ καὶ ἀργότερα πρὸς ὁδονηρὰ καὶ ἀπειλητικά. Ἦταν τὰ παράδοξα τῆς Θεωρίας τῶν Συνόλων, ὅπως ὀνομάζονταν. Συγκεκριμένα μία ἀντινομία, ποὺ ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τοὺς Τσερμέλο καὶ Ράσσελ, ὅταν ἔγινε γνωστὴ, εἶχε καταστροφικὴ συνέπεια στὸν κόσμον τῶν Μαθηματικῶν. Βρισκόμενοι ἀντιμέτωποι μὲ αὐτὰ τὰ παράδοξα οἱ Ντέντεκιντ καὶ Φρέγκε στὴν πραγματικότητα ἐγκατέλειψαν τὴν ἀποψὴ τους καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ πεδίο. Ὁ Ντέντεκιντ γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα εἶχε ἀναστολές, νὰ ἐπιτρέψῃ νέα ἔκδοσις τῆς πραγματείας του, ποὺ ἄφησε ἐποχὴ, καὶ ὁ Φρέγκε ἐπίσης ὑποχρεώθηκε νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἡ κατεύθυνσις τοῦ βιβλίου του ἦταν λανθασμένη, ὅπως παραδέχεται σὲ ἓνα Παράρτημα. Ἀπὸ τὰ

πιὸ διαφορετικὰ σημεῖα κατευθύνθηκαν σφοδρὲς ἐπιθέσεις ἐνάντια στὴν ἴδια τὴν θεωρία τοῦ Κάντορ...» (σελ. 34)· καὶ παρακάτω: «Θὰ διερευνήσουμε προσεκτικὰ ἐκείνους τοὺς τρόπους ὁρισμοῦ τῶν ἐννοιῶν καὶ ἐκείνους τοὺς τρόπους συμπερασμοῦ, ποὺ εἶναι γόνιμοι. Θὰ τοὺς φροντίσουμε, θὰ τοὺς ὑποστηρίξουμε καὶ θὰ τοὺς καταστήσουμε λειτουργικοὺς, ὅπουδῆποτε ὑπάρχει ἐλάχιστη ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Κανεῖς δὲν θὰ μπορέσει νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν παράδεισο ποὺ δημιούργησε ὁ Κάντορ γιὰ μᾶς» (σελ. 35).

- 2 Τὸ ὕφος αὐτὸ εἶναι ἀντιεπιστημονικό, ἀφοῦ σφύνει καὶ καλὰ «κάποιοι» πρέπει νὰ ἐπιβάλουν μὲ κάθε θυσία τὸν ἀποτυχημένο παράδεισο τοῦ Κάντορ.
- 3 Τὸ ὅλο θέμα ἔχει σφραγίσει ὀριστικὰ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Γκέντελ. Μὲ τὰ θεωρήματα πληρότητας καὶ μὴ πληρότητας ἔδειξε στὴ συγκεκριμένη ὁμάδα ὅτι, ὅσο καὶ ἂν αὐξήσουν τὰ ἀφετηριακὰ ἀξιώματα, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἀποδείξουν ὅλες τὶς ἀλήθειες, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἀλήθειες, ποὺ δὲν μποροῦν οὔτε νὰ ἀποδειχθοῦν οὔτε νὰ καταρριφθοῦν. Τοὺς εἶπε ἐμμέσως πλὴν σαφῶς, ὅτι θὰ μείνουν στὴ σκιά τοῦ Εὐκλείδη.
- 4 Ἡ αἰτία, ποὺ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ ὁ Καντοριανὸς παράδεισος, ἦταν ἡ δήλωση ἐνὸς ἐκ τῶν ἐπωνύμων τῆς Καντοριανῆς σχολῆς: «Ὁ Ἀϊνστάιν ἔδειξε, ὅτι ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ Εὐκλείδειος Γεωμετρία, ἐπειδὴ δὲν ἦταν συμβατὴ μὲ τὴν ὑπόθεση ἐνὸς ἑλλειπτικοῦ σύμπαντος» (σελ. 19-20 τοῦ ἴδιου βιβλίου). Ἐτσι ἀποβλήθηκε ὁ Εὐκλείδης σχεδὸν ἀπὸ ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Γῆς.

5 Ὅμως τὸ σύμπαν σήμερα, παρ' ὅλη τὴ σκανδαλωδῶς χρηματοδοτούμενη δράση καὶ ὑποστήριξη τῶν θεωριῶν τῶν Κάντορ, Χίλπερτ, Κλάιν, Ἀϊνστάιν, Μὰχ καὶ τῶν διαδόχων τους, ἀποδείχθηκε Εὐκλείδεια ἐπίπεδο, δηλαδὴ εἶναι ἓνα σύμπαν, στὸ ὁποῖο ἰσχύει τὸ Πυθαγόρειο θεώρημα (ἐνῶ στὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας δὲν ἰσχύει). Μπορεῖτε νὰ ἐπισκεφθῆτε καὶ τὴν ἱστοσελίδα τῆς ΝΑΣΑ (βλ. παρακάτω) γιὰ λεπτομέρειες.

- 6 Δὲν θέλησα νὰ μεταφέρω τὶς ἀπόψεις τῶν ἀντιπάλων τῆς Καντοριανῆς σχολῆς, πρέπει ὅμως νὰ διευκρινιστῇ, ὅτι ἡ Θεωρία τῆς Σχετικότητας, ἀκόμα καὶ ὅπως ἔχει τροποποιηθῇ (πρῶτο στάδιο Καραθεοδωρῆς-Γκρόσμαν, δεῦτερο στάδιο Φρίντμαν κ.τ.λ.), δὲν ἔχει δώσει οὐσιαστικὰ καμμία μὰ καμμία νέα ἐπαλήθευση-ἐφαρμογή. Παράδειγμα ἡ στρέβλωση τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τοῦ Ἑρμῆ ἀπὸ τὸ βαρυτικὸ πεδίο τοῦ Ἥλιου, ποὺ τάχα προβλέφθηκε ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάιν, εἶχε ἐπινοηθῇ ἀπὸ τὸν Georg Johann von Soldner (1776-1833) ἓναν αἰῶνα πρὶν, στὰ 1801, ὁ ὁποῖος ἐξέτασε τὸ ἴδιο φαινόμενο μὲ βάση τὴν Νευτώνειο σωματιδιακὴ Θεωρία τοῦ Φωτὸς καὶ τὴν Εὐκλείδειο Γεωμετρία στὴν ἐργασία του μὲ τίτλο «Ueder die Ablenkung eines Lichtsrahls von seiner geradlinigen Bewegung, durch die Attraktion eines Weltkorpes, an welchem er nahe vorbei geht», ποὺ δημοσιεύτηκε στὰ 1804 στὸ «Astronomisches Jahrbuch fur das Jahr», 1804, σελ. 161-172. Τὸ πρόβλημα δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Ὁ Soldner εἶχε κάνει ἓνα ἀριθμητικὸ λάθος καὶ ὑπολόγισε στὸ μισὸ τὴν ἐν λόγω ἀπόκλιση. Ὅμως στὸ μισὸ τὴν ὑπολόγισε καὶ ὁ Ἀϊνστάιν! Ἡ ἀντιγραφή εἶναι κραυγαλέα. Ὅταν ἔγινε

Γκέοργκ Φέρντιναντ Λούντβιχ Φίλιπ Κάντορ. Εισήγαγε στὰ νεώτερα Μαθηματικὰ τὴ Θεωρία τῶν Συνόλων, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ἀπερρίφθη ἀπὸ τοὺς μαθηματικούς, συνεπικουρηθεῖσα ἀπὸ τὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας τοῦ Α. Αἰνστάιν ἔγινε κυρίαρχη στὴν νεώτερη μαθηματικὴ ἐκπαίδευση. Ἡ θεωρία αὐτὴ στηρίχθηκε στὴν μεσαιωνικὴ φιλοσοφία, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ «πραγματικό» καὶ στὸ «δυναμικό» ἄπειρο, καὶ στὶς ἐπιρροὲς ποὺ εἶχε ἀσκήσει στὴ σκέψη του ἡ θρησκευτικὴ παιδεία ποὺ τοῦ εἶχαν δώσει οἱ θρησκευόμενοι γονεῖς του. Νέος εἶχε προσβληθῇ ἀπὸ σοβαρὸ ψυχικὸ νόσημα, τὸ ὁποῖο τὸν βασάνιζε μέχρι τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ συνέχιζε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του νὰ προβάλλῃ τὴ θεωρία του μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ντέντεκιντ στοὺς γερμανικοὺς μαθηματικούς κύκλους.

ἀντιληπτὴ, ἔπесαν ἐπάνω οἱ ἄγγελοι-σωτῆρες τοῦ Καντοριανοῦ παράδεισιν (1915) καὶ εἶπαν, ὅτι ὁ «μεγάλος σοφός» ξέχασε τὴ στρέβλωση τοῦ συστήματος ἀναφορᾶς (εἶχε λάβει τάχα ὑπόψη μόνον τὴ στρέβλωση τοῦ χρόνου!). Γιὰ λεπτομέρειες βλ. «Ἐπὶ τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Γεωμετρία ὑποθέσεων τοῦ Reamann», ἔκδ. Τροχαλία, σελ.136.

Ὅσον ἀφορᾷ στὴ Θεωρία τῶν Μελανῶν Ὁπῶν, ποὺ προέβλεψε τάχα ἡ Θεωρία τῆς Σχετικότητας, εἶχαν καὶ αὐτὲς ἀνακαλυφθῇ ὅχι ἓναν ἀλλὰ δύο αἰῶνες πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀστρονόμους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνα μὲ τὴ σωματιδιακὴ Φυσικὴ καὶ τὴν Εὐκλείδειο Γεωμετρία καὶ εἰδικὰ ἀπὸ τὸν Τζὼν Μίτσελ. Ἐνδεικτικὰ βλ. «Τὰ Μυστήρια τοῦ Χώρου» τοῦ John Gribbin, ἔκδ. Ὠρόρα, σελ. 39 καὶ ἐφ., εἰδικὰ στὴ σελ. 43.

Σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, τὰ πειράματα τοῦ 1983 (ἐπικοινωνία διδύμων φωτονίων) κατέρριψαν τὶς «ἀλάνθαστες» θεωρίες τοῦ Ἀλβέρτου Αἰνστάιν (βλ. ἐνδεικτικὰ: «Ὁ Χρόνος» τοῦ Etienne Klein, ἔκδ. Π. Τραυλός-Ε. Κωσταράκη, σελ. 62 καὶ ἐφ.).

Ποὺ καταλήγουν οἱ ἔρευνες τῆς ΝΑΣΑ

δὼ δὲν στοχεύουμε στὴν ἀπαρίθμηση τῶν ἐλαττωμάτων τῆς Σχετικότητας, ἀλλὰ θὰ ἀπαντήσουμε στὸ ἐρώτημα: Ποιὰ Γεωμετρία ἰσχύει σήμε-ρα στὸ σύμπαν μας; Δεῖτε τὴν φωτοτυπία τῆς ἱστοσελίδας τῆς ΝΑΣΑ μὲ τὰ δεδομένα ποὺ συνήχθησαν ἀπὸ τὶς ἔρευνές της. Τὸ Σύμπαν λοιπὸν εἶναι ἐπίπεδο μὲ πιθανότητα λάθους μόλις 2% καὶ 100% Εὐκλείδειο (δηλαδὴ ἓνα Σύμπαν, στὸ ὁποῖο ἰσχύει τὸ Πυθαγόρειο Θεώρημα).

Καὶ ὅμως ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν μαθητῶν καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας θεωρεῖ, ὅτι στὸ σχολεῖο μαθαίνουμε λανθασμένες καὶ ἀπαρχαιωμένες γνώσεις, ποὺ τὶς ἐπιβάλλει τὸ ΥΠΕΠΘ! Ἄν ρωτήσετε, ποιά εἶναι ἡ ὀρθὴ θεωρία, θὰ ἀπαντήσουν, αὐτὴ τοῦ Ἀϊνστάιν καὶ τοῦ στρεβλοῦ σύμπαντος. Ἡ διαστροφὴ τῆς ἀλήθειας ἔχει πάρει τεράστιες διαστάσεις.

Οἱ παραχαράκτες τῆς ἀλήθειας προβάλλουν κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα με ἔντυπα, ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις, βιβλία καὶ ΜΜΕ, με τὶς δέουσες φυσικὰ τυμπανοκρουσίες, ὅτι τάχα ἐπαληθεύτηκε ἡ θεωρία τοῦ Ἀϊνστάιν γιὰ τὴ συστολὴ τοῦ μήκους ἢ τὴ διαστολὴ τοῦ χρόνου κ.τ.λ. (χρόνος ζωῆς μιονίου, ἱστορία δίδυμων, ποὺ ὁ ἓνας ἐπιστρέφει στὴ γῆ ὕστερα ἀπὸ ἓνα πολὺχρονο ταξίδι στὸ διάστημα, ὅπου κινεῖτο με πολὺ ὑψηλὲς ταχύτητες καὶ συναντᾷ τὸν γεροντότερο δίδυμο ἀδελφὸ του κ.τ.λ.). Εἶναι σὲ ὅλους γνωστὲς οἱ σχέσεις μετασχηματισμοῦ τοῦ Λόρεντζ¹ καὶ ὅχι τοῦ Ἀϊνστάιν, ποὺ προβλέπουν τὰ ἀνωτέρω. Ἡ σχολὴ τῶν Κάντορ, Χίλμπερτ, Κλάιν, κατώρθωσε τελικὰ νὰ δώσῃ τὸ βραβεῖο Νόμπελ στὸν Ἀϊνστάιν ὅχι γιὰ τὴν «δική» τους θεωρία, τὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας, ἀλλὰ γιὰ τὸ φωτοηλεκτρικὸ φαινόμενο (1921), δηλαδὴ γιὰ τὴν ἐργασία ἄλλων²: τοῦ Ρίγκι,³ τοῦ Χέρτζ (1887) καὶ τοῦ Πλάνκ (1900).

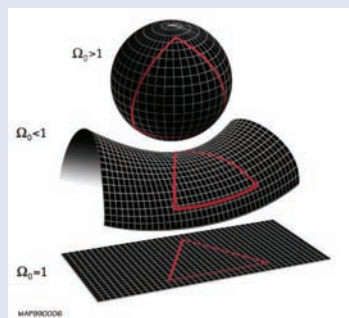
Ἡ Θεωρία τῆς Σχετικότητος προέβλεπε ἓνα στατικό, ἑλλειπτικὸ σύμπαν, ὃ δὲ Ἀϊνστάιν εἶχε ἐπινοήσει πρὸς τοῦτο τὴν παγκόσμια σταθερά, ποὺ τὸ κρατοῦσε ἀμετάβλητο, τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Χάμπλ εἶχε ἤδη παρατηρήσει με βεβαιότητα τὴν διαστολὴ του. Τότε ἦταν ποὺ ὀλόκληρη ἡ γνωστὴ «σχολή» ἔπεσε πάνω του, γιὰ νὰ «τροποποιήσουν» τὴ θεωρία. Εἶναι σήμερα πασίγνωστο καὶ ἱστορικὰ τεκμηριωμένο, πὼς ὅλοι δοῦλεuan γιὰ τὴν προβολὴ καὶ μόνον ἑνὸς κατασκευασμένου εἰδώλου⁴, ποὺ θὰ προσέδιδε τὸ ἀπαιτούμενο παγκόσμιο ἐπιστημονικὸ κῦρος στὸ θρησκευτικὸ δόγμα τῆς πασίγνωστης πλέον παρέας, κάτι ποὺ στεροῦντο ἐπὶ χιλιάδες χρόνια μιᾶς καὶ δὲν εἶχαν νὰ ἐπιδεῖξουν ἔστω καὶ ἓνα ἐπιστημονικὸ ἐπίτευγμα στὸ διάβα τῶσων αἰώνων⁵ καὶ ζοῦσαν κυριολεκτικὰ στὴ σκιά τῶν Ἑλλήνων.

1. Ἔλαβε τὸ Νόμπελ γιὰ τὰ παραπάνω τὸ 1902, πρὶν κᾶν ὁ Ἀϊνστάιν καταθέσῃ τὴν Εἰδικὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας (1905). Ὁ Λόρεντζ ἐργάστηκε καὶ αὐτὸς γιὰ τὴν Σχετικότητα, καὶ ἓνα μεγάλο μερίδιό της τοῦ ἀνήκει δικαιωματικά. Εἰσῆλθε στὴν παρασκιά τοῦ Ἀϊνστάιν, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν εἶχε ἐπιλεγῇ αὐτὸς ὡς τὸ ἀναζητούμενο εἶδωλο ἀπὸ τὴ γνωστὴ «παρέα».
2. Ἐρμήνευσε τάχα σωστὰ ὅσα οἱ ἄλλοι ἐρευνητὲς ἀνακάλυψαν. Μάλιστα ὁ Πλάνκ κινδύνευσε σοβαρὰ νὰ χάσῃ τὴν πατρότητα τοῦ κβάντουμ ἀπὸ τὸ ἀρπακτικὸ τῆς παρέας, ἀν καὶ κατὰ τὴ γνώμη μου πατέρα τοῦ κβάντουμ εἶναι κατὰ πρῶτον ὁ «κατασκευαστής» τοῦ σημείου, ἄγνωστος μέχρι σήμερα, καὶ κατὰ δεύτερον ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης (βλ. ἐργασία μου ὁ χωρόχρονος τοῦ Ζήνωνα).
3. Ὁ Ρίγκι τὸ μελέτησε με ὑπεριῶδες φῶς κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία τοῦ 19ου αἰῶνα (1890-1900) καὶ εἶναι αὐτὸς ποὺ τὸ ὥρισε ὡς φωτοηλεκτρικὸ φαινόμενο.
4. Ἐνδεικτικὰ ὁ Χίλμπερτ εἶχε φθάσει στὰ ἴδια συμπεράσματα «ταιυτόχρονα» με τὸν Ἀϊνστάιν.
5. Γι' αὐτὸ με σκοπιμότητα μεγαλοποιοῦν τὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, ὥστε νὰ ὑπερισχύσουν τῶν Ἑλλήνων καὶ στὴ συνέχεια οἰκιοποιοῦνται ἔμμεσα τὰ ἐπιτεύγματα τῶν λαῶν αὐτῶν π.χ. τῶν Βαβυλωνίων (Περσῶν) κ.ἄ. ὡς ἐξῆς: Ἀρχικά, τοὺς πολτοποιοῦν, ὀνομάζοντας ὅλους τοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς συλλήβδην «σημίτες». Ἐπειτα ἐπιβάλλουν με τοὺς δικούς ►

Is the Universe Infinite?

The shape of the universe is determined by a struggle between the momentum of expansion and the pull of gravity. The rate of expansion is expressed by the Hubble Constant, H_0 , while the strength of gravity depends on the density and pressure of the matter in the universe. If the pressure of the matter is low, as is the case with most forms of matter we know of, then the fate of the universe is governed by the density. If the density of the universe is less than the “critical density” which is proportional to the square of the Hubble constant, then the universe will expand forever. If the density of the universe is greater than the “critical density”, then gravity will eventually win and the universe will collapse back on itself, the so called “Big Crunch”. However, the results of the WMAP mission and observations of distant supernova have suggested that the expansion of the universe is actually accelerating which implies the existence of a form of matter with a strong negative pressure, such as the cosmological constant. This strange form of matter is also sometimes referred to as the “dark energy”. If dark energy in fact plays a significant role in the evolution of the universe, then in all likelihood the universe will continue to expand forever.

Geometry of the Universe

The density of the universe also determines its geometry. If the density of the universe exceeds the critical density, then the geometry of space is closed and positively curved like the surface of a sphere. This implies that initially parallel photon paths converge slowly, eventually cross, and return back to their starting point (if the universe lasts long enough). If the density of the universe is less than the critical density, then the geometry of space is open, negatively curved like the surface of a saddle. If the density of the universe exactly equals the critical density, then the geometry of the universe is flat like a sheet of paper. Thus, there is a direct link between the geometry of the universe and its fate.

The simplest version of the inflationary theory, an extension of the Big Bang theory, predicts that the density of the universe is very close to the critical density, and that the geometry of the universe is flat, like a sheet of paper. That is the result confirmed by the WMAP science.

Measurements from WMAP

The WMAP spacecraft can measure the basic parameters of the Big Bang theory including the geometry of the universe. If the universe were open, the brightest microwave background fluctuations (or “spots”) would be about half a degree across. If the universe were flat, the spots would be about 1 degree across. While if the universe were closed, the brightest spots would be about 1.5 degrees across.

Recent measurements (c. 2001) by a number of ground-based and balloon-based experiments, including MAT/TOCO, Boomerang, Maxima, and DASI, have shown that the brightest spots are about 1 degree across. Thus the universe was known to be flat to within about 15% accuracy prior to the WMAP results. WMAP has confirmed this result with very high accuracy and precision. We now know that the universe is flat with only a 2% margin of error.

Last updated: Thursday, 12-15-2005

http://map.gsfc.nasa.gov/m_uni/uni_101shape.html (Ιστοσελίδα της ΝΑΣΑ.)

Τί ἄραγε εἶναι αὐτὴ ἡ θεωρία τοῦ Ἀινστάιν; Εἶναι ἓνα παγκόσμιο μόρφωμα, ποὺ κατασκεύασε τὸ πασίγνωστο δόγμα τῶν Κάντορ, Χίλμπερτ, Κλάιν, ποὺ ἔχει «ἐγχειριστὴ» ἐπανειλημμένα ἀπὸ πλειάδα ἱκανῶν ἐπιστημόνων, μὲ σκοπὸ ὃχι μόνον νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ νὰ ἐπικρατήσῃ μὲ κάθε θυσία. Τελικὰ σήμερα, ἀφοῦ διασύρθηκαν στὴν παγκόσμια ἐπιστημονικὴ κοινότητα, ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ θεωρία τοὺς περιέχει ὡς ὑποπερίπτωση τάχα καὶ τὴν Εὐκλείδειο Γεωμετρία, δηλαδὴ ὑπαναχωρῶντας ὑπονοοῦν, ὅτι ταλαιπώρησαν ἐπὶ τόσα χρόνια τὴν ἀνθρωπότητα, γιὰ νὰ κατασκευάσουν τὸν Εὐκλείδη μὲ σημειτικὰ γονίδια!

Ὁργανωμένη ἐκτροπὴ τῆς Σκέψης

Τί ἄραγε ἔκανε ὁ Α. Ἀινστάιν, ποὺ τόση δόξα ἔχει συγκεντρώσει καὶ τὸ ὄνομά του θεωρεῖται ταυτόσημο τοῦ ἱκανώτερου ἀνθρώπου ποὺ πέρασέ ποτε ἀπὸ τὸν πλανήτη; Στὴν κυριολεξία τὸν περιέφεραν σὲ στημένα πανηγύρια ἀνὰ τὸν κόσμον, ταξιθεύοντας στὴν τρίτῃ θέση τῶν τραίνων (γιὰ δημιουργία ἐντυπώσεων), παίζοντας βιολί καὶ δίνοντας διαλέξεις στὰ συρρέοντα πλήθη γιὰ τὴ Σχετικότητα, ποὺ κανένας μὰ κανένας δὲν καταλάβαινε!

Μεῖστοι πανεπιστημιακοὶ ἔχουν καταλάβει ἔδρες, ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν στρέβλωση τοῦ χώρου (μὲ προέκταση πάντα τὴ Σχετικότητα) καὶ πασχίζουν ἐδῶ καὶ χρόνια γιὰ τὴν ἀπόρριψη τῆς Εὐκλείδειας Γεωμετρίας καὶ τὸν ἐξοστρακισμό της ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Ἀντὶ τὶς ἔδρες τοὺς νὰ τὶς μετασχηματίσουν σὲ κάτι χρήσιμο καὶ ἀποδοτικὸ, χρηματοδοτοῦνται δυσανάλογα καὶ ἔχουν ἐξαπολύσει πραγματικὸ διωγμὸ ἐναντίον τῆς Εὐκλείδειου Γεωμετρίας. Ἀπ' ὅταν ὁ Χάιζενμπεργκ ὡμολόγησε, ὅτι τὴν Κβαντικὴ Γνωσιοθεωρία τὴν πήραμε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, ἐξαγριώθηκαν περισσότερο. Κάθε τι ἑλληνικὸ ἔχει πλέον χαρακτηρισθῇ ἀναχρονιστικὸ, ξεπερασμένο, προγονολατρικὸ, διαβάλλεται, διώκεται καὶ κατασυκοφαντεῖται.

Ἀγωνίζονται μὲ ὅλα τὰ μέσα νὰ νεκραναστήσουν τὴν ξεπερασμένη καὶ ἀποτυχημένη Συλλογθεωρία τῶν Κάντορ-Χίλμπερτ-Κλάιν καὶ τῶν διαδόχων τοὺς, καθὼς εἶναι τὸ ἀναγκαῖο ὑπόβαθρο, γιὰ νὰ ἐπιβιώσῃ ἡ θεωρία τοὺς (τῆς Σχετικότητας). Εἶναι τέτοια ἡ πλύση ἐγκεφάλου ποὺ ἔχει γίνῃ, ὥστε ὠρισμένοι σοβαροὶ ἐπιστήμονες ἰσχυροίστηκαν, πὼς πρέπει νὰ πεθάνῃ τούτῃ ἡ γενιά, ποὺ ἔχει δεχθῇ τὴν τεράστια πνευματικὴ στρέβλωση, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἡ ἐπόμενη νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν Εὐκλείδειο πραγματικότητα!

- τοὺς πάλι πανεπιστημιακοὺς καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν θεωρία, ὅτι τάχα οἱ κατασκευασθέντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο «σημίτες» εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Σὴμ (γιὸς τοῦ Νῶε), ὁπότε αὐτὸς τοῦτος ὁ περιοῦσιος λαὸς τοῦ Γιαχβέ, ὡς οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῆς παραμυθολογίας τοὺς εἶναι κληρονόμοι κάθε σημειτικοῦ. Ὑποτίθεται ὅτι γνωστὴ «σχολή» τῶν Κάντορ, Χίλμπερτ, Κλάιν, κληρονομεῖ τοὺς «σημίτες»!

Παναγιώτης Ἀδαμάκος
Μαθηματικὸς

Η ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

Ὁ Μοντεσκιὲ τὴν παραποίησε ἐπὶ τὸ ἀπολυταρχικώτερον

Σάρλ-Λουὶ ντὲ Σεκοντὰ (1689-1755) γεννήθηκε στὸ Μπορντώ. Γόνος εὐγενοῦς οἴκου τρισήμισιν αἰώνων, ἐκπαιδεύτηκε σὲ μοναστήρι καὶ στὴ συνέχεια σπούδασε νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μπορντώ καὶ ἔγινε σύμβουλος τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου, ἀσκώντας παράλληλα καὶ τὴ δικηγορία.

Μετὰ δύο χρόνια κληρονόμησε ἀπὸ τὸ θεῖο του τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου τοῦ Μπορντώ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Μοντεσκιέ. Γίνεται δεκτὸς στὴν Ἀκαδημία τοῦ Μπορντώ. Ἀργότερα, τὸ 1726, ἔγινε δεκτὸς στὴν Ἀκαδημία τῶν Παρισίων. Καὶ τὸν ἴδιο χρόνο πούλησε τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου. Ἐγράψε: «Πραγματεία ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ρωμαίων» (1716), «Περσικὰ Γράμματα» (1721) καὶ τέλος τὸ σπουδαιότερο ἔργο του «Περὶ τοῦ Πνεύματος τῶν Νόμων», ποὺ τὸ ἐπεξεργάστηκε ἐπὶ εἴκοσι χρόνια.

Δυστυχῶς μέχρι τὶς μέρες μας ὑπάρχει μία διαχρονικὴ πλάνη, πὼς τὴν ἀρχὴ τῆς διάκρισης τῶν ἐξουσιῶν ἔχει διατυπώσει ὁ Μοντεσκιέ, ἐνῶ τὴν ἔχει διατυπώσει ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μάλιστα μὲ εὐρύτερο καὶ δημοκρατικώτερο τρόπο. Θὰ παραθέσωμε ἕναν αὐθεντικὸ διάλογο τοῦ Ἀριστοτέλη μὲ τὸν Μοντεσκιέ, ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὰ κείμενά τους, προκειμένου νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἀλήθεια δυόμισιν αἰώνων πλάνης.

ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ:

«Σὲ κάθε κράτος ὑπάρχουν τριῶν εἰδῶν ἐξουσίες: ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία, ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τῶν πραγμάτων, ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ δίκαιο τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία αὐτῶν, ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἀστικὸ δίκαιο.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, Ι.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ:

«Υπάρχουν μάλιστα τρία μέρη ὅλων τῶν πολιτευμάτων... καὶ τὰ πολιτεύματα

διαφέρουν μεταξύ τους στα γνωρίσματα που έχει το καθένα. Καὶ ἀπὸ τὰ τρία τὸ πρῶτο εἶναι τὸ κοινοβούλιο περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερο τὸ ἀναφερόμενο στὶς ἀρχὲς (ποιὲς πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἀρχὲς καὶ ποιῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ ἐκλογή τους) καὶ τρίτο τὸ δικάζον. Κύριο ὅμως εἶναι τὸ κοινοβούλιο, ποὺ ἀποφασίζει περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, συμμαχίας καὶ διάλυσης, νόμων, θανάτου καὶ ἐξουσίας, δήμευσης περιουσίας, ἐκλογῆς τῶν ἀρχῶν καὶ εὐθυνῶν τους.» («Πολιτικά» Δ, 1297β, 14.)

ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ:

- 1 «Ὅπως μέσα σὲ ἓνα ἐλεύθερο κράτος κάθε ἄνθρωπος, ποὺ ὑποτίθεται πῶς ἔχει ἐλεύθερη ψυχὴ, θὰ πρέπει νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, θὰ πρέπει καὶ ὁ λαὸς ὡς σύνολο νὰ ἔχη τὴ νομοθετικὴ ἐξουσία.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)
- 2 «Υπάρχουν πάντα ἄνθρωποι μέσα σὲ ἓνα κράτος, ποὺ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴ γενιά, τὰ πλούτη ἢ τὰ ἀξιώματα, ἀν ὅμως εἶναι περιορισμένοι ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ ἂν ἔχουν μόνο μία φωνή, ὅπως οἱ ἄλλοι, ἡ κοινὴ ἐλευθερία θὰ εἶναι γιὰ αὐτοὺς ἡ ὑποδούλωσή τους καὶ δὲ θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπισθοῦν τὰ συμφέροντά τους, ἢ πλειοψηφία τῶν ἀποφάσεων θὰ εἶναι ἐναντίον τους. Ἡ συμμετοχὴ τους στὴ νομοθεσία θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ ἄλλα προνόμια, ποὺ κατέχουν μέσα στὸ κράτος. Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη, ὅταν σχηματίσουν ἓνα ξεχωριστὸ σῶμα, ποὺ θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ προβάλλῃ τὴν ἀρνησικυρία (βέτο) στὶς ἐπιδιώξεις τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ ὁ λαὸς θὰ ἔχη τὸ ἴδιο δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας (βέτο) στὶς δικές τους.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)
- 3 «Τὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν πρέπει νὰ εἶναι κληρονομικό. Ἐπειδὴ εἶναι τέτοιο κυρίως ἀπὸ τὴν φύση του καὶ πρέπει ἄλλως τε νὰ ἔχη μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ διατήρηση τῶν προνομίων του, μισητῶν ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴν φύση σὲ ἓνα ἐλεύθερο κράτος, πρέπει πάντα νὰ ὑπάρχῃ ὁ φόβος, ὅτι θὰ καταργηθοῦν. Ἐπειδὴ ὅμως μία κληρονομικὴ ἐξουσία θὰ μπορούσε νὰ παρασυρθῇ στὰ προσωπικά της συμφέροντα καὶ νὰ παραμελήσῃ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ, θὰ πρέπει, ὅπου ὑπάρχει ἓνα κυριαρχικὸ δικαίωμα ἀλλοίωσής τους, ὅπως στοὺς νόμους εἴσπραξης χρημάτων, νὰ συμμετέχῃ στὴ νομοθετικὴ ἐργασία, ἀλλὰ μόνο μὲ τὸ δικαίωμα νὰ ἐμποδίζῃ (ἀρνησικυρία, βέτο) καὶ ὄχι μὲ τὸ δικαίωμα νὰ θεσπίζῃ.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ:

«Ἀπὸ τὰ τρία μέρη ὅλων τῶν πολιτευμάτων κύριο εἶναι τὸ κοινοβούλιο περὶ τῶν κοινῶν...» («Πολιτικά» Α, 1298β, 14.)

ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ:

- 1 «Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία πρέπει νὰ βρίσκεται στὰ χέρια ἐνός, γιὰ τὸ αὐτὸ τὸ τμῆμα τῆς κυβέρνησης, ποὺ ἔχει σχεδὸν πάντοτε ἀνάγκη ἀπὸ μία ἄμεση ἐνέργεια, διευθύνεται καλύτερα ἀπὸ ἓναν παρὰ ἀπὸ πολλούς, ἐνῶ αὐτὸ ποὺ ἐξαρτᾶται

ἀπὸ τῇ νομοθετικῇ ἐξουσίᾳ συχνὰ ρυθμίζεται καλύτερα ἀπὸ πολλοὺς παρὰ ἀπὸ ἑναν. Ἐὰν δὲν ὑπάρχη ἀναφορὰ στὸν ἑναν καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνατεθῇ σὲ ἑναν ὠρισμένο ἀριθμὸ προσώπων ἀπὸ τὸ νομοθετικὸ σῶμα, τότε δὲν θὰ ὑπάρχη πλέον ἐλευθερία, γιατί οἱ δύο ἐξουσίες θὰ ἔχουν ἐνοποιηθῇ καὶ τὰ ἴδια πρόσωπα μερικὲς φορὲς θὰ μποροῦν ὅπωςδήποτε νὰ συμμετέχουν καὶ στὴ μία καὶ στὴν ἄλλη.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

- 2 «Ἄν ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ διακόπτῃ τὶς ἐργασίες τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, θὰ καταλήξῃ στὸ δεσποτισμὸ. Γιατὶ θὰ ἀναλάβῃ ὅλη τὴ δύναμη, ποὺ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ, καὶ θὰ ἐκμηδενίσῃ ὅλες τὶς ἄλλες ἐξουσίες. Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία νὰ ἔχη τὴ δυνατότητα ἀντίστοιχα νὰ σταματᾷ τὴν ἐκτελεστικὴν, γιατί, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκτέλεση ἔχει τὰ ὅριά της ἀπὸ τὴν φύση της, εἶναι ἀνώφελο νὰ περιορίζεται· ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται πάντα πάνω σὲ στιγμιαῖες καὶ προσωρινὲς ὑποθέσεις.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

- 3 «Ἀλλὰ ὅποιο καὶ ἂν εἶναι τὸ πόρισμα τῆς ἔρευνας, τὸ νομοθετικὸ σῶμα δὲν πρέπει νὰ ἔχη τὴ δυνατότητα νὰ ἐλέγχει ἐκεῖνον, ποὺ ἐκτελεῖ τὶς ἀποφάσεις του. Τὸ πρόσωπο (τοῦ ἐνός) πρέπει νὰ εἶναι ἱερό, γιατί εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὸ κράτος νὰ μὴ γίνεταί τὸ νομοθετικὸ σῶμα τυραννικό. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ τὸ πρόσωπο τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας θὰ κατηγορεῖτο ἢ θὰ κρινόταν, δὲν θὰ ὑπῆρχε πιά ἐλευθερία.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

- 4 «Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ὅπως εἴπαμε, πρέπει νὰ συμμετέχῃ στὴ νομοθετικὴ ἐξουσία μὲ τὸ δικαίωμα νὰ ἐμποδίσῃ (ἀρνησικυρία-βέτο)· χωρὶς αὐτὸ (τὸ δικαίωμα) θὰ εἶναι σύντομα ἀπογυμνωμένη ἀπὸ τὰ προνόμιά της. Ἀλλὰ ἂν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐπεμβαίῃ στὴ δικαιοδοσία τῆς ἐκτελεστικῆς, αὐτὴ θὰ ἔχη, ἐπίσης χαθῇ.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

Κάρολος Λουδοβίκος ντὲ Σεκοντά, βαρὼν τῆς Λὰ Μπρὲντ καὶ τοῦ Μοντεσκιέ. Ἔλαβε ἐλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ πολιτικὴ του σκέψις ὑπῆρξε ἐπαναστατικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Ὅμως, εὐγενὴς ὁ ἴδιος καὶ ζώντας σὲ ἐποχὴ πλήρους κυριαρχίας τῶν μοναρχικῶν καθεστώτων, ἀλλοίωσε τὸ πνεῦμα τῆς ἀριστοκρατικῆς διάκρισης τῶν ἐξουσιῶν ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐνός (βασιλιᾶ). Ἔτσι τὸ τέλειο καὶ αὐτοελεγχόμενο «σύστημα ἀντιβάρων» τῶν τριῶν ἐξουσιῶν τοῦ Ἀριστοτέλη ἔγινε ἀσταθές, μὲ ἀποτέλεσμα τὶς πολλὰς ἱστορικὰς κρίσεις τῶν νεωτέρων πολιτευμάτων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ:

- ❶ «Ἐὰν δὲ κάποιος θεωρήσῃ, πὼς τὸ ἄριστο πολίτευμα στὶς πόλεις εἶναι νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ βασιλιᾶ, τότε πὼς μπορεῖ νὰ ρυθμισθοῦν ἐκεῖνα ποὺ ἀφοροῦν στὰ τέκνα του; Πρέπει καὶ τὸ βασιλικὸ γένος νὰ βασιλεύῃ; Ἀλλὰ ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς ἔτυχε νὰ γίνουν βασιλεῖς ἄνευ προσόντων ὑπῆρξαν ἐπιζήμιοι.» («Πολιτικά» Γ, 1286β, 15.)
- ❷ «Δημοκρατία δὲ ὑπάρχει, ὅταν εἶναι κύριο τὸ πλῆθος.» («Πολιτικά» Γ, 1279β.) «Τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουν οἱ πάντες.» («Πολιτικά» Γ, 1280α.) «Προϋπόθεση λοιπὸν τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ἐλευθερία.» («Πολιτικά» ΣΤ, 1317α, 15.)
- ❸ «Ὁ ἔλεγχος τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ ἐκλογή τους εἶναι τὸ μέγιστο (στὴν πολιτεία).» («Πολιτικά» Γ, 1282α.)
- ❹ «Ἐπιπλέον στὸ ἄριστο πολίτευμα ὁ πολίτης μπορεῖ καὶ προτίθεται νὰ ἄρχεται καὶ νὰ ἄρχῃ μὲ ἀρετὴ στὸν βίον του.» («Πολιτικά» Γ, 1284α.)

ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ:

«Ἀπὸ τὶς τρεῖς ἐξουσίες, γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε, ἡ δικαστικὴ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο μηδαμινή. Δὲν μένουν παρὰ μόνο οἱ δύο (νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ) καὶ καθὼς ἔχουν ἀνάγκη μιᾶς ρυθμιστικῆς ἐξουσίας, γιὰ νὰ τὶς μετριάξῃ, τὸ δικαστικὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν εἶναι ἀπόλυτα κατάλληλο, γιὰ νὰ παράγῃ αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα.» («Τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων», Μέρος Β', Κεφ. 3, VI.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ:

- ❶ «Ἡ δὲ λογικὴ καθιστᾷ φανερὸ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸ καὶ ἔτσι τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἄδικο. Γιατὶ αὕτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ ζῷα, νὰ γνωρίζουν τὸ ἀγαθὸ καὶ τὸ κακὸ, τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἄδικο καὶ νὰ ἔχουν τὴν αἴσθησι ὅλων τῶν ἄλλων.» («Πολιτικά» Α, 1253α.)
- ❷ «Ἡ δικαιοσύνη εἶναι πολιτικὴ. Γιατὶ ἡ δίκη εἶναι τάξις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἡ δὲ δικαιοσύνη κρίσις τοῦ δικαίου.» («Πολιτικά» Α, 1253α.)
- ❸ «Γιατὶ κοινωνικὴ ἀρετὴ θεωροῦμεν πὼς εἶναι ἡ δικαιοσύνη.» («Πολιτικά» Γ, 1283α.)
- ❹ «Φαύλων δικαστηρίων οἱ ἀποφάσεις πολλὰς δημοκρατίες ἀνέτρεψαν.» («Πολιτικά» ΣΤ, 1320α.)

Ὁ Μοντεσκιὲ ὡς πολιτικολόγος τῆς μοναρχίας

Μοντεσκιὲ λοιπὸν περιορίζει τὴν πρώτη ἐξουσία τοῦ νομοθετικοῦ σώματος μὲ τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας (βέτο) τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τοῦ ἐνός. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ διασπᾷ σὲ δύο γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ❶ στὸ νομοθετικὸ σῶμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ψήφισι νόμων καὶ ❷ στὸ σῶμα τῶν εὐγενῶν γιὰ τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἔγκρισι τῶν νόμων μὲ τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας (βέτο) γιὰ τὴ διασφάλισι τῶν συμφερόντων τῆς κληρονομικῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν.

● Ο Ἀριστοτέλης ἀντίθετα καθιερώνει ἓνα μόνο σῶμα, τὸ κοινοβούλιο, ὡς κυρίαρχη ἔκφραση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας περὶ τῶν κοινῶν μὲ ἀρμοδιότητες πέραν τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου.

● Τὴν ἐκτελεστικὴ δεύτερη ἐξουσία ὁ Μοντεσκιέ τὴ συνδέει μόνο μὲ τὴ μοναρχία, ἀνεξέλεγκτη ἀπὸ τὸ νομοθετικὸ σῶμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Ἀντίθετα ἐπιθυμεῖ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τῆς μοναρχίας καὶ ἡ νομοθετικὴ τῶν εὐγενῶν νὰ ἐλέγχουν τὸ νομοθετικὸ σῶμα μὲ πλήρη φαλκίδευση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας γιὰ τὴν ἔγκριση τῶν νόμων μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας (βέτο).

● Ο Ἀριστοτέλης ἀπορρίπτει τὴν βασιλικὴ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Θεωρεῖ, πῶς ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία πασῶν τῶν ἀρχῶν πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ λαό. Καὶ οἱ ἐκλεγμένοι ἄρχοντες νὰ ἔχουν μάθει νὰ ἄρχονται καὶ νὰ ἄρχουν μὲ ἀρετὴ στὸν βίο τους.

● Τὴ δικαστικὴ ἐξουσία ὁ Μοντεσκιέ τὴ θεωρεῖ δευτερεύουσα.

Ο Ἀριστοτέλης τὴ δικαιοσύνη θεωρεῖ «κρίση δικαίου», πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀρετὴ, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀποφάσεις φαύλων δικαστηρίων κατ' αὐτὸν ἔχουν ὡς συνέπεια τὴν ἀνατροπὴ δημοκρατικῶν καθεστώτων.

* * *

πόβαθρο τῆς πολιτειακῆς σκέψης στὴ διάκριση τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Μοντεσκιέ οἱ μονάρχες καὶ οἱ εὐγενεῖς, ἐνῶ τοῦ Ἀριστοτέλη ἡ λαϊκὴ κυριαρχία. Ὅμως δὲν μπορούμε νὰ παραβλέψουμε ἱστορικά, πῶς ὁ Μοντεσκιέ, κοινωνὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ κυρίως τοῦ Ἀριστοτέλη, ὑπῆρξε μίᾱ ἀπὸ τὶς κορυφαῖες προσωπικότητες τοῦ Διαφωτισμοῦ παρὰ τὶς ἀσύνδετες, ἀποσπασματικὲς καὶ ἀντιλαϊκὲς πολιτειακὲς προτάσεις του. Ἔδωσε ἐπιστημονικὴ ὑπόδομὴ στὴν πολιτειακὴ σκέψη στὴν περίοδο τοῦ Διαφωτισμοῦ, καὶ συνέβαλε στὸ νὰ βγῇ ἡ ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ Μεσαίωνα. Ἐγκλωβισμένος στὴν εὐγενικὴ του καταγωγὴ ὁ Μοντεσκιέ, ἐνῶ βασίλευαν οἱ μοναρχίες στὴν Εὐρώπη, δὲν κατώρθωσε στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀριστοτελικὴ σκέψη τῆς διάκρισης τῶν ἐξουσιῶν μὲ συνταγματικὲς διατάξεις τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐρυθμίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, δηλαδὴ τῆς δυνατότητας τῶν πολιτῶν νὰ ἐκφράζονται αὐτόνομα καὶ δημοκρατικὰ γιὰ τὴν ἐκλογὴ τῶν τριῶν ἀνεξάρτητων ἐξουσιῶν, ὅπου κυρίαρχο εἶναι τὸ κοινοβούλιο. Ἔθεσε λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης τὶς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, γιὰτὶ «πολίτευμά ἐστι τὸ κύριον τῶν πόλεων.» («Πολιτικά» Γ, 1279α, 7.)

Ἔτσι ὁ Ἀριστοτέλης παρέμεινε ἕως σήμερα ὁ μέγιστος πολιτειολόγος ὅλων τῶν ἐποχῶν.

Γεράσιμος Καζάνας

Η ΛΑΪΚΗ ΜΑΣ ΤΕΧΝΗ

**Ποίηση-Μουσική-
Χορός-Θέατρο:
ἄпарта κάστρα
τῆς Ἀρχαίας Ψυχῆς**

ἐ προηγούμενο τεῦχος («Δ», τ. 287) ἀποδείξαμε, ὅτι ἡ Λαϊκή μας Τέχνη (Λ.Τ.) τοῦ Χώρου (Ἀρχιτεκτονική, Ζωγραφική, Γλυπτική, Διακόσμηση) δὲν εἶναι «βυζαντινή»,¹ ἀλλὰ πηγάζει ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὶς πλούσιες πηγὲς τῆς ἀρχαιοελληνικῆς Τέχνης. Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τὴν τέχνη τοῦ Χρόνου, δηλ. τὴν Ποίηση, τὴ Μουσική, τὸ Χορό, τὸ Θέατρο.

Ἡ ἐλληνικὴ Λ.Τ. στηρίζεται στὸ μῦθο ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινότητα, ἔχει μέτρον, ἀμεσότητα, ἀπλότητα, τέλος Λόγον (λογική, ἀναλογία, διάλογο, συν-κίνηση). Ἡ τέχνη τοῦ Χρόνου στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐνιαία.

Αριστερά: Φωτ. 1. Καπαδοκίας μουσική κρόταλα. **Δεξιά:** Φωτ. 2. Ρεμπέτικη χορευτική δακτυλοκρότηση.

Όλα σχεδόν τὰ ποιήματα γίνονται τραγούδια/μουσική. Ἡ μουσική εἶναι σχεδὸν πάντα χορευτική καὶ τὸ θέατρο ἔχει καὶ τὰ τρία, εἶναι μία τέχνη ὀλιστική.

1 ΠΟΙΗΣΗ. Ὁ μῦθος εἶναι ἡ ἀρχαία γνώση, ποὺ ξεχάστηκε. Βάσει αὐτοῦ ἐκφράστηκαν οἱ λαϊκοὶ βάρδοι, οἱ Ὀμηρίδαι, ποὺ ἀναθυμῶνται τὰ γεγονότα πρὸ τῆς Καταστροφῆς (τῆς τέταρτης κατὰ Ἡσίοδον) μέσῳ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς Γνώσης, δηλ. τοῦ μύθου.

[**Παρένθεση:** Γνωστὸ τὸ ὀμηρικὸν ζήτημα. Νομίζω, ὅτι τὸ φανταστικὸ «προσωπεῖον» Ὀμηρος < ὁμοῦ + ἀραρίσκειν = ὁμοῦ συνενώνει (τοὺς δέλτους Ἑλλήνων) δηλώνει τὸ σύνολον τῶν ραψωδιῶν πολλῶν συγγραφέων, τῶν Ὀμηριδῶν. Αὐτοὶ περιέτρεχαν *πλάνητες, ρεμβοὶ* → *ρεμπέτες* τὴν οἰκουμένην, ἀφηγούμενοι μὲ «ἔπεα πτερόεντα» τίς περιπέτειες τῆς φυλῆς μας. (Σημ.: Μόνο οἱ Ἕλληνες λένε «φυλή».) Διηγοῦντο ἀπαγγέλλοντας, τραγουδῶντας, χορεύοντας, μιμούμενοι. Ὅπως στὴ Λαϊκὴ μας Τέχνη.]

Μιὰ διευκρίνιση: Δὲν εἶναι λαϊκὰ τὰ στιχάκια τοῦ Καζαμία, ἡ γελοία Ἐπιθεώρηση κ.λπ. Τὸ λαϊκὸ ἔργο δημιουργεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους, ποὺ δούλεψαν σκληρά, ἔζησαν τὴν παράδοση, ἔγιναν ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τὸν λαό, προάγουν τὴ λαϊκὴ τέχνη. Εἶναι μέσα στοὺς «πολλούς» οἱ «ἐπαΐοντες» τοῦ Σωκράτη.

α Πεζά. Εἶναι οἱ λαϊκοὶ μῦθοι, τὰ παραμῦθια, οἱ παροιμίες κ.ἄ., ποὺ ἀπαγγέλλονται συνήθως μὲ ρυθμὸ (πεζοτραγουδα). Τὰ θέματα σίγουρα ἀρχαιοελλην-

νικά: Τὸ βασιλόπουλο-Θησέας, ζῶα ποὺ μιλοῦν (Αἴσωπος), ἥρωες ποὺ σκοτώνουν τὸν δράκο ἢ γίγαντα (Ἡρακλῆς, Περσέας).

β Ἑμμετρα. Τὰ ποιήματα λέγονται *τραγουδία* < τραγωδία. Καὶ εἶναι πολλὰ τὰ εἶδη. Κατὰ τὸν Ν. Πολίτη² εἶναι: Ἱστορικά, Κλέφτικα, Ἀκριτικά, Παραλογές, Ἀγάπης, Νυφιάτικα, Ναυοιςίματα, Κάλαντα, Ξενιτιάς, Μοιρολόγια (Κάτω Κόσμου). Προσθέτω τὰ Ἀδιάντροπα.³

Ἀπὸ τὸ καταπληκτικώτερο γνῶρισμα τῆς Δημοτικῆς μας Ποιήσεως τῶν χρόνων τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Τουρκοκρατίας εἶναι ἡ ἀθεΐα. Σ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως αὐτῆς ὁ Χριστιανισμὸς ἀπουσιάζει ἐντελῶς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη ἀναφορά σὲ θεοῦς. Ἡ ποίηση αὐτὴ δὲν λατρεύει κανένα θεό, ἀντίθετα εἶναι ἄκρως φυσιολατρική. Δὲν ὑπάρχει σὲ καμμιά ἄλλη ποίηση τόση ἀνάδειξη τῆς ὁμορφιάς οὔτε τόση λατρεία πρὸς κάθε τι φυσικό, ὅση συναντοῦμε στὴ Δημοτικὴ μας Ποίηση ὅλων τῶν ἐποχῶν.

	ΣΗΜΑΤΑ	ΟΝΟΜΑ	ΜΕΤΡΑ
2	ΔΙΣΗΜΟΣ	πυρρίχιος	/ ˘ ˘ /
3	ΤΡΙΣΗΜΟΣ	τροχαῖος	/ ˘ ˘ ˘ /
3	»	ἱαμβος	/ ˘ ˘ ˘ /
3	»	τρίβραχυς	/ ˘ ˘ ˘ ˘ /
4	ΤΕΤΡΑΣΗΜΟΣ	σπονδεῖος	/ ˘ ˘ ˘ ˘ /
4	»	δάκτυλος	/ ˘ ˘ ˘ ˘ /
4	»	ἀνάπαιστος	/ ˘ ˘ ˘ ˘ /
4	»	ἀμφίβραχυς	/ ˘ ˘ ˘ ˘ /
5	ΠΕΝΤΑΣΗΜΟΣ	παίων	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
5	»	»	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
5	»	»	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
5	»	»	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
6	ΕΞΑΣΗΜΟΣ	μολοσσὸς	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
6	»	ἰωνικός	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
6	»	χορίαμβος	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
7	ΕΠΤΑΣΗΜΟΣ	ἐπίτριτος	/ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ /
	8, 9, 10 κ.λπ.		

Πίν. 1. Βασικοὶ ἀρχαῖοι ρυθμοί.

Πρὶν ἐξετάσουμε τὸ καθένα, ἃς δοῦμε, τί ὑπῆρχε ἀπὸ Ποίηση στὴν Ἀρχαιότητα. Τὸ «τί εἶναι ποίηση» μᾶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀναλυτὴς Ἀριστοτέλης: «διὰ τῆς φωνῆς... μίμησις ἐν ρυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ» (Ποιητική, 1447a). Τὰ εἶδη: ἡ ἐποποιία, ἡ τραγωδία, ἡ κωμωδία, ὁ διθύραμβος, ἡ καθαριστική. Πῶς; «λόγοις ψιλοῖς» (πεζό, λ.χ. διάλογοι) ἢ «μέτροις» ἥτοι μίμους (=λαῖκοι εὐθυμοὶ διάλογοι), τὰ τρίμετρα (λιανοτράγουδα), ἐλεγεία, λυρικά κ.ἄ. Ἐπομένως μὲ τὴ λέξη «ποιήσις» ὁ Ἀριστοτέλης νοεῖ κάθε προφορικὸ ἢ γραπτὸ λόγο ποὺ ἔχει ρυθμὸ. Βεβαίως, ἀφοῦ δὲν διάβαζαν ἀπὸ μέσα τους, ἀλλὰ «ἀπήγγειλαν ἀπὸ στήθους», ὅλα εἶχαν ρυθμὸ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ποίηση διὰ Λόγου συν-κινεῖ, συν-αγεῖρει, δημιουργεῖ «εὐθυμίαν, εὐτραπελίαν, εὐεξίαν», τέλος «εὐδαιμονίαν». [Σύγκριση: Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔγραψαν 7.200 φορὲς τὴν λέξη αὐτή, ἐνῶ οἱ «Πατέρες» χριστιανοὶ 150 μόνο, συνήθως δυσμενῶς!] Ὅταν ὁ Λόγος ἔχη αὐτὲς τὶς ιδιότητες, εἶναι Ποίηση, εἴτε εἶναι ἐπίγραμμα (Σιμωνίδης: «ὦ ξεῖν', ἀγγέλειν...») εἴτε Ρητορικὴ (Δημοσθένης) εἴτε Φιλοσοφία (Πλάτωνος Συμπόσιον). Ἀκόμα καὶ Ἱστορία (Θουκυδίδης).

Οι φιλόλογοι τὸν ἀρχαῖο γραπτὸ λόγο (3.500 βιβλία ἐναπομείναντα) τὸν κατέταξαν σὲ 70 (!) κατηγορίες. Ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων τεράστια καὶ μοναδική (λ.χ. Γεωγραφία, Γεωμετρία, Γνωστική, Γραμματική κ.ά.). Ἡ εἰδικὴ Ποίηση εἶναι ἡ Λυρική, Ἰαμβική, Ἑλεγειακή, Ἐπική, Ἐρωτική, Δραματική, Μιμική. Ἀπὸ τὸν τεράστιο αὐτὸν πλοῦτο –ποὺ ἐλάχιστα ξέρουμε– τί ἀπέμεινε μετὰ ἀπὸ τὴ λαίλαπα² τοῦ Ρωμιοχριστιανισμοῦ¹⁴ (4^{ος} αἰ. μ.Χ. ἕως 10^{ος}); Σχεδὸν τίποτα. Ἀπὸ Ἐπιστήμη μὴδὲν, ἀπὸ Τέχνη μόνον ἡ ἐπίσημη τοῦ Ἱερατείου καὶ τοῦ Παλατιοῦ: ἐκκλησιαστικά κείμενα, θεολογικά, ἀπολογητικά, συνοδικά, ἐξηγητικά, βίοι ἁγίων, ὕμνοι.

Οἱ λαοὶ βιώνουν μία ἄχαρη, ἄτεχνη ζωή. Ὁ λαὸς τῶν Ἑλλήνων, χτυπημένος ἰδιαίτερα –καὶ ἀλύπητα– ὡς «ἐθνικός», «εἰδωλολάτρης», «*paganus*», δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἐλεύθερα τὶς παραδόσεις του, ἡθὴ, τέχνη. Τὰ κρατᾷ ὅμως στὸ ὑπο-συνείδητο. Ἰδιαίτερα ἡ ποίηση μεταβιβάζεται μυστικά, ψιθυριστὰ ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ στὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Μέχρι τὰ 1000 μ.Χ. ἐκφράζεται δειλά. Στὴν Τουρκοκρατία ὠριμάζει ἡ Λαϊκὴ Ποίηση καὶ τὸ 17^ο αἰ. ἀνθεῖ μετὰ τὴν ἀνοχὴ τῶν Τούρκων. Ἡ Λ.Π. ἔχει τὸ ἥθος ἐλληνικὸν (ἀξίες, ἀρετές)⁵ ὡς καὶ τὸ ὕφος (τρόπος ἐκφράσεως). Ἄς δοῦμε ὅλους τοὺς τρόπους.

Ἱστορικά. Ἀνιστοροῦν γεγονότα καὶ μάχες ἀπελευθέρωσης, τὴ θυσία τοῦ ἥρωα. Τὰ 15σύλλαβα αὐτὰ τραγούδια πάντα ξεκινᾶνε μὲ δίστιχη ἀναφορὰ στὴν φύση, τάση καθαρὰ ἀρχαιοελληνική, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν «βυζαντινὴ» θεοκρατία. «Φύσα, μαῖστρο δροσερὲ καὶ αὔρα τοῦ πελάγου» ἢ «κρυφὰ τὸ λένε τὰ πουλιά, κρυφὰ τὸ λέν' τ' ἀηδόνια.»²

Παρέκβαση: Ἐνῶ στὴν Ἀρχαιότητα ἡ ἀπαγγελία γινόταν μὲ τὴν προσωδία-μετρικὴ μὲ βάση τὶς βραχεῖς/μακρὲς συλλαβές (ε, ο = ὤ καὶ η, ω = −), στὴ Λαϊκὴ Ποίηση, Μουσικὴ, Χορὸ ἔχει σχέση μὲ τὸν τονισμὸ (ἄτονο ὤ, τόνος −). Οἱ ἀρχαῖοι ἀπλοῖ ρυθμοὶ ἦσαν πολλοί. Οἱ βασικοὶ «μετρικοὶ πόδες» ἦσαν ὁ δίστημος «*πυρρήχιος*» / ὤ ὤ /, ὁ «*τροχαῖος*» / − ὤ / καὶ ὁ «*ἰαμβος*» / ὤ − / κ.τ.λ. (Πίν. 1). Οἱ συνδυασμοὶ τοὺς ἄπειροι, ἅπειρα τὰ τραγούδια. Π.χ.: «Ἐδῶ εἶν' τὸ Σούλι τὸ κακό, ἐδῶ εἶν' τὸ Κακοσούλι, ποὺ πολεμοῦν μικρὰ παιδιὰ, γυναῖκες σὰν τοὺς ἄνδρες.» Ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 παιᾶνες καὶ 1 ἀμφιβράχυνον / ὤ ὤ ὤ − / ὤ ὤ ὤ − / ὤ ὤ ὤ − / ὤ − ὤ /. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν 15σύλλαβο στίχο/ρhythμό ἔχουμε 13σύλλαβο: «ἓνα μικρὸ καράβι μαζεύει τὰ πανιά» ἢ 12σύλλαβο: «κᾶνα δὲν ἔχουν πρῶτο καὶ τρανύτερο/ γυρεύουν ἓνα γέρο γιὰ τὴν ὀρμηγιά», 8σύλλαβο (δύο παιᾶνες): «ὄπου Τρωάδα ὁ πόλεμος/ἐπάανε δυὸ μερόνυχτα» κ.ά. Ἡ λαϊκὴ ρυθμικὴ ποικιλία ἀπέραντη.]

Κλέφτικα. Ὁ λόγος ἐκφέρεται μὲ ἀλληγορία. Ὁ φόβος τοῦ ὅποιον κατακτητὴ εἶναι ἐμφανὴς πρὶν τὸ 1804: «Ὁ Ὀλυμπος καὶ ὁ Κίσσαβος, τὰ δυὸ βουνά, μαλώνουν/.../ ἐγὼ εἶμι' ὁ γερο-Ὀλυμπος στὸν κόσμον ξακουσμένος,/ἔχω καὶ τὸν χρυσὸ ἀητὸ τὸν χρυσοστολισμένο.» Σαφὴς ἡ ὑπόμνηση τοῦ προγονικοῦ ἀκατάβλητου Ὀλύμπου μὲ σύμβολο τὸν ἀετὸ τὸν Δία.

Ἀργότερα ἡ ποίηση γίνεται ὀρμητικὴ: «Τρία πουλάκια κάθονται στοῦ Ἑλμπου τὴ ράχη/.../ νὰ γιатρευτῇ τὸ χέρι μου, νὰ πιάσω τὸ σπαθί μου/νὰ πιάσω ἀγάδες

Φωτ. 3. Μινωικά πουλιά.

ζωντανούς...» Σημ.: Δέν υπάρχει εξήγηση για τὸ ἐπαναλαμβανόμενο μοτίβο «τρία πουλάκια». Ὅμως ὑπῆρχαν ἀναφορές: «ἀηδὼν καὶ χελιδὼν διὰ λύπην θρηνοῦντα ἄδειν» (Στοβαῖος) καὶ «περιστερὰ ὥσπερ ἀνθρωπίνη φωνὴ Ἑλληνικὴ ἐβόησεν» (Ἰστ. Ἀλεξάνδρου) = δὲν κελαῖδοῦσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδὼν. Τὸ στοιχεῖο πανάρχαιο, ὅρα μινωικὴ θεὰ μὲ 3 πουλιά. Ἐπίσης ἱερὸ (Φωτ. 3).

Ἀκριτικά. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἥρωας εἶναι διαχρονικός, εἴτε λέγεται Κωσταντῆς εἴτε Διγενῆς εἴτε Ἀνδρόνικος, περιέχει ὅλους τοὺς ἀρχαίους (Ἀχιλλέα, Ἡρακλῆ, Περσέα, Θησέα, Ἀλεξάνδρου). Μὰ περισσότερο εἶναι αὐτὸς ποὺ «τὰ βάζει μὲ τὸν Χάρο», τὸν μεγαλύτερο ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας ταυτίζεται μὲ τοὺς Ὀδυσσεά, Διόνυσο, Ὀρφέα, Ἡρακλῆ, ποὺ πηγαίνουν καὶ γυρίζουν ἀπὸ τὸν Ἄδη. Ὁ τελευταῖος μὲ ἑπαθλοὺς τὴν πεθαμένη Ἄλκηστη θὰ παλαίψῃ μὲ τὸν Θάνατο: «παραφυλῶ τὸν Θάνατο κι ἐκεῖ ποὺ θὰ τὸν εὔρω ἀρπῶ στὸν κύκλο τῶν χειρῶν, κανεὶς δὲν θὰ τὸν βγάλῃ, πρὶν κἀνὼ τῇ γυναικί αὐτῇ πίσω νὰ μοῦ τὴν δώσῃ» (Σοφοκλέους, «Ἄλκηστις», 844/1142).

Ἔτσι καὶ ὁ Διγενῆς στὸ ἀκριτικὸ τραγούδι διηγεῖται συγκλονιστικά: «μὲ κράζει νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένια ἀλώνια. Κι ὅποιος νικήσῃ ἀπ' τοὺς δυό, νὰ πάρῃ τὴ ψυχὴ του. Κι ὅθε χτυπάει ὁ Διγενῆς τὸ αἶμ' αὐλάκι κάνει. Κι ὅθε χτυπᾷ ὁ Χάροντας τὸ αἶμα τάφρο κάνει».

Σημ.: Τὸ ἴδιο θέμα ὑπάρχει καὶ στὰ τραγούδια τοῦ Κάτω Κόσμου ὅπως: «λεβέντης ἐροβόλαγε ἀπὸ τὰ κορφοβούνια. Ὁ χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα/.../μόν' ἔβγα νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένιο ἀλὼνι/...» Κι ὁ νιὸς νικεῖται μὲ ζαβολιά!

Παραλογές. Εἶναι ἀφηγηματικὰ τραγούδια φανταστικὰ < (παρά) καταλογὴ = «τὰ ἄσματα μὴ ὑπὸ μέλει» (Ἡσύχιος) = πεζοτράγουδα. Τὰ θέματα ποικίλα: Ὁ νεκρὸς ἀδελφός, ποὺ φέρνει τὴν ξενιτεμένη ἀδελφὴ (ἀντιστροφή τοῦ μύθου Ὀρφέως/Εὐρυδίκης). Τὸ Γιοφύρι τῆς Ἄρτας (θυσιὰ γυναικός, ὅρα Ἄλκηστις, Ἰφιγένεια). Τὸ δοκίμι(ο)ν τῆς ἀγάπης (ὁ μύθος τῶν μνηστήρων καὶ τῆς νίκης τοῦ ἥρωα μὲ τὴν βοήθεια τῆς κόρης: ὅρα Ἱπποδάμεια/Πέλοψ, Ἑλένη/Μενέλαος, Ἀριάδνη/Θησέας κ.ἄ.) «Σαρανταδυὸ ἀρχοντόπουλα μιὰν κόρην ἀγαποῦσαν/.../κι ὅλοι ν' ἐκαλεστήκανε μιὰ μέρα γιὰ νὰ πᾶνε.» Ἄλλο θέμα: Τ' ἀδέλφια κι ἡ κακὴ γυναικί, ποὺ ἐρωτεύεται τὸν ἀνδραδελφὸ τῆς. Ὁ μύθος τοῦ ζεύγους Ἀτρεΰς-Ἀερόπης καὶ τοῦ Θυέστη, τὸ ξεκίνημα τοῦ τραγικοῦ Μυκηναϊκοῦ Κύκλου. Τέλος ὁ «γυρισμὸς τοῦ ξενιτεμένου», μιὰ ἐξαιρετικὰ λιτὴ ἀναβίωση τῆς ἀναγνώρισης Ὀδυσσεΰς-Πηνελόπης: «Κι' ἂν ἀληθεύῃ ποὺ ὁ Δυσσεὺς ἔφτασε, σίγουρα θὰ τὸν ἀναγνωρίσω. Ἐχουμε, βλέπεις, ἐμεῖς σημάδια στὸ νοῦ κρυμμένα ἀπ' τοὺς ἄλλους» (ψ110). Καὶ ἡ παραλογὴ: «Πῆς μου σημάδια τοῦ κορμιοῦ, σημάδια τῆς ἀγάπης.»

Τῆς ἀγάπης. Ἐδῶ τὸ «ντέρτι» < δερτὸς τοῦ Ἑλλήνα ξεχύνεται ἀβάσταχτο, ὅμοιο

στὶς χιλιετίες. Ἡ Σαπφὼ στενάζει: «δέδυκε μὲν ἅ σελάννα καὶ Πληιάδες, μέσαι δὲ νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα, ἐγὼ δὲ μόνα καθεύδω-ἀλγεσίδωρος, μυθοπλόκος Ἔρως δ' ἐτίναξέ μοι φρένας, ὥς ἄνεμος κατ' ὄρος δρυῖσιν ἐμπέτων» (=Ἔδυσε πὰρ ἡ σελήνη κι ἡ Πούλια κι εἶναι μεσάνυχτα. Ἡ ὥρα πλάι μου περνᾷ κι ἐγὼ πλαγιάζω μόνη...). Καὶ ὁ Νεοέλληνας ἀπαντᾷ μὲ λιανοτράγουδο: «Ὡσὰν ἡ νύχτα ἡ σκοτεινή, π' ὅλα τὰ κάνει μαῦρα, ἔτσι εἶν' ὅλα στὴν καρδιά, σὰν τὴν πλακώση ἡ λαύρα.» Καὶ ἡ Σαπφὼ συνεχίζει: «μαράζι φέρνεις, ἔρωτα παραμυθᾷ, τὸ νοῦ μου τίναξες, σὰν τὸ βουνίσιο ἀγέρα ἀνάμεσα στὶς δρυς».

Κάλαντα. Ξεκίνησαν, ὄχι βέβαια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια. Αἰτία ὁ «ἀγερμός», δηλ. ἡ γύρα γιὰ συλλογὴ χρημάτων γιὰ ἀνάγκες τῆς πόλεως. Τὰ τραγουδοῦσαν –ὅπως τώρα– ὠρισμένες ἡμέρες τοῦ ἔτους ὅμιλοι παιδιῶν. Τὸ φθινόπωρο κρατοῦσαν τὴν «ἐρυσιώνη» (κλάδος ἐλιάς στολισμένος μὲ ἔρια) ἢ «κορώνη» (ὁμοίωμα κουρούνας) κι ἔλεγαν: «Ἐσθλοὶ (=καλότυχοι), κορώνη χειρὰ πρόσδοτε κριθέων τῇ παιδί τ' Ἀπόλλωνος ἢ ἄρτον ἤ...» Καὶ τὴν ἀνοιξὴ τὸ «χελιδόνισμα»: «ἦλθεν, ἦλθεν χελιδὼν, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καλοὺς ἐνιαυτούς» (=χρονιές). Ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ἀπομείναντα ἔθιμα τὰ κάλαντα παραμένουν ἀναλλοιώτα. Τὸν χειμῶνα «ἀρχὴ μηνιὰ κι' ἀρχὴ χρονιά...», τὴν ἀνοιξὴ: «Ἀπρίλη, μὲ τὰ λούλουδα καὶ Μάη, μὲ τὰ ρόδα.» Καὶ στὸν νοικοκύρη: «νὰ μπαινοβγαίνουν οἱ δικοί, οἱ φίλοι νὰ μὴ λείπουν, κι' ὅσοι διαβάτες ἀπερνοῦν, νὰ τρῶνε, νὰ κοιμούνται». Ὁ αἰώνιος Ἕλληνας, ἡ ἱερὴ φιλοξενία.

Μοιρολόγια. «ὅσον ζῆς φαίνου: μηδὲν ὅλως σὺ λυποῦ· πρὸς ὀλίγον ἐστὶ τὸ ζῆν: τὸ τέλος ὁ χρόνος ἀπαιτεῖ» (Σεικίλου, «Ἐπιτάφιος/Ἀνθολογία»). Τὰ ἐλληνικὰ μοιρολόγια δὲν ἔχουν ὀλοφυρμούς. Ὁ θρῆνος ἦταν καὶ εἶναι ἥρεμος: «πουλάκιν' εἶχα στὸ κλουβὶ καὶ τῶχα ἡμερωμένο», «ποῦ πέταξε τ' ἀγόρι μου, ποῦ πήγε...». Περισσότερο ἐγκωμιαστικὸς γιὰ τὸ νεκρὸ, ἀπαξιωτικὸς γιὰ τὸν Κάτω Κόσμο, ὑμνητικὸς γιὰ τὴ ζωὴ. «Δὲν σ' ἔμοιαζε, λεβέντη μου, στὴ μαύρη γῆς γιὰ νὰ μῆς. Μόν' σ' ἔμοιαζε νὰ κάθεσαι σ' ἕνα' μορφο τραπέζι, νὰ τραγουδῇς, νὰ χαίρεσαι, νὰ σὲ κερνοῦν, νὰ πίνης.» Ἡ Λαϊκὴ Ποίηση συνεχίζει τὸν «ἀρχαῖον τρόπον»: Ὁ Περικλῆς στὸν Ἐπιτάφιο καταλήγει: «Ἀφοῦ τιμήσαμε ἐπάξια τοὺς νεκροὺς μας, τώρα τελειώνοντας τὸ θρῆνο γιὰ τὸν δικό σας, νὰ πᾶτε στὸ καλὸ!» Καὶ ὁ Τυρταῖος σὲ ἐλεγείῳ του: «Κι ἂν εἶναι νὰ πεθάνης, καλὸ εἶναι πέφτοντας στὴ μάχῃ ἀνδρείος ἄνδρας, ποὺ πολεμᾷ γιὰ τὴν πατρίδα.» Τέλος ὁ Φιλώτας: «δὲν σὲ κλαίω, ξένη ἀγαπημένη, πολλὰ κι' ὥραϊα ἔμαθες, ὥραϊα σοῦ φέρθηκε ἡ μοῖρα». Οἱ Ἕλληνες, ἀνδρεῖοι στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο.

Ἀδιάντροπα. Γαμοτράγουδα ἢ Ἀποκριάτικα ἐκφράζονται μὲ πλήρη λεκτικὴ ἐλευθερία. Παράβαλε: Διονύσια, σκώμματα, κῶμοι, κωμωδίες κ.ἄ. Ὅρα καὶ ἄρθρο μου γιὰ τὰ «δρώμενα» τῆς Ἀγιάννας³ μὲ διεξοδικὴ ἀνάλυση.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ. Ἡ ἔρευνα ἐγίνε στὰ ἐπὶ μέρους εἶδη τῆς Ποίησης. Δὲν εἶναι μόνο τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα ἀναντίρρητα ὅμοια οὔτε τυχαῖα, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα τῆς ταύτισης τῆς νοοτροπίας τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου Ἑλλήνα.

Τὸ κενὸ τῶν «μαύρων χρόνων», τῶν λεγομένων «βυζαντινῶν» (διάβαζε «ρωμοχριστιανικῶν»)⁴ δὲν ἔχει νὰ δεῖξῃ τίποτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη. Πῶς νὰ ἀφήσουν Πατριαρχεῖον καὶ Παλάτιον νὰ διηγηθῇ, νὰ τραγουδήσῃ ὁ λαός; Πῶς νὰ κἀνῃ τραγούδια ἱστορικὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφοῦ εἶναι ὁ νικημένος «εἰδωλολάτρης»; Πῶς πολεμικά, ἀφοῦ δὲν πολεμοῦν γιὰ τὴν πόλιν τους, παρὰ ὡς μισθοφόροι, πῶς ἡρωικά, πῶς «τῆς ἀγάπης λόγια», ἀφοῦ ὁ στύλος τῆς Ὁρθοδοξίας Παῦλος ἐπιτάσσει: «καλὸ εἶναι ὁ ἄνδρας γυναῖκα νὰ μὴ ἀγγίξῃ, ἀλλὰ γιὰ τὶς βρωμιές του («διὰ δὲ τὰς πορνείας») ἃς χρησιμοποιῇ τὴν σύζυγό του». Ἀντὶ μοιρολόγια, θρῆνος «ἐξουθενωτικός» (Ἐπιτάφιος) ἢ «ἀνακουφιστικός», ἀφοῦ ὁ νεκρὸς ἄφησε τὰ ἐγκόσμια βάσανα, βαίνει εἰς Παράδεισον. Γιὰ ἐρωτικὰ τραγούδια οὔτε λόγος· τὶς Ἀποκριὰς μέχρι τώρα τὶς κυνηγοῦν.

Σημ.: Αὐτὸ δὲν σημαίνει, πῶς δὲν γράφτηκε τίποτα. Ἀντιθέτως τὰ «πατερικά» κείμενα καλύπτουν τὸ 80% τῆς ὅλης (σφζόμενης) Ἑλληνικῆς Γραμματείας! Ἀντὶ Ἱστορίας, πληρωμένες «χρονογραφίες». Ἀντὶ Φιλοσοφίας, Θεολογία. Ἀντὶ Ποίησης, ὕμνοлогия.

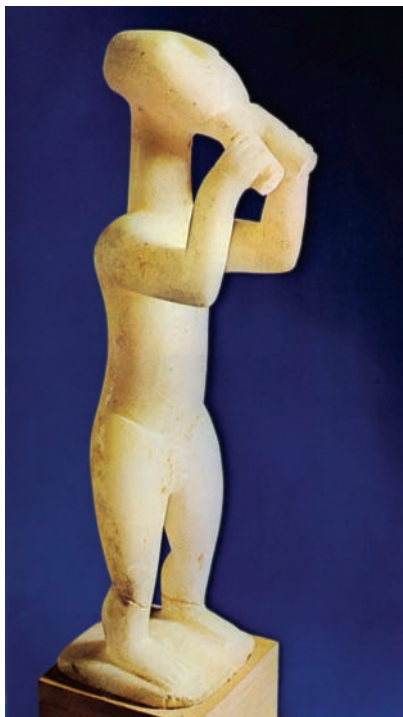
2 ΜΟΥΣΙΚΗ. Ὁ ρυθμὸς, ὅπως προαναφέραμε,¹ εἶναι ἡ βάση τῶν 4 τεχνῶν τοῦ Χώρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Χρόνου. Καὶ στὴν ἀρχαία καὶ στὴ νέα (Λαϊκὴ) Τέχνη ὁ ρυθμὸς εἶναι ἔντονος καὶ σὰν βασικὸ στοιχεῖο συνδέει καὶ τὶς 4 χρονικὲς τέχνες σὲ ἔργα, τὸ χορευτικὸ τραγούδι, τὴ ραψωδία, τὴν τραγωδία.

Σημ.: Ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ρυθμὸς, οἱ τέχνες τοῦ Χώρου εἶναι συνονθύλευμα (kitsch), οἱ δὲ τέχνες τοῦ Χρόνου «ἀκατάστατες». Ὅτοι ἡ ποίηση ἄχαρη, ἡ μουσικὴ βομβικὴ (βαβούρα ἢ ψαλμωδία), ὁ χορὸς ὑστερικός, τὸ θέατρο ὀχλαγωγία «τοῦ παραλόγου».

Ὅταν λέμε παγκοσμίως «μουσική», ἐνοοῦμε ἡχητικὸ ἀποτέλεσμα ἔχον ρυθμὸ (tempo), μελωδία (ῥυθμός), ἀρμονία (βάση), ἔκφραση (style). Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὅμως εἶχε πλατύτερη σημασία. Προστατευόμενη ἀπὸ τὶς 9 Μοῦσες (=θεότητες-σύμβολα τοῦ προκατακλυσμαίου Πολιτισμοῦ τοῦ Ἡθους, Τέχνης, Ἐπιστήμης, Φιλοσοφίας)⁵ περιεῖχε τὸ Μέλος, τὴ Γεωμετρία, τὴν Φιλοσοφία. Ἦταν ἡ φιλοσοφία τοῦ Πυθαγόρα καὶ ἡ βάση τῆς ἀθηναϊκῆς τοῦλάχιστον Παιδείας, ἥτοι Μουσικὴ, Γράμματα, Γυμναστικὴ καὶ ἀργότερα (Ζω)γραφικὴ. Εἰδικὰ τὴ Μουσικὴ τὴν ὠνόμαζαν «μέλος» («...ἐκ τριῶν συγκείμενον, λόγου τε καὶ ἀρμονίας καὶ ρυθμοῦ»: Πλάτωνος, «Πολιτεία» 398d).

Φωτ. 4. Κιθαριστής. Κυκλαδικὸ εἰδώλιο παγκοσμίως γνωστὸ γιὰ τὴν ἔξοχη τέχνη του.

Φωτ. 5. Αύλητης.

Ἐνῶ λοιπὸν σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ἐποχὰς ἡ Μουσικὴ ἐκφράζεται εἴτε μόνο μὲ ρυθμὸ (Ἀφρικὴ) ἢ μελωδία (Ἰνδία-νοί) εἴτε μόνο μὲ ἀρμονία (Δυτικὴ πολυφωνικὴ ἢ ὀργανικὴ), στὴ Λαϊκὴ μας Τέχνη συνδυάζει καὶ τὶς ἄλλες τέχνες, ἥτοι Ποίηση, Τραγούδι, Χορὸ. Τὸ δὲ Θέατρο ὁλοκληρώνεται μὲ πεζὸ λόγο καὶ ὅλη τὴν τέχνη τοῦ Χώρου (σκηνικὰ κ.λπ.). Ἡ τέλεια χωρο-χρονικὴ ἔκφραση.

Γιὰ τὴν ἀρχαία Μουσικὴ δὲν γνωρίζουμε πολλὰ πράγματα. Λογικὸ, ἀφοῦ δὲν τὴν ἔχουμε ἀκούσει καὶ ὅσους θεωρητικούς -ἔχουμε καὶ ἀρχαίους- κι ἂν μελετήσουμε, μουσικὴ ἀνήκουστη δὲν ξαναζωντανεῖται.

Σημ.: Ἀναλύοντας τὰ στοιχεῖα τῆς Μουσικῆς, θεωροῦμε, ὅτι ἰσχύουν τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὸ Χορὸ.

α Προσφδία-Ρυθμός-Κίνηση. Τὸ ἐλάχιστο στοιχεῖο («σημεῖον») στὸν μὲν λόγο εἶναι ἡ συλλαβή,⁷ στὸ ρυθμὸ ὁ «πρῶτος χρόνος», στὸ χορὸ ἡ «θέσις-ἄρσις» (=πάτημα-σήκωμα). Τοῦτο εἶναι τὸ βραχὺ $\cup = \downarrow$, τὸ μακρὸν ἴσον μὲ $\cup \cup = \downarrow \downarrow$ καὶ ὁ συνδυασμὸς τοὺς δημιουργεῖ διαφόρους «μετρικοὺς πόδας», ἥτοι τὸν ἐλάχιστον δί-σημον $\downarrow \cup \cup \downarrow$, τὸν πυρρίχιον, τὸν τρίσημον κ.τ.λ. (Πίν. 1). Οἱ συνδυασμοὶ ἄπειροι, ὅπως καὶ οἱ ρυθμοί. Λ.χ. ἓνα θέμα μὲ τρεῖς μόνο πόδες καὶ μὲ δέκα διάφορα εἶδη θὰ εἶχε ≈ 1.000 συνδυασμοὺς ($10 \times 9 \times 8$)!

Αὐτὸ γίνεται στὴν Ἑλληνικὴ μητέρα-Γλῶσσα, ἀφοῦ εἶναι ἡ μόνη συλλαβική.

β Κλίμακες. Οἱ ἀρχαῖες μελωδίες χτίζονται πάνω σὲ ποικιλίες τῆς «φυσικῆς» κλίμακας (ὄχι μόνο τόνος/ἡμιτόνιο τῆς Δυτικῆς Μουσικῆς) καὶ στηρίχτηκαν σὲ ἓνα μαθηματικὸ μοντέλλο, ποὺ προξενεῖ δέος. Ξεκινοῦσαν μὲ χρῆσιν ἀνοδικῶν κλιμάκων 8 φθόγγων μὲ 5 διαφορετικούς «τρόπους», ἥτοι τοὺς Λύδιον, Φρύγιον, Αἰόλιον, Δώριον, Ἰάσπιον (Ἰώνιον). Ἐκαστος μὲ τρεῖς παραλλαγές (π.χ. Λύδιος, Ὑπο-λύδιος, Ὑπερ-λύδιος) καὶ ὅλοι αὐτοὶ μὲ τρεῖς διαφορετικὲς ἐκδράσεις («γένη»), τὸ Διατονικὸν (αὐστηρόν), τὸ Ἐναρμόνιον (παθητικόν) καὶ τὸ Χρωματικὸν (εὐθυμον). Ἦτοι $(5 \times 3) \times 3 = 45$ τοῦλάχιστον συστήματα, γιὰ νὰ δομηθοῦν πάνω τους οἱ μελωδίες.

Συνδυάζοντας λοιπὸν τοὺς χιλιάδες ρυθμοὺς μὲ τὶς ἑκατοντάδες κλίμακες δημιουργοῦσαν ἀναρίθμητα ποιήματα, τραγούδια καὶ χορούς, ἀφοῦ τὸ θαῦμα ποὺ λέγεται «ἀνθρώπινο σῶμα» μπορεῖ νὰ πάρη ἄπειρες στάσεις ἢ κινήσεις.

γ Ἐκφραση-σχῆμα. Κάθε πολιτισμὸς, κάθε λαὸς ἐκφράζεται φωνητικὰ/χορευτικὰ μὲ ἰδιάζοντα τρόπο-ῥυθμὸς (style). Τὴν ἴδια μελωδία ἀλλιῶς θὰ τὴν παίξει ἓνα συγκρότημα jazz, ἓνα κουαρτέτο ἐγχόρδων ἢ μὴ λαϊκὴ ἑλληνικὴ κομπανία.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα τὸ μουσικο-χορευτικὸ διαφέρει, ἀφοῦ ἐκφράζεται ὡς λαϊκὸ «δρώμενο» (δηλ. συγκέντρωση καὶ συμμετοχὴ ὅλης τῆς κοινότητος), ποὺ εἶναι ξεχω-

ριστό για κάθε πολιτισμό. Τὸ ἑλληνικὸ σχῆμα εἶναι τὸ τέλειο. Ἄς τὸ δοῦμε ζωντανὸ στὸ «λαϊκὸ πανηγύρι».

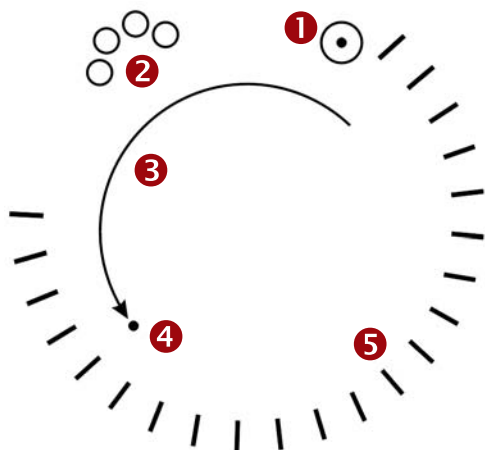
Χῶρος, ἡ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, τὸ χοροστάσι. **Χρόνος**, τὸ θέρος ἢ τρύγος, τὰ ἡλιοστάσια ἢ ἰσημερίες μὲ ὀνόματα Ἀνθεστήρια (Βάκχια) = ἀνάσταση ἢ Ποσειδῶνια = θεογένεση [γιορτὲς «καπελλωμένες» ἀπὸ τὸ ἐβραϊκὸ Πάσχα καὶ τὴν χριστιανικὴ Γέννηση]. Τὸ σχῆμα στηρίζεται στὸν τραγουδιστὴ(-ρια), ποὺ τραγουδᾷ μονοφωνικὰ [ἐξαίρεση οἱ καντάδες καὶ τὰ ἡπειρώτικα (**Σχ. 1**)]. Συνοδεύεται ἀπὸ ὀργανικὸ συγκρότημα = κομπανία/ζυγιά. Ὁ χορὸς συνήθως ἡμικυκλικός, καὶ γύρω ἀμφιθεατρικὰ ὁ λοιπὸς λαὸς περιμένει, νὰ συμμετάσχη μὲ χορὸ. Τὸ σχῆμα αὐτὸ τῆς λαϊκῆς πανηγύρεως πρέπει νὰ εἶναι ἴδιο μὲ τοῦ κώμου καὶ διθυράμβου, σαφῶς δὲ ταυτίζεται μὲ τὸ Θέατρο (**Σχ. 2**). Ἡ σκηνή, ἡ ὀρχήστρα, ὁ ἡθοποιός, ὁ χορὸς μὲ τὸν κορυφαῖο(-α), οἱ θεατές. Ἰδιες καὶ οἱ μινωικὲς γιορτὲς, ἴδιες οἱ ὁμηρικὲς.

Νὰ λοιπὸν γιατί τὸ ἑλληνικὸ σχῆμα εἶναι καὶ τέλειο καὶ μοναδικό. Ἔχει καὶ τὰ 5 διαφορετικὰ στοιχεῖα, ἐνῷ ἄλλοι πολιτισμοὶ (**Σχ. 3**) συνδυάζουν 4 μόνον, καὶ αὐτὰ ἀνὰ δύο ἢ ἀνὰ τρία. [Π.χ. Κλασικὴ Μουσικὴ = 2,4, Ὅπερα 1,2,4, Μογγολία 1,4, Ἰνδιάνοι 1,3, Λαϊκὴ Εὐρωπαϊκὴ 2,3 κ.ο.κ.]

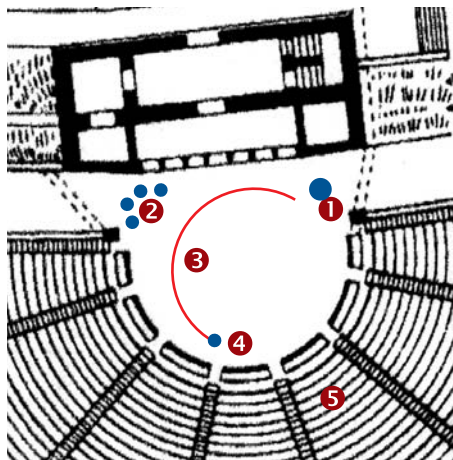
Δ Εἶδη. Ἀπὸ ἀπόψεως μελωδίας ταυτίζονται μὲ τὰ εἶδη «τραγουδιῶν» τῆς Ποίησης. Στὸ ρυθμὸ κατὰ τὸν μουσικὸ Ἀριστόξενο «οἱ δὲ τῶν χρόνων εὐρυθμοί, ρυθμοειδεῖς, οἱ δὲ ἄρρυθμοί». Ἔτσι καὶ στὴ Λαϊκὴ Μουσικὴ ὅλα εἶναι εὐρυθμα (χορευτικά). Ἐξαίρεση τὰ τραγούδια «τῆς τάβλας» (ρυθμοειδῆ) καὶ τὰ «ριζίτικα» (ἐλεύθερος ρυθμός). Τέλος ἀπὸ ἀπόψεως ὕφους (style) ἔχουμε τὰ «δημοτικά» καὶ τὰ «ρεμπέτικα»-λαϊκὰ (= ἀστικὴ μουσικὴ ἀπὸ σκηνῆς).

Ε Ὅργανα. Τὰ διακρίνουμε γενικῶς σὲ πνευστά, ἔγχορδα, κρουστά, ἰδιόφωνα. Οἱ Ἕλληνες ἐφεύραν πάμπολλα εἶδη (ὁ Ν. Μπράς ἀνακατασκεύασε ἄνω τῶν 100), λ.χ. **1** αὐλός, ἄσκαυλος, **2** κιθάρα, λύρα, **3** τύμπανον, σείστρον, **4** καμπάνες (καὶ τὸ «χαλκεόφωνον», ποὺ ἀνακάλυψα, ὡς καὶ τὸ «σύντονον»)⁹. Στὴ Λαϊκὴ Μουσικὴ ἔχουμε τὰ ἀντίστοιχα **1** σουραῦλι, τσαμποῦνα < συμφωνία, **2** λύρα, μπουζούκι < πυκίζω = σκεπαστό → Τουρκ. buzuk, σαντούρι < σύντονον, **3** τουμπάκι, **4** κρόταλα, κουντάλια, ντέφι. Συνολικὰ ἄνω τῶν 100. Οἱ Ἕλληνες ἐφεύραν τὰ ἀρχαιότερα ὅργανα: ἀπὸ τὴν 3ῃ τοῦλάχιστον χιλιετία ἔχουμε τοὺς περιφημούς «Κιθαριστὴ καὶ Αὐλητὴ». (**Φωτ. 4 + 5**.)

Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ. Μέσα ἀπὸ τὴν δύσκολη ἀνάλυση φαίνεται ἡ πλήρης ταύτιση τῆς ἀρχαίας Ποίησης, Μουσικῆς, Χοροῦ μὲ τὴν νεοελληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη, ἰδιαίτερα στὸ σχῆμα. Τί συνέβη στὰ μαῦρα χρόνια (5^{ος} ἕως 10^{ος} αἰ. μ.Χ.); Τῆς ἀπέραντης ποικιλίας καὶ ὑπέροχης ποιήσεως, μουσικῆς («μελικὴν ποίησιν», Πλούταρχος) ἐπέρχεται ἡ ἐξαφάνιση. Ὁ χορὸς ἀπαγορεύεται ὡς εἰδωλολατρικὸς (βάκχευσις), ἡ ποίηση ὡς ἐρωτικὴ (πόρνευσις), ἡ μουσικὴ ὡς «δαίμονική». Ἀπομένουν μόνον «ῥύμνοι» (τοῦ Γιαχβέ-Κυρίου, νεκρικοὶ κ.ἄ.) καὶ θρηνώδεις ψαλμοὶ (Δαυὶδ κ.ἄ.). Ὁ συνδυασμὸς τους, ἡ ψαλμωδία, ἐκφέρεται στὶς ἐκκλησίαις (λειτουργία), τελετὲς (λ.χ. ταφή) καὶ εἶναι θρηνώδης, καταθλιπτικὴ, τρομώδης, διαλυτικὴ. Ὅσο γιὰ τὸν χορὸ τῶν ἀγγέλων ἢ τὸν «Δαυὶδ

Σχ. 1. Τὸ σχῆμα. ① Τραγουδιστής ② Ὅργανα ③ Χορευτὲς ④ Πρωτοχορευτὴς ⑤ Λαός.

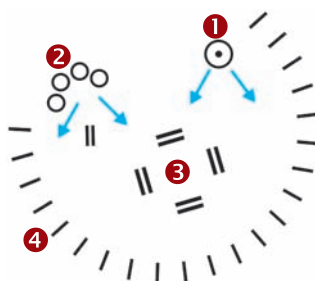
Σχ. 2. Τὸ θέατρο. ① Ἡθοποῖος ② Μουσικοὶ ὁρχήστρας ③ Χορὸς ④ Κορυφαῖος ⑤ Λαός.

ὁρχούμενον» σπανίως τὰ βλέπουμε σὲ τοιχογραφίες μετὰ τὸν 12^ο αἰ.

Κάποιοι μουσικολόγοι βεβαιοῦν, ὅτι οἱ χριστιανοί, ἀφοῦ πέταξαν στὰ σκουπίδια τὶς 100 περίπου ἀρχαῖες κλίμακες, κράτησαν μόνο τὸν Λύδιον τρόπον («θρηνώδης καὶ φιλοπενθής»: Πλούταρχος) καὶ τὸ «διατονικὸν γένος» (αὐστηρόν, φοβερόν). Ἀποδέχονται ὅμως⁷ ὅτι: «οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ χρησιμοποίησαν... ψαλμοὺς καὶ ὕμνους ἀπὸ τὴν ἐβραϊκὴ μουσικὴ» (σ. 41). Ἀρκεῖ.

Η ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ. Τὰ «Πατερικὰ βιβλία» γράφουν: «περιττὴ δὲ ἡ μουσικὴ, ἀποπτυστέα, ἢ κατακλῶσα (=διασπῶσα) τὰς ψυχὰς» (Κλήμης, «Στρωματεῖς» Δ6), «μειδιᾷ καὶ ἐνορχεῖται, βεβάκχεται γάρ» (Φίλων Ἰουδαῖος), «ὁ δαίμων ἐκβακχεύεται» (Βασίλειος), «διάβολος ἐχόρευε» (Ἰωάν. Χρυσόστομος), «τῶν δὲ ματαιοτεχνιῶν οἷον κιθαριστικῆς, ὁρχηστρικῆς... καὶ ἄλλων (ποιητικῆς)... τὸ τέλος τούτων ἀπώλεια (ψυχῆς)» (Βασίλειος, «Εἰς Ἡσαΐαν»), «ἀπετάξω (=ἀποχαιρέτα) πᾶν τὸ ἔργον φαῦλον τοῦ Διαβόλου... βλακειάν, γέλωτας, κιθαρισμούς, χοραυλίας, ὁρχησμούς... τῶν πάντων ἔσχατον τῶν κακῶν καὶ πρῶτον εἰδωλολατριῶν (=ἐλληνικότης) καὶ φαρμακειάν (=ἰατρικὴ!)» (ἅγιος Ἐφραίμ).

③ ΧΟΡΟΣ. Εἶναι ἡ ἔκφραση εὐφορίας μὲ κινήσεις τοῦ σώματος, χειρῶν, ποδιῶν, δακτύλων. Τὴν «ὁρχήσιν» τὴν γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἀρχαία Γραμματεία καὶ τὶς ἀγιογραφίες. Ὅπως ὅμως, ἂν δὲν ἀκούσῃς γλῶσσα ἡ μουσικὴ, δὲν μπορεῖς νὰ τὴν ξέρῃς, ἔτσι καὶ στὸ χορό, ἂν δὲν τὸν δῇς. Γνωρίζουμε ὅμως τὰ εἶδη τοῦ Λαϊκοῦ Χοροῦ μας, ποὺ εἶναι:

Σχ. 3. Σχῆμα χορῶν.

Φωτ. 6. Όρχηστρίδες με κρόταλα.

Φωτ. 7. Χορός Καπαδοκίας = τετράγωνος Λακωνικός.

α Από σχῆμα: ἡμικυκλικὸς [ὁ πλέον συνήθης, μὲ πρωτοχορευτὴ (ἑξαρχος)], κυκλικός-λαβύρινθος, ἀντικρουστὸς (καρσιλαμᾶς κ.ἄ.), ζευγαρωτὸς (τσιφτετέλι, μπάλλος, κ.ἄ.), μονήρης. β Από περιοχὴ: Τσακωνικός, Τσάμικος < Θυμαικός → Ἀρβ. tsam, Καλαματιανὸς κ.ἄ. γ Από ἔνταση: ἀργός/περιπατητικός (Τσακωνιάς, Καπαδοκίας, περατζάδα κ.ἄ.), συρτὸς (Καλαματιανός, συγκαθιστός), πηδηχτὸς (πεντοζάλης, τσιφτετέλι, καρσιλαμᾶς, μπάλλος, ζεϊμπέκικος), ὀρμητικός (πεντοζάλης, τσάμικος, σέρρα Πόντου, πυρρίχιος, χασάπικος), ὀργιαστικός (ἀποκριάτικος, δρώμενα).

Ἡ ἀλησμόνητη Δόρα Στράτου μὲ τὸ σωματεῖο «Ἑλληνικοὶ Χοροὶ» ἐμελέτησε καὶ διέδωσε τραγούδια, ἐνδυμασίες, χοροὺς (περίπου 100), παρουσίασε δὲ σὲ παραστάσεις τῆς χοροὺς ἀπὸ 72 διαφορετικὲς περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.¹⁰ Καὶ εἶναι τόσοι πολλοί, ἀφοῦ α ἡ ποικιλίότητα εἶναι χαρακτηριστικὸ τοῦ Ἑλλήνα, β οἱ ἑλληνικοὶ μουσικοὶ ρυθμοὶ εἶναι ἀναρίθμητοι καὶ καθένας μπορεῖ νὰ χορευθῇ διαφορετικά, ὅπως λ.χ. ἓνας ζεϊμπέκικος 9/8, ὡς ἀπλός, πεταχτὸς ἢ ἀπτάλικος, γ οἱ ἀρχαῖοι ρυθμοί, οἱ πρόγονοι τῶν λαϊκῶν, ἦσαν ἄπειροι. Ὁ Φρύνιχος: «Σχήματι δ' ὀρχήσεως τόσον μοι πόρεν (=μοῦ χάρισε) ὅσον ἐνὶ πόντῳ κύματα.»

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα θεωροῦσαν τὴν ὄρχησιν (=χορὸς) βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἀγωγῆς τῶν νέων, ἀφοῦ συνέδεε τὴν μουσικὴ μὲ τὴ γυμναστικὴ. «Ὅρχησις ἔκ τε κινήσεων καὶ σχέσεων (=συνδυασμῶν) συνέστηκεν» (Πλούταρχος). Οἱ «ὀρχηστήρες» ἐχόρευαν ἀπὸ τὴν ὀμηρικὴ ἐποχὴ ζευγαρωτά: «Ἄλιον καὶ Λαοδάμαντα μούναξ ὀρχήσασθαι (=μόνοι οἱ δύο)... σφαῖραν ρίπτασκε», σύμφωνα μὲ τὴν σφαιριστικὴν ὄρχησιν (Τιμοκράτης). Ἐπίσης μόνον ἓνας «ὥρχεισθην δὴ ἔπειτα... τάρδε' ἀμειβομένων (=μὲ συνεχῆς φιγοῦρες: Θ. 379). «Ὅρχοῦνται πον ἀνὰ μέρος πυκνῶς... ἄλλων ἐφεστῶτων καὶ ἐπικροτούντων τοῖς λιχανοῖς δακτύλοις.» (Ἀθήναιος, Δειπνοσοφισταὶ Α 15c: χόρευαν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο λεβέντικα... κροταλίζοντας τὰ δάκτυλα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι περιμέναν τὴ σειρά τους.) Ἀπολύτως ὅμοια μὲ τὸν σημερινό! (Φωτ. 2.) Ἐπίσης μόνες οἱ «ὀρχηστρίδες» χόρευαν παίζοντας κρόταλα (ὄρα χορὸ Καπαδοκίας).

Φωτ. 8. Κρητική ὄρχησις. (9^{ος} αἰ. π.Χ.)

Ἡ λέξις «χορός» σήμαινε κυκλικὴ ὄρχησις, «άλυσηδόν». Ἡ ἀρχὴ τῶν «κυκλίων» χορῶν χάνεται στὶς χιλιετίες, ἀφοῦ «Μοῖραι καὶ Χάριτες κυκλίους χοροῖς ἀνάγουσι» (Ὀρφικά), «ἐν Κορίνθῳ διθύραμβος ὃς ἦν κύκλιος... Ἀρίων ἄλλως Λάσος...» (Σχολιαστὴς Πινδάρου). Παλαιότερα: «ἔδος σκολιοῦ λαβυρίνθου... κύκλιον ὠρχήσαντο, χοροῦ δ' ἠγήσατο Θησεύς» (=ἔσερνε τὸ χορὸν: Καλλιμάχος). Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διαγωνίζονταν, μὲ τὶς 10 φυλὰς νὰ ἔχουν ἀπὸ 50 χορευτὲς (Σχολ. Αἰσχύλου). Τέλος ὁ θεῖος Ὅμηρος περιγράφει θαυμάσια (Σ 590): Μεταφράζω: «χοροστάσι στόλισαν, ὁμοιομ' αὐτὸ ποῦ ἐφκείασε ὁ Δαίδαλος στὴν ἀπέραντη Κνωσσό, μ' ἐντολὴ τῆς Ἀριάδνης. Ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀνύπαντροι νιοὶ καὶ νιὲς περιζήτητες χόρευαν κρατῶντας ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τὸν καρπὸ. (Φωτ. 10 + 7)... καὶ οἱ νιὲς φοροῦσαν τὰ ὁμορφα στέμματα, καὶ οἱ νιοὶ τὰ μαχαίρια βαθιὰ στὸ ζωνάρι. Κι' ἄλλοτε ἔτρεχαν μαζὶ καὶ ἄλλοτε ἀντικρουστὰ σὲ σειρές. Καὶ γύρω ὁ κόσμος ὁ πολὺς εὐφραινόταν. Ὁ θεῖος τραγουδιστὴς τὴ λύρα ἔπαιζε, ἐνῶ οἱ δύο τοὺς πρωτοχορευτὲς κάνοντας τοῦμπες στριφογύριζαν». «Τὸν χορὸ ποῦ λένε Κρητικόν» («Δειπνοσοφισταί»).

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἡμικυκλικοὺς χοροὺς ὑπῆρχαν καὶ οἱ τελείως κυκλικοὶ (Φωτ. 12), ὅπως ὁ Ποντιακὸς (Φωτ. 11). Ἐπίσης οἱ λεγόμενοι «ἀντικρουστοί»: «Λακωνιστὴ ἐν τετραγώνῳ χοροῖς ἡδον» («Δειπνοσοφισταί» Ε 10) (Φωτ. 7) καὶ «ζευγαρωτοί» (Φωτ. 9 + 13). Τέλος πολεμικοὶ («πυρρίχιος» = σέρρα Πόντου) καὶ κεφᾶτοι («κόρδαξ» = ξεῖμπέκικο, ἀποκριάτικα, βακχικά, συμποσιακά) (Φωτ. 14).

ΣΥΓΚΡΙΣΗ. Ἄν ἡ ὁμοιότητα Ἀρχαίας καὶ Λαϊκῆς Ποίησης/Μουσικῆς εἶναι θεαματικὴ, τὸ ἰσοδύναμο στὸ χορὸ εἶναι ἀπόλυτο· καὶ βέβαια ποιά σύγκριση μπορεῖ νὰ γίνη μὲ κάτι ἀνύπαρκτο, τὸν «βυζαντινὸ χορὸ»;

4 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ. Τοῦτο δὲν εἶναι αὐθύπαρκτο, δὲν εἶναι ὁρμέφυτο (ὅρα θεατρολόγους Κ. Κακούρη κ.ἄ.), ἀλλὰ κοινωνικὸ φαινόμενο, ἀποτέλεσμα συνδυασμοῦ τραγουδιοῦ/χοροῦ μὲ ποίηση/λόγο μὲ συμμετοχὴ (διάδραση=interaction) τῶν πολιτῶν (Σχ. 2). Ἀπαραίτητη ὅμως ἡ βούληση τοῦ ἀτόμου νὰ δημιουργήσῃ. Ὅχι μόνο ὡς

άνταπόδοση της «προστασίας» της πόλεως, αλλά κυρίως για την «εὐδαιμονίαν τοῦ πράττειν». [Πολλὰ ζῶα εἶναι κοινωνικά, ἀγελαῖα, ὅμως δὲν δημιουργοῦν!].

Ἔτσι ἡ κοινότητα συν-αγείρεται κατὰ διαστήματα, νὰ δείξῃ «συνπάθεια» (=σύμπνοια), «ἀγάπην» (=χαρά) σὲ ἑορτὲς < Φεορταὶ < ἔρωτας < ἐράω = ἀγαπῶ → *Ferotae → L. feriae/festa. Καὶ εἴτε εἶναι πανηγύρεις (ὅλοι) εἴτε τελεταὶ (ὀλίγοι), ποὺ παράγουν ἄσμα, χορὸ, ἀπαγγελία, ἐν τέλει «δρᾶμα» < δρᾶσις καὶ «θέαμα» < θεάω προ-καλῶντας τὴ **γονιμότητα**. Ἀργότερα οἱ «ραψωδοί» μὲ ποιήση-τραγούδι-μίμηση ἱστοροῦν γεγονότα, ποιοῦν ἦθος.

Φωτ. 9. Ἀρχαῖος ζευγαρωτός.

Αὐτὰ λίγο-πολὺ ὑπάρχουν καὶ σὲ ἄλλους λαοὺς, τόπους, χρόνους. Ἡ εἰδοποιὸς ὅμως διαφορὰ, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ «τρόπον» (ζωῆς), εἶναι ἡ ἄμιλλα, ἡ «ἀγαθὴ ἔρις» τοῦ Ἡσιόδου, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τοὺς ἀγῶνες. Εἴτε γυμνικοί, ποιητικοί, μουσικοί, ρητορικοί ἢ δραματικοί, εἶναι μοναδικοί.

Ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων ἦταν ἡ ἐμφάνιση μιᾶς τέλει μορφῆς θεάματος, τοῦ (ἐλληνικοῦ) δράματος. Τὸ τραγικὸν δρᾶμα, ἐξέλιξη τοῦ χορικοῦ μέλους, τὸ σατυρικὸν ἀπὸ τὸν διθύραμβο, τὸ κωμικὸν ἀπὸ τὸν κῶμο, τὸ μιμικὸν ἀπὸ τὸν μῖμο.

Τέλος ὑπάρχουν καὶ τὰ δρώμενα, εἴτε λαϊκὰ εἴτε μυστηριακά, μὲ ἄγνωστη ὅμως διαδικασία.

Καὶ ὅλα αὐτὰ ὡς μίμησις πράξεως, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ὅπου ἡ φαντασία συμπληρώνει τὴν πραγματικότητα. «Πράξεις» ὅμως, στίς ὁποῖες ὁ πολίτης συμ-μετέχει (μετοχή, μιὰ ἄλλη ιδιότητα τοῦ Ἑλληνα) εἴτε ὡς δράστης (Βάκχια, λαϊκὰ δρώμενα, Ἀποκριές) εἴτε ὡς θεατής. Ἔτσι τὸ ἄτομο ὁλοκληρώνεται, ἡ πόλις λειτουργεῖ.

Τί ἀπέμεινε ἀπὸ τὴν ποικιλία τῆς ἄφθαστης τέχνης τοῦ ἀρχαίου Θεάτρου; Στὰ μαῦρα «βυζαντινά»¹ χρόνια τίποτα. Ἡ σχεδὸν τίποτα. Τὰ δρώμενα «ἐν ἀγροῖς» κρύφτηκαν στὰ ὑπόγεια ἀπὸ τὸν φόβο τῆς σφαγῆς τῶν pagani ἀπὸ τοὺς «τὰ φαῖα φέρνοντας». Οἱ «μῖμοι», μεταλλαχθέντες σὲ ὅπλο ἀντιπαράθεσης πολιτικο-θρησκευτικῶν πατριῶν,¹⁴ παρέμειναν ὡς ἀναγκαῖον κακόν.

Τὸ θρησκευτικὸ Θέατρο τῆς Δύσης δὲν καρποφόρησε στὴν Ὁρθοδοξία. Ὁ βασικὸς λόγος ἦταν ὁ μανιώδης ἀνθελληνισμὸς σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Ἐπὶ πλέον ἡ Τραγωδία μιᾶς γιὰ ἥρωες, τὸ Σατυρικὸν κοροϊδεύει τὴν θεότητα, μὲ τὴν Κωμωδία γελᾷ ὁ λαὸς (ὄρα «Δ», τ. 266 + 273). Κι αὐτὰ οἱ «Πατέρες» δὲν τὰ θέλουν: Ὁ Ἰππόλυτος (29)

Φωτ. 10. Νέοι και νέες πιασμένοι από τὸν καρπό.

«(ἀντί) ψαλμοὺς λαλεῖν... εἰς πορνείας καὶ θεάτρα καὶ ὀρχήσεις...» ὁ Ἐφραίμ (42) «ἤχον θεάτρου φεῦγε, τὴν δαιμόνων ἀπάτην» καὶ ὁ μέγας διώκτης τῆς Τέχνης Ἰωάννης Χρυσόστομος (25.51) «πομπὴ σατανικὴ ἐστὶ θεάτρον, ἵππόδρομος, κλειδῶνες (=δρῶμενα), μῖμος... πορνικός».

Παρ' ὅλα αὐτά, ὅπως δὲν μπορούσαν νὰ «μανδρεύωσι» (Ἰωάν. Χρυσ. 233) τὸ ποίμνιον, ἂν δὲν κατασκεύαζαν ναοὺς μὲ προηγούμενα στοιχεῖα,¹ ἔτσι δὲν θὰ «νουθετοῦσαν» τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς Θεοῦ Λειτουργία (Θ.Λ.) καὶ Ἀκολουθίες (γάμου κ.ἄ.). Καὶ ὅπως μιὰ ἐκκλησία δὲν ἔχει σχέση μετ' ἑλληνικὸ ναὸ ἢ θεάτρο (ἔχει ἀντίρρηση ὁ Μ. Πλωρίτης),¹⁴ ἔτσι καὶ ἡ Θ.Λ. δὲν ἔχει σχέση μετ' ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Θεάτρο.

[Ἡ ἑλληνικὴ «θρησκεία»⁵ δὲν ἔχει τυπικὴ λειτουργία, ἱερατεῖο ἢ ἱερὸ βιβλίο. Ἡ μικρὴ καὶ μεγάλη «εἵσοδος» τῆς Θ.Λ. μοιάζει μετ' ἑλληνικὴ πομπή, ἀλλὰ ὅλες οἱ θρησκείες ἔχουν τέτοιες.] Δὲν γνωρίζω τὸ τυπικὸ τῆς ἑβραϊκῆς λειτουργίας στίς συναγωγές, οὔτε βεβαίως καὶ τῆς μυστικῆς ἑβραϊκῆς Καμπάλλας (Kabbalah). Ἀλλὰ ἡ βάση τῆς Θ.Λ., δηλ. ἡ ἁγία τράπεζα, εἶναι μέσα στὸ ἱερὸν τοῦ ναοῦ καὶ ὄχι ἔξω, ὅπως ἡ θυμέλη τοῦ θεάτρου. Καὶ τὸ ὅλον ἱερὸν (πίσω ἀπὸ τὸ τέμπλον) εἶναι ἀντιγραφὴ τοῦ «κινητοῦ ναοῦ» τῶν Ἑβραίων, δηλ. τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, ποὺ περιέχει τὴν Κιβωτὸ τῆς διαθήκης, ὅπως περιγράφεται στὴν Π. Διαθήκη (Ἐξοδος, 26). Ἀλλὰ ἡ ἀντιστοιχία βεβαιώνεται στὴν Κ.Δ. Λέγει ὁ Παῦλος («Πρὸς Ἑβραίους» 9): «σκηνὴ ἐν ᾗ λυχνία καὶ ἡ Τράπεζα καὶ πρόθεσις.. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα (=τέμπλο)... τ' Ἅγια ἁγίων... τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης». Ἐκεῖ μέσα ὁ ἀρχιερεὺς ἀναμειγνύει στὸ θυσιαστήριο-δοχεῖο αἷμα τράγου (ἀποδιοπομπαίου) προσφερόμενο γιὰ τὶς ἁμαρτίες... Ἀλλὰ τότε «Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς... δι' ἰδίου αἵματος λύτρωσιν

Φωτ. 11. Χορὸς Πόντου (κυκλικός).

Φωτ. 12. Ἀρχαῖος κυκλικὸς χορὸς.

ἔφερε». Πλήρης περιγραφή τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ τῆς σκευῆς τοῦ ἱεροῦ ἀντιγραμμένων ἀπὸ τὶς συναγωγές, ὅπου μιλοῦσε ὁ Παῦλος (22 φορές στὶς «Πράξεις Ἀποστόλων»). Ὁ R. Smith: «στὸ τυπικὸ τῶν σημιτικῶν θρησκειῶν ὑπάρχει τὸ “τοτεμικὸ συμπόσιο”, ὅπου τὸ τοτέμ-ζῶο τρώγεται ἀπ’ ὅλους, γιὰ νὰ ἀγνισθοῦν» (αἷμα καὶ σῶμα).

Τί ἀπέμεινε ζωντανὸ ἀπὸ τὸ Θέατρο μέσα στὶς κατάρεις καὶ ἀπαγορεύσεις; Τὰ κρυφά, κνηνηγμένα «δρώμενα» μὲ κάλυψη πλέον χριστιανικῶν ἑορτῶν (Ἀποκριές, Χριστούγεννα), οἱ μιμικὲς συμβολικὲς παραστάσεις-πομπές καὶ λίγα λαϊκὰ ἐρωτικὰ δράματα. Ἦτοι **α** τὰ κάλαντα (οἱ «ἀγεργοί» χειμῶνος καὶ ἄνοιξης), τὰ μασκαρέματα γονιμότητος (Καθαρὰ Δευτέρα, Ἀγιάννας κ.ἄ.), **β** τὸ «δρώμενον» γάμος-γέννα-θάνατος-ἀνάσταση, ὅπως οἱ Μπαμπόγεροι (Πόντος), Κούκεροι (Θράκη), βλάχικος γάμος (Θήβα) κ.ἄ., **γ** πομπές μεταμφιεσμένων (Μποῦλεις, πιπεριά, γκαμήλα κ.ἄ.), **δ** σὲ ἐνετοκρατούμενες περιοχὲς (Κρήτη, Ἑπτάνησα) λόγω μικρῆς ἐπιρροῆς τῆς Ὁρθοδόξιας ἐπαίξοντο θεατρικὰ ἔργα λαϊκὰ ἐπώνυμα, ἢ «Ἐρωφίλη», ὁ «Ἐρωτόκριτος» ἢ ἄνωνυμα, «Ὀμιλίες». Ἔργα ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεόκριτου.

Ἀπὸ τὸ 1870 ὅμως ἀρχίζει ἡ ἄνθησις τοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου μὲ δραματικὰ εἰδύλλια («Γκόλφω») ἢ κωμειδύλλια καὶ ἡ περίφημη Ἐπιθεώρηση, ποὺ διατηρεῖται μέχρι σήμερα. Τὸν δὲ 20ῦ αἰ. παίζονταν ὀπερέττες, ὁ «Φασουλῆς» – οἱ ἀνδριάντες (ἀνδρεῖε-λα τοῦ σπηλαίου τοῦ Πλάτωνα), ποὺ ἐξαφανίζονται μὲ τὴν ἐμφάνισις τοῦ ἀγαπητοῦ μας Καραγκιόζη (ἴδρα προσεχῆς ἄρθρο μου).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Τὸ πανάρχαιο φαινόμενο «Ἑλληνικὸς Πολιτισμός», ποὺ ἄνθησε –ξανά– ἀπὸ τὴν 3ῃ χιλιετία π.Χ. ἕως τὸν 4^ο αἰ. μ.Χ., περιέπεσε σὲ κῶμα μετὰ τὸν θρίαμβο τοῦ Ἑβραιοχριστιανισμοῦ μὲ τὴν βοήθεια τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας. Ἡ πτώσις του συμπαρέσυρε τοὺς λαοὺς σὲ ἀ-λογία καὶ πλήρη ἐξαθλίωσις,¹⁴ μὲ ἐξαφάνισις ὅχι μόνο τῆς Ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ τῆς Τέχνης. Ἐν ὀνόματι μιᾶς ἡθικῆς (σχέσις Κυρίου-δούλου)

καὶ σεμνοπρέπειας ἐπῆλθε ἡ πλήρης θλίψη-κατήφεια-φόβος.

Ἡ Λαϊκὴ Ἑλληνικὴ Τέχνη ὅμως -λαβωμένη- ἐπέζησε, γιὰ νὰ δώσῃ τὴν χαρὰ, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀρχαία «εὐθυμία» μὲ ἐξαιρετοὺς δημιουργοὺς (ἀνώνυμους, ἐπωνύμους) καὶ κυρίως μὲ ἀποδοχή-συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ. «Ἀπὸ τὸν λαό, στὸν λαό, μὲ τὸν λαό.»

Τώρα; Ἡ ραγδαία ἄνοδος τῆς Τεχνολογίας βαίνει ἀντιστρόφως ἀνάλογη πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴ «μετοχή». «Ἄνθ' ἡμῶν» φολκλορικά-τουριστικὰ θεάματα, ἐλληναράδικες ἐπιδείξεις στὴν τηλεόραση καὶ στὰ κέντρα, μεταμοντέρνα/διαλυτικὰ στὰ εἰκαστικά.

Ἡ ἰσοπέδωση ὅμως, ἀποτέλεσμα τῆς νέας θρησκείας «Παγκοσμιοποίηση-Κατανάλωση», δὲν ποιεῖ ἦθος. Δὲν πλέκει τὸν κοινωνικὸ ἰστό. Θὰ γίνῃ ἡ νέα Ἀναγέννηση; Ἴδωμεν.

Φωτ. 13. Χορὸς Κάτω Παναγιᾶς (ζευγαρωτός).

Φωτ. 14. Κόρδαξ.

Βιβλιογραφία

1. Κ. Καρμιράντζος, «Ἡ λαϊκὴ μας τέχνη, βυζαντινὴ ἢ ἀρχαιοελληνικὴ;», «Δ», τ. 287.
2. Ν. Πολίτης, «Ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ», ἐκδ. Βαγιωνάκη.
3. Κ. Καρμιράντζος, «Τὰ δρώμενα τῆς Ἀγιάνας», «Δ», τ. 278.
4. Κ. Καρμιράντζος, «Ἑλληνικὴ Τέχνη καὶ Ρωμιοχριστιανικὴ», «Δ», τ. 286.
5. Κ. Καρμιράντζος, «ἦθος Ἑλλήνων», «Δ», τ. 242 + «Θρησκεία Ἑλλήνων», «Δ», τ. 244.
6. Εὔα Λίτινα, «Ἀρχαίων Ποίηση».
7. Βασ. Τυροβολᾶ, «Ἑλληνικοὶ Παραδοσιακοὶ Χορευτικοὶ Ρυθμοί», ἔκδ. Gutenberg.
8. «Εἰσαγωγὴ στὴ Μουσικὴ», Α' Γυμνασίου, ἐκδ. ΟΕΔΒ.
9. Κ. Καρμιράντζος, «Τὸ χαλκεόφωνο», «Δ», τ. 246 + «Τὸ σύντονον», «Δ», τ. 267.
10. Δ. Στράτου, «Ἑλληνικοὶ Παραδοσιακοὶ Χοροί», ἐκδ. ΟΕΔΒ.
11. Δ. Στράτου, «Λαϊκοὶ Χοροί».
12. Ι. Παπακωνσταντίνου, «Ζεῖ-μπέ-ικος Ζευ-βακχικ-ὸς Χορὸς», «Δ», τ. 197.
13. Κ. Κακούρη, «Προαισθητικὲς Μορφὲς Θεάτρου», ἐκδ. Ἑστίας.
14. Μ. Πλωρίτης, «Τὸ Θέατρο στὸ Βυζάντιο», ἐκδ. Καστανιώτη.
15. Β. Ποῦχνερ, «Λαϊκὸ Θέατρο στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ Βαλκάνια», ἐκδ. Πατάκη.

Κωστῆς Καρμιράντζος
 Ἀρχιτέκτων Ε.Μ.Π.

ΕΝΑΣ ΑΓΙΟΣ ΧΗΝΤΡΙΒΗ ΤΑ ΙΔΟΛΑ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΕΛΗ

Οί βανδαλισμοί στο αρχαίο Νατομείο

Ὁ Πεντελικὸ ὄρος κατοικοῦνταν ἀπὸ τὴ Νεολιθικὴ τοῦλάχιστον ἐποχή. Ἀρχικὰ ὠνομαζόταν Βριλησσός.^{1,2} Στὸ χῶρο, ποὺ βρίσκεται σήμερα ἡ Μονὴ Πεντέλης, ἦταν ὁ Δῆμος τῆς Ἀντιοχίδος Φυλῆς^{3,4} καὶ ἱερὸ ἀφιερωμένο στὴν Ἀθηνᾶ⁵. Ὀνομαστὸ ἦταν τὸ πεντελικὸ μάρμαρο, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴν κατασκευὴ πολλῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀγαλμάτων καὶ ναῶν, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ Παρθενῶνα.

Κατὰ τὴν βυζαντινὴ περίοδο ἡ Πεντέλη κατακλύστηκε ἀπὸ μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι κατεδάφισαν τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ ἱερὰ καὶ στὴ θέση τους -χρησιμοποιῶντας τὰ ὑλικά τους- κατασκεύασαν χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια. Ἐτσι τὸ ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς μετατράπηκε σὲ Μονὴ Πεντέλης,⁶ ἐνῶ ἡ Πεντέλη μετωνομάστηκε σὲ «Ὁρος τῶν Ἀμώμων», δηλαδὴ τῶν ἀμόλυντων, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς μοναχοὺς, ποὺ εἶχαν συγκεντρωθῇ ἐκεῖ.⁷

Ὁ ἅγιος Νικόλαος, ἐνθ' «CHNTPIBH TA IΔOΛA» σὲ ἀγιογραφία τῆς Μονῆς Ἑσφιγμένου.
(Βλ. «Δ», τ. 267.)

Ἡ αὐξημένη οἰκοδομικὴ δραστηριότητα στὴν Ἀθήνα κυρίως μετὰ τὴν δεκαετία τοῦ 1950 δημιούργησε μεγάλη ζήτηση μαρμάρου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρξῃ ἀξιοσημείωτη αὐξηση τῶν ἐνεργῶν λατομείων. Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ὄχι μόνο δὲν πληροῦσαν τὶς στοιχειώδεις προϋποθέσεις, ἀλλὰ μὲ μοναδικὸ ὁδηγὸ τὸ ἀλόγιστο κέρδος διὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς ἀδιαφορίας ἀπέναντι στὴν φύση καὶ –σὲ συνδυασμὸ μὲ τοὺς συνεχεῖς ἐμπρησμούς– ἀλλοίωσαν τελείως τὴ μορφὴ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους.

Παρὰ τὶς ἐπεμβάσεις τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν λατόμων τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάλου ἀρχαίου λατομείου διασφύζεται ὡς τὶς μέρες μας. Ὁ χώρος ἔχει διαστάσεις 70 x 40 x 40 μέτρα περίπου καὶ εἶναι γνωστὸς ὡς «Σπηλιὰ τῆς Πεντέλης». Σὲ κοντινὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ λατομεῖο διασφύζεται τμήμα τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας μεταφέρονταν μετὰ τὴν ἐξόρυξη καὶ τὴ μερικὴ κατεργασία τοὺς οἱ μαρμαρίνοι ὄγκοι.

Τὸ σπήλαιο, τὸ ὁποῖο σχηματίζεται στὴν εἴσοδο τοῦ λατομείου, ἔχει τροφοδοτῆσει πολλοὺς λαϊκοὺς –χωρὶς σοβαρὴ ἱστορικὴ βάση– θρύλους σχετικοὺς μὲ τὸν λήσταρχο Νταβέλη, ποὺ τὸ κατέστησαν γνωστὸ καὶ ὡς «Σπηλιὰ τοῦ Νταβέλη». Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἀποτελέσει ἀγαπημένο θέμα «οὐφολογικῶν» δημοσιευμάτων σὲ σχετικὰ περιοδικὰ, βιβλία καὶ ἱστοσελίδες.

Μπορεῖτε νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸν χώρο, ἐὰν φεύγοντας ἀπὸ Νέα Πεντέλη πρὸς Κηφισιὰ ἀκολουθήσετε τὸν ἀσφαλτόδρομο πρὸς τὴ Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐνα χιλιόμετρο πρὶν τὴ μονή, στὸ πέτρινο προσκυνητᾶρι, πρέπει νὰ στρίψετε δεξιά. Μετὰ τὸ προφυλάκιο, ποὺ θὰ συναντήσετε σὲ ἓνα χώρο μὲ ἐξαιρετικὴ θέα πρὸς τὴν Ἀθήνα, θὰ στρίψετε στὸ δεύτερο χωματόδρομο δεξιά. Στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ δρόμου πρέπει νὰ ἀφήσετε τὸ αὐτοκίνητό σας καὶ νὰ περπατήσετε δέκα περίπου λεπτά.⁸

Ἀφιέρωση σὲ βανδάνους ἁγίους

ἐξορυστικὴ δραστηριότητα στὸ ἀρχαῖο λατομεῖο ξεκίνησε τὸν 6^ο αἰ. π.Χ., ὅταν ἄρχισε νὰ κατασκευάζεται ὁ Παρθενῶνας καὶ σταμάτησε τὴν Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους λειτούργησε ὡς ἀσκηταρεῖο τῶν «ἀμώμων», ποὺ ἔκτισαν στὴν εἴσοδο –γιὰ «ἐξαγιασμό» τοῦ χώρου– δύο ναΐδρια. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἁγίων, στοὺς ὁποίους τὰ ἀφιέρωσαν. Ὁ ἓνας εἶναι ὁ ἅγιος Σπυρίδων κι ὁ ἄλλος ὁ ἅγιος Νικόλαος.

Οἱ δύο αὐτοὶ ἅγιοι ἔχουν ἓνα κοινὸ χαρακτηριστικόν: Καὶ οἱ δύο φημίζονταν, γιατί γαμέμιζαν ἀρχαίους ἐλληνικοὺς ναοὺς κι ἔσπαγαν ἀγάλματα. Στὸ βίο τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα (12 Δεκ.) διαβάζουμε: «Ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἅγιος στὴν ἐπισκοπὴ του, ὅταν ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κινούμενος ἀπὸ θεῖο ζῆλο καὶ ἐπιποθώντας νὰ ἰδῇ τὴν ἐπαρχία του ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ διάφορα ἐλληνικὰ εἰδῶλα καὶ ξόανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἦταν γεμάτος ὁ τόπος, κάλεσε στὴν ἐπισκοπὴ του ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς γιὰ μίαν κοινὴν δέηση. Ἦταν συνηθισμένος τρόπος ἡ συντριβὴ τῶν εἰδώλων μὲ τὴν προ-

*Ἡ εἴσοδος τοῦ ἀρχαίου
λατομείου.*

σευχή τῶν πιστῶν. Στὴν πρόσκληση τοῦ πατριάρχου ἔσπευσαν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι κι ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς πιστῶν νὰ ἀνταποκριθοῦν. Στὴ μέρα ποὺ ὠρίστηκε, ἄρχισε ἀπὸ ὅλους θερμὴ ἢ κοινὴ προσευχή κι οἱ παρακλήσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα εὐλογημένο. Ἐνα ἓνα τὰ διάφορα εἰδωλολατρικὰ σύμβολα μὲ τὴν προσευχὴ τῶν ἁγίων πατέρων κατὰ παραχώρηση Θεοῦ ἄρχισαν νὰ γκρεμίζονται καὶ νὰ γίνονται συντρίμματα.»⁹ «Χαῖρε, ὁ ἐκτεφρώσας τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων» ψάλλουν στοὺς χαιρετισμοὺς πρὸς τιμὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου (6 Δεκ.) οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς.¹⁰

Ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἁγίων γιὰ τὴν ἀφιέρωση τῶν ναϊδρίων δὲν ἔγινε τυχαῖα. Ἀπὸ τὸ λατομεῖο τῆς Πεντέλης προέρχονταν τὰ μάρμαρα, μὲ τὰ ὁποῖα κατασκευάστηκαν ὁ Παρθενῶνας, πολλοὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι ἐλληνικοὶ ναοὶ καὶ περικαλλὴ ἀγάλματα («εἰδωλα»), πράγματα τὰ ὁποῖα «θεῖω ζήλῳ» κατέστρεφαν οἱ τιμῶμενοι αὐτοὶ ἅγιοι τῆς Ὁρθοδοξίας. Οὔτε ἡ ἐπιλογὴ τους ἦταν βέβαια δύσκολη, καθ' ὅτι στὸ ὀρθόδοξο ἑορτολόγιο τιμῶνται πολλοὶ ἅγιοι, ποὺ ἔχουν καταστρέψει ἀρχαίους ἐλληνικοὺς ναοὺς.^{11,12}

Τὰ ναΐδρια τῶν κατεδαφιστῶν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν ἀγίων Σπυρίδωνος καὶ Νικολάου, στὴν εἴσοδο τοῦ ἀρχαίου λατομείου τῆς Πεντέλης.

Οἱ βανδαλισμοὶ τῆς νεώτερης Ρωμιοσύνης

Ἡ ἐξορύξεις ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο λατομεῖο ἄρχισαν πάλι ἐπὶ Ὅθωνος γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν ἀνακτόρων. Μετὰ τὸ 1950 ἡ ἀναρχία καὶ εὐκαιριακὴ ἐκμετάλλευση ὠδήγησαν ὅχι μόνον στὴν καταστροφὴ τοῦ λατομείου ἀλλὰ καὶ στὴν ἄθλια εἰκόνα λεηλασίας καὶ καταστροφῆς, ποὺ ἐμφανίζεται σήμερα. Τόννοι πεταμένης λατύπης ἀνέβασαν κατὰ πολὺ τὴ στάθμη του καὶ ἔφραξαν τὶς στοές του.

Τεχνολογία αἰχμῆς χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς κλασικῆς ἐποχῆς γιὰ τὴν ἐξόρυξη, τὴν μεταφορὰ, τὴν λάξευση καὶ τὴ συναρμολόγηση τῶν μαρμάρινων τεμαχίων.¹³ Οἱ σημερινοὶ μηχανικοί, ποὺ ἀναστηλώνουν ἀρχαῖα μνημεῖα, τὴν τεχνολογία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσπαθοῦν νὰ ἀντιγράψουν. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐξόρυξη ἐνὸς μαρμάρινου ὄγκου κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ὁ ὠφέλιμος ὄγκος ἦταν σχεδὸν τὸ 95% τοῦ ἀρχικοῦ μὲ μόνον 5% παραγωγὴ ἀχρηστῆς λατύπης. Τὰ σημερινὰ ποσοστὰ μὲ τὰ μηχανήματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς εἶναι κατὰ πολὺ ὑποδεέστερα.

Οἱ καταστροφές ἀπὸ σύγχρονες ἐξορύξεις, ἡ ἱστορικὴ ἄγνοια καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἀδιαφορία ἔχουν ὀδηγήσει τὸ ἀρχαῖο λατομεῖο καὶ τὴν ὁδὸ μεταφορᾶς τῶν μαρμάρων σὲ πλήρη παρακμὴ καὶ ἀπόλυτη ἐγκατάλειψη. Ὁ σπουδαιότατος αὐτὸς

Τμήμα της οδού, που κατασκευάστηκε για την μεταφορά τών μαρμάρων.

ἀρχαιολογικὸς χώρος, ὅπου οὐσιαστικά «γεννήθηκε» ὁ Παρθενῶνας –ὡς πρὸς τὴν ὕλιν του διάσταση– πρέπει νὰ προστατευθῇ, νὰ ἀναδειχθῇ καὶ νὰ ἀξιοποιηθῇ. Κάθε περιηγητὴς, προτοῦ ξεναγηθῇ στὴν Ἀκρόπολη, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ξεναγῇται πρῶτα στὸ ἀρχαῖο λατομεῖο τῆς Πεντέλης.

Ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση ἀδυνατεῖ ἢ ἀρνεῖται νὰ κατανοήσῃ τὴ σημασία τῆς προστασίας καὶ ἀνάδειξης τοῦ χώρου. Οἱ προτεραιότητες τοῦ προέδρου τῆς Κοινότητος Πεντέλης κ. Δημ. Στεργίου - Καψάλη εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ ἀναστήλωση τῶν δύο βυζαντινῶν ναϊδριῶν, γιὰ τὴν ὁποία ἐξασφάλισε κονδύλια κι ἀπὸ τὴν Ε.Ε. κι ἀφ' ἑτέρου οἱ ἄριστες δημόσιες σχέσεις μὲ ἱερωμένους, πὺν θὰ τοῦ ἀποδώσουν τὰ εὔσημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Ὅταν στὶς 15 Δεκεμβρίου 2005 ὁ ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος συναντήθηκε καὶ δειπνήσε στὸ διορθόδοξο κέντρο τῆς Μονῆς Πεντέλης μὲ δημάρχους καὶ προέδρους κοινοτήτων τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς, ὁ κ. Στεργίου-Καψάλης τὸν διαβεβαίωσε: «Μακαριώτατε, ἐμεῖς οἱ Πεντελιῶτες, πὺν μεγαλώνουμε στὶς αὐλὲς τοῦ μοναστηριοῦ, εἴμαστε πιστοὶ στὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη.»¹⁴

(Θὰ παρακαλοῦσα τὸν πιστὸ στὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη πρόεδρο τῆς κοινότητος, ἀφοῦ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς σημαντικώτατης Ἱστορίας τοῦ τόπου μας, νὰ μὴν ὁμιλῇ τοῦλάχιστον ἐξ ὀνόματός μου, ἐνὸς ἀπιστοῦ στὰ ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη καὶ κατοίκου τῆς κοινότητος Πεντέλης.)

Μερικά συντετριμμένα είδωλα από τὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, πὺν κατεδάφισαν οἱ χριστιανοὶ καὶ στὴ θέσῃ του ἔκτισαν τὴ Μονὴ Πεντέλης. Ὁ «κεντριφτὴς τῶν ἰδόλων» ἅγιος Νικόλαος, τιμᾶται ἰδιαιτέρως καὶ στὴ Μονὴ Πεντέλης· ἀπέναντι ἀπὸ τὴν κεντρικὴ εἴσοδο τῆς μονῆς ὑπάρχει ναὸς πρὸς τιμὴν του κτισμένος μὲ χρήση ἀρχαίων μαρμάρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θουκυδίδης, βιβλ. 2, παρ. 23, 1.3.
2. Στράβων, «Γεωγραφικά», βιβλ. 9, κεφ. 1, 22.33.
3. «Ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ περὶ καθολικῆς προσφδίας», κεφ. 3.1.
4. Στεφάνου «Ἐθνικὰ κατ' ἐπιτομή», σελ. 516.
5. Πανσανία, «Περιήγησις Ἀττικὰ», βιβλ. 1, κεφ. 32, 1.7.
6. Κ. Ἐλευθερίου, «Πῶς τὸ ὀστεοφυλάκιο μεταμορφώθηκε... σὲ “Κρυφὸ Σχολεῖο”. Ἱστορικὴ ἀπάντη στὴ Μονὴ Πεντέλης», «Δαυλός» τ. 278.
7. Β' Πατριαρχικὸ Σιγγίλιο, 1611.
8. Σ.Π.Α.Π., «Ἀνακαλύπτωντας τὴν Πεντέλη...», Ἀθήνα, 2003.
9. http://www.pigizois.gr/kiprioi_agioi/spiridon_o_thaumaturgos.htm.
10. «Ὑμνολόγιον τὸ χαρμόσυνον», ἔκδ. Μονῆς Σταυροβουνίου, Κύπρος, 1996.
11. Γ. Γρηγορομιχελάκη, «Οἱ «Ἅγιοί» μας καταστροφεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ! Οἱ βανδαλικοὶ ἄθλοι τους, ὅπως τοὺς ἀφηγοῦνται τὰ ἐπίσημα συναξάρια τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας», «Δαυλός», τεύχος 275.
12. Γ. Γρηγορομιχελάκη, «Βίοι Ἀγίων. Πρότυπα πρὸς ἀποφυγὴν», ἔκδ. «Δαδοῦχος», Θεσσαλονίκη, 2004.
13. Μ. Κορρέ, «Ἀπὸ τὴν Πεντέλη στὸν Παρθενῶνα», ἔκδ. «Μέλισσα», 1994.
14. Ἑφημερίδα «Μάχιμο Βῆμα», Ἰανουάριος 2006.

Ἰωάννης Λάζαρης

Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΔΟΞΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ

Κύριε διευθυντά,

Παρακολούθησα για λίγο τα τοπικά κανάλια της Λαμίας και πραγματικά είναι άστεία τα όσα λέγονται για το γνωστό θέμα της σοροῦ τοῦ καλόγερου Βησσαρίωνος. «Φωτισμένοι» ἐπιστήμονες διαλαλοῦν στὸ ποίμνιο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξάγουν βιαστικά συμπεράσματα, δηλώνουν ὅμως ὅτι πρόκειται κατὰ 95% γιὰ θαῦμα!! Εἶναι νὰ ἀπορῇ κανεὶς γιὰ τὸ ποῖον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ οἱ Νεοέλληνες ἔχουμε ἐμπιστευτὴ τὴν ὑγιεία μας καὶ τὴν παιδεία τῶν παιδιῶν μας. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ καταθέσω σὲ ἐσᾶς καὶ τοὺς ἀναγνώστες σας μιὰ προσωπικὴ μαρτυρία, ποὺ ἔμαθα τυχαῖα. Κάποιος κύριος, ποὺ γνωρίζω, ὁ ὁποῖος εἶναι καθολικός, μοῦ εἶπε ὅτι ὁ πατέρας Βησσαρίων ἦταν στενὸς οἰκογενειακὸς του φίλος. Τὸν γνώριζε πολὺ καλά, μιᾶς καὶ ὁ ἐν λόγῳ καλόγερος σύχναζε στὸ σπίτι του. Παραδέχτηκε, πῶς ὁ καλόγερος ἦταν χαμηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, μιᾶς καὶ προέβη στὴν ἐτυμολογία τῆς λέξεως καθολικός (κατὰ + ὀλικός) ὡς «κάτω ἀπὸ τὸν λύκο»! Τὸν συγκεκριμένο καλόγερο ἡ ἐβραιοχριστιανικὴ κοινότητα σκέφτεται νὰ τὸν ἀγιοποιήσῃ. Τὰ συμπεράσματα δικά σας.

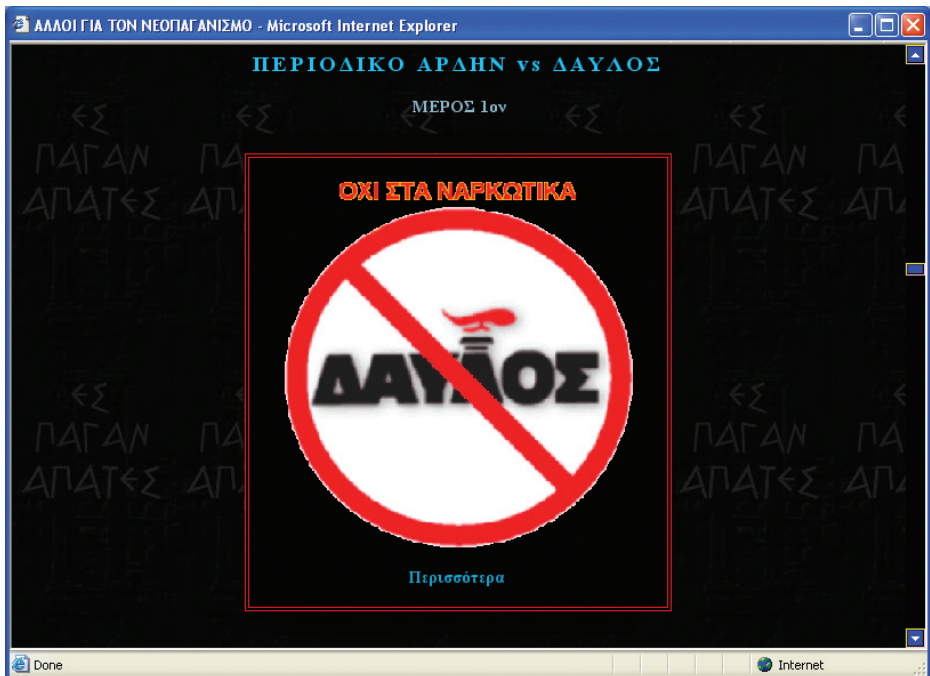
Μετὰ τιμῆς

Δημήτριος Καϊμάκης
Στρατιωτικός, Λαμία

ΑΝΕΛΑΒΑΝ ΕΡΓΟΛΑΒΙΚΑ ΤΗΝ

Θυμᾶστε τὸν ἀριστεριστὴ «ἄρδην» βυζαντινιστὴ, ποὺ σὲ δύο συνεχόμενα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ του ἀφιέρωσε πλείστες σελίδες, προκειμένου νὰ ὑβρίσῃ καὶ νὰ συκοφαντήσῃ τὸ «Δαυλό»; (Βλ. «Καραμπελιαλίδικα Χριστο-“δουλικά”...», τ. 281 καὶ «Εργολαβίες παρανοϊκῶν ἀπολογητῶν», τ. 282.)

Ἐκτοτε τὰ λασπολογικὰ αὐτὰ κείμενα ἔχουν συμπεριληφθῇ κατὰ λέξιν στὶς «Ὁρθόδοξες Ἱστοσελίδες τοῦ Διαδικτύου», οἱ ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ ἐμπλουτίσουν τὴν ὅποια ἐπιχειρηματολογία τους στὴν κατὰ τοῦ «Δαυλοῦ» κριτικὴ τους. Σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις ἡ ἱστοσελίδα τοῦ συγκεκριμένου περιοδικοῦ προτείνεται ἀνάμεσα σὲ διάφορες χριστιανικὲς ἱστοσελίδες ναῶν, μοναστηριῶν, ἐνοριῶν κ.λπ., ὁ δὲ ἐκδότης του ἔχει πυκνώσει τὶς ἐμφανίσεις του τόσο σὲ τηλεοπτικὲς ἐκπομπές, ὅπου ὑπεραμύνεται τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν -δήθεν- πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων του, ὅσο καὶ σὲ χριστιανικὲς ἐκδηλώσεις (π.χ. κοινὴ ἐκδήλωση στὴν Θεσσαλονίκη μὲ τὴ «Χριστιανική», ἡ ὁποία διακάζεται στὶς 25

ΚΑΤΑΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ «Δ»

Μαΐου στο Ένοχικό Τμήμα του Έφετείου Αθηνών για προσβολή της τιμής και της υπόληψης του εκδότη και των συνεργατών του «Δαυλού»).

Είναι κατάντια άνθρωποι του λεγομένου άριστερου πολιτικού χώρου, οι οποίοι τουλάχιστον υπεραμύνονταν της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ατομικών δικαιωμάτων κ.λ.π. και είχαν ως ιδεολογικό τους πιστεύω το «ή θρησκεία είναι το όπιο του λαού», να συμπορεύονται τώρα με τους δούλους του Γιαχβέ -βυζαντινιστές προπαγανδιστές ταγούς- τους εκπροσώπους της εξ ανατολών θεοκρατίας, ότι πιδ σκοταδιστικού κι άνελεύθερου έχει εμφανισθή στη χώρα και πού κατέστρεψε και εξάφάνισε τη Γνώση, την Παιδεία και την Δημοκρατία της προχριστιανικής Ελλάδας.

Άξιος ό μισθός του!

Κίμων Έλευθερίου

 RGL.GR ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ	ΕΞΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ "ΔΡΟΣΙΑ" ΣΤΟ ΠΑΪΚΟ ΛΑΜΩΠΙΑΣ
Περιεχόμενα ▶ Υποδοχή ▶ Βυζαντινή μουσική ▶ Γλωσσάρια ▶ Κείμενα ▶ Αγία Γραφή ▶ Βιβλία ▶ Αγιον Όρος ▶ Φωτογραφίες ▶ π. Παΐσιος ▶ π. Σωφρόνιος ▶ Ι.Μ.Αρχ. Μιχαήλ ▶ Links ▶ Επικοινωνία ▶ Δια χειρός... Τελευταία ανανέωση 28.09.2005 Επισκέπτες: 79612 Αναζήτηση στο rel.gr	ΟΡΘΟΔΟΣΕΣ ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ Ορθόδοξα Κείμενα Ορθόδοξη αρθρογραφία για την Ρωμιοσύνη και όχι μόνο http://www.orthodoxnet.gr Ορθόδοξα κείμενα από μία ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος http://www.myriobiblos.gr Ορθόδοξα και άλλα κείμενα http://www.antibaro.gr Περιοδικό Αρδην http://www.ardin.gr Το περιοδικό της Ενορίας του Αγίου Θεράποντα Μυτιλήνης http://www.aegean.gr/agios-therapontas/apostoli.html Περιοδικό "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ" της Ιεράς Μητροπόλεως Ναυπάκτου http://www.parembasis.gr Εναλλακτική πληροφόρηση... Θέματα θεολογικά, κοινωνικά, οικολογικά, υγιεινά http://www.sitemaker.gr/christosd Η εφημερίδα Ορθόδοξος Τύπος http://www.orthodoxostypos.gr

ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΚΑΙ ΧΑΝΟΥΚΑ

ετὰ τὴν δημοσίευση στὸν «Δαυλό» τῶν ἄρθρων μετὶ τίτλους α) «Μὲ 500 εὐρὼ πανμαθητικὴ προπαγάνδα» μετὲ θέμα τὸν πανελλήνιο μαθητικὸ διαγωνισμό, ποὺ προκήρυξε τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας γιὰ τὸ ἐβραϊκὸ ὀλοκαύτωμα μετὰ ἔπαθλο γιὰ τὸν νικητὴ 500 εὐρὼ (βλ. «Δ», τ. 287, σ. 19394) καὶ β) «Ἑλληνες ἐορτάζουν τὴ σφαγὴ Ἑλλήνων» μετὰ θέμα τὴν ἀπόφαση τοῦ Δήμου Ψυχικοῦ γιὰ συνεορτασμὸ μετὰ τὸ Κεντρικὸ Ἰσραηλιτικὸ Συμβούλιο σὲ κεντρικὴ πλατεῖα τοῦ δήμου τῆς ἐβραϊκῆς ἐορτῆς «Χανουκά», ποὺ ἀποτελεῖ ἐπέτειο τὴν μάχης τῶν Ἑβραίων τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἀντιγόνου Δ΄ τοῦ Ἐπιφανοῦς (βλ. «Δ» τ. 288, σ. 19524 καὶ ἐξῆς), ὁ δικηγόρος κ. Κώστας Πλεύρης ὑπέβαλε ἐξώδικες αἰτήσεις:

- ❶ στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, μετὰ τὴν ὁποία ζητεῖ νὰ προσφέρῃ α) 10.000 εὐρὼ ὡς βραβεῖο γιὰ μαθητικὸ διαγωνισμό μετὰ θέμα τὴ μάχη τῶν ὀχυρῶν τῆς «Γραμμῆς Μεταξᾶ», ὅπου τὴν 6ῃ Ἀπριλίου 1941 ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἀντιμετώπισε νικηφόρος τὴν ἐπίθεση τοῦ γερμανικοῦ χιτλερικοῦ στρατοῦ καὶ β) 10.000 εὐρὼ ὡς βραβεῖο γιὰ μαθητικὸ διαγωνισμό μετὰ θέμα «ἐγκλήματα τῶν Ἑβραίων εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων» καὶ
- ❷ στὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο Ψυχικοῦ, μετὰ τὴν ὁποία ζητεῖ νὰ τοῦ χορηγήσουν ἀντίγραφο τῆς ἀπόφασης, γιὰ νὰ προβῇ στὶς νόμιμες ἐνέργειες, ὥστε νὰ μὴν ἐπαναληφθῇ ὁ ἐορτασμὸς ἀπὸ Ἑλληνες ψευδῶν καὶ μισελληνικῶν γεγονότων.

Μέχρι στιγμῆς δὲν ἀπάντησε τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, ἐνῶ ὁ Δήμος Ψυχικοῦ σὲ ἀπάντησή του δηλώνει, ὅτι οἱ σύμβουλοί του πληροφορήθηκαν «ἐκπληκτοὶ τὸ πρῶτον» ἀπὸ τὴν ἐξώδικο τοῦ κ. Κ. Πλεύρη γιὰ τὸ ἱστορικὸ περιεχόμενον τῆς Χανουκά.

Ὅπως πληροφορούμεθα, ἐὰν ὁ Δήμος Ψυχικοῦ δὲν καταργήσῃ τὴν ἀπόφασί του περὶ ἐορτασμοῦ τῆς Χανουκά, θὰ ὑπάρξουν προσφυγὲς δημοτῶν στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας.

Γ.Σ.Π.

ΕΝΑ ΖΩΝΤΑΝΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

ὥν ἀποχωρήσουν τὰ ναξιστικὰ στρατεύματα κατοχῆς ἀπὸ τὴν Δυτικὴ Μακεδονία, συνέβη τὸ ἑξῆς: Κάπνιζαν ἀκόμη τὰ σπίτια τῆς παλαιᾶς ἀρχοντικῆς κωμοπόλεως Βλάστης Κοζάνης (ὄνομα ἐκ τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ ρήματος *βλαστέω*, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν εὐρύτατα ὅλοι οἱ φιλόσοφοι γιὰ θέματα Ἰατρικῆς καὶ Βοτανικῆς ἀλλὰ καὶ ὡς ὀνόματα, ὅπως Βλάστη ἐλέγετο ἡ μητέρα τοῦ Ἐπιμενίδη [ἰδὲ μέγα λεξικὸ Ἀριστείδη Κωνσταντινίδη, «Ἡ Οἰκουμένη διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν», σελ. 172, Θεσ/νίκη 2001]) ἀπὸ τὸν ἐμπρησμὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ οἱ ἐντρομοὶ κάτοικοί της εἶχαν καταφύγει στὰ γύρω δάση τοῦ ὄρους Ἀσκιον (χωρὶς *σκιᾶ*), στοὺς βόρειους πρόποδες τοῦ ὁποῖου κυλᾷ ὁ ζωογόνος παραπόταμος τοῦ Ἀλιάκμονα (*ἄλς* + *ἄκμων*) Μύριχος (ὀρθὸ Μύροχος: *χέω* *μύρο*) ἐντὸς ἀληθῶς ὀργιῶδους βλάστησης.

Αὐτὸς ὁ πολύυδρος, πολύρρευτος καὶ πολύρροδος παραπόταμος πέραν τῆς πολλῆς παροχῆς ὑδρεύσεως καὶ ἀρδεύσεως κινοῦσε κάποτε δι' εὐφροῦς ἀξιοποιήσεως τῆς δυνάμεώς του σὲ λευκὸ ἄνθρακα δώδεκα ὑδρόμυλους, πρὶν διέλθῃ ἡρεμα ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς ἀρχαίας καὶ ἄγνωστης ἀρχαιομακεδονικῆς πόλεως Σισανουπόλεως, μετέπειτα βυζαντινοχριστιανικῆς μητροπόλεως Σισανίου (σήμερα Σιατίστης), ὅπου καὶ ὁ σημερινὸς οἰκισμὸς Σισανίου (ἐκ τοῦ κατὰ Ἡσύχιον *σίσανον οἶνον*, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸν ὕσσωπον).

Ἴδού, λοιπόν: Ἐνας ἐκ τῶν δώδεκα ὑδρόμυλων, ποὺ προανέφερα, στὸν Μύριχο-Μύροχο τοπικὸ ποταμὸ, ἦταν τοῦ παπποῦ μου, ὁ ὁποῖος κάτω ἀπὸ συνθήκες τρόμου, κλαυθμῶν καὶ ἀλαλαγμῶν, καπνιζόντων εἰσέτι τῶν ἐρειπίων τῆς Βλάστης, κρυφὰ καὶ κλεφτὰ ἔθετε σὲ λειτουργίᾳ τὸν μύλο, ἄλεθε λίγο καλαμπόκι ποὺ εἶχε κρυμμένο, ἔψηγε στὸ τζάκι τοῦ μύλου τὴν ζωοσώστρα τότε μπομπότα, τὴν ἐπάλειψε μὲ λίγο μέλι ἀπὸ τὸ μελισσοκομεῖο του, ποὺ φύλαγε σὲ δοχεῖα θαμμένα στὴ γῇ, καὶ μᾶς τὴν ἔφερνε σὺς πυκνὲς λυγαριὲς καὶ ἱτιές, τὰ κέδρα καὶ τὶς ὀξυές, ὅπου κρυβόμασταν, γιὰ νὰ μὴ μᾶς συλλάβουν περίπολοι Γερμανῶν καὶ ἀργυρώνητοι σπιοῦνοι τους.

Ήμουν τότε ὁ μικρότερος καὶ μόλις πέντε ἐτῶν βλαστὸς τῆς εὐρύτερης οἰκογένειας καὶ ἄλλων δύστυχων συμπατριωτῶν, ποὺ ὅλοι μας ἀποξοῦσαμε ἀπὸ τὴν μπομπούτα τοῦ παπποῦ. Εἶχα ἄγνοια τοῦ κινδύνου καὶ τὸ μόνο ποὺ μὲ ἐνωχλοῦσε ἦταν τὸ ὅτι δὲν εἶχα (θρησκευτική) ὀνομαστική ἐορτὴ καὶ δὲν μοῦ ἔδιναν καραμέλλες καὶ στραγάλια, ὅπως στὰ ἄλλα παιδιὰ. Φαίνεται ὅτι τότε, στὸν χαμὸ καὶ ὀδυρμὸ στὶς κρυψῶνες, μὲ ἔπιασε ὁ «πόνος» γιὰ τὴν μὴ ὀνομαστικὴ μου γιορτὴ καὶ ἄρχισα νὰ κλαίω καὶ νὰ τσιρίζω. Ἐντρομοὶ οἱ παπποῦδες καὶ μεγαλύτεροι, μὴν τυχὸν ἀκουστῇ τὸ κλάμα μου, μοῦ βούλωσαν τὸ στόμα καὶ μὲ ρωτοῦσαν, τί ἔπαθα καὶ γιατί κλαίω. Ὅταν τοὺς ἀποκάλυψα τὸ «μέγα πρόβλημα», οἱ δύο παπποῦδες μου κοιτάχθηκαν ἐμβρόντητοι καὶ ἀνέλαβε ὁ μυλωνᾶς νὰ μὲ καθισχύσῃ. Μὲ πῆρε στὴν ἀγκυαλίᾱ του καὶ μὲ πῆγε δίπλα σὲ ἓνα δένδρο, ὅπου μοῦ ἔδειξε μία περὶτεχνὴ φωλιά μὲ αὐτὰ καρδερίνας καὶ μοῦ ζήτησε νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσω στὰ ἄλλα παιδιὰ. Πρὸς στιγμὴν ἠσύχασα, ἀλλὰ ὅταν γύρισα στὴν κρυψῶνα, ἄρχισα καὶ πάλι τὸ κλάμα. Τότε ἀνέλαβε ὁ ἄλλος παπποῦς-παπᾶς, ποὺ μέσα ἀπὸ ἓνα ξέφωτο μὲ σήκωσε ψηλὰ καὶ μοῦ εἶπε νὰ κοιτάξω τὸ ἀπέναντι βουνὸ πάνω ἀπὸ τὸν ποταμὸ καὶ μοῦ εἶπε περὶπου τὰ ἐξῆς: «Πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ αὐτὸ εἶναι ἓνα ἄλλο μεγάλο χωριό, ποὺ λέγεται Βογατσικὸ καὶ εἶχε μία οἰκογένεια ἀρχόντων μὲ μία ὁμορφὴ κόρη, ποὺ τὴν ἔλεγαν Ναταλία. Ἐνα ἄλλο ἀρχοντόπουλο καὶ ἀξιωματικὸς ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα τὴν ἀγάπησε καὶ τὴν ἔκανε γυναικα του. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πατρίδα τῆς καὶ ἐμεῖς ὅλοι ἐδῶ γύρω καὶ ὅλη ἡ Μακεδονία ἦταν σκλαβωμένες στοὺς Τούρκους καὶ σὲ ἄλλους κακοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔκαιγαν καὶ τότε τὰ χωριά μας καὶ ἔσφαζαν τοὺς Ἕλληνες, ὅπως καὶ τώρα οἱ Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι κακοί, ἦρθε αὐτὸς ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ἄλλα παλληκάρια ἐδῶ, γιὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσουν ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους καὶ πολεμήσαμε καὶ ἐμεῖς μαζί τους. Ὁ παπποῦς σου τοὺς ἔκρυβε ἐδῶ στὸν μύλο καὶ τοὺς ἔδινε καλὸ ψωμὶ καὶ φαγητά, ποὺ εἶχαμε τότε. Αὐτὸ τὸ ἀρχοντόπουλο μαζί μὲ ἄλλα παλληκάρια μᾶς γλίτωσε ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ αὐτοὶ τὸν σκοτώσαν σὲ ἓνα ἄλλο χωριὸ καὶ ἔκλαψαν τὰ νιάτα του τότε ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

» Τὸν ἔλεγαν Παῦλο Μελᾶ καὶ σὲ βαφτίσαμε ἐσένα ὡς Μελᾶ, γιὰ νὰ τοῦ μοιάσης καὶ νὰ γίνῃς παλληκάρι σὰν κι αὐτόν, γιὰ νὰ διώχνῃς ἀπὸ τὸν τόπο μας τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους!» Μὲ τόσο ὠραῖο καὶ πειστικὸ «παραμῦθι», ὅπως μοῦ φάνηκε, ὄχι μόνο σταμάτησα τὸ κλάμα, ἀλλὰ ἀπὸ τότε καμάρωνα γιὰ τὸ ὄνομα, ποὺ δὲν γιόρταζε! Ἦτσι ἔπαυσα νὰ θέλω στραγάλια καὶ καραμέλλες, ποὺ ἔδιναν τότε στὰ ἄλλα παιδιὰ κατὰ τὴν -χριστιανική- ὀνομαστικὴ τους γιορτὴ.

Ἄν καὶ ὅταν διδαχθοῦμε κατάλληλα καὶ συνειδητοποιήσουμε, τί ἀκριβῶς σημαίνουν καὶ ἐκφράζουν τὰ ὀνόματά μας, καὶ γιατί τὰ φέρουμε, τότε καὶ διὰ τῶν ὀνομάτων θὰ ἐπιστάμεθα καὶ τῶν πραγμάτων, διότι «ὅστις ἐπίστατο ἥσι φρεσίν, ἄρτια βάζειν», λέγει ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάδα Ξ, 92). Οἱ λέξεις «ἐπιστήμη», «ἐπιστήμων», «ἐπισταμέως» κ.λπ. ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται, ἀλλὰ ἐλάχιστοι τῶν Νεοελλήνων καὶ ἀπὸ ἐπιβολῆς τοῦ Ἐβραιοχριστιανισμοῦ γνωρίζουν, γιατί φέρουν ἀκατανόητα ἑλληνογλωσσικῶς ὀνόματα ἀντὶ τῶν πολυμηνυματικῶν καὶ πάντοτε ἐπαινετικῶν καὶ ἀνδρείων τῶν φερόντων ἀρχαιοελληνικῶν, σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ σκωπτικὰ καὶ μειωτικὰ τῶν ἐνδιαμέσων

Τὸ ἔμβλημα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων μέσα ἀπὸ τὶς καρδιές καὶ ἀντιλήψεις τῶν νεώτερων Μακεδόνων ἐμπειροτεχνῶν, στὸ τζάκι τοῦ παλαιοῦ ὑδρόμυλου Γιαννιώτη στὴν Βλάστη.

ρωμαϊκῶν. «Επιστάμενον ἄνδρα τὸν σπουδαῖόν φησιν, ἦτοι ἀγαθόν, ἀφ' οὗ γέγονεν ἀφορμὴ τοῖς ὕστερον τοῦ λέγειν ἐπιστήμας τὰς ἀρετάς.» (Ὀδύσεια ξ 359.)

Γιὰ τοὺς Ἕλληνες λοιπὸν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων πραγμάτων Ἐπιστήμη καὶ Ἀρετὴ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ χρῆσις ὀνομάτων. Θεωρῶ, ὅτι ἀποτελῶ ζωντανὸ παράδειγμα καὶ μαρτύριον ἐπ' αὐτῶν, ἀφοῦ οὔτε τυχαῖο μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ἀπὸ συνειδητοποιήσεως τῆς ἔννοιας τοῦ ὀνόματός μου καὶ μέχρι σήμερα εἶμαι καὶ πραγματικὸς «μελᾶς» διὰ ἐρασιτεχνικοῦ μελισσοκομείου, οὔτε τυχαία ἡ ἰσόβια προσήλωση καὶ ἐνασχόλησή μου μὲ τὰ ἀρχαιοελληνικὰ καὶ ἰδιαίτερα τὰ ἑλληνομακεδονικὰ ἰδεώδη. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τυχαῖος ὁ Δεκαεξάκτινος Ἥλιος τῶν Ἀρχαιομακεδόνων στὸ τζάκι τοῦ ὑδρόμυλου, ποὺ εὐτυχῶς διέσωσα φωτογραφικῶς καὶ ὁ σκαλιστὸς στὶς ξύλινες ντουλάπες τοῦ διώροφου πατρογονικοῦ σπιτιοῦ, ποὺ δυστυχῶς κατέστρεψαν οἱ Γερμανοί.

Τσακίστηκα ἐσωτερικῶς καὶ μετὰ πόνου ψυχῆς βεβαιώθηκα, ὅτι ἀπὸ νηπιακῆς καὶ ἀλογῆς ἡλικίας ὡς κολυμβηθροχρισμένοι καὶ οὐδόλως ἑλληνοφωτισμένοι, ἀντιθέτως μάλιστα, εἴμαστε θύματα γιγαντιαίας ἀπάτης γιὰ τὸν παρὰ καὶ μοναδικὸ θεό-χρῆμα ἀδίστακτων καὶ παραδόπιστων ἑλληνεμπόρων καὶ χριστεμπόρων. «Τραγουδῶ πλέον γιὰ τοὺς συνετούς· καὶ οἱ βέβηλοι ἃς κλείσουν τὶς πόρτες» καὶ κυρίως τὰ στόματα καὶ τὶς γραφές-σκουπίδια τους.

Μελᾶς Γιαννιώτης

Πρόεδρος Ὁμίλου Ἑταιρειῶν «Intersalonica»
Θεσσαλονίκη

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΖΑΡΗΣ, Ἡ θαμμένη Ἑλλάδα - Ἑκατοντάδες χριστιανικὲς ἐκκλησίαι ἐπάνω σὲ ἀρχαιοελληνικοὺς ναοὺς

Στὸ ὄνομα ἐνὸς μεταφυσικοῦ μορμολυκείου, τοῦ ἐβραϊκοῦ θεοῦ, διαπράχθηκε τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ καταστροφή καὶ ἐξαφάνιση τοῦ πολυτιμότερου ἀγαθοῦ, ποὺ εἶχε κατακτήσει ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τότε ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ κτήνους. Πολιτισμός, Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία, Τέχνη, Ἱατρική, Θέατρο, Ἀθλητισμός καὶ ὅ,τι ἄλλο διακρίνει τὸν προηγμένο ἄνθρωπο ὅχι μόνο χάθηκαν γιὰ χίλια τοῦλάχιστον χρόνια (Μεσαίωνα), ἀλλὰ συκοφαντήθηκαν καὶ διαβολοποιήθηκαν καί, τὸ χειρότερο, ἀλλοιώθηκαν μὲ πολλές δόσεις μεταφυσικοῦ παραλογισμοῦ ἔτσι, ὥστε, ὅταν κάποτε ἡ ἀνθρωπότητα ἀναγκάσθηκε νὰ ψάξει καὶ νὰ βρῇ τὸν χαμένο ἀρχαῖο πολιτισμὸ (Ἀναγέννηση), νὰ κινῆται σὲ πνευματικὰ «ναρκοθετημένο» πεδίο καὶ ν' ἀγωνίζεται ἀνεπιτυχῶς μέχρι σήμερα νὰ ξαναπροσεγγίση τὴν φυσικὴ καὶ ἱστορικὴ πραγματικότητα μὲ τὴν καθαρή, ἐλεύθερη καὶ ἀδογματίστη ματιὰ ποὺ τὴν εἶχε προσεγγίσει ὁ προδογματικὸς ἄνθρωπος. Ἡ πνευματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου παραμένει καὶ σήμερα αἰχμαλωτισμένη στὴν παγίδα ὅπου πιάστηκε πρὶν ἀπὸ 2.000 χρόνια, καὶ γι' αὐτὸ οὔτε ὁ στοχασμὸς του οὔτε ἡ καλλιτεχνικὴ του δημιουργία φθάνουν στὴν τελειό-

ΑΜΕΡΙΚΗ, ΑΜΕΡΙΚΗ!

Βλέπω σήμερα, 2 Μαρτίου 2006, στὴν Τ.Β. κάποιες δεσποινίδουλες ἐνημερωμένες μὲ τὴν τελευταία λέξη τῆς μόδας καὶ νοοτροπίας νὰ μᾶς ἀναλύουν κινηματογραφικὲς καὶ ἐκδοτικὲς νεοαμερικάνικες ἐπιτυχίες τοῦ γνωστοῦ ὄνειρου. Ὄνόματα πρὸς ἀποφυγὴν. Σκηνοθέτης-διηγηματογράφος Τροῦμαν Καπότ καὶ ζωγράφος Γουόρχολ! Τὸ μεγαλεῖο τῆς σήψης, ὅπου τὸ γνωστὸ λόμπυ τὴν προωθεῖ σὰν ἔνζυμο στὴν ἀποσύνθεση τῶν λαῶν, ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἐξουσιαστικὸ καὶ περιούσιο ὄνειρο.

Καὶ δὲν μᾶς εἶπαν ποίος εἶναι αὐτός, ποὺ μετὰ τὸν μεγάλο πόλεμο συνεχίζει νὰ σκοτώνη ἀδίστακτος. Εἶναι συνήθης τακτικὴ τους, στὴν ἀρχὴ προβάλλουν δολωματικά μιὰ ὠραία ιδέα, καὶ μόλις φανῇ τὸ φιάσκο (βλέπε Χριστιανισμός-Μαρξισμός-Φροῦδισμός κ.λπ.), τότε ἀντιστρέφουν καὶ πουλοῦν τὴν καταστροφή της. Τὸ ἴδιο κάνουν τώρα μὲ τὴν ἀμερικάνικη κοινωνία. Δηλαδή ὑπάρχουν οἱ καθὼς πρέπει συντηρητικοὶ βολεμένοι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη (στὸ δρόμο) ἀρπάζουν ἓνα πολυβόλο καὶ θερίζουν μερικοὺς γιὰ ἐκδίκηση καὶ γιὰ χολλγουντια-

τητα που είχαν φθάσει στην προχριστιανική εποχή. Τὸ χριστιανικὸ ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας τὴν κράτησε καὶ τὴν κρατᾷ πολλές χιλιάδες χρόνια πίσω ἀπὸ τὸ σημεῖο, ποὺ θὰ μπορούσε σήμερα νὰ εἶχε φθάσει. Κι ὅμως τὸ ἔγκλημα αὐτὸ παραμένει ἀτιμώρητο.

Ὁ Πολιτισμὸς λοιπὸν θάφτηκε κι ἐξαφανίσθηκε, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς. Γιατὶ ἀποκλειστικὰ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς δημιουργοῦ στράφηκε τὸ μένος τῶν ἐγκληματιῶν τῆς Ἱστορίας κι ὄχι ἐναντίον ἄλλων. Καὶ ὅσο ἐμβαθύνει κανεὶς στὰ μηνύματα τοῦ παρελθόντος, πείθεται, ὅτι ἡ μανία τῆς γιγάντιας καταστροφῆς δὲν ἐσκόπευε νὰ φτείαξῃ κάτι ἄλλο στὴ θέση τοῦ παλαιοῦ, ἀλλὰ ἐνδιαφερόταν ἀποκλειστικὰ νὰ καταστρέψῃ, νὰ ἐρημώσῃ, νὰ ἀδειάσῃ τὸν κόσμο ἀπὸ τὰ πολιτισμικὰ τιμαλφῇ του καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ κενό. Ἐτσι στὴ θέση τοῦ κόσμου δὲν ἔβαλε κάποιον ἄλλον κόσμο ἀλλὰ τὸ ἀνθρωποφάγο ὑπερέβραν τῶν ἐξωφυσικῶν φαντασιώσεων, τὶς ὁποῖες διὰ τοῦ ξίφους καὶ τοῦ πυρὸς ἐπέβαλε στὸν κατεστραμμένο πιὰ πνευματικὰ ἄνθρωπο ὑπὸ μορφήν θεσφάτων. Κι ἔτσι στὶς θέσεις τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Τέχνης... τοποθέτησε τὶς γελοιογραφίες τοῦ δογματισμοῦ, τῆς θεολογίας, τῆς βαναυσότητος... –γιατὶ δὲν εἶχε τίποτε δικό της πολύτιμο νὰ δώσῃ.

Οἱ ἀπολογητὲς τῶν ἐγκληματιῶν τῆς Ἱστορίας, ἀναγκασμένοι ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητη φυσικὴ τάση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν γνώση, τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴ δημιουργία, προβάλλουν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἦταν δικαιολογημένο νὰ καταστραφῇ ἡ ἀρχαία Ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ ἀρχαία Γλυπτικὴ... καὶ νὰ μπῇ στὴ θέση τους ἡ «νέα», νὰ καταστρα-

νὸ βεντελιλίκι. Ὁλος λοιπὸν αὐτὸς ὁ κόσμος μεταξὺ καουμπόνκου, νταϊλικίου καὶ χριστιανικῆς παθητικῆς ὁμοφυλοφιλίας ἐκθειάζεται σὰν ρεαλισμὸς ἀπὸ τοὺς πιδὲ πάνω ἐρίφηδες τοῦ ὁμοτίμου πανθέου καὶ κάργα Ὅσκαρ καὶ βραβεύσεις, ὅπως τὰ λένε, καὶ οἱ βραβευόμενοι τὸ πρῶτον εὐχαριστοῦν τὸ Θεὸ καὶ μετὰ τὴν οἰκογένεια, καθὼς τοὺς παρακολουθοῦμε στὶς ἐκπομπὲς τῆς Τ.Υ. Γιὰ τὴν οἰκογένεια πολυβόλα, ἀλλὰ γιὰ τὸ Γιαχβὲ κουβέντα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἐδῶ δὲν ἀστειεύονται. Στὸ ἀπυρόβλητο...

Λοιπὸν οἱ πιδὲ πάνω δεσποινίδουλες γεμάτες αὐτοπεποίθηση (γιατὶ πῶς ἄλλοιως θὰ τὶς εἶχε πάρει ἡ Τ.Υ., ποὺ πατρωνάρεϊ τὸ σύστημα) ἐκθειάζουν τὰ ἀνωτέρω. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν ἀντίκρουσαν κάποιο γυμνὸ (φυσικὰ) ἀρχαῖο ἄγαλμα, τὸ ὁποῖο ἀγνοοῦν ὥς... παλιατζούρα. Βέβαια, σοῦ λέει Νέα Ὑόρκη, ἐκεῖ χτυπᾷ ἡ καρδιὰ τοῦ Κόσμου!... Καὶ νὰ φανταστῇς, ὅτι τὸ ἔμφραγμα εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους φονιάδες τῆς ἀνθρωπότητας... Ἀγνοοῦν πεισματικὰ τὸν ἀετὸ τοῦ Διὸς καὶ ξέρουν καλὰ τὴ γαλοπούλα τῶν Εὐχαριστιῶν τοῦ Γιαχβέ, τὸ βλέπεις (ἂν ξέρης) παντοῦ...

Παντελῆς Γλάρος

φή ὁ ἀρχαῖος ναὸς καὶ νὰ κτισθῇ στὴν ἴδια θέσῃ ὁ χριστιανικός. Ἀλλὰ ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν καταστράφηκε μόνον ὅ,τι εἶχε σχέση μετὰ τὴν ἐλληνικὴ θρησκεία, ἀλλὰ καὶ ἐξαφανίσθηκε ὅτιδήποτε ἀποτελοῦσε στοιχεῖο τοῦ μὴ θεοκρατικοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, δὲν ὑπῆρχαν τόποι, θέσεις, σημεῖα, στὰ ὁποῖα νὰ ἀνεγερθοῦν τὰ χριστιανικὰ κτίσματα, χωρὶς νὰ ἰσοπεδωθοῦν τὰ ἐλληνικὰ ἀρχιτεκτονήματα; Ἐπιχείρημα διαταραγμένων ἀπὸ τὴν θεοκρατικὴ τύφλα καὶ παράκρουση ἐγκεφάλων, ὅπως γενικὰ ἄλλωστε εἶναι τυφλὸς καὶ παρανοϊκὸς ὁ τρόπος σκέπτεσθαι τῶν θεοκρατῶν. Αὐτὴ ἡ τύφλα, αὐτὴ ἡ ἀνικανότητα, αὐτὴ ἡ μειονεξία πρὸς κάθε ὑψηλὸ καὶ ἔλλογο ἦταν τὰ κίνητρα τῶν καταστροφῶν. Κι αὐτὴ ἡ τύφλα, αὐτὴ ἡ ἀνικανότητα καὶ αὐτὴ ἡ μειονεξία παραμένουν καὶ σήμερα τὰ κίνητρα καὶ τὰ ἐλατήριά τους, εἴτε τοῦ μητροπολίτη, ποὺ θάβει τὸ 2.000 μ.Χ. τὴν Κοιλιάδα τῶν Μουσῶν κάτω ἀπὸ χιλιάδες τόνους μπετόν, εἴτε τοῦ ὁμογάλακτου καὶ ὁμομήτριου Ταλιμπάν, ποὺ ψάχνει καὶ ἀνακαλύπτει στὶς ὁροσειρὲς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καλλιτεχνικὰ γλυπτὰ καὶ τὰ ἀνατινάσσει μὲ δυναμίτιδα.

Μιὰ μαύρη βίβλος τῶν βαρβαροτήτων, βαναυσοτήτων καὶ βανδαλισμῶν τῆς θεοκρατίας κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας δὲν ἐκδόθηκε ἔως τώρα ποτέ, γιὰ καὶ ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα θεοκρατεῖται. Πραγματικὰ τόσους αἰῶνες μετὰ τὸ φοβερὸ ἐγκλημα οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ ἀνανήψουν καὶ νὰ δοῦν σ' ὅλη τὴν ὁμότητα καὶ τὴν ἀγριότητά τους τοὺς ἐγκληματίες. Πολλῶ μᾶλλον ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, τὰ μεγαλύτερα θύματα μιᾶς καταστροφῆς, ποὺ μᾶς ἔφερε ἀπὸ τὴν πρωτοπορία τοῦ Πολιτισμοῦ στὴν κατάντια τῶν οὐραγῶν καὶ παγκόσμιων πρωταθλητῶν τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἠθικῆς ἐξαθλίωσης, ὅχι μόνον δὲν συνειδητοποιοῦμε τὴν τραγικὴ μας θέση, ἀλλὰ γινόμαστε καὶ συνεργοὶ τῶν ἐγκληματιῶν, πιστοὶ τοῦ δογματισμοῦ τους καὶ τοῦ θεοκρατικοῦ τους παραλογισμοῦ, ἐπιβραβεύουμε τοὺς καταστροφεῖς μας. Τραγικὸ πρᾶγματι χάλι ἐνδὸς ἔθνους, ποὺ τοῦ ἄξιζε καλύτερη τύχη μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς Γῆς.

Μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ ἡ ἔκδοσις τῆς μαύρης βίβλου τῆς χριστιανικῆς βανδαλικῆς δράσης κατὰ τῶν ἐλληνικῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἀριστουργημάτων, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ παρὸν βιβλίον, μοῦ προκαλεῖ εὐλογία χαρὰ ὡς ἐκδότῃ, καθὼς παραδίδω στὸ κοινὸ τὶς βάρβαρες καταστροφὲς κωδικοποιημένες ἀπὸ τὸν προσφιλῆ συνεργάτη μου κ. Ἰωάννη Λάζαρη, ὁ ὁποῖος ἀνάλωσε πολὺ κόπο, πολὺ χρῶνο καὶ πολλὴ ψυχὴ, γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ φωτογραφήσῃ ἑκατοντάδες περιπτώσεων βανδαλισμῶν στὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Μακάρι νὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλες μαῦρες βίβλοι καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τομεῖς τοῦ μεγάλου μας πολιτισμοῦ, ὅπου ἀνέπτυξαν τὶς σκοταδιστικὲς τοὺς δραστηριότητες οἱ μισάνθρωποι τῆς ἀσιατικῆς θεοκρατίας.

Δημ. Ι. Λάμπρου